

บทที่ 4

การวิเคราะห์บทความ

และ

บทเรียนทดลองสอนวรรณกรรมบทความเรื่อง ชีวิตในมหาวิทยาลัย

การสอนอ่านบทความในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ยังไม่มีตำรา หรือ เอกสารการวิจัยเรื่องใดกล่าวถึงหลักเกณฑ์ไว้โดยตรง ผู้วิจัยจึงประมวลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนวรรณคดีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายและการพิจารณาลักษณะวรรณกรรมวัยรุ่นมาเป็นหลักในการตั้งเกณฑ์วิเคราะห์บทความในงานวิจัยเพื่อนำไปทดลองส่วนตีความ ทั้งนี้เพราะพิจารณาเห็นว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับ การวิเคราะห์บทความที่นำมาเป็นแบบเรียนในชั้นนี้ได้ใกล้เคียงที่สุด

ในการพิจารณาลักษณะวรรณกรรมวัยรุ่นนั้น รัญจวน อินทรกำแหง¹ กล่าวถึง ลักษณะวรรณกรรมวัยรุ่นประเภทสารคดี พอสรุปได้ดังนี้

1. เนื้อหาสาระนั้นถูกต้อง มีแก่นสาร มีความง่ายพอเหมาะแก่วัย
2. วิธีเขียนไม่ซับซ้อน ชวนอ่าน เราอารมณ์ให้ติดตาม แม้จะเป็นเรื่องวิชาการ ก็ทำให้เข้าใจง่าย
3. ส่วนภาษาสั้นกระชับ สละสลวย คมคาย ไตรสและอารมณ์แกผู้อ่าน ไม่ใช่ศัพท์เฉพาะทางวิชาการจนเกินความจำเป็น

¹รัญจวน อินทรกำแหง, "วรรณกรรมวัยรุ่น," วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517), หน้า 114.

4. มีส่วนประกอบสำคัญเพื่อประโยชน์ในการค้นคว้าหาความรู้ได้สะดวก

ในเรื่องเดียวกันนี้ รัฐจวน อินทรกำแหง ได้นำสรุปรายงานการสัมมนาเกี่ยวกับการเขียนหนังสือสำหรับเด็กวัยรุ่น ซึ่งจัดขึ้นที่ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เพื่อเป็นหลักในการพิจารณาโครงการมสารคดีสำหรับเด็กวัยรุ่น เป็นแนวทางนี้

1. การเขียนสารคดีมุ่งหมายให้อ่านแล้วได้ประโยชน์ การเลือกเรื่องเขียนซึ่งเป็นสิ่งสำคัญ มุ่งสาระ ผดุงธรรมะ คุณความดี
2. เคาโครงเรื่องควรมี ความน่า เนื้อเรื่อง สรุป
3. มีส่วนประกอบที่เข้าใจ เช่น ยกอุทาหรณ์ ภาพประกอบ ตลอดจนมีคำคมคติพจน์ ข้อคิด
4. ข้อสรุปอาจมีคำถาม-คำตอบพบทวนความรู้ด้วย

สรุปจากความคิดเห็นของฉันทนา เขยชิต² ที่กล่าวถึงเจตจำนงสำคัญในการสอนอ่านวรรณคดี ได้ว่า ต้องเกิดจาก

1. การรู้จักอ่าน รู้จักคิด เข้าใจภาษา
2. การรู้จักตีความวิเคราะห์ความ
3. การรู้จักวิจารณ์และถกเถียงปัญหา

ม.ล. มนุหะดี เทพสุวรรณ³ แสดงข้อคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญในการสอนอ่านวรรณคดี พอสรุปสาระสำคัญได้ว่า

¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 105-107.

² ฉันทนา เขยชิต, "การสอนวรรณคดีในโรงเรียน," วิทยุศึกษา (ธันวาคม-มกราคม 2518) : 65-67.

³ ม.ล. มนุหะดี เทพสุวรรณ, "วิชาวรรณกรรมศึกษา สิ่งการสอนและวิธีการสอน," สังคมศาสตร์ปริทัศน์ 7 (กรกฎาคม 2516): 22-24.

1. เรื่องนั้นต้องเหมาะสมกับวัยและความต้องการอ่านของนักเรียน
2. อ่านได้เร็ว เข้าใจสารที่ผู้เขียนส่งถึงผู้อ่าน
3. กล่าวออกความคิดเห็น

ลีธธา พิณภูวคด¹ กล่าวถึงการสอนวรรณคดีไทยว่า "ผู้สอนควรมีความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวรรณคดีเท่าที่จำเป็น" เป็นต้นว่า

1. ผู้แต่ง ที่ศนคติของผู้แต่ง
2. ภาษา วิธีใช้ภาษา หรือวิธีแต่ง
3. คติปะ คติปะการแต่งและเรียบเรียงหนังสือ
4. เรื่องของชีวิตทั้งส่วนบุคคลและส่วนที่เกี่ยวข้องกับสังคม
5. ปรัชญา คีลธรรม วัฒนธรรม
6. ความรู้ต่าง ๆ ที่สอดแทรกอยู่
7. คุณค่าของวรรณคดี

นอกจากนี้ ยังกล่าวถึง การสอนอ่านเรื่องสั้นและนวนิยายในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายว่า ควรสอนให้นักเรียนพิจารณา องค์ประกอบที่สำคัญ และต้องเลือกเรื่องให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียนด้วย

จากแนวความคิดเกี่ยวกับการสอนอ่านวรรณกรรมวัยรุ่นดังกล่าว แม้บางส่วนจะไม่ตรงกับการสอนอ่านบทความ แต่ก็ยังเป็นแนวการสอนอ่านในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายเช่นกัน ผู้วิจัย จึงขอสรุปแนวความคิดดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์วิเคราะห์ เมื่อพิจารณาลักษณะและคุณค่าของบทความในการวิจัยในคานต่อไป

¹ลีธธา พิณภูวคด, "การสอนวรรณคดีไทย" คำบรรยายวิชาการ ระเบียบวิธีสอนภาษาไทย (กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2517)

1. องค์ประกอบบทความ
2. จุดสำคัญในการตีความ
3. ความเหมาะสมกับวัย
4. คุณค่าของบทความ

และจากหลักเกณฑ์คร่าว ๆ ทั้ง 4 ประการข้างต้นนี้ ผู้วิจัย จะแบ่งการวิเคราะห์ ออกเป็นส่วนย่อย เพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดเกี่ยวกับบทความโดยจะเรียกว่า "องค์ประกอบการวิเคราะห์บทความ" ตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ดังนี้

1. ลักษณะบทความ
2. องค์ประกอบการวิเคราะห์
 - 2.1 ความน่า
 - 2.2 เนื้อเรื่อง
 - ก. ตอนแรก
 - ข. ตอนสอง
 - 2.3 ความลงท้าย
3. จุดสำคัญในการตีความ
4. คุณค่าของบทความ
 - 4.1 กลวิธีการเขียน
 - 4.1.1 ลักษณะการเขียน
 - 4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง
 - 4.2 คุณค่าด้านความรู้
 - 4.3 ความเหมาะสมกับวัย
 - 4.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้

ข้อเสนอแนะในการสอนวิจารณ์

รายชื่อบทความ

บทความที่นำมาวิเคราะห์นี้เป็นบทความซึ่งมีรายชื่ออยู่ในแบบเรียนภาษาไทย รายวิชา ท.401-ท.402 และ ท.503-ท.504 ตามหลักสูตร ฉบับ พ.ศ. 2518 ดังนี้

1. ความหวังของชาติกับอวดดีและอวดसान	พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอ
กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
2. ชีวิตมหาวิทยาลัย	พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่น
พฤทธิลาภพฤทธิยากร
3. เมืองฟ้าสว่าง	ดร. มยุร วิเศษกุล
	ปฐมนิพนธ์ในแผ่นดิน
พูด คีหรือพูดเก่ง
ความเจริญกับชนบท
4. การประหยัค	พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ
5. ภาษากฎหมายไทย	นายธานีทร์ กรัยวิเชียร
6. การส่งเสริมการเกษตรไทย	นายท่านอง สิงคาลวนิช

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ
เรื่อง

ความหวังของชาติกับอวสยและอวสาน

พลตรีพระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความหวังของชาติ

ความหวังของชาติอยู่ที่เยาวชน

ความหนุ่มทำให้เราเล็งหน้าด้วยความหวัง ความแก่ทำให้เราแลหลังด้วยความระลึก ข้าพเจ้าอยู่ในมัธยมวัย จึงระลึกถึงความหลัง เพื่อคนหาคติและบทเรียน และในเวลาอันเดียวกัน เล็งอนาคตด้วยความหวังที่จะนำคติหรือบทเรียนนั้น ๆ มาเผยแพร่อบรมให้เป็นคุณประโยชน์แก่ชาติบ้านเมือง

อนาคตอยู่กับเยาวชน ข้อนี้ไม่มีปัญหา ปัญหาที่มีอยู่ว่า ทำอย่างไร เยาวชนจึงจะประกอบกิจให้สมคุณค่าที่ได้เกิดมาได้

คนเราเกิดมาแล้วทำประโยชน์อันแท้จริงวันเดียวดีกว่ามีชีวิตอยู่ร้อยปี ประโยชน์ตนจะสมบูรณ์ก็ต่อเมื่อเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ประโยชน์อันยิ่งใหญ่ที่เราจะทำได้ในชีวิตก็คือ บำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ชาติให้เป็นกำลังของชาติ

กำลังของชาติอยู่ที่กำลังทรัพย์ซึ่งคนทำขึ้น และอยู่ที่กำลังคน เราอยู่บ้านเราได้รับ การอบรมในครอบครัว เราได้รับฝึกสอนให้ประพฤติชอบปฏิบัติชอบ เราอยู่โรงเรียน เราได้รับการศึกษาให้กายสมบูรณ์ ให้จรรยาสมบูรณ์ ให้วิชาความรู้สมบูรณ์ แต่ในการดำเนินชีวิตยังต้องมีกำลังใจอันสมบูรณ์ด้วย เครื่องจักรต้องการกำลังเคลื่อนกำลังหมุนฉันทโค คนเราก็กต้องการกำลังใจฉันทนั้น

กำลังใจอยู่ที่ความใฝ่ฝันในอันจะทำคุณความดี ข้อนี้เยาวชนมีอยู่โดยทั่วกันแล้ว แต่กำลังใจแต่ละคน ยังไม่เป็นกำลังใจที่เข้มแข็งเต็มที่ ถ้าใครรวมกันเข้าเป็นกำลังใจส่วนรวมแล้ว จึงจะมีความเข้มแข็งเต็มที่ เปรียบประจูดำฮารแต่ละสาย ไม่มีกำลังแรงโดยลำพัง แต่เมื่อไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำขึ้นแล้ว ก็มีกระแสเชี่ยว ซึ่งหลังไหลบุกบ่าหาสู่ทางไปลงทะเลหลวงได้ คนเราจึงต้องรวมแรงรวมกำลังกัน จึงจะประกอบกิจให้เป็นผลเพื่อความเจริญของชาติได้

อนึ่ง ละหอน ซึ่งเป็นล่าชารที่ยังไม่มีภูมิแนวนอน ก็ยังมีกระแสอนฉันทโค
กำลังใจแมส่วนรวม ถ้ายังไม่มีภูมิแนวนอน ก็ยังเป็นกระแสอนฉันทนั้น เพราะฉะนั้น
กำลังใจที่เข้มแข็งจะต้องมีระเบียบวินัยสกัดกั้นให้เป็นกระแสดั่งไหลไปตามดูตามแนวที่
แนวนอน

ระเบียบวินัยของชาติไทยเรตั้งแต่ดั้งเดิมเริ่มประวัติกาลมา ได้แก่ ระเบียบ
วินัยของทหาร ดังจะเห็นได้ว่า แม้ในการจัดระเบียบราชการพลเรือนเราก็ใช้วิธีแบ่ง
ส่วนราชการออกเป็น หมู่ หมวด กอง กรม เหมือนกับทหาร คำว่าเสนาบดีของเราแต่
ก่อน ก็แสดงให้เห็นชัด นอกจากนี้กองการปกครองในกรมมหาดไทย ซึ่งเรียกว่า
กองพลำพัง ตามความหมายเดิมก็หมายความว่า การจัดหาพล (พลล้มล้าง) ขนชาติไทย
เราแต่ดึกดำบรรพ์มา ได้เป็นชาตินักรบ ซึ่งชายฉกรรจ์ทุกคนต้องออกรบในคราวจำเป็น
ส่วนผู้เฒ่าผู้หญิงอยู่บ้านทำมาหากินในระหว่างนั้น ดังนี้จะเห็นได้ว่า ชาติไทยเรายังเคยชิน
แก่กิจการทหารและระเบียบวินัยของทหารแต่คนมา โดยรวมแรงร่วมกำลังกันทั้งชายและ
หญิง แบ่งงานกันทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชาติ

ข้าพเจ้าจับใจในคำแนะนำและวิงวอน ซึ่งท่านมาร์ควิสแห่งซอลส์เบอรี รัฐบุรุษ
ผู้เฒ่าได้ส่งไปให้รัฐบาลอังกฤษเมื่อเร็ว ๆ นี้ เพื่อสนับสนุนให้มีการจดทะเบียนการบำเพ็ญ
ตนเพื่อชาติซึ่งบรรดาผู้จดทะเบียนทั้งหมดจะต้องได้รับการฝึกหัดให้เหมาะสมแก่หน้าที่ของ
ตน ๆ คอย ท่านมาร์ควิส กล่าววว่า "เราเชื่อว่า หลักสำหรับกายภาคหน้า ซึ่งจะเหมาะสม
แก่ความต้องการมืออยู่อย่างเดียว คือให้ยุวชนของชาติทุกชั้นทั้งชายหญิงทั้งหมดมีหน้าที่ตาม
กฎหมาย ที่จะได้รับการฝึกหัดให้เป็นระเบียบในการบำเพ็ญตนเพื่อชาติอย่างใดอย่างหนึ่ง
ซึ่งประสานกันกับพลศึกษาอันพึงกระทำให้เป็นระเบียบก่อนด้วยตามความเห็นของเรา ข้อ
คำริเหล่านี้เป็นความจำเป็นขั้นต่ำที่สุดที่จะต้องกระทำเพื่อความปลอดภัยของชาติเรา"

กรมยุวชนได้จัดการฝึกหัดอบรมทั้งยุวชนและยุวนารีของสยามตามนัยที่ได้กล่าว
มาแล้ว ข้าพเจ้าจึงขออนุโมทนาเป็นที่ยิ่ง ขอให้ยุวชนและยุวนารีจงบากบั่นหมั่นเพียร

รับการฝึกหัดอบรมนั้นจะได้เป็นทุนคิดตัวไป สำหรับการบำเพ็ญตนเพื่อชาติในเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ต่อไป ยุวชนและยุวนารีทั้งหลาย อย่าได้ลืมเลยว่า ความหวังของชาติอยู่ที่ท่าน และอนาคตของชาติอยู่กับท่าน โอกาสอันใหญ่หลวงอยู่เฉพาะหน้าท่านแล้ว จงเร่งหน้าเดินหน้า รุกหน้า ชาติที่รักของเราได้เจริญก้าวหน้าไป

อวสัภัยและอวสาน

ท่านนักศึกษาทั้งหลาย

การศึกษานั้น อันที่จริง คือ การสอนตัวเอง แต่เมื่อท่านเป็นก่อนได้รับปริญญา และในเมื่อท่านยังเป็นนักเรียนอยู่ในโรงเรียนชั้นประถมและมัธยม ก็คงจะเข้าใจว่าการเล่าเรียนหรือที่เรียกกันว่าการศึกษานั้น ต้องมีครูหรืออาจารย์เป็นผู้สอน และหน้าที่ของท่านทั้งหลายก็คือที่จะพยายามจดจำและเข้าใจคำสอนนั้นไว้ ครั้นเมื่อถึงเวลาสอบไล่ ท่านก็จะต้องตอบคำถามที่ตั้งมานั้น ให้เป็นที่พอใจแก่ผู้สอบ ตามที่ท่านได้จดจำจากคำสอนหรือเรียนมา การศึกษามีได้มีความหมายเพียงเท่านั้น แต่ยังคงมีความมุ่งหมายยิ่งขึ้นไปกว่านั้นอีก เช่นในเมื่อเรายังเยาว์และกำลังหัดเดิน เราก็ต้องการความประคับประคอง คำจุนหรือพยุง ทั้งนี้อาศัยความช่วยเหลือของคนอื่น เช่น ปिता มารดา และพี่เลี้ยง เป็นต้น และนอกจากนั้น ยังอาจอาศัยความช่วยเหลือของเครื่องอุปกรณต่าง ๆ เช่น ราวหรือฝาหรืออะไรเช่นนี้ เป็นต้น แต่ในขั้นที่สุดท่านจะต้องเดินด้วยตนเอง และความจริงการศึกษาก็เหมือนกับการหัดเดินเหมือนกัน คือ ในที่สุดท่านจะต้องสอนตัวท่านเอง

เมื่อท่านได้รับปริญญาตรีแล้ว แล้วท่านประสงค์จะศึกษาต่อไปในชั้นปริญญาโท กิติ หรือจะออกไปประกอบอาชีพ จะไปเป็นนายความหรือจะรับราชการ หรือดำเนินการค้าหรือการกระทำกรใด ๆ กิติ ท่านจะเห็นว่าท่านจะสอนตัวเองต่อไป เพราะฉะนั้น ในในการที่มหาวิทยาลัยได้จัดการอบรมขึ้นก็คือ ขอให้ผูอบรมช่วยแสดงให้ท่านทั้งหลายได้รับความเป็นคติไว้ม่าง เพื่อที่จะได้เป็นเครื่องประกอบให้ท่านสอนตัวของท่านเองต่อไป

ในปีก่อน ๆ ข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้ทราบถึงวิธีศึกษา วิธีค้นคว้าวิชาหรือวิธีค้นคว้าเองในด้านการทฤษฎีแล้ว ข้อความที่แสดงในที่นี้ก็เช่นกันข้อความทั่ว ๆ ไป เช่น ท่านจะต้องดำเนินการศึกษาให้เป็นระเบียบ คอยใช้ความสังเกตของท่าน และไม่เพียงแต่สังเกตเท่านั้น ขอให้ท่านจดจำ จดโน้ตลงไว้ด้วย ข้อนี้สำคัญมาก เพราะว่าเรื่องที่เรารู้ได้ยิ่ง ได้ฟังก็ดี เรื่องที่เราได้อ่านก็ดีหรือที่เรียนมาแล้วก็ดี ถ้าเราไม่จดหัวข้อไว้แล้วลืมได้ง่าย และอีกประการหนึ่ง ถ้าจดหัวข้อไว้แล้วเราก็จะใคร่รู้ได้จดจำข้อความนั้น ๆ แน่นแน่น การจดโน้ตนี้ ถ้าจัดทำเสียให้เป็นระเบียบเคยชินแล้ว ก็ไม่เป็นของลำบากอะไรเลย วิธีนี้ชาวอเมริกัน ชาวญี่ปุ่น เป็นต้น ชอบใช้กันมาก ถ้าท่านเป็นนักท่องเที่ยว และไปเรือดำเคียวกับชาวต่างประเทศที่กล่าวแล้วนั้น ท่านจะเห็นว่าเขามีสมุดพก ถ้าเห็นอะไรหรือถ้าได้รับคำชี้แจงอย่างใดก็จดบันทึกไว้ทั้งนั้น ข้อความเหล่านั้นจะเอาไปใช้ประโยชน์ทั้งหมดไม่ได้ เพราะฉะนั้นไม่จำเป็นจะต้องจดบันทึกไว้ทั้งหมด คือ ถ้ามีข้อความอันใดสะดุดใจ สะกิดใจ เราก็ควรจดเอาไว้ เพื่อนำเอามาใคร่ครวญดูทีหลัง และเมื่อจดหัวข้อไว้แล้วถ้าจะให้ได้ประโยชน์จริง ๆ เมื่อมีเวลาในวันหนึ่ง ๆ ก็ควรจะพยายามไขข้อความนั้น ๆ ออกเป็นคำเขียน เพราะการเรียบเรียงหนังสือหรือการแต่งหนังสือนั้น ก็คือ การเรียงลำดับข้อความนั่นเอง แลว่าข้อความแต่ละอย่างนั้น ท่านจะต้องขยายออกไปให้เป็นวรรคเป็นตอน เพราะฉะนั้น ถ้าผู้ใดมีความปรารถนาจะเป็นนักประพันธ์ต่อไปในภายหน้าแล้ว หรือปรารถนาจะแต่งตำรับตำราแล้ว ข้าพเจ้าขอแนะนำให้ท่านพยายามหาเวลาขยายข้อความอันหนึ่งอันใดก็ได้และพิจารณาใคร่ครวญว่า ข้อความที่ขยายออกนั้นใช้ได้ดีแล้วหรือยังถ้ายังไม่ดีพอก็ตัดแปลงแก้ไขต่อไปจนกว่าจะดีเป็นที่พอใจ

นอกจากนี้ ข้าพเจ้าได้เคยชี้แจงถึงวิธีที่จะทำให้ปัญญางอกงาม โดยแนะนำให้ท่านทั้งหลายแต่ละท่านคอยพิจารณาใคร่ครวญดูว่า วัตถุสิ่งหนึ่งสิ่งใดคืออะไร และคำต่าง ๆ หมายความว่าอะไร ซึ่งในกฎหมายเรียกกันว่าบทวิเคราะห์ศัพท์ บทวิเคราะห์ศัพท์หรือนิยามนี้ อันที่จริงก็ได้แก่การกำหนดความหมายของคำต่าง ๆ หรือการกำหนดลักษณะต่าง ๆ และถ้าท่านมีโอกาстанควรจะโต้เถียงการวิเคราะห์ศัพท์กับตนเองอีกด้วย

คือ หมายความว่า เวลาพบปะกัน ก็ควรจะโต้เถียงกันในเรื่องคำต่าง ๆ ที่เป็นเรื่อง
สนใจของท่านด้วย ข้าพเจ้าเองได้รับประโยชน์จากการพยายามวางบทวิเคราะห์ของ
คำต่าง ๆ และกำหนดลักษณะสิ่งต่าง ๆ ด้วยการใช้โต้เถียงกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน

ข้าพเจ้าก็ได้ชี้แจงแล้วว่า การวางบทวิเคราะห์นั้น อาศัยหลักสำคัญ 2 ประการ
คือ (1) รูปพรรณสัณฐานของสิ่งที่เราวางบทวิเคราะห์และ (2) ประโยชน์ของสิ่งนั้น ๆ
ตัวอย่าง เช่น โตะ เป็นต้น ถ้าท่านจะวางบทวิเคราะห์ หรือคำศัพท์ที่คณะกรรมการชำระ
ปทานุกรมใช้ว่า นิยามแล้วท่านจะต้องพิจารณาถึงรูปพรรณสัณฐาน เช่น โตะจะต้องมีแผ่นไม้
หรือแผ่นศิลา หรือแผ่นอะโรกิตตาม วางอยู่บนขา แต่การที่นิยามเพียงเท่านี้ ยังไม่เป็นโตะ
มันั่งหรือเตียงนอนก็อยู่ในลักษณะเช่นนี้เหมือนกัน จะต้องพิจารณาต่อไปถึงประโยชน์ของ
สิ่งนั้น และในที่นี้ โตะก็ได้แก่ แผ่นไม้หรือแผ่นศิลา หรือแผ่นอะโรกิตตาม วางอยู่บนขา
และใช้สำหรับวางสิ่งของ การใช้สำหรับวางสิ่งของนี้แหละเรียกว่า ประโยชน์ของโตะ
ข้าพเจ้าจะไม่ไขความที่กล่าวมานี้ต่อไปอีก เพราะได้เคยแสดงมาแล้วในปีก่อน ๆ และ
ถ้าข้าพเจ้ามีอะไรที่จะแสดงซึ่งเป็นคติใหม่ขึ้นมาได้แล้วก็เชื่อว่า จะเป็นที่พอใจแก่นักศึกษา
เป็นแน่

มีคนโดยมากมาถามข้าพเจ้า เช่น นักศึกษา เป็นต้น ถึงวิธีที่จะทำงานให้ได้ efficiency
หรือซึ่งเรียกกันว่าสมรรถภาพหรือประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ หมายความว่า การทำสิ่งหนึ่ง
สิ่งใดให้สำเร็จ ฉะนั้นประสิทธิภาพก็หมายความว่า สภาพที่ทำการสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ
คือทำให้ได้ผล

ข้าพเจ้าได้สังเกตการเป็นไปของนักศึกษาในประเทศเราเพราะข้าพเจ้าได้
เคยเป็นอาจารย์สอนมาแล้วในมหาวิทยาลัย และได้เคยสังเกตการกระทำของข้าราชการ
มาเป็นอันมากด้วยเหมือนกัน แล้วเห็นว่า การที่พวกเราขาดสมรรถภาพ หรือประสิทธิภาพ
อยู่บางนั้น ไม่ได้เนื่องมาจากการขาดความขยันขันแข็งหรือความหมั่นเพียร เพราะถ้าจะ
พูดตามจริงแล้วนักศึกษาของเราที่ข้าพเจ้าเคยสอนมา มีความพากเพียรและขยันยิ่งกว่า

นิสัยในต่างประเทศเสียอีก ที่ข้าพเจ้าชักตัวอย่างมาพูดเช่นนี้ข้าพเจ้าพูดในส่วนรวมและ
 ในราชการก็เช่นเดียวกัน แต่การปฏิบัติงานยังไม่ค่อยเต็มที่คือยังไม่ค่อยลงมือทาง
 ประสิทธิภาพเท่าที่พึงปรารถนาอยู่นั้น นอกจากวิธีทำงานแต่ละอย่าง ซึ่งข้าพเจ้าจะไม่
 นำมากล่าวในที่นี้ สิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์มีอยู่คือ (1) ยังไม่เชื่อใจตนเองและ (2) เมื่อ
 กระทบอุปสรรคเข้ามักจะไปโทษเสียทั้งสองอย่างนี้เนื่องมาจากกำลังใจเป็นสำคัญ ประเทศ
 สยามของเรามีอากาศร้อน และชาวต่างประเทศก็คอยจะว่าเราขี้เกียจ แต่ตามที่ข้าพเจ้า
 ใค้กล่าวมาแล้วข้าพเจ้าไม่นึกเลยว่าพวกเราขี้เกียจ แต่เป็นเพราะว่าเดี๋ยวนี้เราทำงาน
 ยังไม่เป็นระเบียบแน่นอน

ไค้เคยมีนักหนังสือพิมพ์ ชื่ออร์แมนมาเที่ยวประเทศสยามมาแล้ว คือ
 ในราว ค.ศ. 1896-97 ซึ่งประมาณ 40 ปีมาแล้ว เมื่อเขาเดินทางกลับไปไค้เขียน
 ข้อความลงพิมพ์โฆษณาเป็นใจความว่า คนไทยเราชอบ play at work and work
 at play คือถ้าแปลก็จะได้ความว่า "เล่นในการทำงานและทำงานในการเล่น" คือ
 หมายความว่า ถ้ามีงานให้ทำเกี่ยวกับพิธีรีตองอะไร เช่น งานมหรสพ หรืองานเมรุทอง
 สนามหลวง เป็นต้น งานเช่นนั้นคนไทยจะกระทำกันอย่างคึกคักทำกันอย่างจริงจัง ส่วน
 งานที่จะต้องกระทำกันในชีวิตประจำวัน คนไทยจะกระทำกันอย่างไม่เอาจริงเอาจัง
 ความเห็นของเขาจะผิดถูกอย่างไรก็ตาม แต่ถ้าเปรียบเทียบการกระทำกิจประจำวันของ
 เรากับชาวตะวันตกแล้ว จะเห็นว่า ความเข้มแข็ง ในการทำงานเป็นเวลายืนนานของเรานั้น
 ยังไม่สมบูรณ์เต็มที่ เรามีความสามารถที่จะทำงานอย่างแข็งขันได้ แต่ระยะเวลาที่
 จะต้องปฏิบัตินั้น ยืดยาวไปแล้ว ความแข็งขันอาจหย่อนลงไป ข้าพเจ้านึกว่า ในข้อนี้มีมูล
 แห่งความจริงอยู่บ้าง และความประสงค์ของข้าพเจ้า ก็ใครจะชี้ทางให้ท่านทั้งหลายเห็น
 ว่า อาจแก้ไขไค้ได้อย่างไร

การทำงานนี้ เนื่องมาจากความเคยชิน หรือการฝึกให้เป็นนิสัย ข้าพเจ้า
 เองก็ไค้เคยสังเกตนิสัยจิตใจของตนเองมา และรู้สึกว่าการที่ข้าพเจ้าชอบทำงานอยู่
 เบื่องานนั้น ก็เนื่องมาจากความเคยชินจนเกิดเป็นนิสัยติดตัวนั่นเอง ทั้งนี้ก็คงด้วย

บทแห่งวิทยาศาสตร์ที่ว่าควย inertia Inertia มีใช้หมายความเฉพาะแก่การที่
 อยู่นิ่งเท่านั้น หากหมายความว่าสิ่งใดที่อยู่กับที่แล้ว ก็คงอยู่กับที่ต่อไป แต่ถ้าสิ่งใดกำลัง
 เคลื่อนที่อยู่แล้ว ก็คงเคลื่อนต่อไปจนกว่าจะมีแรงขึ้นมา เพราะฉะนั้น ถ้าเราหัดทำงาน
 ให้เป็นอาชีพ คือให้เคยชินแล้ว ข้าพเจ้าเชื่อแน่ว่า ท่านทั้งหลายจะมีความมั่นคงและขยัน
 ชินแข็งในการงานของท่านต่อไปตลอดชีพ ความเรื่องนั้น ถ้านิ่งก็นิ่งเรื่อย ถ้าทำก็ทำเรื่อย

ข้อที่ข้าพเจ้าจะแนะนำได้อีกข้อหนึ่ง ก็คือ ฝรั่งเรียกว่า interest
 ในการงาน ไทยเราว่า ใฝ่ใจหรือสนใจในการงาน ความใฝ่ใจหรือสนใจนี้ ถ้าจะให้
 ใฝ่ใจจริงจังแล้วต้องมีวงกว้างและแคบ สมมติว่าท่านทั้งหลายจะศึกษาวิชาการกฎหมาย
 ถ้าท่านจะศึกษาแต่วิชาการกฎหมายเท่านั้นแล้ว ความใฝ่ใจหรือสนใจอาจจะลดน้อยลงไปได้
 เพราะขาดความใฝ่ใจหรือสนใจในวงกว้าง เพราะฉะนั้น เมื่อข้าพเจ้าสอบไล่เข้า
 มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้แล้ว แต่ว่ายังมีเวลาอยู่อีกตั้ง 9 เดือนจึงจะได้เข้ามหาวิทยาลัย
 และในเวลานั้นก็ยังอยู่ Public School ได้ถามมหาวิทยาลัยที่ข้าพเจ้าไปสมัครเข้า
 ว่าในระหว่าง 9 เดือนนั้น ข้าพเจ้าควรจะทำอะไรดี จะคนวิชาที่จะต้องไปศึกษาต่อ
 ในมหาวิทยาลัยหรืออย่างไร หรือเตรียมหนังสืออะไรไว้ ข้าพเจ้าได้รับตอบมาว่าไม่ให้
 เตรียมตำราที่จะต้องไปศึกษาต่อในชั้นปริญญา แต่ได้รับคำแนะนำให้เข้าไปอ่านหนังสือเล่น
 ในห้องสมุดจะอ่านหนังสืออะไรก็ได้แล้วแต่ เพราะฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงใช้เวลาที่มีอยู่ 9
 เดือนก่อนเข้ามหาวิทยาลัยนั้นอ่านหนังสือทั่ว ๆ ไปตามใจสมัคร ลองอ่านหนังสือนั้นบ้าง
 นี้บ้าง และในระหว่างเวลา 9 เดือนนั้นความเคยชินแก่การอ่านหนังสือได้เกิดขึ้นแก่
 ข้าพเจ้า ซึ่งได้ทำให้ข้าพเจ้าเกิดออกกรสในการอ่านหนังสือด้วย เพราะฉะนั้น ความ
 มุ่งหมายของข้าพเจ้าที่จะแสดงก็คือ ถ้าเราจะอ่านไปแต่เฉพาะตำรากฎหมาย ซึ่งเราอาจจะ
 ทองขึ้นใจแต่อย่างเดียว เราอาจจะเกิดความเบื่อหน่ายขึ้น หรือรู้สึกว่า การอ่านตำรากฎหมาย
 นั้น ซืดไป และความใฝ่ใจหรือสนใจอาจลดน้อยลง ไม่คึกคักเหมือนเมื่อเริ่มใหม่ ๆ แต่
 ทว่าถ้าเราจะสละเวลามาเอาหนังสืออะไรที่เราสมัครอ่านขึ้นอ่านแล้ว เราก็รู้สึกออกกรส
 ในการอ่านหนังสือ นั้น รู้สึกชอบการอ่านหนังสือแล้วเมื่อกลับมาอ่านตำรับตำรา ก็จะเข้าใจ

ได้ขึ้น และเราก็จะอ่านต่อไปโดยไม่ถือคิดว่่าที่เราจะไปอ่านตำราแล้วอ่านซ้ำอีกโดยไม่ออกรสเช่นนั้น เพราะฉะนั้น ถ้าท่านได้ฟังคดีพจน์ของปราชญ์ที่เรื่อนามแล้วก็จะเห็นได้ว่่า เขาแนะนำให้ทำเช่นนี้ทั้งนั้น ตัวอย่างเช่น Lord Brougham ซึ่งได้เป็นนักกฎหมายมีชื่อ เมื่อได้รับคำถามว่่า ทำอย่างไรจึงจะเป็นนักกฎหมายที่ดี ท่านผู้นั้นกลับตอบว่่า ควรจะเล่นดนตรี ถ้าเราฟังแต่เดิน ๆ เพียงเท่านั้น ก็จะไม่เข้าใจคำตอบ แต่ความมุ่งหมายของเขาก็คือ นอกจากวิชาเฉพาะเรื่องที่เราจะต้องเรียนต่องรูแล้ว เราจะต้องมีความใฝ่ใจหรือสนใจในกิจการหรือวิชาอื่น ๆ สมทบด้วย ถ้ามีฉะนั้นแล้ว ข้อใฝ่ใจหรือสนใจจะอยู่ในวงแคบไปไม่มีสิ่งอื่น ๆ ซึ่งจะหล่อเลี้ยงความใฝ่ใจของเราไว้ได้อยู่เสมอและในตัวอย่างเช่นเดียวกันนี้ ได้มีนายแพทย์ผู้มีชื่อเสียงคนหนึ่ง เมื่อได้รับคำถามว่่า การเรียนวิชาแพทยนั้น จะอ่านหนังสือตำราอะไร หรือของใครดี นายแพทย์กลับตอบว่่าอ่านหนังสือประวัติศาสตร์ เช่น Decline and Fall of the Roman Empire เป็นเหมาะที่สุด ทั้งนี้ ก็อาศัยเหตุผลอย่างเดียวกันที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เพราะฉะนั้นข้าพเจ้าขอวิงวอนท่านทั้งหลายว่่า อย่าได้เป็นห่วงว่่า เวลามีจำกัดมากแล้วจะเอาเวลาที่ไหนไปอ่านหนังสือเช่นนั้น สักแต่จะดูตำรากฎหมายอย่างเดียวก้ แพทย์หาเวลาดูไม่ได้จบแล้ว ข้าพเจ้าขอแนะนำว่่าอย่าได้คิดเช่นนั้น ถ้าท่านได้ไปอ่านหนังสือเรื่องอื่น จะเป็นวรรณคดีหรืออะไรก็ตาม แล้วแต่ใจชอบของท่านแล้ว ท่านจะเห็นว่า ไม่เสียเวลาเปล่าเลย เมื่อท่านกลับมาอ่านตำรากฎหมายของท่าน ๆ จะเห็นว่า อ่านได้สะดวกและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้นกว่าแต่ก่อนเสียอีก

ข้อความที่กล่าวข้างบนนี้ คุณก็ออกไม่ว่าเชื่อ แ้วว่่าถ้าท่านทั้งหลายลองปฏิบัติดูแล้ว จะเห็นผลได้ลึที่เกี่ยว ถึงอย่างไร ก็ควรอ่านหนังสือพิมพ์ ท่านจะอ่านหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งฉบับใดก็ได้ ไม่ใช่ว่่าข้าพเจ้าจะมาแนะนำหนังสือพิมพ์ประชาชาติ ตัวข้าพเจ้าเองนั้น ได้อ่านหนังสือพิมพ์ทุกวันเป็นประจำมาแต่ราวปี ค.ศ. 1906 หรือจะคำนวณก็เป็นเวลาประมาณ 32 ปีมาแล้ว ในต่างประเทศเขาแทบจะบังคับให้อ่านหนังสือพิมพ์กันที่เกี่ยว และโดยมากขอเรียงความในความรู้ทั่วไป ผู้ออกข้อสอบมักจะทำมาจาก

เรื่องที่ปรากฏข่าวในหนังสือพิมพ์ และแม้เมื่อข้าพเจ้าศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยก็ยังไม่อ่านหนังสือพิมพ์ไทมส์ ซึ่งฉบับหนึ่ง ๆ ก็เป็นปีกใหญ่ ๆ ที่แรก ๆ เป็มมากเพราะยังไม่เข้าหลักวิชาที่ว่าด้วยความเคยชินครั้งต่อ ๆ มาเมื่อพยายามทำให้เกิดความเคยชินขึ้นแล้ว ก็คิดที่เดียว ถ้าจะสำรวจความรู้ทั่วไปที่ข้าพเจ้านั้น โดยมากได้มาจากการอ่านหนังสือพิมพ์และข้อความที่ได้รับจากการอ่านหนังสือพิมพ์ และแล้วนำมาโคกรรณนั้ เป็นความรู้ทั่ว ๆ ไปซึ่งเป็นข้อสำคัญยิ่ง

เครื่องจักรต้องการสตีมหรือไอน้ำหรือแรงไฟฟ้าชนิด เครื่องจักรแห่งมันสมองหรือตัวเราก็เช่นเดียวกัน และสตีมหรือไอน้ำในที่นี้ก็คือกำลังใจเป็นสำคัญ กำลังใจของเราอาศัยอะไรบ้าง? ทุกคนเรามีความประสงค์ดี มีความปรารถนาคืออยากทำอะไร ๆ ให้สำเร็จ อยากมีสมรรถภาพ หรือประสิทธิภาพ เหล่านี้เป็ความปรารถนา ซึ่งท่านทั้งหลายมีอยู่โดยทั่วกัน แต่ความปรารถนาเท่านั้นยังไม่พอ ยังจะต้องมีกำลังใจที่แรงกล้ากว่านี้อีก กำลังใจอนั้น นอกจากจะได้สะสมไว้ด้วยนิสัยของผู้ชอบ ประกอบการงานแล้ว ตัวเราเองจะต้องกระตุ้นอยู่เนือง ๆ โดยมากถ้าเราพิจารณาโดยถึถ้วนแล้ว เราจะเห็นว่าความปรารถนาในใจของเรา เป็นความปรารถนาสุ่วัตถุประสงค์กว้าง ๆ คือ ประสงค์จะทำคุณความดีจะสนองคุณชาติบ้านเมือง หรือประสงค์จะให้เจริญในงานอาชีพ เช่นในทางการค้า หรือรับราชการเป็นต้น แต่ทว่าความประสงค์ในวัตถุประสงค์กว้าง ๆ เช่นนี้ยังไม่เป็นสตีมหรือไอน้ำที่จะกระตุ้นให้เราดำเนินการงานเป็นเนืองนิจได้ เราจะต้องปลงใจลงไปอีกชั้นหนึ่งว่า เราจะต้องการทำอะไรแน่ ท่านเป็นนักศึกษา ท่านเป็นนักเรียน การศึกษาหรือการเรียนไม่ว่าจะยุ่งยากนัก เพราะในที่สุดการศึกษาหรือการเรียนก็ได้แก่การอ่านตำรา หรือทำการงานเกี่ยวกับวิชาที่เราได้เรียนมา หรือค้นคว้าตำรา แต่ต่อจากนี้ไป ท่านจะพ้นเซตนักเรียนหรือนักศึกษาไปแล้ว ท่านจะต้องเป็นพลเมืองทำหน้าที่พลเมืองที่ดี ถึงตอนนี้หน้าที่ของพลเมืองที่ท่านจะกระทำนั้น ท่านจะทำอะไรแน่ หน้าที่ของพลเมืองมีเอนกประการ ถ้าท่านพยายามจะกระทำทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว energy หรือความขยันขันแข็งของท่านก็จะกระจายไปเมื่อประกอบขึ้นแล้ว ก็จะไม่สำเร็จเป็นชิ้นเป็นอัน ท่านจะต้องปลงใจของท่าน เลือกอะไรทางใดทางหนึ่ง และยึดมั่นในทางนั้น

ข้อความที่ข้าพเจ้าพูดนี้ เป็นข้อความทั่ว ๆ ไปซึ่งท่านทั้งหลายอาจจะยังไม่เข้าใจความหมายแน่ชัด ข้าพเจ้าขอชักตัวอย่าง เช่นการประกอบอาชีพ เป็นต้น การประกอบอาชีพ คือ การหากิน ถ้าเราถือหลักการหากิน คือ หามาแล้วก็กินเข้าไป หรือ หามาเฉพาะเลี้ยงชีพเท่านั้นแล้ว ความพยายามของเราแม้จะมีเหมือนกัน แต่ก็มีไม่มากนัก เพราะถ้าจะทำเฉพาะกินเฉพาะอยู่แล้ว ก็ไม่ต้องการความพยายามหรือความบากบั่นหมั่นเพียรเท่าใดนัก เนื่องจากความต้องการมีพอประมาณ เพราะฉะนั้นถ้าเราตั้งเข็มทิศแต่เพียงหากิน ซึ่งแต่เดิมเรียกว่าการหาโภคทรัพย์ ก็ ถ้าเราประสงค์แต่เพียงเท่านั้นชาติของเราก็ไม่เจริญก้าวหน้าไปได้ ความเจริญแม้จะมีอยู่ แต่ก็ เป็นความเจริญที่ทรงตัวไม่ก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น เช่นกษัตริย์ของชาวตะวันตก ทางตะวันตกอาชีพของเขาแทนที่จะหากินอย่างที่เคยปฏิบัติกันแต่ก่อน เขากลับหาเงิน เพราะฉะนั้น Economics เคียวนี่ จึงเรียกว่า เศรษฐศาสตร์ คือมีความมุ่งหมายที่จะสร้างสมความเป็นเศรษฐกิจขึ้น หรืออีกนัยหนึ่ง ทรัพย์แทนที่จะเป็นเพียงโภคทรัพย์ คือ ทรัพย์ที่หามาใช้ มาบริโภคเท่านั้น ก็กลายเป็นธนทรัพย์ เศรษฐทรัพย์ ซึ่งได้แก่เงิน อาศัยมาตราหรือเครื่องวัดเป็นเงิน ถ้าในเข็มทิศแห่งความมุ่งหมายนั้นเป็นการหาเงินแล้ว ก็จะเห็นว่าความอยากได้เงินหรือการได้เงินมาพอหรือไม่ ไม่มีขีดต้นว่าจะพอแค่ไหน คือ ยิ่งหากยิ่งอยากจะทำต่อไป โดยเหตุอันนี้เองเป็นส่วนหนึ่ง และข้าพเจ้าเชื่อว่าเป็นส่วนสำคัญ เศรษฐกิจในโลกสมัยนี้ จึงอยู่ในอาการปรวนแปรเป็นอันมากและด้วยเหตุนี้จึงได้มีลัทธิต่าง ๆ เกิดขึ้นมาต่อสู้กัน ที่ข้าพเจ้าชักตัวอย่างมาให้ดูเช่นนี้ก็เพื่อที่จะให้เห็นวัตถุประสงค์หรือประโยชน์ที่เราแสวงหานั้นสำคัญอย่างไร ใน Economics หรือที่เรียกว่า เศรษฐศาสตร์ เราได้เห็นแล้วว่า เมื่อต่างชาติต่างตั้งเข็มทิศหรือมีวัตถุประสงค์ไปในทางหาเงินกันทั้งหมดแล้ว จึงได้เกิดความยุ่งยากในเศรษฐกิจในสมัยนี้ยิ่งขึ้นเป็นอันมาก

บัดนี้จะหวนกลับไปกล่าวถึงการที่จะปฏิบัติหน้าที่พลเมืองดีของท่าน คือ หน้าที่ที่ต้องกระทำตนให้สมกับวัตถุประสงค์ของรัฐ วัตถุประสงค์ของรัฐคืออะไร ท่านจะเห็นว่า เป็นการลำบากออกไปอีกมากที่จะทราบไปถึงวัตถุประสงค์อันนี้ เพราะวัตถุประสงค์แห่งเศรษฐกิจ พูดยาก ๆ ก็คือเงิน คือทรัพย์ซึ่งได้แก่เงิน เงินคืออะไร เงินเป็นวัตถุประสงค์

เห็นรูปเห็นร่างได้ แต่วัตถุประสงค์ของรัฐ ถ้าท่านจะถามว่าคืออะไร ท่านจะทำอะไรจะ
บำรุงอะไร จึงจะสมกับวัตถุประสงค์ของรัฐดังนี้ จะเห็นว่าเป็นการยุ่งยากมาก วัตถุประสงค์
ของรัฐ ก็คือความสุขของพลเมือง ความเจริญของชาติ หรืออะไรเช่นนั้นแต่ถ้า
ถามว่าความสุขนั้นคืออะไรแน่ ความเจริญคืออะไรแน่ เราอาจจะตอบได้ยาก

วัตถุประสงค์เหล่านี้แหละฝรั่งเรียกว่า end ซึ่งหมายความว่าปลายทาง สิ่ง
ที่เป็นอุปกรณ์ที่จะให้เราไปถึงวัตถุประสงค์นั้น ฝรั่งเรียกว่า means ทั้งนี้มีความหมาย
ลึกซึ้งมาก คำไทยมีคำว่ามรรคผล เป็นคำซึ่งใช้ในทางศาสนา มรรคหมายความว่า ทาง
และ ผลหมายความว่าถึง ความสำเร็จ แต่คำฝรั่ง end หมายถึงปลายทาง คือถึงที่สุด
และ means หมายถึงยานพาหนะ หรืออุปกรณ์ที่จะให้ไปถึงที่สุดนั้น ผลในมรรคผลยัง
ไม่เป็นผลที่สุด เป็นแต่เพียงผลระหว่างทางคงจะเห็นได้คือ มรรคผลขั้นแรกซึ่งได้แก่
โศคาบันนั้น เมื่อท่านได้บรรลุผลโศคาบันแล้ว ไม่ใช่สิ้นสุดเท่านั้น ต้องเขิบไปอีกชั้นหนึ่ง
คือ สกิทาคามิน แต่นั้นก็ยังไม่ใช่ปลายทาง ต้องไปอีกชั้นหนึ่ง คือเรียกว่า อนาคามิน และ
เมื่อถึงขั้นนี้แล้วก็ยังไม่ถึงที่สุด ยังไม่ใช่ปลายทางต้องเขิบขึ้นไปอีกชั้นหนึ่ง คืออรหันต์
คราวนี้จึงเป็นปลายทาง เพราะฉะนั้น คำว่ามรรคผล ไม่เหมือนกับฝรั่งว่า end
เพราะ end หมายถึงปลายทางที่สุดทีเดียว ไม่ใช่อยู่ในระหว่างทางข้าพเจ้าจึงจะนำ
ศัพท์ใหม่ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะขยายในวันนี้มากำหนดท่าน คือ means แปลว่าอวดัย (บาลี
อวดุสย) และ end แปลว่า อวดาน

นี่จึงกลับมาถึงทางปฏิบัติของท่านว่า อวดัย อวดาน จะช่วยปลุกกำลังใจท่าน
ทั้งหลายได้เพียงใด ฝรั่งถือว่า การที่เรากระทำเป็น means ซึ่งถ้าจะพูดง่าย ๆ
ก็คือเป็นมรรคไปสู่ผล คือเป็นเครื่องประกอบไปสู่ปลายทางนั้นยังไม่เป็นกำลังที่จะเร้าใจ
ให้เราทำงานให้มันคงคือหมายความว่า ถ้าเราทำงานเพื่อให้สอมไลได้เท่านั้นแล้ว เรา
ก็ทำงานเฉพาะที่จำเป็นเพื่อให้สอมไลได้ คือถ้าเป็นเช่นนั้นแล้วการงานไม่เป็นเครื่องกระตุ้น
ใจให้เราทำงานศาสตร์คิดวิตุระเบิด ก๊าซพิษ หรือเครื่องทำลายชีวิตมนุษย์อื่น ๆ อีก
ก็เป็นเพราะเขาปักใจแน่วแน่ในการที่จะนิมิตของใหม่ ๆ ขึ้นนั่นเอง เขาทำงานนั้น ๆ

เพราะเขาได้รับความพอใจในสิ่งที่เขาประคัมฐขึ้น ที่นี้ทำอย่างไรเราจึงจะรู้สึกเพลินในงานที่เรากระทำได้ ข้อนี้ตามที่ข้าพเจ้าได้ชี้แจงมาแล้ว คือเราต้องอบรมนิสัยของเราให้เคยชิน และนอกจากนั้นเราต้องเลือกอวสานหรือวัตถุประสงค์ตามใจสมัครของเราเอง แต่ต้องเลือกเอาอย่างเดียว ถ้ามีจิตแน่วแน่ในวัตถุประสงค์อันนั้นแล้ว ท่านจะเห็นว่าท่านมีกำลังใจอันแรงกล้าที่สุด

ข้าพเจ้าขอชักตัวอย่าง ฮิตเลอร์ ให้ท่านทั้งหลายฟัง ท่านคงได้อ่านข่าวหนังสือพิมพ์และคงจะเห็นว่า ฮิตเลอร์ เป็นผู้วิเศษมีอิทธิพลมาก ส่วนความคิดของฮิตเลอร์จะผิดหรือถูกนั้น ข้าพเจ้าจะไม่นำมากล่าวในที่นี้ แต่จะขอพูดถึงประสิทธิภาพของฮิตเลอร์อย่างเดียวก่อน ท่านทั้งหลายจะเห็นว่า ฮิตเลอร์ ทำกิจการใหญ่ ๆ เป็นผลสำเร็จอย่างไม่น่าเชื่อ ถ้าท่านได้เสาะแสวงหาหนังสือเกี่ยวกับเรื่องนี้มาอ่าน และใครครวญดูแล้วจะเห็นว่า ฮิตเลอร์ มีกำลังใจอันแรงกล้าอย่างยิ่ง เพราะมีจิตใจมุ่งไปในทางที่จะสร้างเยอรมนี คือจะรวมคนเชื้อชาติเยอรมันให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การที่ฮิตเลอร์กระทำ การเช่นนี้สำเร็จ ก็เพราะจิตใจของเขาพุ่งฝังอยู่ในวัตถุประสงค์อันนี้ กำลังใจจึงได้เพิ่มขึ้น ข้าพเจ้าให้ตัวอย่าง เช่นนี้มิใช่จะให้ท่านหาวัตถุประสงค์อันใหญ่หลวงตั้งมั่นในขั้นต้นหาไม่ได้ เพราะถ้าท่านมุ่งตั้งเข็มทิศไปในทางใหญ่โตเช่นนั้นแล้วคงจะไม่สำเร็จ เพราะว่าเรากำลังหัดเดิน ท่านควรที่จะเลือกวัตถุประสงค์ หรืออวสานง่าย ๆ หรือแต่เพียงขอมเย้าว เบาบางลงมา แต่ขอให้ท่านตั้งใจอยู่ในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นให้สำเร็จเสียก่อน ถ้าท่านทำสิ่งนั้นสำเร็จเรียบร้อยดีแล้ว ท่านจะมีความเชื่อมั่นเกิดขึ้นในใจของท่านเพิ่มพูนขึ้นอีก และด้วยความเชื่อมั่นในตัวเองเช่นนี้ จะเป็นกำลังอีกชั้นหนึ่งที่จะให้ท่านแสวงหา วัตถุประสงค์ที่ยากขึ้นอีก และทำให้สำเร็จไปซึ่งจะได้ไต่ขึ้นไปเป็นลำดับ โดยมีกำลังใจเป็นเครื่องหล่อเลี้ยงอยู่ ตามที่ข้าพเจ้าได้กล่าวมาแล้วนี้แหละ เป็นคติที่ข้าพเจ้าขอให้ท่านมักศึกษาทั้งหลายจำไปใครครวญและบำเพ็ญในชีวิตของท่าน

บทความ
เรื่อง
ความหวังของชาติ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

1. ความหวังของชาติกับอวลัมย์ อวสาน

ที่มา บทความเรื่องนี้เป็นสุนทรพจน์ของพลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ ทรงแสดงต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (ไม่ได้ระบุว่าเนื่องในโอกาสใด)

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความปลุกใจเชิงชี้ชวนให้เห็นความจำเป็นในการร่วมมือเข้ารับการฝึกอบรมเยาวชนและยุวารี โดยใช้คำจูงใจว่า "ความหวังของชาติอยู่ที่ท่าน"

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ ใช้ข้อความเพียงประโยคเดียวสั้น ๆ แต่เป็นโวหารเรียกร้องความสนใจผู้อ่านได้ทันทีโดยเฉพาะคนที่อยู่ในวัยหนุ่มสาวด้วยโวหารว่า "ความหนุ่มทำให้เราเล็งหน้าด้วยความหวัง" เป็นการขึ้นความนำขนิบออกจุดมุ่งหมายของการเขียนบทความเรื่องนี้โดยตรงไปตรงมาและเข้าถึงจุดทันทีว่าความหวังของชาติในที่นี้เป็นความหวังในตัวเยาวชน

เป็นการขยายความในตอนความนำโดยจับเอาความเป็นจริงที่ปฏิบัติกันในสังคมมากล่าว ใ้ผู้อ่านเกิดความเห็นคล้อยตาม เป็นการเขียนที่แสดงความสามารถ คือ แทรกความคิดเห็นของผู้เขียนลงไปเป็นส่วนเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างผู้อ่านกับสิ่งที่กำลังอ่าน ทำให้เห็นว่าต้องไปด้วยกันทั้งหมด เช่นตอนที่กล่าวว่า "ข้าพเจ้าอยู่ในมัธยมวิทย์จึงระลึกถึงความหลัง เพื่อค้นหาคติและบทเรียนและเล็งอนาคตด้วยความหวังที่จะนำคติและบทเรียนนั้น ๆ มาเผยแพร่อบรมให้เป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมือง....."

2.2 เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน

ก. ตอนแรก ขยายความคิดให้รับกับความนำ โดยหยิบยกปัญหาขึ้นมากล่าวว่า "ทำอย่างไร เยาวชนจึงจะประกอบกิจให้สมคุณค่าที่ได้เกิดมา" แล้วเน้นให้เห็น

ความสำคัญของผู้นำเพื่อประโยชน์ต่อชาติ โดยยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เห็นว่า คนที่เกิดมาแล้วทำประโยชน์แท้จริงเพียงวันเดียว ย่อมมีค่ากว่าคนเกิดร้อยปีแล้วไม่ทำอะไรเลย

ข. ตอนสอง กล่าวเปรียบเทียบถึงระเบียบวินัยในการรวมพลังใจ เพื่อประกอบกิจการอย่างเดียวกัน โดยอ้างถึงตัวอย่าง การจักระเบียบวินัยของทหารและพลเรือนของไทยสมัยโบราณ มารวมกับคำกล่าวของรัฐบุรุษคนสำคัญของอังกฤษ ที่สนับสนุนการจดทะเบียนผู้นำเพื่อบุคคลเพื่อชาติ

2.3 ความลงท้าย เป็นการย้ำความคิดสำคัญที่ว่า อนาคตของชาติไทยจะเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับหนุ่มสาวผู้เข้ารับการอบรมจะนำไปทำเพื่อประโยชน์ต่อชาติ

3. จุดสำคัญในการตีความ

บทความเรื่องนี้ใช้ภาษาเขียนที่เข้าใจง่าย เช่น "อนาคตอยู่กับยุวชน" "กำลังของชาติอยู่ที่กำลังทรัพย์ ซึ่งคนทำขึ้นและอยู่ที่กำลังคน" ผู้อ่านจึงสามารถติดตามเรื่องและความคิดผู้เขียนได้ตามลำดับ ฉะนั้นจึงเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับการสอนตีความชั้นเริ่มแรกได้เป็นอย่างดี เพราะเป็นบทความที่สั้นที่สุดในจำนวนบทความที่กำหนดไว้ในหนังสือแบบเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังมีจุดสำคัญที่สามารถตีความได้จากคำ โวหาร เนื้อความ และความคิดได้ดังนี้

1. "ความหนุ่มทำให้เราเล็งหน้าด้วยความหวัง ความแก่ทำให้เราแลหลังด้วยความระลึก"

ที่จากคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ ความหนุ่ม หมายถึง ยุวชน ความแก่ หมายถึง วัยผู้ใหญ่
ความหวัง " อนาคต ความระลึก " อดีต

ตีความจากโวหาร เป็นโวหารเปรียบเทียบความหนุ่มและความแก่ คือสารขอนเร่ง หมายถึง เปรียบความสำคัญของคนต่างวัยว่ามีความสำคัญคนละแบบ คือ ต่างก็มีความสำคัญต่อส่วนรวม และต่างก็เป็นหรือเคยเป็นความหวังของชาติ

ตีความจากเนื้อความ

หมายถึง การร่วมมือร่วมความคิดของคนทุกวัยเป็นความหวังของชาติ สิ่งที่จะรักษาความหวังของชาติต่อไป คือ พลังของคนหนุ่มสาว

ตีความจากความคิด หมายถึง คนทุกวัยต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน

2. "คนเราเกิดมาแล้วทำประโยชน์อันแท้จริงวันเดียวดีกว่ามีชีวิตอยู่ร้อยปี"

ตีความจากคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ ประโยชน์แท้จริง หมายถึง ประโยชน์ส่วนรวม
ดีกว่ามีชีวิตอยู่ร้อยปี หมายถึง ไม่ทำประโยชน์ หรือทำประโยชน์ที่ไม่เกี่ยวข้อง
ของกับส่วนรวม

ตีความจากโวหาร เปรียบเทียบคนมีค่ากับคนไร้ค่าเพราะไม่เคยทำสิ่งใดให้เป็นประโยชน์
หมายถึง คุณค่าของคนอยู่ที่เกิดมาแล้วทำประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตีความจากเนื้อความ

หมายถึง สังคมไทยกำลังต้องการคนที่ทำคุณประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตีความจากความคิด หมายถึง คนหนุ่มสาวต้องสำนึกในหน้าที่ที่มีต่อส่วนรวม

3. "เครื่องจักรต้องการกำลังเคลื่อนกำลังหมุนนั้นใด คนเราก็กต้องการกำลังใจ
นั้นนั้น"

ตีความจากคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ เครื่องจักร หมายถึง การไม่หยุดนิ่ง ก้าวต่อไป ความ
เข้มแข็ง มั่นคง กำลังเคลื่อนหมุน หมายถึง ส่วนประกอบ การรวมตัว

ตีความจากโวหาร เปรียบเทียบให้เห็นว่ากำลังหมุนของสังคมอยู่ที่การรวมกำลังใจของ
คนในสังคมนั้น เพราะชีวิตของคนจะดำเนินไปได้อย่างไรถ้าไม่มีกำลัง
ใจเป็นสิ่งสำคัญจึงเปรียบเสมือน เครื่องจักรจะเดินได้ต้องอาศัยส่วนประกอบ
เป็นกำลังเคลื่อนหมุน

ตีความจากความคิด หมายถึง ความสำนึกในหน้าที่และกำลังใจของคนส่วนรวมคือกลไก
แห่งความเจริญในสังคม เมื่อทุกฝ่ายเป็นไปเช่นนี้ ชาติจะพัฒนาได้ไกลที่สุด

4. "คือให้วัยรุ่นของชาติทุกชั้นทั้งชายหญิงทั้งหมดมีหน้าที่ตามกฎหมาย"

ตีความจากข้อความ หน้าที่ตามกฎหมาย หมายถึง ความรับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่
ตามที่กฎหมายระบุไว้แตกต่างกันทั้งเพศและอายุ เช่น เสียภาษีอากร

เป็นทหารรับใช้ชาติ การปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของนักเรียน คือ
การรับผิดชอบต่อหน้าที่การเรียน มีหน้าที่ต่อส่วนรวม ต่อโรงเรียนและสังคม
เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวชน ฯลฯ

ที่ความจากเนื้อเรื่อง หมายถึง ชาติจะเจริญรุดหน้าต่อไปได้ เมื่อทุกคนในชาติมีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายกำหนด เช่น

ที่ความจากความคิด หมายถึง การเข้ารับการอบรมเป็นการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายวิธีหนึ่ง
"ความหวังของชาติอยู่ที่ท่าน.....จงเล็งหน้า เคียงหน้า รุดหน้า ชาติที่
รักของเราจะได้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ที่ความจากโวหาร ความหวัง...อยู่ที่ท่าน หมายถึง ความสำคัญ หัวใจของความสำเร็จ
ที่ชาติรอคอยคือผู้ฟัง

ที่ความจากความคิด หมายถึง เขาชวนต้องเตรียมตัวให้เป็นคนมีความรู้ความสามารถ
เพื่อรับภาระหน้าที่ต่อจากคนรุ่นเก่า

ที่ความโดยพิจารณาจากเนื้อเรื่องทั้งหมด สามารถตีความทางด้านความมุ่งหมายของผู้
เขียนได้ว่าต้องการแทรกเจตนารมณ์ที่จะให้หนุ่มสาวเห็นความสำคัญของ
ตนเอง ในฐานะที่เป็นพลังและความหวังที่จะรับผิดชอบ อนาคตของชาติ
โดยประสมความคิดร่วมกับผู้ใหญ่

การตีความจุดมุ่งหมาย หรือเจตนาของผู้เขียนนี้เห็นได้ชัดอีกตอนหนึ่ง ที่ว่า

"กำลังใจอยู่ที่ความไม่ผันในอันจะทำคุณความดี ขอนี้ยุวชนมีอยู่ทั่วกันแล้ว แต่
กำลังใจแต่ละคน ถ้าใครรวมกันเข้าเป็นกำลังใจส่วนรวมแล้ว จึงจะมีความเข้มแข็งเต็มที่
เปรียบประดุจลำธารแต่ละสาย.....เมื่อไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำขึ้นแล้ว ก็มีกระแสเชี่ยว
ซึ่งหลังไหลบุยกว่าหาญทางไปลงทะเลหลวงได้อนึ่ง ละหาน.....
ถ้ายังไม่มิดูทางยังมีกระแสอ่อนนินใด กำลังใจแม้ส่วนรวม ถ้ายังไม่มิดูมีแนวแน่นอน ก็ยัง
เป็นกระแสอ่อนนินนั้น....."

เป็นการตีความจากการเปรียบเทียบ ซึ่งการเปรียบเทียบกับความเป็นจริง
ของธรรมชาติเช่นนี้ ก็เพื่อต้องการให้เห็นความสำคัญของจุดมุ่งหมายในการรวมพลัง

ซึ่งต้องประกอบด้วย ความเข้าใจในหลักการความมีระเบียบที่มั่นคง และทุกคนจะต้องก้าวไปพร้อมกันจึงจะประสบผลสำเร็จได้ทุกเรื่อง

6. ที่ความจากเนื้อเรื่อง ใ้ว่า ผู้เขียนมุ่งหมายให้ผู้ฟังเห็นคุณค่าของการอบรมยุวชนยุวนารี

4. คุณค่าของบทความ ประกอบด้วย

4.1 กลวิธีการแต่ง

4.1.1 ลักษณะการเขียน คุณค่าของบทความเรื่องนี้ตรงกับลักษณะวรรณกรรมที่ดีสำหรับเด็กและวัยรุ่น ในข้อที่ส่งเสริมให้เกิดความมั่นใจในสิ่งที่คิดและตัดสินใจทำไปนั้น ว่ามีความถูกต้อง โดยกล่าวถึงความสำเร็จที่น่าภาคภูมิใจ ไว้เป็นสิ่งที่ท้าทาย ผู้เขียนมีวิธีการกระตุ้นให้หนุ่มสาวคำนึงถึงหน้าที่ที่พึงปฏิบัติต่อชาติ โดยกล่าววาทนาถของชาติอยู่ที่ยุวชน และทำอย่างไรยุวชนจึงจะประกอบกิจให้สมคุณค่าที่ได้เกิดมานอกจากนี้ผู้เขียนยังให้รายละเอียดที่เป็นจริงอย่างชัดเจนว่า กำลังของชาติอยู่ที่กำลังของคน และกำลังของคนอยู่ที่กำลังใจ ส่วนกำลังแห่งการประกอบกิจ ร่วมกันให้สำเร็จนั้นขึ้นอยู่กับความร่วมมือร่วมใจ รายละเอียดที่กล่าวในตอนี้ นอกจากจะให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติตามหน้าที่แล้ว ยังเน้นให้หนุ่มสาวเห็นความสำคัญของตนเอง เพราะเป็นกำลังและอนาคตของชาติอีกด้วย

ทางด้านลักษณะการเขียน จัดเป็นบทความที่ให้เยาวชนอ่านโดยเฉพาะ ทั้งรูปแบบการเขียน ภาษาเข้าใจง่ายตรงไปตรงมา การจัดวรรคตอนและการแบ่งย่อหน้าแบ่งตามความสำคัญ ซึ่งตรงกับความต้องการของวัยรุ่นอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นต้องการความรวดเร็ว ฉับไว สั้นและง่าย เป็นวัยที่แสวงหาความสำเร็จในอุดมคติและต้องการค้นหาความจริงทั้งหลายด้วยตัวเอง ต้องการความจริง และต้องการการแนะแนวทางที่ทำให้รู้สึกว่าการสำเร็จนั้นเกิดจากตัวเอง

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง

บทความนี้เป็นการแสดงความคิดเห็นขยายจากปัญหาที่กล่าวไว้ว่า "ทำอย่างไร
ยูวชนจึงจะประกอบกิจให้สมคุณค่าที่ได้เกิดมา" เหตุนี้เนื้อเรื่องส่วนใหญ่ จึงเป็นบทความ
จากข้อคิดเห็นที่น่าสนใจ ไขว้เขียนที่อ่านเข้าใจง่ายดังใดกล่าวมาแล้ว แต่ละข้อความ
จะมีน้ำหนักของเหตุผลหรือส่วนประกอบต่อเนื่องเสมอ

"เครื่องจักรทองการ กำลังเคลื่อนกำลังหมุนนี้ใด คนเราก็คองการกำลังใจ
ฉันนั้น" ข้อสำคัญ คือ ผู้เขียนเป็นปราชญ์ และผู้ทรงคุณวุฒิทางอักษรศาสตร์ คือ ทรงเคย
เป็นนายกราชบัณฑิตสถาน ประธานชำระปทานุกรม ประธานกรรมการบัญญัติศัพท์ภาษาไทย
ที่ไซกันแพร่หลาย นอกจากนี้ ทรงเป็นนักเขียนสารคดี บทความ สุนทรพจน์ และทรงเป็น
คนไทยคนเดียวที่ได้รับเกียรติเป็นประธานสมัชชาในสหประชาชาติ พระเกียรติคุณเหล่านี้
เป็นดังประกันคุณค่าและความน่าเชื่อถือของบทความนี้ดีกว่าหลักฐานอื่นใดทั้งสิ้น

4.2 คุณค่าทางด้านความรู้ ลักษณะของศาสตร์หรือความรู้ในบทความนี้เป็น
เพียงตัวอย่างประกอบเพื่อเสริมเรื่องให้เด่นชัด และอยู่ในรายละเอียดของเรื่องมีอยู่ 2
ตอน คือ

1. ให้ความรู้เรื่องการจัดระเบียบข้าราชการพลเรือน ซึ่งสืบเนื่องมาจาก
วินัยทหารโดยแบ่งส่วนราชการเป็น หมู่ หมวด กรม กอง เหมือนทหาร อีกเรื่องหนึ่ง คือ
ความรู้เรื่องการจัดการปกครองในกรมมหาดไทย สมัยโบราณ เรียก กองพล่าพัง เป็น
การแทรกความรู้เพื่อเน้นเนื้อความให้เด่นชัดขึ้น และทำให้เห็นว่าการรวมแรงรวมกำลัง
กันทำงานเพื่อชาตินั้นมีมาแล้วแต่โบราณ การอ้างถึงไทยเป็นชาตินี้กรบ เป็นข้อคิดที่แฝง
ความนัยซึ่งอาจจะตีความได้ว่า จึงสมควรเป็นหน้าที่เยาวชนรุ่นหลัง จะสืบทอดหน้าที่
บำเพ็ญประโยชน์ต่อชาติในรูปหนึ่ง ที่ทำให้ผลประโยชน์ส่วนรวมถึงชาติโดยตรง

2. การอ้างถึงโวหารประทับใจของท่านมาร์ควิส แห่งซอสเบอริ์ ที่ส่ง
ถึงรัฐบาลอังกฤษ เพื่อสนับสนุนการจดทะเบียนสำหรับผู้บำเพ็ญตนเพื่อชาตินั้น เท่ากับเป็น
การให้ความรู้แก่ผู้อ่านว่า การบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวมร่วมกันนั้นมิได้ทำเป็นกิจกรรม

เล่น ๆ หรือทำเพื่อเป็นเครื่องมือของฝ่ายใด แต่เป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญระดับโลก แม้แต่อังกฤษ ซึ่งเป็นชาติที่ได้รับยกย่องว่ามีอารยธรรมยังเห็นความสำคัญข้อนี้ นอกจากนี้ยังมีกลวิธีที่การเขียนให้เห็นว่า ผู้เขียนเข้าถึงหลักจิตวิทยาวัยรุ่นอย่างมาก เพราะวัยนี้เป็นวัยที่มีอคติสูง โดยเฉพาะทางค่านิยมกิจกรรมเพื่อส่วนรวมหรือที่เรียกว่า "การรับใช้มวลชน" เป็นวัยที่มีความต้องการอยากเป็นผู้มีความสำเร็จ อยากเป็นคนเก่ง อยากได้รับความรัก และต้องการโอกาสดีในการแสดงออกอย่างมาก รวมทั้งชอบทดลองกิจกรรมใหม่ ๆ ดังนั้นพื้นฐานที่อ้างเป็นตัวอย่างประกอบนี้ นอกจากส่งเสริมความน่าเชื่อถือในความคิดเห็นให้มั่นหนักแล้ว ยังเป็นแรงกระตุ้นให้วัยรุ่นพอใจที่จะได้เข้าร่วมกิจกรรมตามเจตนาของผู้เขียนเร็วขึ้น ไม่เฉพาะแต่การเข้าอบรมเยาวชนและยุวารีเท่านั้น แต่รวมไปถึงการบำเพ็ญตนเพื่อชาติในครั้งต่อไป

4.3 ความเหมาะสมกับวัย ผู้อ่านเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จัดเป็นวัยเดียวกับบุคคลที่บทความ กล่าวถึง จึงเป็นเรื่องใกล้ตัวผู้อ่าน และเด็กวัยนี้จะมีกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ให้เลือกทั้งกิจกรรมในโรงเรียน และสังคมภายนอกอยู่เสมอ เช่น การช่วยสอนหนังสือเด็กด้อย การส่งเคราะห์และบำเพ็ญประโยชน์ร่วมกับองค์กรหรือสมาคม บทความนี้จึงช่วยให้เสริมความสำคัญในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ บทความเรื่องนี้ไม่มีศัพท์ทางวิชาการ หรือข้อความสำนวนใดที่ยากเกินความเข้าใจ เนื้อเรื่องเป็นการให้ข้อเท็จจริง และวิธีเขียนส่วนอ่านจึงเหมาะกับพื้นฐานความรู้ของเด็ก ซึ่งนอกจากจะมีคุณค่าในการให้ข้อคิดอันเป็นคติแก่หนุ่มสาวแล้วยังแสดงถึงความคิดเฉียบแหลม และเป็นตัวอย่างของการใช้ศิลปภาษาได้ตรงตามความมุ่งหมายของเรื่องที่ใช้เขียนด้วย

ข้อเสนอแนะในการสอนวิจารณ์

ควยผู้วิจัยมีความเห็นว่าจะเป็นการอ่านที่ควบคู่กันไปกับการอ่านที่ความ เพราะจะช่วยให้เด็กเห็นจุดสำคัญที่จะตีความได้ชัดขึ้น และฝึกการใช้เหตุผลประกอบความคิดหรืออธิบาย นอกจากนี้ ยังเป็นพื้นฐานในการอ่านวิเคราะห์หรือเปรียบเทียบกับบทความอื่น ๆ

ตามแนวการสอนอ่านขั้นสูงต่อไปได้สะดวกขึ้น

แนวการสอนวิจารณ์

เป็นบทความที่ครูสามารถนำไปฝึกวิจารณ์ได้หลายแง่ เช่น ตั้งคำถามดังต่อไปนี้

1. นักเรียนเห็นว่า บทความเรื่องนี้มีสาระประโยชน์หรือไม่
2. บทความนี้ให้ข้อเท็จจริง ความรู้ แก่คิดที่มีเหตุผลหรือเป็นเพียงการสร้างข้อคิดเห็นขึ้นจากเหตุการณ์เท่านั้น
3. ลักษณะการเขียน การเปิดเรื่อง และการให้รายละเอียดเป็นแบบใด
4. เน้นให้เห็นคุณค่า ในเรื่องใดบ้าง เช่น เผยแพร่ความรู้ ความบันเทิง
5. ให้แนวความคิดและข้อมูลซึ่งเป็นสาระประโยชน์ เฉพาะบุคคลหรือสังคม
6. มีบทความ ประเภทนี้ของนักเรียนคนใดบ้างที่นักเรียนเห็นว่าเหมาะสมกับการอ่านของนักเรียนมากกว่าเรื่องอื่นๆ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ
เรื่อง
อวสยอวสาน

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์

2. อวสยและอวสาน

ที่มา เป็นบทความที่แสดงเป็นสุนทรพจน์ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เช่นกัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในหนังสือแบบเรียนภาษาไทย เอกสารการสร้างข้อ ทดสอบตามวัตถุประสงค์ เชิงพฤติกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายวิชาวรรณคดีไทย ท 401-ท 402 (ธันวาคม 2519) และแบบฝึกหัดวรรณคดีไทยของสำนักพิมพ์ต่าง ๆ ที่มีชื่อทางพิมพ์แบบฝึกหัด ต่างจัดอวสย อวสาน รวมไว้เป็นเรื่องเดียวกับความหวังของชาติ มิได้แยกเป็นอีกเรื่องหนึ่งต่างหาก ทั้งที่ต้นฉบับ เดิมนั้นแยกไว้เป็นคนละเรื่อง กล่าวคือ จากหนังสือ เรื่อง "ชุมนุมพระนิพนธ์ของท่านบรรณา" ซึ่งสำนักพิมพ์คณาจารย์ได้จัดพิมพ์ โดยรวบรวมบทพระนิพนธ์ครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นพลตรีกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ และออกจำหน่ายเมื่อ พ.ศ. 2508 มีบทพระนิพนธ์ทั้งหมด 67 เรื่อง และ "อวสย อวสาน" เป็นเรื่องที่ 25 หน้า 171-188 ส่วนความหวังของชาติเป็นเรื่องที่ 37 หน้า 279-282

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความวิชาการ โดยแสดงเป็นสุนทรพจน์ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (เป็นข้อบกพร่องของกรมวิชาการ และคณะกรรมการ พิจารณาการจัดทำหนังสือแบบเรียนที่มีใ้กล่าวถึงว่า แสดงในโอกาสใดและวันใด) อธิบายถึงความหมายของการศึกษาที่แท้จริงว่า คือ การสอนตัวเอง และกล่าวถึงข้อปฏิบัติ ในการเรียนรู้ด้วยตัวเอง หลังจากที่ยจบการศึกษาชั้นอุดมศึกษาไปแล้ว เป็นบทความที่ให้ คุณค่าทางค่านิยมและแนวคิดที่มุ่งหมายให้ผู้ฟัง ผู้อ่านนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการ เรียนรู้ชีวิตรวมทั้ง เรียนรู้วิธีการศึกษาแนวอื่น ๆ ซึ่งมีไม่เรียนจากสถาบันการศึกษาโดยตรง ความสำคัญของบทความเรื่องนี้อีกประการหนึ่ง คือ ให้อ่านประกอบบทความ อัดตชีวิตประวัติ เรื่อง ชีวิตมหาวิทยาลัย ได้เป็นอย่างดี เพราะจะช่วยให้นักเรียนเข้าใจถึงความมุ่งหมาย ของการเรียนการสอนที่แตกต่างกันระหว่างมัธยมศึกษาและอุดมศึกษา

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ เป็นตอนที่อยู่ในย่อหน้าแรก คือ เปิดเรื่องด้วยความหมายของการศึกษาที่แท้จริงว่า "การศึกษานั้น อันที่จริง คือการสอนตัวเอง" เป็นความนำประเภท บอกจุดมุ่งหมายของการเขียนบทความโดยตรงไปตรงมา เข้าถึงจุดของเนื้อเรื่องโดยทันที ผู้เขียนได้กล่าวเปรียบเทียบให้เห็นชัดเจนว่า การศึกษาเหมือนการหัดเดินโดยเริ่มจากชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาต้องอยู่ในความดูแลของ "พี่เลี้ยง" และเมื่อถึงขั้นเดินได้แล้วนั้นคือ การศึกษาที่แท้จริงโดยลำตัว ในความนำตอนท้ายนั้นบอกถึงความมุ่งหมายในการแสดงสุนทรพจน์ ว่า ได้รับเชิญจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ให้เป็นผู้ยอมรับให้คิดแก่นักศึกษาที่จะสำเร็จการศึกษาในปีนั้น ถ้าพิจารณาบทความทั้งเรื่อง แล้วจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่า ^{ผู้แต่ง} เป็นนักศึกษาวិชากรกฎหมาย (ระยะที่เป็นมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมืองสมัยนั้น)

2.2 เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน ตามองค์ประกอบของการเขียนบทความ คือ

ก. ตอนแรก เริ่มจากย่อหน้าที่ 3 เป็นการให้รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการศึกษาด้วยตนเองหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้ว โดยกล่าวถึงขั้นเรียนเป็นตอน ๆ เช่น หลักการจคมันติกเรื่องที่ได้ยินได้อ่าน กล่าวเน้นให้เห็นว่าประโยชน์ข้อนี้ช่วยให้จำเรื่องราวได้แม่นยำและยังใช้เป็นข้อมูลสำหรับโอกาสอื่น ๆ ได้ทันทีอีกด้วย ผู้เขียนกล่าวถึงวิธีทำให้ปัญญาเจริญงอกงามแบบไม่หยุดนิ่ง โดยการวิเคราะห์หลังจากนั้น ด้วยวิธีวางบทวิเคราะห์ที่แล้วนำไปโต้เถียงกับเพื่อนนักศึกษา เป็นการแลกเปลี่ยนความเห็น นอกจากนี้ ได้ให้หลักในการวิเคราะห์ไว้สำหรับปฏิบัติ วิธีการทำงานให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเสนอแนะวิธีแสวงหาความรู้จากการอ่านจนเป็นนิสัย

ข. ตอนสอง กล่าวถึงกำลังใจที่แน่วแน่ในสิ่งที่ต้องการทำเพียงอย่างเดียว โดยเริ่มจากย่อหน้าที่เปรียบเทียบกลไกของเครื่องจักรที่ต้องการไอน้ำหรือแรงไฟฟ้าเหมือนกับคนต้องการกำลังใจ คือ "เครื่องจักรต้องการสตีมน้ำหรือไอน้ำหรือแรงไฟฟ้านั้นใด เครื่องจักรแห่งมันสมองหรือตัวเราก็คงเช่นเดียวกัน และสตีมน้ำหรือ

ไข่มุกในที่นี่ก็คือ กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญ กำลังใจของเราอาศัยอะไรบ้าง ?....." เนื้อหาตอนตอนนี้ได้โยงไปถึงเรื่องวิธีสร้างกำลังใจให้แรงกล้าที่จะทำสิ่งนั้นให้ประสบความสำเร็จ ตัวอย่างที่อ้างถึงในรายละเอียดตอนนี้ให้ความรู้ทางด้าน เศรษฐศาสตร์ สังคมศึกษา โดยเฉพาะหน้าที่ที่ต้องกระทำตนให้สมกับวัตถุประสงค์ของรัฐ ให้ความรู้เรื่องพุทธศาสนา และประวัติศาสตร์สากล เนื้อเรื่องตอนนี้เป็น Climax ของบทความที่แสดงทั้งแนวคิดและความมุ่งหมายของผู้ทรงนิพนธ์ด้วยข้อความที่อธิบายของอวสยและอวสานโดยเปรียบเทียบให้เห็นว่า end ของฝรั่งกับมรรคผลของไทยต่างกัน

"end หมายถึงปลายทางที่สุดที่เดียว ไม่ใช่อยู่ระหว่างทาง ข้าพเจ้าจึงจะนำศัพท์ใหม่ ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะขยายในวันนี้มากำหนดท่านคือ means แปลว่า อวสย (บาลี อวสฺสย) และ end แปลว่า อวสาน" และอธิบายให้เห็นว่า ความหมายของอวสย (means) คือการกระทำหรือเครื่องประกอบไปสู่ปลายทาง ส่วน ends คือปลายทางหรือการบรรลุวัตถุประสงค์"

2.3 ความลงท้าย มีวิธีการเน้นรายละเอียดและย้ำข้อคิดเห็นด้วยการยกประสิทธิภาพในการทำงานของอิทเลอรผู้ซึ่งทำงานเกินตัวได้เป็นผลสำเร็จ โดยอาศัยกำลังใจที่มุ่งมั่นอยู่กับวัตถุประสงค์นั้นมาเป็นตัวอย่างชี้แนะ พร้อมทั้งนั้นได้ใช้วิธีย้อนกลับให้ผู้อ่านโคคคิดและแงคึกว่า การจะตั้งอวสยไปสู่อวสาน หรือวัตถุประสงค์ง่าย ๆ นั้นต้องดูกำลังตัวเอง สำรวจดูทั้งความสามารถและกำลังใจ โดยให้เริ่มจากสิ่งทีคิดว่าทำได้สำเร็จก่อนเพื่อเพิ่มกำลังใจให้สูงขึ้นเรื่อย ๆ ไป

3. จุดสำคัญในการตีความ เรื่องนี้เป็นบทความที่ให้ความรู้โดยตรง ทั้งวิธีเขียนเรียงง่าย แม้จะใช้ศัพท์เฉพาะทางวิชาการก็เสริมรายละเอียดและมีตัวอย่างประกอบให้ผู้อ่านเข้าใจได้ ดังนั้น จุดสำคัญในการตีความจึงต่างไป จากบทความเรื่องแรก เพราะผู้อ่านต้องพิจารณาสารในแง่มุมที่กว้าง และพิจารณาความมุ่งหมายในการกล่าวถึงเรื่องนั้น ๆ เป็นหลัก จุดสำคัญในการตีความมีดังนี้

ตัวอย่างการตีความ

1. "การศึกษานั้น กันที่จริง คือ การสอนตัวเอง"

ตีความจากคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ "สอนตัวเอง" หมายถึง การแสวงหาวิธีหรือสิ่งที่จะทำให้เกิดการเรียนและรู้ด้วยตัวเอง คำนี้ตรงกับทฤษฎีการสอน "ลองผิด ลองถูก" ตรงกับคำโบราณว่า "ผิดเป็นครู" หรือ "สืบทอดไม่เท่าเจน สืบตาเห็นไม่เท่ามือคลำ" เป็นการเรียนรู้อย่างแท้จริง นำทฤษฎีจากผู้สอนไปปฏิบัติแล้วเกิดการเรียนรู้ หรือเกิดจากการฝึกฝนรับผิดชอบตัวเองในการที่จะแสวงหาวิธีให้เกิดการเรียนรู้จากสิ่งนั้น

ตีความจากความมุ่งหมาย ผู้เขียนมุ่งให้ผู้อ่านเห็นความมุ่งหมายสำคัญของการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย ที่มุ่งให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ การศึกษานั้นไม่มีขอบเขตสิ้นสุด ตีความจากความคิด การศึกษาเป็นความจำเป็นในการดำเนินชีวิตที่ทุกคนจะต้องได้รับ ตลอดชีวิตไม่ว่าจะเป็นทางใด

2. "การศึกษา ก็เหมือนกับการหัดเดินเหมือนกัน"

ตีความจากคำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ หัดเดิน หมายถึง พัฒนาการต่อเนื่อง การเรียนรู้ในสังคมด้วยตัวเอง

ตีความจากโวหาร หมายถึง การศึกษาในมหาวิทยาลัย คือ วิธีหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนแสวงหาวิธีการเรียนรู้จากสังคม ขณะเดียวกัน ก็นำความรู้พื้นฐานที่ได้รับจากทฤษฎีไปใช้เป็นส่วนประกอบ เป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง เช่นเดียวกับนกหัดบิน ตีความจากความคิด หมายถึง ทุกสิ่งที่เราหัดคิด หัดทำจะช่วยให้มองเห็นวิธีเดินและเลือกทางเดินได้ว่าเป็นจุดหรือโทษ

3. "เครื่องจักรต้องการสตีมหรือน้ำหรือแรงไฟฟ้าฉันใด เครื่องจักรแห่งมันสมองหรือตัวเราก็คงเช่นเดียวกัน"

ตีความจากโวหาร หมายถึง กำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมให้เกิดความพยายาม มุ่งมั่นจนเป็นผลสำเร็จหรือล้มเหลวได้ ถ้าขาดกำลังใจ โดยเปรียบเทียบให้

เห็นชีวิตกับแรงขับเคลื่อนที่ต้องอาศัยน้ำมันแทนกำลังใจ

ที่ความจากเนื้อความ หมายถึง กำลังใจเป็นสิ่งสำคัญในการประกอบกิจการทุกชนิด
ที่ความจากความมุ่งหมาย หมายถึง เสนอวิธีเรียนและทำงานให้ได้รับผลสำเร็จ
ที่ความจากความคิด หมายถึง ทุกสิ่งประกอบเป็นแผนงานไว้นั้น จะเริ่มทำเป็นงานหรือ
สิ้นสุดขึ้นอยู่กับกำลังใจเท่านั้น

4. จากเนื้อความข้างตอน สามารถทำความเข้าใจความหมายของสารซ่อนเร้น
ด้วยการตีความ จุดมุ่งหมายของผู้เขียนได้ เช่น ตอนผู้เขียนนำประสบการณ์ของตนมา
เป็นตัวอย่างประกอบนั้น อาจตีความได้ว่า เป็นการแนะนำให้อ่านเห็นพระนิสัยส่วนพระองค์
โดยติดตามความคิดไปที่ละขั้นจนในที่สุดได้รู้จักว่าทรงเป็นคนสำคัญด้วยความสามารถและ
คุณสมบัติอย่างไร เช่น

"ข้าพเจ้าเอง ก็ได้รับประโยชน์จากการพยายามวางบทวิเคราะห์ของตำราต่าง ๆ
และกำหนดลักษณะสิ่งต่าง ๆ ด้วยการโต้เถียงกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน
หมายถึง ยืนยันให้เห็นพระนิสัย ว่า ทรงเป็นคนละเอียด รอบคอบ ทรงทำงานอย่างมี
หลักเกณฑ์และตรวจสอบผลเสมอ

"การทำงานนี้ เนื่องมาจากความเคยชิน หรือการฝึกให้เป็นนิสัย ข้าพเจ้าเอง
ก็ได้เคยสังเกตนิสัยจิตใจของตนเองมา และรู้สึกว่าการที่ข้าพเจ้าชอบทำงานอยู่เนื่องนี้
นั้น ก็เนื่องมาจากความเคยชินจนเกิดเป็นนิสัยติดตัวนั่นเอง"

หมายถึง แนะนำพระองค์ โดยใช้วิธีการทำงานเป็นตัวประกอบ

"เมื่อข้าพเจ้าสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัยออกxfordได้แล้ว แต่ยังมีเวลาว่าง
อยู่อีกตั้ง 9 เดือน จึงจะได้เข้ามหาวิทยาลัย และในเวลานั้นก็ยังอยู่ Public School"
หมายถึง เป็นการแนะนำให้รู้ทั้ง เชื้อถือในวิธีการทำงานและขอเสนอแนะด้วยเกียรติของ
สถาบันที่ทรงสำเร็จการศึกษา พร้อมทั้งนี้ ทำให้อ่านเห็นความสามารถทางด้านวิชาการ
ของพระองค์ไปในตัวด้วย

5. **ตีความได้จากศัพท์เฉพาะที่ใช่เป็นสัญลักษณ์ในเรื่อง** ดังตัวอย่างต่อไปนี้
วิเคราะห์ศัพท์ หมายถึง พิจารณาส่วนต่าง ๆ ของคำ เพื่อหาข้อสรุปมากำหนดความหมาย
efficiency สมรรถภาพ ประสิทธิภาพ หมายถึง ทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้สำเร็จ ให้ได้ผล
 หรือ กำลังใจและความเชื่อมั่นในความสามารถของตน
interia (นิ่ง) หมายถึง ผลของการฝึกหัดนิสัยให้เคยชิน
means = มรรค = อวสย คือ อุปกรณ์ที่นำไปให้ถึงวัตถุประสงค์ การกระทำ
 หมายถึง กำลังใจที่มุ่งมั่นพยายามให้วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้บรรลุผลสำเร็จให้ได้
ends = ผล = อวสาน คือ จุดหมายปลายทาง ผลบั้นปลายของความสำเร็จ
 หมายถึง วัตถุประสงค์
Economics คือ เศรษฐศาสตร์
 หมายถึง วัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ เหตุผลในการเลือกอาชีพ

6. **ตีความหมายจากความคิดผู้เขียน** ใคว่า **ปลูกฝังให้รู้ฟัง** ซึ่งจะสำเร็จเป็น
 บัณฑิต เข้าใจหลักในการเรียนรู้และมีวิธีร่วมงานกับสังคม โดยสร้างกำลังที่จะเอาชนะ
 อุปสรรคด้วย อวสย และอวสาน

7. **ตีความจากเนื้อเรื่อง** **มุ่งให้รู้ฟัง** เห็นคุณค่าของการฝึกนิสัยของตนเองให้
 เคยชินกับการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยฝึกสร้างกำลังใจจากการตั้งวัตถุประสงค์
 ง่าย ๆ ที่เห็นแนวทางว่าจะเกิดผลสำเร็จเป็นกำลังใจ

4. คุณค่าของบทความ ประกอบด้วย

4.1 กลวิธีการแต่ง

4.1.1 ลักษณะการเขียน แบ่งความสำคัญเป็นย่อหน้าและกล่าวถึง
 เรื่องนั้นก่อน แล้วจึงชี้แจงหรืออธิบายด้วยรายละเอียด พร้อมยกตัวอย่างประกอบ แล้ว
 จึงให้หลักการหรือข้อคิดเห็นต่อจากนั้น จึงสรุปผลที่จะเกิดขึ้น ถ้าผู้อ่านนำไปปฏิบัติ บาง
 ครั้งใช้วิธีโยงความสัมพันธ์กับตอนต่อไปแทนการสรุปผล การเขียนลักษณะนี้เป็นประโยชน์
 ต่อครูอย่างมาก ที่จะนำไปสอนให้นักเรียนสังเกตองค์ประกอบของบทความ ทั้งสะดวกที่

จะเลือกที่ความเป็นตอน ๆ นอกจากนี้ยังเหมาะกับการที่ครูจะนำไปเป็นแนวในการสอนเขียนบทความในครั้งต่อไป

คุณค่าของบทความโดยตรงนั้นอยู่ที่ความน่าสนใจ แม้บทความเรื่องนี้จะเกิดขึ้นนานแล้ว แต่ยังใช้ได้ทันสมัยและเหมาะสมกับเหตุการณ์ในปัจจุบันมาก เพราะให้ทั้งความรู้และข้อคิดเห็นได้ตรงกับวัยของอ่านที่สุด นอกจากนี้ศิลปะการเขียนยังมีคุณค่าสูงในด้านการใช้ภาษาอธิบาย ให้รายละเอียด การยกตัวอย่างเลือกแก้ที่ผู้อ่านเข้าใจในตัวอย่างนั้น เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว และติดตามความถี่เขียนได้บ่อย การให้รายละเอียดประกอบด้วยหลักวิชาและมีตัวอย่างเป็นหลักฐานยืนยันความน่าเชื่อถือ เสมอ

บทความเรื่องนี้มีวิธีการดำเนินเรื่องแบบขดกว่าเรื่องความหวังของชาติ รวมทั้งมีคุณค่ามากกว่าหลายประการ คือ

1. พลิกความคาดหมายของผู้อ่าน ในเนื้อความตอนท้ายของย่อหน้าที่ขึ้นต้นว่า "วัตถุประสงค์เหล่านี้แหละ ฝรั่งเศสเรียกว่า end ซึ่งหมายความว่าปลายทาง... .." และตอนท้ายของย่อหน้านี้ เป็นส่วนที่พลิกความคาดหมาย ด้วยข้อความที่ว่า "...ข้าพเจ้าจึงจะนำศัพท์ใหม่ซึ่งข้าพเจ้าเพิ่งจะขยายในวันนี้ออกมา นั่นคือ means แปลว่า อวสัย (บาลี อวสุสย) และ end แปลว่า อวสาน" โดยกล่าวถึงว่า บทความนี้มุ่งฝากศัพท์ อวสัย และ อวสาน ซึ่งทรงบัญญัติใหม่เพื่อใช้กับวงวิชาการโดยเฉพาะ ตอนนี้นำครูอาจนำไปเป็นแนวในการสอนอ่านตีความถึงความมุ่งหมายในการฝากศัพท์ครั้งนี้ได้ว่า เพื่อหวังจะให้ผู้ฟัง ซึ่งเป็นนักศึกษาได้นำไปเผยแพร่ หรืออาจสอนกลวิธีในการเขียนประเภทพลิกความคาดหมายผู้อ่าน

2. มีความสามารถในการเขียนเบ็ดเตล็ด ตัวผู้เขียนที่ละชั้น โดยที่ผู้อ่านอาจไม่ทราบถึงสาเหตุหรืออ่านตีความ ดังตัวอย่างที่จะยกให้เห็นชัดอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

"ในปีก่อน ๆ ข้าพเจ้าได้ชี้แจงให้ทราบถึงวิธีศึกษา วิธีค้นคว้าวิชา หรือวิธีสอนตัวเองในส่วนการหาวิชาแล้ว" เป็นบุคคลที่มหาวิทยาลัยเชื่อถือและเชิญมาอบรมแก่ผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาเป็นประจำทุกปี

"ในการที่มหาวิทยาลัยได้จัดการอบรมขึ้นก็คือ ขอให้ผู้นอบรมช่วยแสดง
ให้ท่านทั้งหลายได้รับข้อความเป็นคติไว้ม่าง เพื่อจะได้เป็นเครื่องประกอบให้ท่านสอนตัว
ของท่านเองต่อไป"

ผู้เขียนเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ และเป็นบุคคลทรงเกียรติที่มหาวิทยาลัยเชื่อถือ

"ข้าพเจ้าเองได้รับประโยชน์จากการพยายามวางบทวิเคราะห์คำ
ต่าง ๆ และกำหนดลักษณะสิ่งต่าง ๆ โดยโต้เถียงกับเพื่อนนักศึกษาด้วยกัน

พระนิสัยในการทำงาน

"ข้าพเจ้าชอบทำงานเป็นเนืองนิจ ก็เนื่องมาจากการฝึกจนเป็นนิสัย"

พระนิสัยในการฝึกฝนตน และความสามารถในการทำงาน

"เมื่อข้าพเจ้าสอบไล่เข้ามหาวิทยาลัย Oxford ได้ แต่ยังมีเวลา
อีก 9 เดือน จึงจะได้เข้ามหาวิทยาลัย และในเวลานั้นก็ยังอยู่ Public School

เกียรติคุณสถาบันที่สำเร็จการศึกษา เป็นหลักฐาน แสดงความสามารถทาง
วิชาการส่วนพระองค์เป็นการอ้างที่แนบเนียน

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง ดังเกิดได้จากการยก
ตัวอย่างสนับสนุนความน่าเชื่อถือในการนำความรู้ไปปฏิบัติ มักนิยมอ้างถึงบุคคลที่มีชื่อเสียง
หรือคนสำคัญว่านิยมทำเช่นนั้น เช่นตัวอย่างของ Lord Brougham นักกฎหมายมีชื่อ
และ ตัวอย่างจากฮิตเลอร์ ซึ่งการยกตัวอย่างท่านเองนี้มีมาแล้วในบทความเรื่อง ความ
หวังของชาติ ที่กล่าวถึงความสำคัญของการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติ โดยยกเรื่อง
ท่านมาร์ควิส แห่ง ซอลส์ เบอรี รัฐบุรุษผู้เฒ่า ของอังกฤษมาเป็นข้อสนับสนุน จึงเป็นที่
น่าสังเกตว่า การยกตัวอย่างสนับสนุนความคิดท่านเองนี้เป็นการใช้จิตวิทยาทางภาษา เพื่อ
เน้นให้เห็นว่า เรื่องเช่นนี้ แม้แต่คนสำคัญระดับโลกก็นิยม ปฏิบัติเป็นการทำให้ผู้อ่าน
ใครจะทดลองดูบ้างว่าเป็นอย่างไรจึงได้รับความนิยม ดังนั้นความน่าเชื่อถือของข้อเท็จ
จริงในบทความเรื่องนี้ นอกจากจะมาจากผู้เขียนซึ่งทรงเป็นปราชญ์ทางวิทยาการ แล้ว
ยังเกิดจากการยกตัวอย่างสนับสนุนตามที่กล่าวมานี้ด้วย

4.2 คุณค่าทางด้านความรู้ ลักษณะของศาสตร์ หรือความรู้ที่ได้จากบทความเรื่องนี้เป็นความรู้ที่ได้จาก

1. ศัพท์เฉพาะทางวิชาการ และศัพท์ใหม่ที่ทรงบัญญัติ คือ อวสย และ อวสาน แต่ศัพท์ทุกคำมีคำอธิบายหรือให้รายละเอียดไว้เสมอ เช่น

บทวิเคราะห์ศัพท์ "บทวิเคราะห์ศัพท์หรือนิยามนี้ อันที่จริงได้แก่การกำหนดความหมายของคำต่าง ๆ หรือการกำหนดลักษณะต่าง ๆ"
 "...ไทยเราว่า ใฝ่ใจหรือสนใจในการทำงาน....."

ฯลฯ

2. บทความเรื่องนี้ใช้ความรู้เป็นแก่นในการดำเนินเรื่อง ทั้งในการเสนอเนื้อหาและการยกตัวอย่าง เช่น ความรู้จากการยกตัวอย่างเปรียบเทียบ หรือสนับสนุนความน่าเชื่อถือ ในการเสนอข้อคิดเห็นนั้นเป็นความรู้ทางวิชาการโดยตรง ได้แก่ ความรู้ เรื่องความหมายและหลักของการศึกษานอกระบบ ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ พุทธศาสนา (ที่เปรียบเทียบความหมาย อวสย และอวสาน) ประวัติศาสตร์สากล (ความรู้ในการปฏิบัติเช่น ความรู้เรื่องวิธีการอ่าน การจดจำและเก็บความคิดด้วยการทำบันทึกย่อ

3. ความรู้เกี่ยวกับพระประวัติบางส่วน เช่น จากประสบการณ์ที่ทรงนำมาเป็นตัวอย่างสนับสนุน

4.3 ความเหมาะสมกับวัย บทความเรื่องนี้ตรงกับความสนใจของผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียนมากกว่าวัยอื่น เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับวิธีที่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง และวิธีเข้าร่วมงานกับสังคม โดยทำงานอย่างมีประสิทธิภาพด้วย เป็นเรื่องที่ช่วยให้ผู้อ่านที่จะเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา มองเห็นและเข้าใจแนวในการศึกษาที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนเป็นทางแก้ปัญหาของผู้ที่จะสำเร็จการศึกษาแล้วเริ่มเข้าทำงานได้เห็นจุดทางการปฏิบัติจากข้อเสนอแนะของผู้เรียน ที่สำคัญ คือ บทความเรื่องนี้ มีตัวอย่างบุคคลสำคัญรอบ ๆ ตัว เป็นตัวอย่างท้าทายที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดกำลังใจ และอยากนำไปทดลอง เพื่อให้ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์หรืออวสานของตนบ้าง

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ การนำมาเป็นบทเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ถึงแม้ ผู้อ่านจะมีวัยห่างกับผู้ที่จะเป็นนักจิตก็ตาม แต่เนื้อหาของบทความเป็นเรื่องใกล้ตัว โดยเฉพาะเป็นปัญหาที่นักเรียนประสบอยู่เสมอ เช่น การจกบนтик การค้นคว้าเพิ่มเติม นอกจากนี้ตัวอย่างที่ยกมาประกอบนั้นอยู่ในขอบเขตที่นักเรียนติดตามเรื่องอย่างเข้าใจได้ การดำเนินเรื่องเป็นไปตามลำดับชั้น การใช้วรรคตอนและย่อหน้าสั้น ๆ ช่วยดึงความสนใจไว้ได้มาก เพราะทำให้นักเรียนไม่เกิดความเบื่อหน่ายที่จะอ่านต่อจนจบ

ข้อเสนอแนะในการวิจารณ์ อาจจัดกิจกรรมให้นักเรียนได้ดังนี้

1. วิจารณ์กลวิธีการเขียน โดยเปรียบเทียบกับเรื่องความหวังของชาติ ซึ่งแสดงเป็นสุนทรพจน์ต่อนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เช่นกัน
2. ครูอาจใช้เป็นแบบฝึกหัดในการให้นักเรียนวินิจฉัยคุณค่าของบทความเรื่องนี้ต่อจากการเรียนวิจารณ์ในบทความเรื่องความหวังของชาติ
3. ให้อภิปรายว่าเมื่ออ่านบทความเรื่องนี้ด้วยตนเองแล้วสามารถตีความหรือเข้าใจความคิดแง่อื่นที่นอกเหนือจากเนื้อเรื่อง ที่อ่านมาแล้วนั้นได้หรือไม่
4. บทความเรื่องนี้ให้สารประโยชน์อย่างไรบ้าง
5. นักเรียนชอบบทความนี้หรือไม่และบทความนี้มีคุณประโยชน์ที่เหมาะสมกับการที่นักเรียนใช้เวลาอ่านอย่างไรบ้าง

บทความ
เรื่อง
ซีวิตมหาวิทยาลัย

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร

ชีวิตมหาวิทยาลัย

การไปเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นนับเป็นขั้นแรกของการเรียนอย่างผู้ใหญ่ สถานทุกลมอบเงินใช้จ่ายให้ได้อย่างเต็มที่ ไม่รบกวนจุกจิก แต่ค่าใช้จ่ายเกินอัตราที่ให้น่าใน เดือนหนึ่ง ๆ ก็ไม่ให้เพิ่มเติมอันใดอีก อย่างพอเป็นคนจนมาเสียจนเคยตัว พอจะเบียดกรอใช้เดือนละห้าปอนด์นั้นได้อย่างหวุดหวิด ความลำบากในเรื่องนี้มีเพียงใด จะเห็นได้เมื่อเดี๋ยวว่า เสื้อผ้าที่จะใช้ประจำนั้นราคาสำหรับละสามหรือสี่ปอนด์ ถ้าเดือนใดตัดเสื้อสักตัวหนึ่งแล้วอยากจะไปเที่ยวชมทิวทัศน์เป็นอันคง เพราะไหนยังจะอยากซื้ออะไรกินบ้างก็ต้องอยู่ในห้าปอนด์นี้ ทางการใช้โดยตรงบ้างก็เช่นในเรื่องค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือเรียนและค่าเดินทางที่ไกล

แต่การเรียนอย่างผู้ใหญ่นี้ที่เรานอนฝันเอาเองได้ในเรื่องจะเรียนอะไรเพียงไรและระยะใด เราต้องไปฟังการบรรยายสอนในระหว่างภาคเรียน แต่แล้วเราก็ต้องมาอ่านต่อคนต่อ ถ้าคิดซัดอันใดก็ไปหาหรืออาจารย์กำกับตัวได้ อาจารย์ผู้กำกับตัวนี้เป็นบุคคลสำคัญสำหรับเรามาก เพราะว่าท่านยอมสละเวลาให้เราโดยไม่มีอัน ในตลอดเลขาหนึ่งก็มีอาจารย์ประจำนักเรียนไว้สำหรับช่วยเหลือในวิชาที่เป็นกลาง ๆ อาจารย์ของพ่อชื่อ แอมิลตัน ไฟฟ์ (ต่อมาอีกนานท่านได้รับพระราชทานตราชั้นสองของอังกฤษจึงได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นแบรอนเน็ต เรียกกันว่าเสอร์) ท่านเป็นผู้ใหญ่ใจเมตตา กรุณา ทั้ง ๆ ที่ในสมัยเป็นอาจารย์ของพ่ออยู่นั้นอายุของท่านเห็นจะไม่แก่กว่าพ่อเกินกว่าสักห้าปี ในเวลาต่อมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ได้เขียนจดหมายไปตามข่าวคราวท่านครั้งหนึ่ง ท่านแก่มากเสียแล้วยังอุตสาหะตอบมาว่า ท่านจำได้ก็และยังระลึกถึงเสมอ อีกหน่อยเดี๋ยวก็ได้ข่าวว่าท่านตายลง ได้เขียนไปตามข่าวที่เลดีไฟฟ์ ภรรยาของท่าน เธอเล่ามาว่าสามีพูดถึง "มิสเตอร์ธานีเสมอ ครั้งหนึ่งท่านได้รับเชิญไปเป็นประธานในการแสดงปาฐกถาของพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ในที่สาธารณะแห่งหนึ่ง ท่านได้พูดแนะนำผู้จะทรงแสดงปาฐกถานั้นว่า ท่านยินดีที่ได้เป็นผู้แนะนำพระองค์ชาย เพราะท่านเคยมีศินัยเป็นไทยมาแต่สมัยที่ยังสอนอยู่ที่ออกซฟอร์ด ชื่อมิสเตอร์ธานี พระองค์ชาย

กระซิบถามท่านด้วยความประหลาดพระทัยว่า อะไรเป็นอาจารย์ เพราะท่านแก่เหลือ
 หนแล้ว เซอร์แฮมิลตันทูลตอบว่า แต่เกล้า ๆ กลับแก่กว่ามิสเตอร์ธานีอีก

ที่ตรงนี้จะแทรกความอีกอย่างหนึ่ง นักเรียนไทยชั้นอนุวงศ์อย่างพอนี้ ทาง
 ราชการไม่เรียกว่า "เจ้า" เพื่อความสะดวกที่จะเล่าเรียนหรือติดต่อกับมหาชนทั่วไป
 นี้เป็นระเบียบที่ดียิ่ง เพราะ "เจ้า" ของฝรั่งนั้นมีน้อย แต่ละองค์มีเงินใช้จ่ายบริบูรณ์
 ถ้าเราไปแสดงตัวเป็นเจ้าน่าจะมีโอกาสให้ฝรั่งถูกเจ้าไทยเป็นอันมาก ถึงจะประพฤติก
 ค้อย่างไรก็ยอมไม่มีเงินจะใช้จ่ายให้สมเกียรติเทียบเท่ากับเจ้าฝรั่ง อย่างเรา ๆ ที่เป็น
 นักเรียนนั้นบางรายนายเบรราวน์ก็เคยขยายบ้างว่าเป็นหลานพระเจ้าอยู่หัว แต่เขาก็ำจับ
 หนักว่า ขอไม่ให้พวกฝรั่งรับรู้ว่าเป็นเช่นนั้น เพราะทางราชการไทยไม่พอใจที่จะให้
 เป็นคังว่า คนอังกฤษโดยมากมีความเข้าใจและมีกัลยาณธรรมพอที่จะไม่มาเข้ารีตรับกวน
 ดามว่าเป็นเจ้าจริงหรือ แต่ในบางประเทศเขาไม่ชอบรับชายหนุ่มแปลกหน้าเข้าไปใน
 บ้านของเขา นายเบรราวน์จึงจำใจบอกว่าคนนั้นคนนั้นเป็นหลานพระเจ้าแผ่นดิน เขาจึง
 ยอมรับด้วยความเต็มใจและสนใจจะรู้จัก แต่เขาเหล่านั้นบางทีก็อดไปไค้ที่จะเลียบเคียง
 ชักถามว่าเป็นอะไรกับในหลวง เราก็คได้แต่บอกว่าไม่เป็นธรรมเนียมไทยที่จะนับญาติกับ
 พระมหากษัตริย์

ย้อนมากล่าวถึงชีวิตระหว่างที่อยู่ในมหาวิทยาลัยเซนต์ออกซฟอร์ด ปีแรกพอ
 ต้องไปเข้าบ้านอยู่ในเมือง "เมือง" ออกซฟอร์ดนั้นปนเปไปกับมหาวิทยาลัยไม่มีขอบเขต
 กันเด็ดขาดออกไป เวลาเช้าสัก 8.00 น. ต้องสวมเครื่องแบบมหาวิทยาลัย คือสวม
 ครุยและหมวก ไปเซ็นชื่อที่ในคอลเลจเป็นการแสดงว่าอยู่ ต่อจากนั้นก็มีการดิเยะต้องไป
 ติดต่อกับอาจารย์ประจำบ้าง ไปฟังการบรรยายบ้าง ถ้าเป็นวิชาชั้นต้น ๆ ทุกคอลเลจ
 มักจัดผู้สอนไว้ให้ เราต้องสวมครุยเสมอในโอกาสเช่นนี้ ต่อจากนั้นก็ไม่มีกรณีเยะอันไค้อีก
 เราทำงานอ่านเขียนค้นคว้าของเราไป หรือไปสังคมต่าง ๆ ซึ่งมีมากเต็มที จะไม่ไปก็
 ไม่กล้า เกรงจะเป็นการถูถูกเพื่อนในคอลเลจ นักเรียนเหล่านี้มาเข้ามหาวิทยาลัยก็อดก
 จะเห็นสิทธิของผู้ใหญ่ไปตาม ๆ กัน ฉะนั้นย่อมมีสังคมมากมายก่ายกองเรื่อย ครุมาอาจารย์

ก็เมตตาเชิญพวกเราไปร่วมอาหารเรื่อย ๆ แต่ถ้าอยู่ในคอลเลจแล้วก็มีกฎอยู่ว่าห้ามออกนอกเขตเมื่อเวลาค่าคืน ถ้าจะออกไปต้องสวมครุยและหมวกเครื่องแบบ แดออกซฟอร์ด มีชื่อว่าเป็นสำนักที่ชอบทำอะไรแปลก ๆ ฉะนั้นใครทำตามระเบียบคั้งว่านี่ก็เป็นคนโง่ไม่เข้าที่ จำเป็นจะต้องละเมิดกฎอันนี้ตาม ๆ กัน การละเมิดเช่นนี้อาจถูกจับมาปรับหรือทำโทษ เช่น กักบริเวณได้แต่ก็ไม่เคยถูกจับสักที เข้าใจว่าถ้าไม่ไปเที่ยวเมาเหล้าเอะอะหรือประพฤติก้าวร้าวเหลือเกินแล้วพวกสาร์วิซก็เมิน ๆ ไม่เห็นเราเสียบ่อย ๆ

กติกาก็อย่างหนึ่งซึ่งควรจะยกมาเล่าก็คือ เขาถือว่านอกจากจะต้องมาเซ็นชื่อเวลาเข้าแล้ว จะต้องมากินอาหารเย็นในคอลเลจเทอมละเท่านั้นเท่านี้ครั้ง จึงจะนับว่าได้อยู่ในคอลเลจโดยสมบูรณ์ ถ้าเราขาดจำนวนการ "จำพรรษา" เหล่านี้ เราขาดสิทธิที่จะรับปริญญาแม่เมื่อสอบได้ไค้แล้วตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย ความจริงการไปกินอาหารเย็นนี้ก็ไม่ใช่ข้อเค็ดรอนอันใด อาหารก็มักจะดี สังคมก็เพื่อน ๆ เราในสำนักเดียวกันนั่นเอง ท่านผู้อ่านหนังสือโดยเฉพาะที่เป็นฝรั่ง คงจะนึกว่าเมื่อเลาถึงชีวิตในมหาวิทยาลัยแล้ว ยังขาดอยู่อีกแง่หนึ่งซึ่งพอเองก็เคยถูกถามเนื่อง ๆ ชายหนุ่มที่เพิ่งไค้รับความยินยอมให้เป็นผู้ใหญ่ยอมต้นเทียนในสิทธิใหม่อันนี้ บางทีก็จนเกินขอบขีด ชายหนุ่มที่เป็นนิสิตในมหาวิทยาลัยก็ไม่แปลกไปจากข้อนี้ จะเป็นดีหรือร้ายก็ตามแทบทุกคนก็ผ่านชีวิตเช่นนี้มาโดยเรียบร้อยบ้างไม่เรียบร้อยบ้าง สำหรับพอเพื่อนฝูงและครูบาอาจารย์รู่กันทั้งนั้นว่าเป็นคนซื่อายไม่ทำอะไรที่โคดโคเอนที่จะเคิน แม้ในทางซัวก็ไมทำ ข้อใหญ่ที่รู่พอไว้จากซัวก็คือ อดนึกไมไค้ว่าคุณทวดจะเสียใจถ้าพอเป็นเช่นนั้น เพื่อนฝูงบางคนมักพุดว่าทวงอะไรกับคนแก่ที่อยู่ห่างไปคั้งร้อยโยชน์พันโยชน์ และการที่วางตัวไว้ในระเบียบคั้งว่าน่าจะทำให้เพื่อนฝูงแหงว่าทำดีหรือมารยาเกินเหตุ ความจริงถ้าจะไม่ให้ผู้หลักผู้ใหญ่เช่นคุณทวดรู่ก็ไม่ยาก แต่ท่านจะรู่หรือไมรู่เราก็รู่สึกว่าเราดวงเกินความรักที่ท่านมีต่อเราอยู่ดี ฉะนั้นพอไมเคยเมาเหล้าเลย ทั้งที่แวกลอมไปค้วยเพื่อนฝูงที่คอยแต่จะชักชวนให้กินให้เต็มที เรื่องผู้หญิงก็เหมือนกันคั้งใจไมยุ่ง ผู้หญิงที่ผ่านไปผ่านมาตามถนนนั้นแน่นอนที่เคียวเขาพยายามคึดคอด แต่ถาเราเพิกเฉยเสียเขา-

ก็ไม่สามารถจะจุดคราเราไปได้ หญิงผู้คั้นในจำนวนนักเรียนที่มาเรียนอยู่ด้วยกันก็มีบางคนที่ถูกอัยยาศัย และเขาก็แสดงว่าเขาสนใจในตัวเรามากกว่า เพียงพักท่ายเล่นหัวกันอย่างเพื่อน โดยเฉพาะพวกหญิงที่ไม่ใช่คนอังกฤษ ซึ่งแอบไปรู้ว่าเราเป็น "เจ้า" นั้นทอศสะพานมาบ่อย ๆ ใครเขาชอบเราเราก็ชอบแต่ถึงขั้นรักกันอย่างหนุ่มสาวพอถึงใจละเว้น ใครในจำนวนเพื่อนฝูงเราจะคิดว่าเชื่อหรือฉลาดก็ต้องยอม เพราะถ้าไปศิษนิทเขาเกิดรู้สึกจำจะต้องผูกพันกับเขาจริง ๆ เขา ก็คงเป็นที่เสียใจแก่ญาติทางบ้านไซแต่ที่แถมอย่างคุณทวด หากที่ไม่แก่ท่านก็อาจไม่พอพระทัยได้ พอเป็นเช่นนี้มาตลอดชีวิตก็รู้เหมือนกันว่าคนอื่นเป็นอันมากไม่เข้าใจหรือไม่เห็นใจ หรือเห็นว่าเราเป็นบ้าฉิบมมนุษย์แก่ก็ช่าง เราเห็นก็อย่างนี้ใครจะมาทำไมเรา

ปัญหาเรื่องการเรียนนั้นก่อนที่จะเข้ามาหาวิทยาลัยต้องสอบเรสโปนชัน ซึ่งมองดูเหมือนง่ายแต่เมื่อสอบเข้าจริงกลายเป็นประมาทไปตกวิชาที่ดูง่ายที่สุดคือ เลขความจริงพอมันมีด้อยไม่ถูกกันกับวิชานี้ มองดูโจทย์ก็แน่ใจว่าทำได้แต่เมื่อทำเข้าจริงมันให้เฉลยไปว่าไปที่จะเขียนเลขนั้นเป็นเลขนี้ ครั้นเมื่อไต่ผ่านขั้นนี้ไปแล้วก็ต้องสอบเข้าคอลเลจต่างหาก ซึ่งยากที่ต่อแข่งขั้นกันกับคนอื่น เมื่อไต่ขั้นนี้แล้ว ก็ต้องสอบมอเคอเรนซ์ที่เรียกว่าเป็นขั้นแรกของนิสิต เพราะเรสโปนชันนั้นเราไม่ใช่ นิสิตเราเป็น "คนนอก" การสอบไต่ขั้นนี้ถ้าเราสอบไม่ได้ภายในเวลาอันคอลเลจกำหนดเขาจะไล่ออกทันที วิชาที่ปานกลางไม่ยากไม่ง่าย

ในระยะนี้ยังมีต้องสอบความรู้ทางคริสต์ศาสนาไซนิวเทสตะเมนตภาษากรีก เคิม สำหรับนักศึกษาทั่วไป แต่มหาวิทยาลัยยกเว้นให้แก่วัยที่มีสัญชาติเป็น เอเชียหรือประเทศอิสลามในแอฟริกา เห็นถ้าเขาเหล่านั้นสมัครจะสอบทางวรรณคดีของชาตินั้น ๆ แทนได้ เช่น วรรณคดีสังสกฤตหรือบาลี หรืออาหรับโบราณหรือฮีบริวหรือจีนหลวงโบราณ พอไต่ตกลงจะขอสอบบาลีซึ่งเขากำหนดให้อ่านที่มิกาย สี่ลัญชุนชวคุดทั้งวคุด ซึ่งแท้จริงยากกว่าบาลีที่อยู่ในหลักสูตรปริญญาด้วยซ้ำ จึงไต่คิดขอไปเรียนจากศาสตราจารย์ริสเควิตส์ ซึ่งมีชื่อเสียงว่ามีความรู้ในทางบาลีมากนั้น โดยปกติท่านไม่รับสอนผู้ใด นอกจาก

ศิษย์โดยตรงในมหาวิทยาลัยแมนเชสเตอร์ของท่าน ท่านเป็นศาสตราจารย์ภาษาเปรียบเทียบ (คือ ละติน กรีก สันสกฤต บาลี ปรากริต และอิหร่านโบราณ) แต่ในบางทีท่านจะสนใจว่าเป็นคนไทยที่เป็นพุทธศาสนิกและท่านก็เคยเฝ้าแทน พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าจนได้รับพระราชทานเงินไปพิมพ์บาลีปกรณ์ได้กว่า 1 เล่ม สำหรับสมาคมบาลีปกรณ์

ท่านและภรรยาทั้งบุตรเล็ก ๆ พวกนี้ต้อนรับดี เวลาเช้าท่านก็สอนให้ บายทานมั่งงานของท่าน เราเที่ยวไปตามสบายด้วยรถถีบเป็นส่วนมาก จนทั่วเมืองอุตสาหกรรมใหญ่นี้ ไก่สนใจในชีวิตกรรมกรจนได้เข้าใจว่าเหตุไรจึงเกิดมีพวกโซเชี่ยลิสต์เหล่านี้ขึ้นมามากมาย เมื่อดูไปจริง ๆ ก็อาจเข้าใจทรรศนะของเขาได้บ้างว่าแท้จริงก็เข้าใจไรเหตุเสียทีเดียว

ท่านศาสตราจารย์นั้น แม้ความเห็นจะกระเด็นไปทางโซเชี่ยลิสต์อยู่มากก็เป็นบุคคลที่นับถือได้จริง ๆ เป็นคนตรงที่รักมนุษยชาติ ส่วนความรู้ท่านนั้นพอไม่รู้อะไรจะคัดค้านแต่รู้สึกว่าคุณเห็นว่าคุณพระพุทธรูปเจ้าของเรา นาสรร เสริฐและเป็นมนุษย์ฉลาดเฉลียวจริง ๆ นอกจากนั้นท่านเป็นคนมีโวหารโกลล สามารถจะหาถ้อยคำเหมาะและไพเราะมาแปลพระพุทธรูปจนได้พอเพียงเป็นอย่างดี

พอกลับไปออกซฟอร์ดเมื่อได้ไปเรียนอยู่กับท่านศาสตราจารย์ราวเดือนเศษ ได้เข้าสอบสี่ฤดูจนรวดเร็วไต่กาย ๆ จนแปลกใจเพราะเป็นหนังสือยาวและไม่ค่อยยาก เมื่อพ้นขั้นนี้ไปแล้วจะมีเวลาอย่างน้อยปีหนึ่งสำหรับเลือกเรียนวิชาที่จะเป็นวิชาปริญญา

การเลือกวิชานั้นสำหรับพ่อตั้งเข็มทิศไว้ว่าจะรับราชการพลเรือนมิใช่ทางเทคนิค ขึ้นต้นก็ไปสมัครเรียนธรรมศาสตร์ซึ่งเป็นวิชาที่ขึ้นชื่อว่าออกซฟอร์ดเก่งทางนี้กว่าอื่น แต่เมื่อไปโดนท่องกฎหมายโรมันเป็นภาษาละติน เข้าแม่มีได้ก็ต่อคร่อนภาษาละตินก็เพื่อศัพท์กฎหมายที่ต้องผ่านไปในเรื่อง จนในที่สุดต้องย้อนไปหาหรืออาจารย์ประจำวิชาและคอยดูว่าจะเรียนอย่างอื่นได้ไหม ท่านให้ความเห็นว่า เมื่อคิดจะกลับไปรับราชการทางพลเรือนเช่นนี้แล้ว ควรจะเลือกเอาวิชาที่เป็นกลาง ๆ ที่นี้ชอบจริง ๆ ได้ถามท่านว่า

นึกขอมันวิชาบุรพคี่ คือแคลสสิกฝ่ายตะวันออกจะสมควรหรือไม่ คิดว่าพวกฝรั่งที่จะไป
 เข้าทำราชการโดยมากเขาก็เรียนแคลสสิกของเขาเช่น ละติน กรีก และประวัติศาสตร์
 ลอจิก ฯลฯ พวกนี้ ไปเป็นทูตก็มี ไปเป็นผู้ปกครองท้องถิ่นก็มี หากเราจะลองเอาโลมเรียน
 แคลสสิกของเราซึ่งมีอยู่ในหลักสูตรออกซฟอร์ดที่เรียกว่าบุรพคี่จะเป็นอย่างไร อาจารย์
 เห็นชอบด้วยและสนับสนุนว่าเรียนไปเถิด อย่าไปเลิกเสียกลางคันก็แล้วกัน จึงได้เสนอ
 เรื่องไปยังนายเบราวน์ผู้ดูแลนักเรียน นายเบราวน์ก็เห็นชอบ เราได้ขอว่าอยากจะได้
 เติมภาษาปัจจุบัน เช่น เยอรมันด้วย เพื่อเป็นทางช่วยขยายความคิด นายเบราวน์ก็
 เห็นชอบอีก เป็นอันตกลงจะเบนเข็มทิศไปทางบุรพคี่ เรียนภาษาและวรรณคดีสักฤกษ์
 เป็นข้อใหญ่มีภาษาแถม คือ บาลีและเรียนประวัติทางตะวันออกกับแนวความคิดทาง
 วัฒนธรรมของตะวันออกด้วย ในระหว่างปีนี้ให้ไปหาความรู้ทางภาษาเยอรมันใน
 ประเทศนั้นเป็นการเพิ่มเติมด้วย

เวลาเรียนของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด (เคมบริดจ์ด้วย) นั้นจำกัดเพียงปี
 ละหกเดือนนอกนั้นเป็นเวลาพักผ่อน นิสิตโดยมากได้ฟังการสอนในหกเดือนที่มหาวิทยาลัย
 เปิดแต่ยังไม่วางพ้อจากการสังคมถึงกับจะหาเวลาดูหนังสือโดยลำพังได้ก็มากน้อย เมื่อ
 ถึงเวลาที่มหาวิทยาลัยปิดเช่นในฤดูร้อน ปีที่ใหญ่สี่เดือน ก็ได้มีเวลาดูหนังสือของตัวเอง
 สำหรับพอนอกจากดูหนังสือยังได้ไปเยอรมันอีก มักจะไปอยู่ในครอบครัวเยอรมันนั้นบ้าง
 เมืองนี้บ้าง บางทีก็ได้ไปเรียนบุรพคี่ในสำนักที่สถาปนาโดยอาจารย์ที่มีชื่อเสียงซึ่งมีอยู่
 ในเยอรมันหลายคนด้วยกัน เช่น ศาสตราจารย์ยาโคบี ที่เมืองบอนน์ เมืองเยอรมัน
 เปิดทางคิดให้ได้เห็นอีกทางหนึ่งจากที่เราเคยเห็นมาในสำนักอังกฤษ แต่มีเสียอยู่อย่าง
 หนึ่งพวกสาว ๆ ออกจะเห็นว่าเราเป็นเชื้อพระวงศ์ พระเจ้ากรุงสยาม ต้องคอยหลบหลีก
 ในการตอบคำถามให้ดี แม้เราไม่อยากจะตอบอย่างไรที่ไม่จริงแต่ก็อยากอยู่

พอเป็นคนชอบเที่ยวดูภูมิประเทศ ในอังกฤษนั้นเบื่อแล้ว แม้ได้ความภายหลัง
 ว่าได้เห็นเมืองอังกฤษไม่ถึงครึ่ง แต่ในเยอรมันไปข้างไหนก็มันสนุกไปหมด ทั้งวัฒนธรรม
 ของเขามีท่วงทีว่าจะไกลข้างไทยเรามากกว่าอังกฤษกับเรา เขามีนิยายพื้นเมืองเป็น-

หลักฐานน่าสนุกสำหรับเราที่ขึ้นมากับการเหาะเห็นเคินอากาศในเรื่องรามเกียรติ์ เรื่องพรรคนี้ถ้าสำหรับคนอังกฤษจะมองไม่เห็นที่น่าสนุกอย่างไรเพราะเพื่อนัก แต่สำหรับเราเข้าใจทันทีและพลอยสนุกไปด้วย การที่เดินทางไปและได้ไปพบเห็นที่ทางที่ สมมติว่าเป็นที่ใน เรื่องนิยายโบราณก็ออกจะ "ครึ้ม" คื แม้เป็นเรื่องที่เหลือเชื่อ เรา ที่เกิดมาในสังเวียนที่นับถือพระมหากษัตริย์พอได้ไปพบเห็นน้ำใจนิยมเจ้านายและรักแบบ แฉน เราก็เข้าใจใจทันทีและพลอยชื่นใจตามไปด้วยหลายเรื่อง นอกจากนั้นการเที่ยว ไปบนประเทศภาคพื้นยุโรปมีค้อยู่อีกอย่างหนึ่งที่มีอาหารกินได้ร่อยโดยเฉพะฝรั่ง เศส เยอรมัน ถ้าพอได้ไปอิศาตซึ่งครั้งนั้นไม่มีโอกาส ก็คงจะไปมักมากในการกินอีก

หลักสูตรทางบูรพคดีนี้เป็นเรื่องที่มีใครมีใครสนใจจะรู้ แต่ถ้าจะนำมาบรรยาย ไว้ก็เห็นจะไม่จำเป็น จะเป็นที่เบื่อหน่ายเกินไป ขอเล่าเพียงสั้น ๆ แต่ว่าการเรียน วรรณคดีของวัฒนธรรมโบราณอย่างนี้เขาไม่เคยมุ่งจะให้อ่านกัมภีร์เหล่านั้นแตกฉานทุกแง่ ทุกมุม เพราะวรรณคดีมีมากเหลือที่จะอ่านคะไปได้ให้ทั่ว ประโยชน์ของการเรียนภาษา แคลสสิกอยู่ที่ให้รู้จักเบาะแสของชนิครื่องที่เป็นแบบแผนของวัฒนธรรมโบราณ ซึ่งเป็น หลักของวัฒนธรรมใหม่ ๆ ของเรา ให้รู้จักเห็นเหตุและผล และวิถีทางที่วรรณคดีและ วัฒนธรรมนั้น ๆ ได้วิวัฒนาการมาอย่างไร ให้รู้จักแนวทางที่สมัยโบราณท่านคนควาจน เป็นรูปในวัฒนธรรมสมัยใหม่ของเรา ก็แปลว่าถึงแม้ไม่มีในหลักสูตรทำให้เรารู้ว่า วัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นอย่างไรเราก็ต้องรู้ ถ้าจะให้วิชาที่เรียนมาไว้ได้ประโยชน์อัน สมบูรณ์ การเรียนของพอทำให้มองเห็นทางที่จะคนต่ออย่างกว้างขวาง เจ้าหน้าที่ใน มหาวิทยาลัยจึงได้เสนอมายังนายเบรราวน์ผู้ดูแลนักเรียนว่า สำหรับนักเรียนคนนี้ ถ้า อนุญาตเวลาให้อีกสักปีหนึ่งจะได้ประโยชน์คุ้มค่า แต่ในปีที่ได้พิเศษนี้พอขออนุญาตไปอยู่ เยอรมัน เสียหกเดือน แปลว่าทองสละเทอมที่ออกซฟอร์ดเสียอีกเทอมหนึ่ง เมื่อถึงเวลา สอบได้ในวาระสุดท้ายก็มาสอบตามปรกติ

การสอบไล่ที่ออกซฟอร์ดออกจะการใหญ่หนอย ต้องแต่ง เครื่องแบบของ มหาวิทยาลัยอย่างเต็มที่ คือสวมเสื้อผ้าดำหรือมัว ๆ มอ ๆ ผูกผ้าผูกคอขาวห้อยปลาย-

ยาวอย่างคนโบราณ ต้องมีหมวกแบบของเขาไปด้วย เมื่อเข้าไปในห้องสอบได้เขาจัดให้หนึ่งตัวกับนักเรียนที่เราไม่รู้จักซึ่งมีทั้งหมดกว่าพันคน เมื่อสอบเสร็จเขากำหนดให้ไปสอบปากเปล่าในเจ็ดแปดวันข้างหน้า เมื่อรายชื่อผู้สอบได้ออกประกาศแล้ว ก็ต้องรอรับปริญญาตามแต่เจ้าพนักงานมหาวิทยาลัยจะกำหนด พวกที่สอบในปลายปีเป็นส่วนมากเขานัดให้รับปริญญาวันเอนคีนีย์ (25 มิถุนายน ทุกปี) ซึ่งเป็นวันสำคัญอะไรอันหนึ่งของออกซฟอร์ดมาหลายร้อยปีแล้ว การแถลงในที่ประชุมใช้ภาษาละตินทุกอย่าง วันนี้เป็นวันใหญ่วันหนึ่งของมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด

นายเบรวาน์เสนอรายงานสรุปการเรียนของพ่อว่า

*Mom Chow Dhani arrived in England on the 28th September 1899 being then between thirteen and fourteen years of age. His

*หมอมเจ้าธานีเสด็จมาถึงประเทศอังกฤษ ในวันที่ 27 กันยายน ค.ศ. 1899 ขณะนั้นทรงพระชนม์สืบสามพรรษากว่า ในระยะแรกทรงเป็นเด็กซื่อๆ เสียจนกระทั่งรับสั่งอะไร ๆ ก็ยอมไม่ไต่ถาม ลักษณะนั้นประกอบทั้งความไม่ประสาในภาษาอังกฤษทำให้ต้องเลื่อนกำหนดที่จะส่งท่านไปเข้าโรงเรียนประจำ จึงได้จัดให้ไปประทับอยู่กับครอบครัวของชาวอังกฤษ คือครอบครัว คร. และนางกาย คอร์ทนีย์ แห่งแรมสเกต และก็ได้เสด็จไปโรงเรียนไปมาเล็ก ๆ ในละแวกนั้นด้วยกันกับบุตรชายของ คร. คอร์ทนีย์ เมื่อได้เข้าโรงเรียน แล้วทรงปรับปรุงพระองค์ได้ก็จนกระทั่งสามารถให้ไปเข้าโรงเรียนประถมที่มีชื่อที่รอตติงคิน ไบรตันไค์ ในภาคอีสต์แองท์ทิงศึกษาอยู่ที่รอตติงคินจนปลายภาคเรียนในปีต่อมา (ค.ศ. 1901) จึงได้ออกไป อาจารย์ใหญ่ที่รอตติงคินให้ความเห็นไว้ในบันทึกการเรียนตอนนั้นดังต่อไปนี้

"หมอมเจ้าธานีทรงเป็นตัวอย่างแห่งความอดุสหาหะพากเพียร และความตรงไปตรงมาจนมิอาจมีใครเว้นเสียมิได้ที่จะนิยมนยกย่อง"

ภาพพจน์ของ ม.จ.ธานี ข้างบนนี้ยังคงเป็นจริงในปัจจุบัน ดังที่อาจารย์ใหญ่ได้เขียนไว้เจ็ดปีมาแล้ว

extreme shyness for a long time rendered him almost inaudible; this and his ignorance of the language made it necessary to defer sending him to a boarding-school: he was therefore placed with a family (Dr. and Mrs. Guy Courtney of Ramsgate) and attended a small school daily with their own little boy. He made good progress here and a Easter was able to go to a well-known Preparatory School at Rotting-dean at Brighton...till the end of the summer term in the following year (1901) when the Headmaster wrote of him in the leaving-school report as follows:

"He has been an example of plodding perseverance and straight-forwardness such as none could fail to admire and appreciate"

This description of M.C. Dhani is as true today as when it was written seven years ago.

นายเบราร์นแสดงความเป็นคุณและเวทนาแก่พ่อตั้งแต่แรกไปเป็นนักเรียน คงจะสงสัยว่ายังเด็กมาก ครั้นต่อมาเขาก็สนใจติดตามเรื่องราวของพ่อมาโดยลำดับ "เขี่ย" พ่อเรื่อยมา ในที่สุดผมตรวจรายงานว่า

*I cannot close this review of Mom Chow Dhani's education in England without a brief expression of the warm regard and high esteem in which he is held by all who know him here. It is rare to meet anyone with such gentleness united to so much firmness. He has uncommon strength of character concealed under a manner that may be easily mistaken for timidity. I venture to lay some emphasis on this point in the hope that it may assist in a better appreciation of his true character. Equally strong is his integrity. It would be difficult to find anyone more sincere, straightforward and trustworthy. If he is given a position of responsibility I am confident he will show himself worthy of it and will reveal capacity and wisdom

* "ข้าพเจ้าจะขอจบรายงานการศึกษาในประเทศอังกฤษของ ม.จ.ธานี นี้ มิได้หากไม่ได้กล่าวแต่เพียงสั้น ๆ ว่า ทุกคนที่ได้รู้จักกับท่านนั้นรู้สึกรักใคร่เอ็นดูและยกย่องท่านเพียงใด จะหาคนที่มีความอ่อนโยนผนวกกับความมั่นคง เช่นท่านนั้นหายาก ท่านเป็นผู้มีนิสัยแข็งแกร่งเป็นของตนเองเป็นพิเศษ ลักษณะอันนี้ซ่อนอยู่เบื้องหลังมรรยาทซึ่งอ่อนโยนจนมองผาด ๆ อาจจะทำให้ใจนึกว่าเป็นคนฉลาด ข้าพเจ้าขอแสดงความเห็นที่กล่าวมาด้วยความหวังที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจดีขึ้นในพระนิสัยที่แท้ของท่าน นอกจากนั้นท่านยังมีความสัจซื่อมั่นคงอย่างหนักแน่นเท่ากัน

คงจะเป็นการยากที่จะหาผู้ใดที่มีความจริงใจตรงไปตรงมา และเชื่อถือได้เท่าท่าน หาก ม.จ.ธานี จะได้รับตำแหน่งที่ต้องรับผิดชอบสูงต่อไป ข้าพเจ้ามั่นใจว่าท่านจะพิสูจน์พระองค์ท่านว่าสมควรแก่ตำแหน่งด้วยความสามารถ และพระสติปัญญาอันดีเลิศโดยแน่แท้"

of a high order.

พอรักและนับถือนายเบรราวน์มากก็จริง แต่ไม่เคยคิดว่าผู้หลักผู้ใหญ่ใครจะมีความเห็นยกย่องพอถึงเพียงนี้ จริงอยู่ในบรรดาเพื่อนฝูงยกย่องพอมากพอใช้ จึงได้เลือกให้ทำหน้าที่ผู้ใหญ่ของสามัคคีสมาคมในสักสามปีสุดท้ายที่ไปประชุม ข้อความที่นายเบรราวน์เขียนเสนอทางราชการ เช่นนี้พอนึกอยู่ เหมือนกันที่ท่านผู้ใดจะได้อ่านพบเห็นบ้างหรือไม่ คิดว่านอกจากทางสถานทูตที่ลอนดอนคงไม่มีผู้ใดได้สังเกตเห็น ต่อมาไม่ช้าพระองค์เจ้าจรัญศักดิ์ กฤดากร อัครราชทูตที่ปารีส ซึ่งทรงเป็นที่ปรึกษาของท่านอุปทูตในลอนดอนในเรื่องการเล่าเรียนต่าง ๆ เสด็จมาราชการที่ลอนดอนได้รับสั่งให้หาพอไปเฝ้าและตรัสว่า ฉันได้อ่านรายงานการเรียนของเธอมีความพอใจเป็นอันมาก เธอได้เรียนมาแต่ละลำดับของสำนักเรียนในที่อังกฤษเขานับถือกันว่าเป็นสำนักที่ดีเยี่ยมอันหนึ่งทั้งสามแห่ง แล้วก็เรียนได้ผลดีด้วย ฉันใครจะแนะนำ ถ้าเธอเห็นชอบเธอควรจะต้องเลือกเข้ากระทรวงการต่างประเทศ เพราะเคยเรียนมาอย่างนี้แล้วฝรั่งไม่ดูถูกได้ การศึกษาคงจะสะดวกขึ้นเป็นอันมากถ้าเธอตกลงอย่างนี้ ฉันจะจัดการฝากเธอเข้าโรงเรียนรัฐศาสตร์ที่ปารีส สักสองปีก็คงจะได้ปริญญาที่นั่น เธอจะเห็นด้วยไหม แต่พอนึกอยากจะทำงานชนิดนั้น ทูลท่านตรง ๆ ว่าไม่เคยนึกฝันในทางนี้และไม่อยากทำด้วย ท่านตรัสซักว่าเหตุไรและคิดจะทำที่ไหน ได้ทูลว่ายังไม่เคยนึกจริงจึงในเรื่องทำงานนอกจากว่าจะรับราชการพลเรือน ไม่ได้คิดจะหาทางลัดอย่างไร คิดว่าค่อย ๆ ขึ้นไปตามลำดับจะดีกว่าจะได้งาน แต่จะเป็นงานชนิดไหนนั้น เคยคิดอยู่เพียงว่าอยากทำทางโบราณคดี แต่ไม่มีผู้หลักผู้ใหญ่เห็นด้วย เพราะเมืองไทยเรายังไม่ได้คิดจะทำทางนี้กันจริงจึง ทั้งเงินที่จะใช้ทำก็คงจะมากและเกินกำลังของชาติไทยด้วย จึงได้คิดว่าอยากจะไปของานทำที่มหาดไทย ซึ่งเข้าใจว่าจะได้มีโอกาสที่จะรู้จักบ้านเมืองของเราให้ทั่วถึง ท่านตรัสว่ามหาดไทยนั้นไม่เหมาะสำหรับคนอย่างเรา ๆ คอก เพราะเป็นงานคล้าย ๆ กับฉาบฉวย การที่ได้เรียนมาแล้วถึงขั้นสูง ๆ ในมหาวิทยาลัยอาจไม่ช่วยให้สามารถทำงานชนิดนี้ได้ดี แต่เมื่อพอยังยืนความเห็นอยู่ท่านก็ไม่ฉิ่ง คุณเหมือนจะไม่สู้พอพระทัยนัก

มาคิดดูภายหลังบางทีก็เสียใจที่ไม่เชื่อท่าน แต่เรื่องงานท่านนี้ยังจะเล่าต่อไปอีกไม
น้อย

ในขณะนี้ เณรอุกรมหมื่นนครชัยศรีสุรเดชเสด็จราชการในยุโรป หนีงกลาง¹
ตามเสด็จไปด้วย พอกับชายกลางได้ไปติดตามเสด็จท่านหลายวัน พอเองไม่เคยคุ้นเคย
กับท่าน เมื่อแรก ๆ ที่ท่านได้ที่หนีงใหญ่ไปเป็นพระชายาพอก็อยู่ในวังกับคุณทวด ได้เฝ้า
ใกล้ชิดแต่ตอนที่ไปแวะทูลลาที่เกาะพงันต่อมาท่านเสด็จไปราชการที่ปารีสก็ ท่านทรง
พระเมตตาขับไปอยู่ด้วยที่โฮเต็ลที่ประทับ ก็ไม่รู้จะทำตัวให้สนิทกับท่านอย่างไร เพราะ
ไม่คุ้นเคยกันมา ท่านก็คอยตลอดแต่เราเองเป็นผู้เป็นไม่เข้าหาท่าน มาตอนนี้อายุมาก
ขึ้นแล้วท่านยังคงดีด้วยตามเคย เลยได้สนิทสนมกับท่านและบังเกิดความรักความนับถือ
ในพระองค์ท่านเป็นอันมาก ท่านมีพระนิสัยเห็นใจเราและเข้าพระทัยความคิดความนิยม
ของเราได้โดยเร็ว เราก็กเลียดใจที่จะอยู่กับท่านระหว่างนี้ วันหนึ่งท่านทรงพระปรารภ
ถึงอนาคตว่าจะทำงานที่ไหน ทูลท่านว่าอยากจะไ้ทำงานที่มหาดไทย เพราะเห็นว่า
ผลิตผลิตทำ ค่ายเป็นงานที่จะนำให้รู้จักบ้านเมืองของเรา ท่านไม่ทรงเห็นด้วยอีก
ท่านแนะให้ไปทำงานกับในหลวงที่ราชเลขา ท่านอยากจะทอนอย่างนี้มากจนกระทั่งบาง
โอกาสที่ท่านทรงเชิญบริษัทรูปมาเจรจาเรื่องที่จะซื้ออาวุธ ท่านยังได้ทรงใช้ให้พอ
เป็นเลขาการจกรายงานสำหรับส่งไปเสนอที่กรุงเทพฯ เพราะการเจรจันทำกันที่
เมืองเอสเดินประเทศเยอรมัน พุคจากันเป็นภาษาเยอรมันตลอด ท่านตรัสว่าจะไ้คิด
ไว้เดือนานไปทำงานในราชเลขาคงจะต้อมมีโอกาสจกรายงานประชุมอย่างนี้บ้าง คอ
มาภายหลังตรัสชวนอีกว่า หรือจะทำงานกับฉัน ๆ ก็มีงานให้ทำ ฉันเต็มใจจะรับแไว้
ในกรมเสนาธิการทหารบกซึ่งต้องใช้ภาษามาก แต่ได้ทูลชี้ข้อของว่าเป็นเกี่ยวคองกับท่าน
อย่างนี้ ถ้าทำไ้คือทรงยกย่องเขาก็คงนินทาว่าเข้ากัน ถ้าทำไ้ไม่ได้ดีเขาก็คงว่า ๆ ท่าน
เลี้ยงญาติเกี่ยวคองจนผิด ท่านก็ทรงเห็นด้วย อย่างไรก็ตามก็ให้ท่านชวนให้ตามเสด็จกลับเมือง-

¹ม.จ. หลิงสุมนมาลย์ จีระประวัติ.

ไทยด้วยกันจึงเป็นอันตกลงกลับ

ในที่สุดแห่งการเรียนที่ถือกันว่าเตรียมสำหรับอาชีพ (เพราะแท้จริงมนุษย์เราย่อมเรียนกันอยู่ตลอดชีวิต) นี้ ย่อมเป็นธรรมดาที่จะมองย้อนหลังไปสำรวจค่ากับแห่งความเป็นมา ชีวิตของพ่อนี้ก็แปลกอยู่เหมือนกัน ตั้งแต่แรกเกิดมาก็ไม่เคยอยู่กับพ่อแม่ หนีงกลางเคยเล่าในเวลาหลัง ๆ มาว่าพี่ชายใหญ่นี้แม่รัก แต่พ่อก็ไม่เคยรู้สึกรักเพราะไม่เคยอยู่ด้วยกัน แต่พ่อก็มีคุณทวดเป็นที่ยึดถือเป็นพ่อแม่ เจ้านายในวังทานพากันก็เคยเห็นว่าคุณทวดนั้นไปเอาของเขามาเลี้ยงเป็นลูก ถ้าของเขามกพร่องไปอย่างไร นากลัวจะถูกตีว่าเลี้ยงลูกเขาจนเสียคน ข้าเป็นลูกชายใหญ่ของเขาเสียด้วย ถ้าจะว่าถึงวิชาความรู้ก็ได้เข้าโรงเรียนดีมาแล้วจนรู้หนังสือพอสมควรแก่ฐานะ หากแต่เมื่อใกล้จะถึงเวลาไปเมืองนอก ก็นึกไม่ออกว่าจะอยู่ด้วยสุขใจได้อย่างไรโดยแยกจากคุณทวด จึงได้หวังจะยึดถือเพศสมณะเพื่อไม่ต้องไปเมืองนอก เลยทิ้งวิชาภาษาฝรั่งเสียสิ้น แต่ต่อมาเสด็จปู่ทรงเกลี้ยกล่อมให้ไปนอกเป็นที่ตกลงกันแล้วจึงต้องไปตามเสด็จทูลกระหม่อมเล็ก ความรู้ภาษาอังกฤษนั้นหมดเกลี้ยงจริง ๆ จนผู้ดูแลนักเรียนซักจะหมดหวังที่จะเคี่ยวเข็ญให้เรียนถึงกับรายงานไปยังสถานทูตว่า ไม่เห็นมีทางที่จะเข็นเด็กคนนี้ไปเรียนจริงจึงได้ เพราะพูดไม่ออกจากปาก ไม่มีทางที่ครูบาอาจารย์จะหยั่งรู้ได้ว่า รู้อะไรบ้างแล้วหรืออย่างไร แต่เมื่อไปอยู่กับคนอังกฤษไม่มีโอกาสจะพูดไทยกับใครได้ ทั้งครึ่งปีและแควล้อมไปด้วยคนอังกฤษทุกวัยมันก็รู้ไปเอง ไวยากรณ์ก็ไม่ได้เรียนอีกรู้ไปอย่างเครื่องจักรอย่างเด็กฝรั่งหัดพูด พอรูปร่างพอสมควรเขาก็ส่งเข้าโรงเรียนกินนอน แต่ระหว่างนั้นได้รับความสนใจและเมตตาเหมือนเป็นลูกเขาจากคุณปู่ปกครอง เช่นนางคอร์ทนี และจากนายเบรวานผู้ดูแลนักเรียนเป็นอย่างมากจนใจสบายรู้สึกเหมือนมีพ่อแม่ขึ้นมา

เรื่องหนักใจของผู้หลักผู้ใหญ่มิได้อยู่แต่เฉพาะการเรียนเท่านั้น อนามียที่เคยสมบูรณ์ก็ทรุดลง เคยอ้วนก็กลายเป็นผอมจนถูกสงสัยว่าจะเป็นวัณโรคต้องถูกเกณฑ์ให้กินอาหารบำรุงเสียแยะ

การที่นายเบราวน์จัดการให้ไปเข้าโรงเรียนรักบี้ในชั้นเดิมพอก็ไม่เข้าใจ เพราะที่นี่เป็นโรงเรียนเอกอุอันหนึ่ง ไฉนจึงเอาเด็กที่มีแว่นน้อยที่จะเรียนได้ก็ไปเข้า แต่เดาว่าเพราะเมืองรักบี้ตั้งอยู่บนที่ราบสูง ดินฟ้าอากาศเขานิยมกันว่าเป็นที่ดีสำหรับเด็กที่มีอนามัยไม่สมบูรณ์ ทั้งโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงว่าดีระเบียบเคร่งครัดมาแต่ไหน ๆ แล้ว เช่น เข้าชั้นแรกขึ้นจะเป็นฤดูร้อนหรือหนาวจัดก็ต้องอาบน้ำเย็นเฉียบ ถ้าหอบหืดก็ระเบียบอันนี้ถือว่าเป็นมหันตโทษมีอัตราถูกต้องสามที่ ยิ่งกว่าหอบหืดก็ทำซึ่งโทษหนักเหมือนกัน

ในที่สุดก็กลายเป็นได้อนามัยสมบูรณ์ขึ้นมา และการเล่าเรียนก็ดีขึ้นโดยลำดับ จนเข้ามหาวิทยาลัยได้ในระดับอายุทันเพื่อนนักเรียนอื่น ๆ คือ อายุ 18 ปี เพราะมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ดและหอเมอร์ตันไม่ยอมผ่อนผันระเบียบใด ๆ เลย

(จากหนังสือ อัครชีวิตประวัติ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร
ข. ชีวิตมหาวิทยาลัย หน้า 21 - 36)

ศูนย์วิทยพัชรากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชีวศตวรรษวิทยาลัย

ที่มา หนังสืออัตชีวประวัติ พระวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ พินิจเพียง 2 ครั้ง ครั้งแรกพินิจแจกษามิตร ในงานฉลองพระชนมายุครบ 84 ปี เมื่อ พ.ศ. 2512 ต่อมากระทรวงศึกษาธิการขอประทานไปพิมพ์เป็นหนังสืออ่านประกอบการศึกษา นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้พิมพ์จึงทรงต่อเติมแก้ไขข้อความบางประการ แต่ยังมีไต่ทรงประทานกัลป์พระชนม์ เมื่อ พ.ศ. 2517 ครั้งสุดท้ายพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงพระศพ ณ เมรุวัดป่าอศริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส 15 ธันวาคม 2517 จึงเป็นหนังสืออัตชีวประวัติปฐมบุคคละที่หายาก หนังสือนี้มีความยาว 174 หน้า ไม่รวมภาพประกอบแทรก แฉงออกเป็น 4 ตอน และเรื่องชีวศตวรรษวิทยาลัย เป็นตอนหนึ่งในชีวิตเบื้องต้น

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความอัตชีวประวัติ ทรงเขียนเป็นทำนองเล่าประทานพระธิดา (ม.ร.ว. นีวัตวาร และ ม.ร.ว. สุปิชา) กล่าวถึงการดำรงชีวิตขณะทรงศึกษาอยู่มหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ในฐานะนักเรียนทุนหลวงมิใช่ฐานะเจ้าวิธีการดำเนินชีวิตและประสบการณ์ที่ทรงเล่าเป็นตัวอย่างของความเพียรพยายามที่เอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ จนเป็นผลสำเร็จในชีวิต ทรงเขียนจากความจริงใจ และบรรยายเรื่องด้วยความถ่อมตน มองโลกในแง่ดีอยู่เสมอ จึงเป็นบทความที่มีคุณค่าต่อวิทยุเป็นอย่างมาก เพราะจะเป็นกำลังใจให้เกิดความรู้สึกว่าชีวิตยังมีหวัง

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ เปิดเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า "การที่ไปเรียนในมหาศตวรรษนั้นนับเป็นขั้นแรกของการเรียนอย่างผู้ใหญ่" เป็นความนำที่รับกับชื่อเรื่องบอกจุดมุ่งหมายในการดำเนินเรื่อง และเป็นการเตรียมผู้อ่านให้ใช้ความคิดเปรียบเทียบ

ระหว่างการเรียนรู้ในชั้นมัธยมกับอุดมศึกษา เป็นตอนที่ทำให้ผู้อ่านรู้ว่าผู้ทรงนิพนธ์เป็นนักเรียนทุนหลวง (ทุนนี้หมายถึง ทุนซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระราชทานให้แก่โอรสของพระเจ้าอนงยาเชอพระองค์ละคน โดยพระราชทานตามสถานทูตไทยเดือนละ 5 ปอนด์) ทรงเล้าถึงความยากลำบากในการใช้จ่ายเงิน 5 ปอนด์ ให้พอใช้ในแต่ละเดือน

2.2 เนื้อเรื่อง ไม่ได้แบ่งเป็น 2 ตอนเหมือนการเขียนบทความอื่น ๆ เพราะเป็นการเขียนในลักษณะเรื่องเล่าพื้นความหลัง คือดำเนินเรื่องไปตามลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือจำได้ หากนึกถึงตอนที่เล่าข้าม หรือเห็นความสำคัญที่ควรแทรกก็นำมาแทรกระหว่างการเดินทางดำเนินเรื่อง ข้อสำคัญคือผู้อ่านต้องไขความถักถักตามและเข้าใจวิธีเขียนเท่านั้น

เนื้อเรื่องตอนนี้เริ่มจากย่อหน้าที่ 2 "แต่การเรียนอย่างผู้ใหญ่นี้ที่เรามาผจญตนเองได้ ในเรื่องจะเรียนอะไร เพียงไร และระยะใด" เป็นการเล่าถึงวิธีเรียนในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด ซึ่งขยายความรับกับความนำที่ว่า "เป็นขั้นแรกของการเรียนแบบผู้ใหญ่" ต่อจากนั้นเป็นการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยและประสบการณ์ต่าง ๆ แต่ละตอนแสดงลักษณะการต่อสู้อุปสรรคและการแก้ปัญหา แม้จะทรงเขียนเล่าแบบเรื่อย ๆ แต่ก็น่าสนใจ เช่น ทางราชการห้ามแสดงตัวว่าเป็นเจ้า การผีนินสัยร้ายหนุ่มเพราะความรักคุณทวด จนเพื่อนฝูงเห็นเป็นของแปลก แต่ก็สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ ในการปรับตัวทางการเรียนนั้นได้เปลี่ยนจากเด็กซื่อๆ ที่ผู้ใหญ่ในต่างประเทศลงความเห็นว่า "เรียนไม่ได้" มาเป็นนักเรียนไทยคนเดียวที่ผู้ดูแลยกย่องเรื่องนี้เสีย และสรุปรายงานผลการเรียนอย่างยกย่อง เรื่องนี้ทำให้เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ในวงราชการ (พระองค์เจ้าจรัญศักรัตติกฤดากร อัครราชทูตที่ปารีส และ กรมหมื่นนครราชสีมา) ชวนให้เขาร่วมงาน ตอนนั้นผู้อ่านจะเห็นวิธีที่เด็กปฏิเสธความหวังดีของผู้ใหญ่อย่างนุ่มนวล และผู้ใหญ่ของจนควยเหตุผล ตอนท้ายของเนื้อเรื่องเป็นการเล่าย้อนถึงชีวิตวัยเด็กจนได้มาเรียนต่อในอังกฤษ ทรงแทรกถึงความรู้สึกที่มีต่อคุณทวด กือ

ท้าววรจันทร์ไว้วางใจ

2.3 ความลงท้าย เรื่องนี้ไม่มีการสรุปโดยตรง แต่เป็นการเล่าย้อนถึงสาเหตุที่นายเบรราวน์จัดการให้เข้าโรงเรียนรักบี้ ทรงเล่าเป็นเชิงแสดงความกตัญญูเห็นว่า การที่นายเบรราวน์ "เอาเด็กที่มีแว่นน้อยๆ จะเรียนได้ดีไปเข้า" นั้นอาจเป็นเพราะ "นิยมกันว่าเป็นที่ค้ำสำหรับเด็กที่มีอนามัยไม่สมบูรณ์ ทั้งโรงเรียนนี้มีชื่อเสียงว่าดีระเบียบเคร่งครัด" ซึ่งเป็นผลดีกับพระองค์อย่างที่สุด เพราะมีพระอนามัยสมบูรณ์และสอบเข้ามหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดได้เมื่ออายุ 18 ปี

3. จุดสำคัญในการตีความ

บทความเรื่องนี้เขียนจากประสบการณ์ซึ่งเป็นประวัติชีวิต เขียนด้วยภาษาง่าย ๆ เป็นกันเองและจริงใจกับผู้อ่าน แต่มีเทคนิคการเขียนถ่อมตน หรือแสดงความภาคภูมิใจตนเองอย่างแยบยล การตีความบทความนี้จึงเหมาะกับการตีความด้านความคิด ค่านิยมหรือความมุ่งหมายที่ทองการแสดงให้เห็น หรืออาจมีจุดอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากตัวอย่าง ทั้งนี้อยู่ที่ดุลยพินิจของครูผู้สอนเป็นหลัก

ตัวอย่างการตีความ

1. "การไปเรียนในมหาวิทยาลัยนั้น นับเป็นขั้นแรกของการเรียนอย่าง
 ผู้ใหญ่"
ที่จากข้อความ คุณที่คำซึ่งใจเป็นสัญลักษณ์ "นับเป็นขั้นแรก" หมายถึง การต่อเนื่อง/
 การเริ่มก้าวไปสู่
 สิ่งใหม่
 "ผู้ใหญ่" หมายถึง ความรับผิดชอบและรู้จัก
 ควบคุมตัวเอง

ตีจากข้อความ ใคว่า การเรียนในมหาวิทยาลัยเป็นขั้นแรกของการเรียนรู้ชีวิตและวิชาการด้วยตัวเอง ไม่มีใครกำหนดหรือชี้แนะให้เหมือนชั้นมัธยม เป็นชีวิตที่เริ่มหัดเดิน กอนออกเดินหรือวิ่งเพื่อรับภาระหน้าที่ในสังคม

ตีความคำเจตนา หมายถึง ให้เข้าใจว่า วิธีการเรียนและการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัยนั้นต่างจากการเรียนในชั้นมัธยม

ตีความคำความคิด หมายถึง การศึกษานั้นเป็นเรื่องที่ต้องเรียนรู้กันตลอดชีวิต และแท้ที่จริงคือ "การสอนตัวเอง"

2. "อย่างพอเป็นคนจนมาเสียจนเคยตัว พอจะเบียดกรอใช้เพื่อนละ 5 ปอนด์ นั้นไค้อย่างหูดหวิด"

ตีความคำเจตนา คู่มือคำ จนเสียจนเคยตัว หมายถึง ลำบากจนชิน ออกทนทุกเรื่อง เบียดกรอ หมายถึง เจียดให้พอใช้กับสิ่งจำเป็น

เจตนาผู้ทรงนิพนธ์ หมายถึง แสดงถึงความยากลำบากในการใช้จ่าย

เจตนาผู้ทรงพระราชทานเงินทุน หมายถึง ให้เจ้านายเด็ก ๆ รู้จักค่าของเงิน เพราะการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยในสังคมต่างชาติที่ห่างไกลผู้ใหญ่ดูแลใกล้ชิด จะทำให้เรียนไม่สำเร็จ ทดสอบความอดทนในการต่อสู้อุปสรรคของผู้ที่รับทุน เพราะการทำราชการนั้นต้องรับผิดชอบอนาคตของคนทั้งชาติ

ตีความคำความคิด หมายถึง คนที่มีความสบายจนเคยชินนั้นจะไม่เข้าใจความทุกข์ยาก การฝึกหัดให้รู้จักความยากลำบาก เป็นการสอนให้รู้ค่าของทุกชีวิต

หมายถึง ความคิดของคนจะงอกงามได้ต้องอาศัยสิ่งกระตุ้นให้ได้คิด

3. "นักเรียนไทยชั้นอนุวงศ์อย่างพอนี้ ทางราชการไม่เรียกว่า "เจ้า" เพื่อความสะดวกที่จะเล่าเรียน หรือติดต่อกับมหาชนทั่วไป นี่เป็นระเบียบที่ดียิ่ง เพราะ "เจ้า" ของฝรั่งนั้นมีน้อย แต่ละองค์มีเงินใช้จ่ายบริบูรณ์ ถ้าเราไปแสดงตัวเป็นเจ้านาจะมีโอกาสให้ฝรั่งดูถูกเจ้าไทยเป็นอันมาก ถึงจะประพาศตัวคืออย่างไรก็ยอมไม่มีเงินจะใช้ ให้สมเกียรติเทียบเท่ากับเจ้าฝรั่ง"

คีความค่านเจตนา หมายถึง ป้องกันมิให้เจ้านายที่ไปเรียนประพาศตนเสื่อมเสียมมา

ถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ไทย

หมายถึง ค่านิยมในสังคมที่เจริญแล้วนั้นกลับนิยมยกย่องความเจริญทางวัตถุมากกว่าความเจริญทางจิตใจ นับถือส่วนประกอบมากกว่าตัวบุคคล

คีความค่านความคิด หมายถึง สิ่งที่น่ากันว่าคืออาจมีชั่ว และสิ่งที่เห็นกันว่าชั่วอาจมีดี

4. "คนอังกฤษโดยมากมีความเข้าใจและมีกัลยาณธรรมพที่จะไม่มาเข้ารัชมกวน ถาพว่าเป็นเจ้าจริงหรือ"

คีความค่านเจตนา หมายถึง โดยเปรียบเทียบแล้ว อังกฤษมีวัฒนธรรมทางสังคมสูงกว่าชาติอื่น

คีความค่านความคิด หมายถึง การให้เกียรติยกย่องซึ่งกันและกัน เป็นวัฒนธรรมทางสังคม

หมายถึง คนที่หลงตัวว่าเจริญแล้วมักมองไม่เห็นข้อผิดพลาดของตัวเอง

5. "ข้อใหญ่ที่รังโพไวจากชั่ว คือ ออกนิกไมไควาคณทวดจะเสียใจ ถ้าทอเป็นเช่นนั้น เพื่อนฝูงบางคนมักพูควา หวงอะไร กับคนแกที่อยู่หางไปตั้งร้อยโยชนพันโยชน ... ความจริงถ้าจะไม่ใหญ่หลัคผู้ใหญ่เช่นคณทวดรู้ก็ไมยาก แททานจะรูหรือไมรูวาเราดวงเกินความรักที่ทานมีต่อเราอยู่ดี ฉะนั้นพอไมเคยเมาเหล่าเลย ทั้งที่แวดลอมไปควยเพื่อนฝูง ที่คอยจะชักชวนให้กินให้เต็มที เรื่องผู้หญิงก็เหมือนกันตั้งใจไมยุ่ง"

ตีความคำเจตนา หมายถึง แผงความภูมิใจในตนเองที่ได้แสดงความกตัญญูต่อผู้มี
พระคุณ

ตีความคำความคิด หมายถึง ชีวิตมหาวิทยาลัยเต็มไปด้วย การเรียน การเล่น และ
การสังคม ถ้าไม่รู้จักแบ่งเวลา ไม่รู้จักฐานะและภูมิ-
ปัญญาของตัวเอง จะพาให้หลงผิด ถ้ามีสิ่งยึดเหนี่ยวก็
จะรักษาตัวรอด รู้จักเรียน รู้จักเลือกทางเดินที่เป็น
คุณและโทษของชีวิต

หมายถึง ความกตัญญูรู้คุณ เป็นคุณธรรมของผู้มีจิตใจสูง

6. "ก่อนที่จะเข้ามหาวิทยาลัยต้องสอบเรสโปนชัน ซึ่งมองดูเหมือนง่าย แต่
เมื่อสอบเข้าจริงกลายเป็นประมาทไปทบทวนที่ดูง่ายที่สุดคือเลข ความจริงพอมีนิสัยไม่
ถูกกันกับวิชานี้ มองดูโจทย์ก็แน่ใจว่าทำได้แต่เมื่อทำเข้าจริง มันให้เผลออกไปว่าไปที่จะ
เขียนเลขนั้นเป็นเลขนี้"

ตีความคำเจตนา เป็นการออกตัวอย่างฉลาดถึงความไม่ถนัดวิชาเลข

หมายถึง เป็นหลักจิตวิทยาส่วนหนึ่งที่ไม่ต้องการทำลายความ
ภูมิใจของลูกที่มีต่อพ่อ ด้วยสิ่งที่พ่อเห็นว่าเป็นจุดอ่อน
เป็นปมคอขวดของตน

ตีความคำความคิด หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างย่อมมีข้อผิดพลาด คนที่ดีพร้อมและ
สามารถทุกอย่างไม่มี คนที่ไม่ผิดไม่มีจุดอ่อนก็อกคนที่ไม่
เคยลงมือทำ หรือทำแล้วมองไม่เห็น

หรือหมายถึง วิธีเปิดเผยจุดอ่อนในการเรียนให้ดูเป็นเรื่องของความ
ประมาท

7. "ท่านศาสตราจารย์ (ริส เควิกส์) นั้น แม้ความเห็นจะกระเดียดไป
ทางโซเซียลิสต์อยู่มาก ก็เป็นบุคคลที่นับถือได้จริง ๆ เป็นคนตรงที่รักมนุษยชาติ"

ตีความประโยค รักมนุษยชาติ
หมายถึง มีมนุษยธรรม เข้าใจคุณค่าของควมมีและดำรงอยู่
ของชีวิต

ตีความคำเจตนา หมายถึง ความเลื่อมใสในตัวบุคคลที่มีคุณธรรมจรโลงสันติสุข

ตีความคำความคิด หมายถึง คุณธรรมเรื่องมนุษยธรรมจะจรโลงโลกให้สันติสุข
หยุดการสงครามและการทำลายล้าง

8. "พ่อรักและนับถือนายเบรวาน่มากก็จริง แต่ไม่เคยคิดว่าผู้หลักผู้ใหญ่ใคร
จะมีความเห็นยกย่องพ่อถึงเพียงนี้ จริงอยู่ในบรรดาเพื่อนฝูงยกย่องพ่อกว่าพอใช้ จึง
ไ้เลือกให้ทำหน้าที่ผู้ใหญ่ของสามัคคีสมาคมในสักสามปีสุดท้ายที่ไปประชุม"

ตีความคำเจตนา หมายถึง ภูมิใจความสำเร็จในชีวิตการเรียน การปฏิบัติงาน
และการสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับและยกย่องทั้งในสังคม
ไทยและสังคมอังกฤษ

หมายถึง เป็นตัวอย่างให้ลูกเห็นเกียรติ และความภาคภูมิใจในการ
เอาชนะอุปสรรคจนสำเร็จ

ตีความคำความคิด หมายถึง ค่านิยมทางสังคมไทยไม่เลื่อมใสศรัทธาคนโอ้อวดตรง ๆ
แม้จะมีความสามารถสูงเพียงใดก็ตาม

9. "ไ้พูดว่ายังไม่เคยนี้จริงจริงในเรื่องทำงาน นอกจากว่าจะรับราชการ
พลเรือน ไม่ได้คิดจะหาทางลัดแต่อย่างใด คิดว่าค่อย ๆ ขึ้นไปตามลำดับขั้นจะดีกว่า"

ตีความคำเจตนา หมายถึง ความฉลาดแยบยลในการตอบโต้ด้วยความช่วยเหลือของ
ผู้ใหญ่

หมายถึง ต้องการใช้วิชาความรู้ที่สำเร็จมาอย่างยากลำบากนั้น
รับใช้ชาติให้เต็มที่ ตั้งแตงานชั้นต้นเป็นลำดับถึงงาน
ชั้นสูง

หมายถึง ภูมิใจถึงความสามารถของตนเองมากกว่าความก้าวหน้า
ที่ได้มาจากการเอาเปรียบคนอื่น

ตีความด้านความคิด หมายถึง ถ้าข้าราชการเริ่ม "ทุจริต" ตั้งแต่แรกเข้าทำงานเช่น
นี้แล้ว ปัญหาเรื่อง "คอร์ปชั่น" ใครจะเป็นผู้แก้

10. "เขาถือว่านอกจากจะต้องมาเซ็นชื่อเวลาเช้าแล้ว จะต้องมากิน
อาหารเย็นในคอลเลจเทอมละเท่านั้นเท่านี้ครั้ง จึงจะนับได้ว่าอยู่ในคอลเลจโดย
สมบูรณ์ ถ้าเราขาดจำนวนการ "จำพรรษา" เหล่านี้ เราขาดสิทธิที่จะรับปริญญา แม้
เมื่อสอบได้ไต่แล้วตามเกณฑ์ของมหาวิทยาลัย"

ตีความจากศัพท์ที่ใช้เป็นสัญลักษณ์

จำพรรษา หมายถึง กฎของคอลเลจที่กำหนดให้นักศึกษาต้องมาเซ็นชื่อตอน
เช้า และกำหนดจำนวนวันที่ต้องรับประทานอาหารรวม
กับในแต่ละเทอม ถ้าผู้ใดปฏิบัติได้ไม่ครบ จะหมดสิทธิ
รับปริญญา

หมายถึง หลักสูตรค่านิยมกรรมสังคม ที่ก่อให้เกิดความเข้าใจ
ในบุคคล ความเข้าใจในมนุษยชาติ กฎของการอยู่
รวม และการประสานงานในอนาคต

ตีความด้านเจตนา หมายถึง การเรียนรู้และร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำให้เป็น
บัณฑิตโดยสมบูรณ์

ตีความจากความคิด หมายถึง กฎเกณฑ์ใด ๆ ทั้งทางกฎหมายและทางสังคม หาก
ขาดผู้ให้ความร่วมมือปฏิบัติ ก็ไม่มีผลบังคับใช้

4. คุณค่าของบทความ ประกอบด้วย

4.1 กลวิธีการเขียน คุณค่าของบทความเรื่องนี้อยู่ที่กลวิธีการเขียนที่
แสดงความฉลาดแยบยลในการใช้ศิลปทางภาษา แสดงพระนิสสัยถ่อมตน และมีเทคนิค

ในการวัดความสามารถ โดยผู้อ่านไม่รู้สีกว่าฟังเรื่องโอ้อวด เป็นตัวอย่างการเขียนบทความที่ใช้ภาษาซ่อนความนึกคิดได้คมคาย

4.1.1 ลักษณะการเขียน มีลักษณะน่าสังเกตดังนี้

1. นิยมใช้ใจความหลักของแต่ละย่อหน้า เป็นความนำของการดำเนินเรื่องในย่อหน้านั้น ๆ เรื่องนี้มีลักษณะการเขียนที่แปลกและพิเศษกว่าบทความอื่น คือ ความนำในย่อหน้าแรกและย่อหน้าที่ 2 ของการเริ่มเรื่องถ้านำมาต่อกันจะเป็นข้อความเดียวกันดังนี้ "การไปเรียนในมหาวิทยาลัยนั้นนับเป็นขั้นแรกของการเรียนอย่างผู้ใหญ่" ต่อกับย่อหน้าต่อมาว่า "แต่การเรียนอย่างผู้ใหญ่นี้คือที่เราสอนตนเองเองได้ในเรื่องที่จะเรียนอะไร เพียงไร และระยะใด" และรับกับความนำในย่อหน้าเกือบสุดท้ายเรื่องว่า "ในที่สุดแห่งการเรียนที่ถือกันว่าเตรียมสำหรับอาชีพ (เพราะแท้ที่จริงมนุษย์เราขอมเรียนกันอยู่ตลอดชีวิต) นี้ ขอมจะมองย้อนหลังไปสำรวจลำดับแห่งความเป็นมา" เมื่อรวมความนำในที่ดังกล่าวเข้าด้วยกันแล้ว เป็นจุดมุ่งหมายในการเขียนเรื่องตอนนี้ได้ชัดเจนที่สุด มี Climax ของเรื่องตรงความนำสุดท้ายนี้เอง

2. การดำเนินเรื่อง เป็นแบบพื้นความหลัง ขณะดำเนินเรื่องตามลำดับเหตุการณ์นั้นใช้ความแทรก หรือเล่าย้อนอยู่หลายครั้ง แต่มักจะขึ้นความนำให้อ่านรู้ เช่น "ที่ตรงนี้จะแทรกความอีกอย่างหนึ่ง" "ย้อนมากลางถึงชีวิตระหว่างอยู่มหาวิทยาลัย" การอ่านเรื่องที่มีบทแทรกและเล่าย้อนเช่นนี้ ครูอาจช่วยไม่ให้นักเรียนสับสน โดยการให้อ่านและทำโครงเรื่องล่วงหน้า เมื่อถึงเวลาเรียนเด็กจะดูหัวข้อที่ทำไว้นั้นประกอบความเข้าใจได้ง่าย วิธีนี้เป็นลักษณะการเขียนเฉพาะบุคคล จึงไม่จัดเป็นข้อบกพร่อง และการแก้ไขให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น ยังช่วยให้เด็กเกิดความรู้ในการทำหัวข้อสังเขปเรื่อง ขณะที่ทำยังได้สังเกตจุดสำคัญในการตีความไปในตัว

3. กลวิธีการเขียนที่แสดงพระนิสัย และการวัดความสามารถ ไม่ใช่วิธีบอกตรง ๆ อย่างจืดชืด แต่ใช้เทคนิคการเขียนอย่างสูงและต้องอ่านตีความจึงจะเข้าใจมากขึ้น คงได้แสดงไว้เป็นแนวสังเกตบ้างแล้วในตัวอย่างตีความ

วิธีเขียนที่อ่านแล้วจับใจคือ การแสดงถึงความรักที่มีต่อคุณทวด ที่เขียนเล่าตรง ๆ จะ จืดชืดกลายเป็นเรื่องไม่มีค่า จึงทรงเขียนโดยใช้วิธีถือเอาความรักที่มีต่อคุณทวดเป็น สิ่งยึดเหนี่ยวกำลังใจขณะอยู่ล่องในต่างแดน อีกตอนที่เด่นคือ รายงานสรุปผลการเรียน ที่นายเบรราวน์เสนอต่อสถานทูตไทย เป็นตอนที่แสดงความภาคภูมิใจตัวเองอย่างมากที่ สุด ด้วยประโยคสั้น ๆ ว่า "ไม่เคยคิดว่าผู้หลักผู้ใหญ่จะมีความเห็นยกย่องพอดังเพียง นี้" วิธีตอบปฏิเสธความช่วยเหลือของผู้ใหญ่ทั้งสองพระองค์ เป็นการเปิดเผยให้เห็น พระนิสัยว่า อ่อนน้อมถ่อมตน แต่หยิ่งในเกียรติ และเชื่อมั่นความสามารถตนเอง เป็น วิธีเขียนที่เด็กไทยปฏิเสธความหวังดีของผู้ใหญ่ เป็นการอวดดีและทำผิดอย่างร้ายแรง ตามลักษณะค่านิยมของสังคมไทย ผู้ทรงนิพนธ์ใช้เพียงประโยคสั้น ๆ พลิกอันตรายที่ล่อ หลอมนมาเป็นเหตุผลที่เจ้านายชั้นผู้ใหญ่ยอมจำนนทั้ง 2 ครั้ง ครั้งแรกด้วยเหตุผลว่า "ไม่ได้คิดหาทางลัดแต่อย่างใด คิดว่าคอย ๆ ขึ้นไปตามลำดับดีกว่าจะไคร่ฐาน" และ "ไคร่ทุลซัดของว่า เป็นเกี่ยวคองกับท่านอย่างนี้ ถ้าทำได้ก็ทรงยกย่อง เขาก็คงป็นท้าว เข่ากัน ถ้าทำไม่ได้ก็ เข่าก็คงว่า ๆ ท่านเลี้ยงญาติเกี่ยวคองจนผิด ท่านก็ทรงเห็นด้วย"

4. การใช้ภาษาอย่างเป็นกันเอง มีความจริงใจแฝงอยู่ ในถ้อยคำ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกใกล้ชิดกับผู้เขียน เช่นเดียวกับ การอ่าน พระราชนิพนธ์ใกล้ บ้าน เมื่ออ่านคำว่า "ถึงลูกหญิงน้อย" จะรู้สึกจับใจความหวานของคำและเกิดความ อบอุ่นเหมือนพูดคุยกับผู้อ่านโดยตรง ผิดกันที่เรื่องนี้ไม่มีความหวานแต่มีความรู้สึกใกล้ชิด

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง แม้จะเป็นการเขียน บทความอัตตชีวประวัติ ซึ่งนิยมกล่าวถึงประสบการณ์ แสดงทัศนคติ ความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ คำเนินไปตามเหตุการณ์ แต่บทความเรื่องนี้มีลักษณะพิเศษคือ มีการอ้างหลักฐานยืนยัน โดยทำเป็นเชิงอรรถไว้ท้ายหน้าอีกด้วย เช่น กล่าวถึงโวหารโกศลของ ศาสตราจารย์ วิส เดวิดส์ มีเชิงอรรถให้ดูที่ Sacred Book of the East ของ พระสุทัศน์ หน้า 146 - 156 เพิ่มเติม และเป็นเช่นนี้ตลอดเล่มในฉบับเต็ม ส่วนรายงานสรุปผลการเรียน ฉบับเต็มมิได้จัดไว้ในเชิงอรรถ แต่ก็เป็นหลักฐานยืนยันข้อเท็จจริงที่ทรงเล่าได้ ข้อเท็จจริง

เกี่ยวกับชื่อบุคคลและวิธีศึกษาในมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด สามารถอ่านจากบทความเรื่อง อวสยและอวสาน และบทความเรื่อง การศึกษาของนักเรียนไทยในอังกฤษ (หนังสือชื่อ มาตุภาษาไทยกันดีกว่า ของ ส. ศิวรักษ์) รวมทั้งหนังสืออัตชีวประวัติ ฉบับ พ.ศ. 2517 อ่านประกอบจะช่วยให้เข้าใจและเห็นข้อเท็จจริงชัดเจน

4.2 คุณค่าด้านความรู้

บทความเรื่องนี้ใช้เหตุการณ์เป็นแกนในการดำเนินเรื่อง และใช้ คำศัพท์เป็นเพียงส่วนเสริมเรื่อง ความรู้ที่ผู้อ่านได้รับ แบ่งเป็น

ก. เป็นความรู้ที่ของคนคว่าเพิ่ม เพราะเป็นศัพท์และชื่อเฉพาะ ที่ไม่ค่อยอธิบายไว้ท้ายเรื่อง และบางคำต้องการรายละเอียดมากกว่านั้น เช่น

ขุนหลวง

พระราชทรัพย์ที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานเป็นทุนเล่าเรียนแก่โอรสพระเจ้าน้องยาเธอพระองค์ ละคน ซึ่งพระราชทานไม่จำกัดเวลา โดยผ่านทางสถานทูต แต่ เป็นที่เข้าใจกันระหว่างเจ้าหน้าที่ว่า หม่อมเจ้าเหล่านี้ต้องไปเรียน จริง ๆ มิใช่แสดงตัวโอ้อวดความเป็นเจ้าโดยมิได้เรียนอะไร แบบผู้คึกคิง เพราะหลักสูตรของแคมบริดจ์กับออกซ์ฟอร์ดสมัยนั้นมี 2 อย่าง คือ สำหรับผู้ดี "ซุบตัว" และผู้ที่เรียนเอาความรู้จริงจึง

คอลเลจ

ไม่ใช่คณะวิชา เป็นเพียงสำนัก มีหอพัก อาจารย์กำกับตัว วิชาที่ เรียนรู้วิชาพื้นฐานต้องเรียนที่คอลเลจ ส่วนวิชาสำคัญเรียนที่ ออกซ์ฟอร์ด

ออกซ์ฟอร์ด

เป็นมหาวิทยาลัยที่ไม่มีคณะดี ไม่มีภาควิชา มีแต่เฉพาะหลักสูตร และรับเฉพาะนักเรียนที่จบจากคอลเลจเท่านั้น ผู้ใดต้องการ ปริญญาต้องไปสอบตามมหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ดวางกำหนดไว้ ตามสาขานั้น ๆ

- อาจารย์กำกับตัว เป็นเพียงแนะนำช่วยเหลือ ดูแล มีฐานะเพียงอาจารย์ตัว (Tuter) พอนักศึกษาขึ้นปี 3 ก็หมดหน้าที่อาจารย์กำกับตัว ปล่อยให้ศึกษาค้นคว้าช่วยเหลือตัวเอง
- โรงเรียนรักบี้ เป็นโรงเรียน Top Ten ของอังกฤษ เป็นโรงเรียนที่เหมาะกับเด็กอนาถาไม่สมบูรณ์ เป็นโรงเรียนที่ส่งเสริมการกีฬาและอบรมควบคุมความประพฤติ แบ่งการสอนเป็น 2 แผนก คือ แผนกแบบแผน (Classic) มุ่งให้สำเร็จออกมารับราชการ ซึ่งเจ้านายนิยมเรียน อีกแผนกหนึ่งเรียก แผนกเมอเดอรั่น คือเรียนวิชาแบบแผนเป็นพื้นฐาน แล้วเน้นหนักทางด้านวิชาสมัยใหม่เป็นส่วนใหญ่ เช่น ภาษาอังกฤษ คณิตศาสตร์ กรีก เพิ่มคำนวณ วิทยาศาสตร์ และภาษาปัจจุบันขึ้นแทน เป็นโรงเรียนมัธยม ผู้ทรงนิพนธ์สอบก็คัดเลือกเข้าเรียนได้ เมื่อ พ.ศ. 2444 ก่อนเข้าออกซ์ฟอร์ด เปลี่ยนมาเรียนแผนก Classic
- สมาคมศิษย์ไทยในอังกฤษ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นดำรงพระยศเป็น สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช ทรงตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2445 เพื่อเป็นที่ชุมนุมพบปะสังสรรค์นักเรียนไทยทั้งหมดปีละ 10 วัน
- ข. ความรู้จากเนื้อเรื่อง ได้แก่ การเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยออกซ์ฟอร์ด วิธีเรียนวิธีร่วมกิจกรรมสังคม จนถึงการเตรียมตัวเพื่อทำงานหรือเลือกอาชีพ ความรู้ที่เหมาะสมคือ วิธีเข้าสมาคมโดยไม่เสียเพื่อนฝูง และไม่เสียหายมาถึงพระญาติ
- ค. ความรู้จากเกร็ดความรู้ เช่น ค่านิยมในเรื่อง "เจ้า" ของคนต่างชาติ วัฒนธรรมเยอรมันที่บางสวนคล้ายไทย หลักสูตรบุรพคดี ประเพณีของ

มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด พระนิพนธ์จากรายงานสรุปผลการเรียน สาเหตุความผูกพัน
ระหว่างผู้ทรงนิพนธ์กับคุณทวด

4.3 ความเหมาะสมกับวัย

1. ผู้อ่านวัยนี้เป็นนักเรียนที่กำลังเตรียมเข้าศึกษาต่อใน
มหาวิทยาลัย บทความนี้จึงเป็นเรื่องที่เสนอเหตุการณ์ใกล้ตัวได้ตรงความต้องการของ
ผู้อ่าน ให้เข้าใจถึงแนวทางการเรียนในมหาวิทยาลัยที่ให้อิสระในการเลือกกิจกรรม
การเรียน การเล่น และการสมาคม จึงสนองความอยากรู้อยากเห็น

2. ผู้ทรงนิพนธ์เขียนในฐานะนักเรียนไทยคนหนึ่งในต่างประเทศ
ที่ประสบปัญหาเรื่องการเงิน การวางตัว การเลือกวิชาเรียน ปัญหาทางด้านสุขภาพ
และปัญหาด้านการเลือกอาชีพ แต่ก็สามารถเอาชนะอุปสรรคด้วยความพากเพียรจน
ประสบผลสำเร็จด้วยดี เป็นตัวอย่างการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้วัยรุ่นมีกำลังใจ เป็นบท
ความที่สนองจิตวิทยาวัยรุ่นด้าน ความต้องการแนวทางแก้ปัญหา ความต้องการความ
สำเร็จ การให้สิ่งยอมรับ

3. ช่วยให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และมีอุดมคติในการทำงาน
เช่น กล่าวถึงการปฏิเสธความช่วยเหลือ เพื่อทดสอบอุดมคติของตนเอง และในการ
เลือกเรียนนั้น ก็พยายามเลือกสาขาที่จะกลับมาทำประโยชน์ให้บ้านเมือง

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นความรู้

1. เหมาะกับพื้นความรู้ด้านวิชาการ โดยนำไปสอนสัมพันธ์กับบท
ความเรื่อง อวดดีอวดसान หรือค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับ ศัพท์ และชื่อเฉพาะจาก
หนังสืออัตตชีวประวัติ พ.ศ. 2517 และหนังสือมาพูดไทยดีกว่า

2. บทความเรื่องนี้ค่อนข้างยาว แต่มีคุณค่าอยู่ กลวิธีการเขียน เปิดเผยพระนิสัยและการอวดความสามารถอย่างมีศิลปะ ครบช่วยให้เห็นศิลปะการเขียน ใต้วัยการตีความ ส่วนบทเทศน์และบทกวีนั้น ครูช่วยเด็กให้เข้าใจง่ายขึ้นโดยให้สรุปสาระ ดังเขปมาลวงหน้า และช่วยกันจัดเค้าโครงการเขียนเรื่อง

แนวการสอนวิจารณ์ นอกจากตีความตามแนวตัวอย่างนั้นแล้ว ครูอาจนำไปฝึกทักษะการวิจารณ์ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในชั้นเรียนถึงเรื่องที่ได้อ่าน แนววิจารณ์อาจดีกว่าแนวที่กำหนดเป็นตัวอย่าง ดังนี้

1. ถ้านักเรียนอยู่ในฐานะนักศึกษามหาวิทยาลัย Oxford เช่นเดียวกับ พระองค์ จะมีวิธี

ใช้จ่ายเงินที่มีอยู่ในวงจำกัดให้พอใช้ได้อย่างไร
มีวิธีการเรียนและการเข้าสมาคมอย่างไร

2. อาจารย์กำกับตัวมีบทบาทสำคัญกับนักศึกษาอย่างไร จำเป็นหรือไม่กับการเรียนของนักศึกษา

3. ปัญหาที่ทำให้ไม่แสดงตัวว่าเป็นเจ้า มีผลกระทบกระเทือนความรู้สึก ผู้เรียนหรือไม่ และแสดงค่านิยมของสังคมอังกฤษในเรื่องใด ค่านิยมในเรื่องฐานะทางสังคมมากกว่าพิจารณาบุคคลยังมีอยู่หรือไม่ในสังคมปัจจุบัน

4. ที่ผู้เขียนอ้างถึงเหตุผลว่า เป็นเพราะความรักและความผูกพันกับคุณทวด จึงไม่กล้าทำตามใจตนเองในเรื่องคิมเหล้า และรักผู้หญิงขณะเป็นนักศึกษา เป็นความจริงได้เพียงไหน และถ้านักเรียนต้องอยู่ในฐานะเช่นนั้นบ้างจะตัดสินใจเลือกทำสิ่งใด เพราะเหตุใด

5. ผลจากการท่องเที่ยวไปเยอรมัน ช่วยให้ทรงเข้าใจความจริงในเรื่องใด และตอนนี้ได้แบ่งความคิดแง่ใดไว้หรือไม่

6. การเรียนที่แท้จริงในชีวิตมหาวิทยาลัยนั้นคือคอนโค เห็นด้วยหรือไม่
ที่ทรงศรัทธาใจเลือกเรียนวิชาบุรพคดี เป็นประโยชน์ต่อการทำงานภายหลังอย่างไร

7. เห็นด้วยหรือไม่ว่า วิชา Oriental Study มีส่วนในการศรัทธาใจ
ทำงาน

8. มีวิธีการใช้เหตุผลอย่างไร ในการตอบปฏิเสธความช่วยเหลือให้
เข้าปฏิบัติงานของพระองค์เจ้าจรรยาศักดิ์ฤทธาการ (อัครทูตไทยในปารีส) และกรมหมื่น
นครชัยศรีสุรเดช (พี่เขยใหญ่) นักเรียนผู้รักใคร่ ข้างที่มีอุดมคติเช่นนี้ และถ้าการปฏิเสธ
นั้นเท่ากับศรัทธาก้าวหน้าในอนาคตของตัวเองแล้ว เป็นนักเรียนจะทำเช่นนั้นหรือไม่

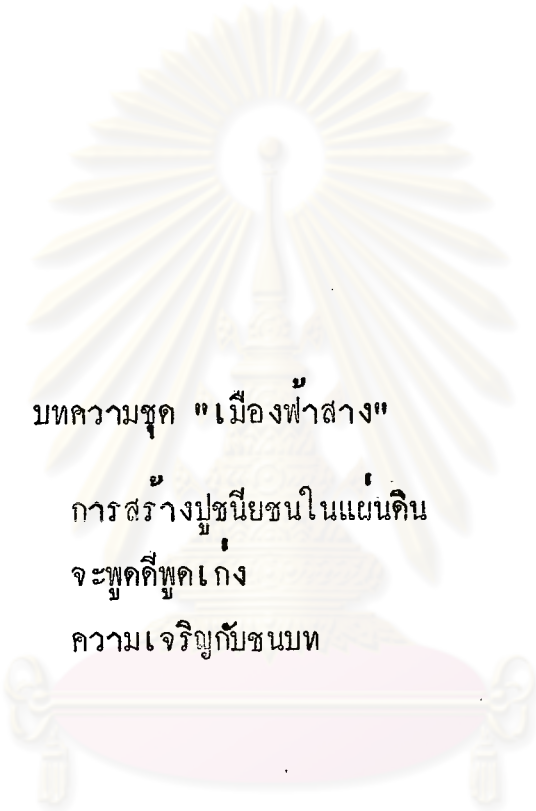
9. ผู้ใหญ่ที่ช่วยเหลือทั้งสองพระองค์นั้นหวังผลประโยชน์อะไรหรือไม่

10. บทความเรื่องนี้แสดงให้เห็นวัฒนธรรมในการเรียนและการอบรม
แบบโบราณว่า ก่อให้เกิดผลอย่างไร

2. ความเหมาะสมกับนักเรียน

2.1 วัยของผู้อ่าน คงได้กล่าวแล้วว่า วัยของผู้อ่านระดับนี้เป็นวัยที่
แสวงหาสิ่งซึ่งเป็นอุดมคติในชีวิต เป็นวัยที่ต้องการค้นพบความจริงทั้งหมดด้วยตัวเอง
ทั้งจากประสบการณ์จริงในชีวิตที่ได้ทดลองเอง หรือจากสิ่งที่ได้จากการอ่าน บทความ
นี้จะช่วยพัฒนาความเป็นอิสระทางอารมณ์ให้รู้สึกรับผิดชอบต่อตัวเอง.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความชุด "เมืองฟ้าสว่าง"

การสร้างชุมชนในแผ่นดิน

จะพูดกี่พูดกี่

ความจริงกับชนบท

ศูนย์วิทยทรัพยากร
คร. มยุร วิเศษกุล
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสร้างปฐนียชนในแผ่นดิน

ในปัจจุบัน หากสมาคม สถาบัน กลุ่ม ชมรม สหพันธ์ที่มีผลงานดีและมีกิจกรรมมั่นคงจะจัดการดำเนินงานและใครเชิญปฐนียชนมาเป็นเกียรติ เช่น นายกกิติมศักดิ์ หรือประธานพิธีตามประเพณีการเลือกส่วนบุคคลผู้เป็นปฐนียชน ผู้มีความดีงาม ความสามารถเป็นที่ยอมรับของมหาชน รู้สึกจะหาได้ยาก คล้ายงมเข็มในมหาสมุทร ท่านผู้เป็นปฐนียชนที่ได้รับการคัดเลือกและยอมรับจากมหาชน ส่วนใหญ่นับไปนับมากก็มีเพียงไม่กี่คน คล้ายกับว่าแผ่นดินไทยยากไร้หาปฐนียชนนับได้ไม่ครบสิ้นนิ้วมือ

ปฐนียชนบุคคลตัวอย่างในแผ่นดินนั้น นับตั้งแต่ พ.ศ.2475 ค่อยๆ ลดจำนวนลง ค่อย ๆ ตายไป และระบบสังคมไม่ได้ผลิตปฐนียชนขึ้นมาแทนที่ เพราะสังคมประสบความสำเร็จความวุ่นวายปั่นป่วนมาตลอด 40 ปี และไม่เห็นความสำคัญในเรื่องนี้ ประเพณีเดิมของไทยยกย่องปฐนียชนของแผ่นดินมีปรากฏในมงคลสูตร "ยกย่องปฐนียชน เป็นมงคลดิเรกคุณคุณดี" ซึ่งคนรุ่นใหม่มักจะมองข้ามความสำคัญของระบบนี้ไป และเพิ่งจะมารู้สึกสำนึกถึงความจำเป็นที่สะท้อนจากคำกล่าวของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อเร็ว ๆ นี้ ที่ว่า นายกรัฐมนตรี นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อย่าได้พึ่งลาออกเลยเพราะมองหากคนที่สามารถเป็นนายกมีเกียรติคุณดีและคนนับถือทั้งเมื่อนั้นหายากจริงในแผ่นดินแทบนับนิ้วได้

เรามองไปข้างหน้าสัก 10 ปีว่า ระบบปฐนียชนจะช่วยแผ่นดินไทยได้อย่างไร หากเริ่มสร้างสะสมบุคคลที่มีแนวโน้มในอนาคตที่อาจจะเป็นปฐนียชนได้เสียแต่บัดนี้

หากองคมนตรีจะเสนอให้ทรงโปรดเกล้าให้มีคณะเลือกส่วนบุคคลร่วมกับบุคคลในกิจกรรมต่าง ๆ ว่าในวงราชการ ในวงการทหารทั้ง 4 เหล่า ในวงพ่อค้า อาจารย์ นักอุตสาหกรรม ในวงการวิชาชีพ สภาการค้า สภาอุตสาหกรรม สภากรรมกร และในวงการอื่น ๆ โดยคัดเลือกผู้มีความสามารถดีเด่นในวงการมีท่วงทีดี มีสัจจะ มีความมั่นคงทางจิต ซื่อสัตย์สุจริต มีความริเริ่ม มีผลงาน มีความอดทน ฝ่าฝืนและเทิดทูนอุดมการณ์ที่ถูก เติบโตของคัมภักดิ์ มี ความกล้าหาญในการแสดงออก (ไม่ใช่ขำขิ้น) เสียสละ

มีความนึกคิดสูง มีปฏิภาณไหวพริบ มีลักษณะท่าทางจะเป็นผู้นำที่ดี ฯลฯ ซึ่งรวมแล้วเป็นคุณสมบัติของปวงชนที่อาจจะสร้างสรรคให้เป็นบุคคลที่ควรให้การยกย่องในอนาคต จำนวนปีละไม่เกิน 2-3 คนต่อวงการหรือแต่ละอาชีพ รวมทั้งข้าราชการและทหาร อายุควรจะอยู่ระหว่าง 25-40 ปี (20 ปี ให้หลังยังปฏิบัติกรเป็นผู้นำได้โดยยังไม่ปลดออกจากราชการในกรณีข้าราชการและทหาร) เป็นต้น เพื่อเป็นแกนโครงสร้างของประเทศชาติในอนาคต หรือเป็นโครงสร้างระบบปวงชนชั้นผู้นำต่อไป

บุคคลเหล่านี้หากได้รับพระมหากรุณาธิคุณยกย่องให้ปรากฏแก่บุคคลทั่วไปโดยที่ยังเป็นคนหนุ่มแน่น ถึงบางคนจะอายุกลางคน บุคคลกลุ่มนี้ "จำต้อง" ปฏิบัติความดี (ทำชั่วว้อย เขาเพราะถูกยกย่องเสียแล้ว) และมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในส่วนลึก เพราะได้ทรงยกย่องสรรเสริญให้ปรากฏแก่ปวงชนทั้งหลาย และจัดเป็นกลุ่มนำสร้างสรรคกิจการมให้ เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ

กลุ่มปวงชนที่ ได้รับพระราชทานยกย่องว่าสามารถเป็นบุคคลตัวอย่างในวงการจะต้องมีการรวมกลุ่มพบปะกันอยู่เสมอเป็นประจำ เพื่อแลกเปลี่ยนอนุคมการ ความนึกคิดและสร้างบรรยากาศในการสร้างสรรคทำความดีเป็นกำลังใจให้กันและกัน มีความผูกพันทางจิตใจซึ่งกันและกัน เช่นเดียวกับกลุ่มราชบัณฑิตก๊อไบราณ บุคคลเหล่านี้ที่ได้รับการยกย่องเป็นพิเศษ เพราะความดีความสามารถของตนหากมีจำนวนสะสมเพิ่มขึ้นตามลำดับในระยะ 10 ปี (เช่นพระราชทานปีละ 100 คน 10 ปี เป็นจำนวน 1,000 คน) ในอนาคตจะเป็นบุคคลชั้นนำที่มีความสามารถและเป็นปวงชนในวงการต่าง ๆ และเป็นผู้นำในกิจการมนั้น ๆ เป็น "ผู้สามารถ" ที่ชื่อสัตย์ต่อแผ่นดินและองค์พระมหากษัตริย์ และจำเป็นหลักใหญ่ในกิจการมในวงการต่าง ๆ ของชาติ

ในด้านทหาร บุคคลตัวอย่างที่มีความดีเด่นได้รับยกย่อง โดยมีหน่วยก้านดีหนุ่มแน่น อาจจะมียศเพียงพันโท พันเอก ในปัจจุบัน ใน 10-20 ปีข้างหน้า ท่านผู้นี้จะใช้ความสามารถดีเด่นพิสูจน์จนมียศเป็นพลโท พลเอก หรือผู้บัญชาการกองทัพบก กอง-

ทัพเรือ หรือกองทัพอากาศแล้วแต่กรณี และเราจะไ้คนที่มีสุขภาพทหารที่สามารถ จงรัก
 ก่อแผ่นดินและองค์พระมหากษัตริย์ เพราะได้ทรงยกย่องมาแต่ยังสมัยหนุ่มแน่นและเป็น
 ที่รักของทหารและประชาชนทั่วไป และมีความสัมพันธ์กับปวงชนในวงการอื่น ๆ มาแต่
 เริ่มต้นอย่างแน่นแฟ้นและจะเกิดความสามัคคีในการทำงานรู่หน้าพร้อมกัน เป็นแกนทาง
 ทหารทยอยกันต่อไป

ในค่านพลเรือน เขาวชนคนหนุ่มแน่นอายุเพียง 25-30 ปีที่ได้รับเลือกเพ้น
 ว่าเป็นบุคคลตัวอย่างก็จะทำความดีเพิ่มขึ้นจนเป็นผู้ใหญ่ในอนาคตเป็นที่ยกย่อง เป็นตัวอย่าง
 แก่เขาวชนรุ่นหลังในวงราชการ จากข้าราชการหนุ่มผู้สามารถที่ได้รับยกย่องจะชวนชวน
 ทำกิจกรรมความดี มีผลงานความก้าวหน้าในตำแหน่งในอนาคตและเป็นหลักนำของ
 ข้าราชการด้วยความสามารถสูงและประพฤติชอบ

ในวงการค้าก็จะไ้พ่อค้าที่สามารถ เมื่อวัยผ่านไปก็จะเป็นหัวหน้ากลุ่ม หรือ
 ผู้ที่ไ้ได้รับความเคารพในวงการค้า และเห็นแก่ประโยชน์ของแผ่นดินเป็นสำคัญ ในวง
 อุตสาหกรรม การศึกษา อาจารย์ และวิชาชีพอื่น ๆ ก็เช่นกัน รวมทั้งวงการ กรรมกร
 เพราะบุคคลผู้ไ้รับเลือกเพ้นว่าสามารถและทำความดีเป็นตัวอย่างนี้เมื่อรวมกลุ่มเพิ่ม
 ขึ้นทุกปีจะมีจำนวนมากใน 10 ปีข้างหน้า เมื่อวัยผ่านไปจะเป็นผู้นำในวงการต่าง ๆ
 ของประเทศ

"ในอนาคตใน 10 ปีข้างหน้าบุคคลกลุ่มนี้จะมีทั้งแม่ทัพนายกองชั้นนำ อธิบดี
 ปลัดกระทรวงชั้นนำ ประธานสหพันธ์ ประธานสมาคม และหัวหน้ากิจกรรมต่าง ๆ ที่
 สามารถสามัคคี เพราะร่วมงานมาแต่ต้น หรือจากวัยหนุ่มเป็นระยะยาวนานร่วมด้วยกัน
 และจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์อันเป็นแกนกลางที่ยึดของกลุ่ม" และเมื่อนั้นประเทศไทย
 จากกลุ่มปวงชนที่สะสมมาตลอด 10 ปี จะไ้ผู้นำทุก ๆ วงการที่รู้และสามารถมีประสม-
 การณ์ และมีความเป็นผู้ใหญ่ที่จะเป็นผู้นำที่ดี และเมื่อนั้นประชาชนจะมีรายได้พุ่งเพิ่มขึ้น
 มีความผาสุก ร่มมือร่วมใจกัน คนโบราณนั้นท่านเป็นคนชาญฉลาดที่ ให้ความสำคัญเสริม-

สร้าง ระบบปฐนียชนคนชั้นนำอายุเสมอ ปฐนียชนของเราที่ขบเซามาตลอด 40 ปี และ
 นักรวันจะตายหมดไป จากแผนดินหากไม่ฟื้นฟูระบบสังคมเพื่อการนี้ขึ้น

บทวิเคราะห์ "การสร้างปฐนียชนในแผ่นดิน"

ที่มา บทความเรื่องนี้มาจากหนังสือรวมบทความเรื่อง เมืองฟ้าสว่าง ซึ่งผู้เขียน
 คือ ดร.มยุร วิเศษกุล และสำนักพิมพ์แพรวพิทยา รวมพิมพ์เป็นเล่มและออกจำหน่ายเมื่อ
 พ.ศ.2517 เนื้อเรื่องทั้งหมดประกอบด้วยบทความ 31 บท โดยจัดแบ่งตามลักษณะ
 เนื้อหาเป็น 5 ตอน คือ การสังคม การเมือง การพัฒนา ศิลปกรรมและการศึกษา ที่
 นำมาเป็นแบบเรียนภาษาไทยสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ท.503 - ท.504 นั้น
 นำมาเพียง 3 บท คือ

1. การสร้างปฐนียชนในแผ่นดิน
2. จะพูดก็พูดเก่ง
3. ความเจริญกับชนบท

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภท เป็นบทความแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสังคมโดยตรง โดย
 ผู้เขียนยกปัญหาของส่วนรวมมาวิเคราะห์ถึงการขาดระบบการสร้างปฐนียชนบุคคลชี้แทน
 จึงทำให้คนที่มีความสมบัติเป็นที่ยอมรับของมหาชนลดจำนวนน้อยลงจนแทนไม่มีเหลือ บท
 ความนี้เสนอแนะให้มีการสร้างระบบปฐนียชนจากคนชั้นนำทุกระดับอาชีพภายในระยะ 10
 ปีข้างหน้า

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ ขึ้นต้นด้วยจุดมุ่งหมายของบทความเป็นการเปิดเรื่องด้วยข้อเท็จจริงในสภาพสังคมปัจจุบันให้เห็นว่า แม้แต่การฟื้นฟูประชานิยมเพื่อมาเป็นเกียรติในการดำเนินงานก็มีความลำบากเพราะหายากด้วยเหลือจำนวนน้อย

2.2 เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน

ก. ตอนแรก ในย่อหน้าที่ 2 เริ่มจาก "ประชานิยมบุคคลตัวอย่างในแผ่นดินนั้น นับตั้งแต่ พ.ศ. 2475 คอย ๆ ลดจำนวนลง..." เนื้อเรื่องตอนแรกนี้เป็นตอนสนับสนุนความนำถึงสาเหตุที่ประชานิยมเริ่มลดจำนวนลงมาแต่ปี พ.ศ. 2475 เพราะเหตุสำคัญ 2 ประการ คือ

1. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมยังไม่คงที่ แม้จะผ่านมานานถึง 10 ปี
2. คนรุ่นใหม่ไม่เห็นความสำคัญของระบบการสร้างประชานิยมทั้งที่เป็นประเพณีดั้งเดิมของไทย

เนื้อเรื่องตอนนี้ทำให้ผู้อ่านได้มองเห็นสาเหตุการเขียนบทความที่เกิดจากความตื่นตัวของคนรุ่นใหม่ที่เริ่มสำนึกถึงความจำเป็นในการฟื้นฟูระบบประชานิยมขึ้นทดแทนความสำนึกในเรื่องนี้เป็นผลสะท้อนมาจากคำกล่าวของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่แสดงความไม่เห็นด้วย กับการลาออกของ นายสัญญา ชรรณศักดิ์ โดยให้เหตุผลว่า นายกรัฐมนตรีที่มีเกียรติคุณสมกับเป็นประชานิยมนั้นหายากมาก

ข. ตอนสอง เริ่มจาก "เรามองไปข้างหน้าสัก 10 ปีว่า ระบบประชานิยมจะช่วยแผ่นดินไทยได้อย่างไร..." เป็นการกล่าวทำให้ผู้อ่านเห็นด้วยกับความจำเป็นในการฟื้นฟูระบบประชานิยมว่าจะช่วยสังคมได้อย่างไร และพิจารณาจากคุณสมบัติบุคคลชนิดใด เพื่อให้อ่านเข้าใจขึ้นตอนจนเห็นความจำเป็นตามผู้เขียนแล้ว จึงเสนอวิธีสร้างประชานิยม โดยเลือกจากบุคคลทุกระดับอาชีพ เพื่อแทนที่คนรุ่นเก่าที่เหลือน้อย ต่อจากนั้นผู้เขียนได้เสนอขั้นตอนในการดำเนินโครงการ 10 ปี โดยคัดเลือกบุคคลแต่ละ-

วงการตามคุณสมบัติที่กำหนดปีละ 2-3 คน แล้วหลุดเกล้าเพื่อรับพระมหากรุณาธิคุณยกย่องให้เป็นเกียรติยศ วิธีนี้จะผูกความจงรักภักดีและอุทิศตนในการทำงานของปวงชน นอกจากนี้ผู้เขียนได้เสนอให้กลุ่มปวงชนที่รับพระราชทานยกย่องนี้มีการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และเพื่อเป็นการปลุกฝังความสามัคคีด้วย

2.3 ความลงท้าย สรุปประโยชน์ที่ได้รับจากโครงการเสนอแนะว่าเป็นผลประโยชน์ที่มั่นคงและยาวนาน เพราะมีรากฐานมาจากการเป็นปวงชนบุคคลที่ได้รับพระราชทานยกย่องเพราะคุณความดี จึงเป็นเครื่องประกันได้ว่า สังคมไทยจะมีผู้นำที่ดีที่ระดมมาตลอดระยะเวลา 10 ปี

3. จุดสำคัญในการตีความ การตีความเรื่องนี้ค่อนข้างยากถ้าผู้อ่านขาดประสบการณ์ เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวและการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพราะผู้เขียนใช้วิธีเขียนโดยสื่อความหมายแบบตรงไปตรงมา ถ้าครูไม่ชี้หรือแนะเป็นแนว นักเรียนอาจมองไม่เห็นหรือตีความผิดไป บทความเรื่องนี้สามารถตีความได้หลายแนว แต่ถ้าพิจารณาแล้วจะเห็นว่า เป็นบทความที่เหมาะสมกับการตีความทางด้านความคิดและเจตนาผู้เขียนได้ดีกว่าแนวอื่น

ตัวอย่างการตีความ

1. ตีความจากโวหาร

1. "การเลือกเฟ้นบุคคลผู้เป็นปวงชน ผู้มีความดีงาม ความสามารถ เป็นที่ยอมรับของมหาชน รู้สึกจะหาได้ยาก คล้ายงมเข็มในมหาสมุทร"

หมายถึง การเปรียบเทียบให้เห็นว่า การเฟ้นหาปวงชนนั้นยากยิ่งกว่าประกอบกิจอย่างอื่น

2. "คล้ายกับว่าแผ่นดินไทยยากไร้หาปวงชนได้ไม่ครบสิบนิ้วมือ"

หมายถึง การเปรียบเทียบให้เห็นถึงจำนวนปวงชนว่าเหลือน้อยที่สุดจนแทบหาไม่พบ

2. เจตนาของผู้เขียนที่มุ่งแสดงค่านิยมสังคมไทย

1. "ประเพณีเดิมของไทยยกย่องปฐมนิยชนของแผ่นดินมีปรากฏในมงคลสูตร" ยกย่องปฐมนิยชนเป็นมงคลคติโลกอุคคติ"

หมายถึง แสดงค่านิยมด้านประเพณี

2. "หากองกมนตรีจะเสนอให้ทรงโปรดเกล้าให้มิคณะเลือกฟันบุคคลร่วมกับบุคคลในกิจกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าในวงราชการ..."

หมายถึง ค่านิยมในสถาบันกษัตริย์อันเป็นที่จงรักภักดีสูงสุดของปวงชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการทำงานสำคัญระดับชาติ ควรให้พระมหากษัตริย์ทรงเห็นชอบในตัวบุคคลและลักษณะการดำเนินงาน จะทำให้มีคุณค่า มีเกียรติน่าเลื่อมใสมากกว่าแต่งตั้งกันเอง

3. "บุคคลเหล่านี้หากได้รับพระมหากรุณาธิคุณยกย่องให้ปรากฏแก่คนทั่วไป...บุคคลกลุ่มนี้จำต้อง" ปฏิบัติความดี (ทำชั่วอายุเขา เพราะถูกยกย่องเสียแล้ว) และมีความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในส่วนลึก เพราะได้ทรงยกย่องและสรรเสริญให้ปรากฏแก่คนทั้งหลาย และจัดเป็นกลุ่มนำสร้างสรรค์กิจกรรมให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ" นอกจากที่ความทางค่านิยมที่ผู้แต่งตั้งค่านิยมในการเทิดทูนสถาบันกษัตริย์แล้ว ยังตีความทางค่านิยมความคิดได้ว่า เป็นการชี้แนะว่าสถาบันนี้มีความสำคัญยิ่ง หากเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดก็จะทำให้เกิดผลสำเร็จรวดเร็วไปทั่วยดี

4. "...ปัจจุบันค้นหาตัวปฐมนิยชนได้ยาก เพราะผู้ที่ได้รับการคัดเลือกและยอมรับจากมหาชนส่วนใหญ่ไม่มีจำนวนไม่กี่คน..."

หมายถึง ผู้เขียนเจตนาเน้นให้เห็นความเป็นจริงของสังคมปัจจุบัน ด้วยการเปรียบเทียบเชิงเสียดสีว่า ปฐมนิยชนที่ใ้รับยกย่องนั้นหายาก แต่ปฐมนิยชนที่ยกย่องตัวเองนั้นหาง่าย

3. ตีความจากเนื้อความ

"...คนรุ่นใหม่ก็จะมองข้ามความสำคัญของระบบนี้ไป และเพิ่งจะมา รู้สำนึกถึงความจำเป็นที่สะท้อนจากคำกล่าวของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อเร็ว ๆ นี้ที่ว่า นายกรัฐมนตรี นายสัญญา ชรรณศักดิ์ อย่าได้เพิ่งลาออกเลย เพราะมองหากคนที่สามารถเป็นนายกมีเกียรติคุณดีและคนนับถือทั่วเมืองนั้นหายากจริง ในแผ่นดินแบบนี้ ีไว้ได้"

หมายถึง ตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสมควรกับปฐุชนียชนที่มหาชนยกย่องในเกียรติคุณ

หมายถึง บทความเรื่องนี้เขียนในสมัยรัฐบาล นายสัญญา ชรรณศักดิ์

4. ตีความจากเนื้อเรื่อง

หมายถึง บทความเรื่องนี้มุ่งเสนอความคิดใหญ่อันเห็นว่า จุดใหญ่ของปัญหาสังคมคือ ชาติความร่วมมือจากทุกฝ่ายในสังคม และยังไม่มียุ่่นำฝ่ายใดที่เหมาะสมจะเป็นปฐุชนียชนที่แท้จริง เหมือนเท่าที่เป็นมาแล้วในอดีต การที่กล่าวถึงว่า หากคนใดได้รับพระมหากรุณาธิคุณยกย่องให้เป็นเกียรติยศจะทำให้ปลุกฝัง ความจงรักภักดีและจำต้องปฏิบัติความดี เท่ากับเป็นการชี้แนะว่า สถาบันพระมหากษัตริย์นั้นเป็นที่เทิดทูนและจงรักภักดีอย่างสูงสุด เป็นสถาบันส่วนหนึ่งที่ประกอบกันขึ้นเป็นชาติ และเพียงแต่ทรงเกี่ยวข้องกับหน่วยงานใดก็ทำให้ งานนั้นสำเร็จลุล่วงด้วยดีด้วยความจงรักภักดีจากทุกฝ่าย

5. ตีความจากความคิด

หมายถึง เป็นความคิดทางวิชาสังคมศาสตร์ที่ทำให้คนในสังคมรู้วิธีอยู่ร่วมกันอย่างสุขสงบ เห็นความสำคัญของปฐุชนียบุคคลที่เป็นตัวอย่าง เป็นกำลังใจให้คนทำดีโดยไม่หวังผล

4. คุณค่าของบทความ อยู่ที่ลักษณะดังต่อไปนี้

4.1 กลวิธีการเขียน ประกอบด้วย

4.1.1 ลักษณะการเขียน ผู้เขียนสามารถหยิบยกปัญหาส่วนรวมที่นำสนใจขึ้นมากล่าวได้ตรงกับความเป็นจริงในสังคม และเป็นปัญหาที่คนส่วนใหญ่มองข้ามความสำคัญไป มีเพียงคนรุ่นใหม่บางกลุ่มเท่านั้นที่เห็นความสำคัญในการฟื้นฟู เป็น การเขียนเพื่อเสนอความคิดเห็นเชิงสร้างสรรค์สังคมให้มาสู่ทุกอย่างแท้จริง

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของความคิด การเสนอความคิดเห็นมีเหตุผล และให้ขั้นตอนในการดำเนินงานรัดกุม สามารถนำไปทดลองหรือปฏิบัติได้ทันที แม้จะเป็นโครงการที่มีช่วงระยะยาวถึง 10 ปี แต่ผู้เขียนซึ่งเสนอโครงการมีความฉลาด แยกแยะที่จะให้โครงการนั้นทดสอบผู้ได้รับคัดเลือกเป็นปวงชนได้อย่างเต็มที่ เพราะถ้าไม่มีพื้นฐานเป็นผู้มีคุณธรรมโดยแท้จริงแล้วก็ไม่อาจทนอยู่ในคุณสมบัติตามที่กำหนดนั้นได้ ในช่วง 10 ปี ตามโครงการนี้ยังเป็นระยะซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงบุคคลหรือแก้ไขโครงการให้เหมาะสมได้ใหม่ ระบบการสร้างปวงชนนี้แม้จะเป็นประเพณีดั้งเดิมของไทย แต่เมื่อมาฟื้นฟูขึ้นในสังคมคนรุ่นใหม่ ความคิดตามโครงการนี้จึงดูเป็นของใหม่ที่ยังไม่มีใครกล้าเชื่อถือ ผู้เขียนเข้าใจการใช้หลักจิตวิทยาในข้อนี้ จึงนำสถาบันกษัตริย์เข้ามาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินงาน ทั้งเป็นสิ่งประกันความน่าเชื่อถือทางด้าน

1. โครงการมีหลักการที่น่าเชื่อถือและมีผลประโยชน์ที่สร้างความสำเร็จให้กับหน่วยงาน

2. ประกันคุณภาพของผู้ที่ได้รับยกย่อง

3. ป้องกันให้ผู้ได้รับยกย่อง เป็นปวงชนประกอบคุณงามความดี สมกับที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณยกย่องว่าเป็นผู้นำที่มีเกียรติ

4. ปลุกฝังให้มีความจงรักภักดีอย่างแน่นแฟ้น เพื่อการบำเพ็ญประโยชน์สนองพระมหากรุณาธิคุณอย่างจริงใจ

โครงการนี้ผู้เขียนกำหนดให้ทุกฝ่ายนำไปคิดและร่วมมือปฏิบัติอย่างจริงจัง

เพื่อช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ของสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนี้ได้ เป็นบทความตัวอย่างของการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งเป็นประโยชน์ โดยเสนอโครงการสร้าง "ปฐมนิยชน" ภายในระยะเวลา 10 ปี

การเสนอโครงการนี้อ่านเข้าใจง่าย เพราะเสนอความคิดในการดำเนินงานเป็นขั้นตอน บทความนี้จึงเหมาะกับครูที่จะใช้เป็นตัวอย่าง ผูกให้เด็กเห็นวิธีการแสดงความคิดเห็น หรือกล้าคิดริเริ่มในเรื่องง่าย ๆ จนถึงการคิดที่สูงขึ้นไปตามลำดับ

4.2 คุณค่าทางด้านความรู้และความคิด เป็นตัวอย่างการเขียนบทความที่ใช้ความคิดเห็น ช่วยในการดำเนินเรื่องและสนับสนุนเหตุผล ส่วนความรู้ที่ผู้อ่านต้องตีความจึงจะเห็นความสำคัญของความรู้ที่นำมาประกอบอย่างชัดเจน เช่น

การบอกยของแนวคิดสำคัญของสังคมโบราณ

การเทศน์สถานบันกษัตริย์

การใช้คำพังเพยเสริมความน่าเชื่อถือ เปรียบเทียบและสรุป

ความเข้าใจ

ความรู้ในเรื่อง "การปฏิรูปสังคม"

4.3 ความเหมาะสมกับวัย บทความเรื่องนี้เหมาะกับนักอ่านทุกระดับที่ย่อมอ่านบทความประเภทแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะเป็นเรื่องแก้ปัญหาสังคมที่แสดงให้เห็นวิธีสร้างระบบปฐมนิยชนบุคคลเป็นขั้นตอน การนำบทความนี้มาเป็นแบบเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจึงเหมาะสมกับนักเรียนชั้นนี้เป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะบทความนี้แสดงให้เห็นถึงวิธีการสร้างบุคคลเพื่อเป็นปฐมนิยชน และได้เห็นตัวอย่างปฐมนิยชนในปัจจุบัน เช่น ตอนที่ผู้เขียนกล่าวอ้างคำพูดของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช ที่คัดค้านการลาออกของ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ดังนี้ "อย่าได้ฟังลาออกเลย เพราะมองหากคนที่สามารถเป็นนายก็มีเกียรติคุณดีและคนนับถือทั้งเมืองนั้นหายากจริงในแผ่นดินแบบนี้ไว้ได้"

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นความรู้ บทความเรื่องนี้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของนักเรียนชั้นนี้ เพราะเขียนขึ้นจากความเป็นจริงในสังคม เนื้อหาอ่านเข้าใจง่าย เขียนตามลำดับความสำคัญของปัญหาและความเป็นไปของวิธีเสนอแนะการสร้างระบบปฐนียชน ช่วยให้เค็กรู้จักวิธีคิดในการแก้ไขและเสนอแนวความคิดในการแก้ปัญหาที่สมเหตุสมผล

แนวการวิจารณ์

1. นักเรียนชอบบทความที่อ่านนี้หรือไม่ ข้อความใดให้ความรู้ลึกกระหม อารมณ์มากที่สุด
2. บทความเรื่องนี้ผู้เขียนให้นักเรียนติดตามเรื่องด้วยวิธีใด และวิธีเสนอ เรื่องแบบนี้ดีหรือไม่ เพราะเหตุใด
3. บุคคลที่สมควรเป็นปฐนียชนในความคิดของนักเรียนนั้นควรมีคุณสมบัติ อย่างไร และคือใคร
4. เห็นด้วยหรือไม่ว่า นายกรัฐมนตรีในสมัยปัจจุบันนี้จำเป็นต้องเป็นปฐนียชน ที่มาจากระบบการสร้างปฐนียชนตามความคิดของผู้เขียน
5. เห็นด้วยหรือไม่ว่า การสร้างระบบปฐนียชนจะทำให้รูปแบบการปกครอง เปลี่ยนจากการมีรัฐบาลทหารมาเป็นรัฐบาลแบบผสม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พู่คี่หรือพู่คี่เก้ง

สังคมไทยในปัจจุบันและในอดีต มักจะนิยมนักพู่คี่ ถึงกับมีสุภาษิตว่า "ปากเป็นเอก เลขเป็นโท" และมีนิทานปร่าปร่าที่ชื่นชมยกย่องความมีสติปัญญาของคนไทย คือเรื่องศรีธนญชัย แสดงให้เห็นถึงการพู่คี่ต่าง ๆ ที่คิดเดี่ยวเวียนวนเพื่อการบันเทิงของผู้พู่คี่และผู้ฟัง นอกจากพู่คี่บันเทิงแล้วไม่มีการพู่คี่สร้างสรรค์ใด ๆ ให้ปรากฏ

ในด้านวิชาชีพ เดี่ยวนี้เรามีหรือกำลังจะมีนักพู่คี่ ๆ และชอบพู่คี่โดยทั่วไปในรัฐสภาซึ่งนิยมความเป็น "คาว" ชอบพู่คี่มากมาย คำคารมหรือให้เกียรติตนเองอย่างสูงส่งว่า "คารมคมคาย" หรือคารมที่คมบาดใจ ทำให้เกิดการระคายเคืองกันทั่วไป นับได้ว่าเป็นความสามารถของผู้พู่คี่ เป็นเกียรติเป็นศรีแก่วงศ์ตระกูล ด้านการหาเลี้ยงก็เต็มไปด้วยความเผด็จรอนทั้งภาษาและสำนวน กล่าวหาคำทอกันไว้วายเพื่อสนองอารมณ์ประชาชนคนฟัง และมักจะให้ผลได้รับเลือกตั้งในตำแหน่งที่คิดเรามีผู้จบกฎหมายมากกว่าบัณฑิตวิชาชีพใด ๆ ในประเทศ ทำให้บุคคลต่าง ๆ กับว่า สังคมไทยมีผู้นิยมพู่คี่จากากวมกันแยะจนมีความจำเป็นต้องมีนักพู่คี่ นักกฎหมายเต็มบ้านเต็มเมือง หมายจะความใช้วาจาพิลาปเข้าสู้รบกัน หรือนิยมการ "มีเล่ห์เหลี่ยม" มีแง่มุม จนมีศัพท์ "เจ้าถอยหมอกความ" ซึ่งเป็นบุคคลที่มีเกียรติมีศรี มีตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตในสังคมไทยจำนวนไม่น้อย ส่วนในด้านการสอนกฎหมายเราจะสอน "ระเบียบแบบแผน" โฉมหน้าของกฎหมายในชั้นปริญญาตรี ซึ่งคนส่วนใหญ่เรียนรู้อันนี้และออกไปทำงาน ทำให้งานต่าง ๆ ในวงทั่วไปยึดแต่ระเบียบแบบแผนนิยมคำพู่คี่สำบัดสำนวน ชอบโต้ตอบเถียงเป็นใหญ่ ส่วนการสอน "เนื้อหาหรือปรัชญาของกฎหมาย" ซึ่งเป็นหลักหรือหัวใจในการสร้างกฎหมายเพื่อความก้าวหน้าของสังคมอันแท้จริง เรากลับเอาไว้อสอนในชั้นปริญญาโทซึ่งคนเรียนไม่กี่คน ผลลัพธ์ก็คือเรามีนักกฎหมายชั้นดี คุณคี่เพื่อสร้างสรรค์จำนวนน้อยที่จะเข้าถึงปรัชญาส่วนลึกในฐานะผู้สร้างกฎหมายให้เป็นประโยชน์แก่สังคม แต่มีนักกฎหมายที่ชอบแบบฟอร์มสำบัดสำนวนมากมาย ทำให้กฎหมายแต่ละฉบับกว่าจะออกมาได้ต้องใช้เวลาช้านาน บางฉบับนับสิบปี เพราะไปคิดที่สำบัดสำนวนแบบฟอร์ม พู่คี่เถียงกันมากกว่าตกลงในเนื้อหาส่วนลึกของปรัชญา -

กฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ

ในค่านราชการ เรานิยมนักพูด เช่นออกนอกในบ้านท่านได้ ถึงกับมีศัพท์อย่างภาคภูมิใจว่า "เจ้าคนนี้มีความสามารถพูดให้ลืงหลับ" หรือพูดให้เจ้านายคล้อยตามหลงเชื่อ การเอาดีทางอื่นนั้นยาก ต้องมีสติปัญญา ความรู้ อุตสาหะ ซึ่งในสังคมไทยไม่ยกย่อง แต่ยกย่องความสามารถในการพูดให้นายคล้อยตาม ประจบจนได้ดี ทำงานน้อยพูดมากได้ผลดี มีตัวอย่างหยิบยกให้เห็นจำนวนไม่น้อย ทั้งนี้ อาจจะเป็นเพราะสังคมยุคอำนาจในการบริหารงานและการทำงานในวงราชการ เพื่อแข่งขันความสามารถกันยังไม่ดีพอ จึงจำต้องใช้วาทศิลป์ยึดตัวบุคคลหรือผู้บังคับบัญชาเป็นที่พึ่งในการแสวงหาอำนาจ และความก้าวหน้าทางราชการ นอกจากนี้ในวงราชการยังนิยม การพูด การบรรยาย การปราศรัย การสัมมนา การอภิปราย การประชุม กันอย่างมากมาย เฉพาะอย่างยิ่งในระดับบริหารชั้นสูงซึ่งล้วนแต่เป็นการแสดงวาทศิลป์ โศกการมเสียดเวลาเป็นส่วนใหญ่และไม่ได้อผลงานเท่าที่ควร

ในค่านสังคมเราก็มักนิยมนักพูด มีการอภิปรายกันมากมาย ทั้งโต้เถียง และโต้ว่าที่ให้ประชาชนกรีกกรีนโดยเอาเรื่องตลกเป็นใหญ่มากกว่าสาระ จนการอภิปรายกลายเป็นส่วนหนึ่งของงานบันเทิงของสังคม ผู้มาพูดหากไม่มีผู้มาฟังมากพอ ผู้จัดรายการมักจะหงุดหงิด เกรงใจผู้ที่เชิญมาหรือเสียดนาผู้จัดรายการ ส่วนผู้ที่รับเชิญมาพูด ถ้าเห็นผู้ฟังน้อยมักจะไม้อ่อยอยากพูด กลัวเสียศักดิ์ศรีหรือกลัวเป็นเพราะคนฟังโหล่งหลอง โดยผู้พูดมักไม่สนใจผู้ฟังในการพูดคุยสนทนากัน กลับให้ความสนใจตัวเองว่ามีคนมาฟังมากหรือไม่ โดยเหตุนี้หากผู้พูดเป็นคนสำคัญหรือมีฐานะทางราชการใหญ่โต ผู้จัดรายการถึงกับต้องไปเกณฑ์คนให้มาฟัง แต่เท่าที่ทราบยังไม่ถึงกับมีการจ้างคนฟังเท่านั้น (แต่บางครั้งใช้จิตวิทยามวลชนตรงข้าม โดยเก็บเงินคนฟังเสียบ้าง ก็ดูคนแน่นคั้งที่เนื้อหาสาระก็เช่นเดิม)

ทางค่านการประพันธ์ก็นิยมลำดับสำนวนคำพูดสรวลสวายให้ถึงอกถึงใจ โดยไม่

คำนี้ถึงสาระเท่าใดนัก เพื่อสนองความนิยมของผู้อ่านทั่วไปซึ่งในเลือดเนื้อมีความเป็น
เจ้าสำบัดสำนวน คำความ เจ็บทเจ้ากลอนอยู่ในจิตใต้สำนึก ถ้ามีคำพูดที่สละสลวย
เท่าใด ก็ถูกใจคนอ่านมากเท่านั้นถึงกับทประพันธ์ของวัดบวรพิศุข และผลิออกมา
ตั้งสายน้ำไหลโดยปราศจากความคิดคำนึงและการรับผิดชอบ

ในค่านสถาบัน มีผู้นิยมการพูดเพื่อความก้าวหน้ามากมาย ถึงกับตั้งชมรมวาท-
ศิลป์ ชมรมฝึกนักพูด สมาคมนักพูดแห่งชาติ สมาคมฝึกพิธีกรสตรี สมาคมฝึกพิธีกรบุรุษ
คล้ายกับคอกเห็ด มีผู้สมัครเข้ารับฝึกมากมาย ตั้งแต่พอลา ชาราชการ หนายความ พอ
มาน แมฆาน ตลอดจนกรมกรหาเข้ากินคำ เพื่อความก้าวหน้าของตนเพราะเป็นคุณค่า
ที่ตั้งคณนิยม

ในค่านการสังคม งานเลี้ยง งานรับรอง งานวันเกิด งานฉลองยศ งานวัน
พิธี งานสมรส จะขาดการปราศฤดา การพูด การบรรยายสรรพคุณเสียมิได้ จนนับเป็น
ธรรมเนียม บางรายมีผู้พูดติดต่อกันหลายราย แต่ละรายเป็นเวลานานเพื่อเป็นเกียรติ
เป็นศรีในพิธีฤกษ์นั้น ๆ

จึงนับได้ว่าการพูดและวาทศิลป์กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตไทย และเป็นที่ยอมรับ
กันอย่างแพร่หลายยิ่งกว่าความรู้หรือความนึกคิดใด ๆ สมกับที่ว่า "ปากเป็นเอก เลข
เป็นโท หนังสือเป็นตรี" แต่ขงจื้อมักจะพูดอยู่เสมอว่า "ข้าพเจ้าชอบคนพูดดี แต่เกลียด
คนพูดเก่ง คนพูดเก่งนี้เป็นภัยแก่สังคม"

การพูดดีเป็นการสร้างสรรค์ประโยชน์ให้แก่สังคม แต่คนพูดเก่ง พูดเรื่องราว
ให้เป็นเรื่องดี เรื่องที่จะนำมาซึ่งความพินาศกลายเป็นเรื่องสร้างสรรค์ เรื่องความเห็น
ที่รู้ว่าผิดพูดเสียจนให้เห็นว่าเป็นความเห็นที่ถูก พูดเพื่อประโยชน์ตนจนผู้อื่นคล้อยตามเสีย
ประโยชน์ส่วนรวม พูดเรื่องที่ตนไม่สามารถจนคนเห็นว่าตนสามารถ ไขว่วาทศิลป์กล่อม
ประชาชนให้คล้อยตาม พูดยุยงให้คนเห็นด้วยในสิ่งไม่ควร ยกเรื่องที่ดูดีผิวเผิน แต่ขาด
ความนึกคิดอย่างจริงจัง ทำให้ประชาชนเดือดร้อนในบั้นปลาย พูดให้คนมีอำนาจเห็นว่า

ท่านคือเวทคามูวิเศษมีแสงรัศมีไม่ใช่คนธรรมดา พุคเรื่องที่กำลังก่อร่างสร้างสาระให้แตกกอไม่ติด ใ้ชาวาศิลปชมขอเสนอของผู้อื่นเพราะไม่ชอบเป็นส่วนตัวหรือผลประโยชน์ชั้ดกัน "ความพูคเก่งโดยปราศจากหลักการหรือแนวทาง ก็อภัยของสังคม" ที่คนไทยขอบนิยมนับสนุนจนเป็นคุณค่าที่สำคัญประจำชาติ

5. พุคดีหรือพูคเก่ง

ที่มา เป็นบทความเรื่องหนึ่งในชุด เมืองฟ้าสว่าง ของ ดร.มยุร วิเศษกุล และพิมพ์เป็นคำนำตอนหนึ่งในหนังสือเรื่อง "พุคดีหรือพูคเก่ง" ซึ่ง ดร.มยุร วิเศษกุล และ กวางพร ฐนะมัยมาศ แปลและเรียบเรียงจาก "จอร์เจียส์ ของ เพดโต" พิมพ์จำหน่ายเมื่อ กันยายน 2516 โดยสำนักพิมพ์ "ดวงกมล" และบทความที่ปรากฏในหนังสือทั้งสองเล่มนี้มิได้มีการคัดลอกแก้ไขอย่างใด

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความแสดงความคิดเห็นเชิงอภิปรายปัญหา (Argument) โดยผู้เขียนหยิบยกปัญหาที่น่าสนใจมากล่าว คือเรื่องความนิยมในการพูคของสังคมไทยที่นิยมการพูคบันเทิงหรือการมคมากกว่การพูคเพื่อสร้างสรรค์ เช่น ความนิยมในการใช้เดท์เหลี่ยมในการพูคของศรีธนนุชัย หรือผู้หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองที่เป็น "ดาว" ในการพูค โดยยกสุภาษิต "ปากเป็นเอก เลขเป็นโท" มาวิเคราะห์ว่ามีความเป็นจริงเพียงใด ในความนิยมใ้ชาวาศิลปในการพูคของสังคมไทย

2. องค์ประกอบบทความ ประกอบด้วย

2.1 ความนำ คำนำเปิดเรื่องขึ้นต้นด้วย พึงเพย สุภาษิต อูบมาอูบไมย ที่รู้จักกันแพร่หลายแล้วคือ "ปากเป็นเอก เลขเป็นโท" เป็นการนำความคิดผู้อ่านให้อ่านโดยใช้ความคิดตามว่า เป็นความจริงเพียงไรที่สังคมไทยทั้งในปัจจุบันและอดีตนิยม

นักพูดใช้วาทศิลป์จนถึงกับมีสุภาษิตเช่นนี้ และยกนิทานเรื่องศรีธนญชัยผู้ประสบความสำเร็จด้วยการใช้เล่ห์เหลี่ยมของการพูดมาเป็นตัวอย่างเสริมเพื่อเน้นให้เห็นว่า สังคมไทยยังไม่มี การพูดสร้างสรรค์แต่อย่างใด ความนำตอนนี้ แสดงถึงพื้นฐานในการรับฟังเรื่อง และบ่งถึงรสนิยมในการพูดของสังคมไทย โยงไปสู่ลักษณะความนิยมของการพูดในวงราชการและการอาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนเนื้อเรื่อง

2.2 เนื้อเรื่อง ให้รายละเอียดความเป็นจริงได้ชัดเจน ผู้เขียนได้ยกสำนวนไทยซึ่งเกิดจากความนิยมพูดขึ้นมาหลายตอน เพื่อเป็นการยืนยันข้อเท็จจริงของรายละเอียดว่าสังคมไทยนิยมนักค้ากรรมมากกว่าพูดความจริง หรือพูดสร้างสรรค์สังคมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม แม้แต่บัณฑิตทางกฎหมายก็นิยมคนที่มีความสามารถในการเป็น "เจ้าด้อยหมอกความ" มากกว่าคำนึงถึงเนื้อหาปรัชญาของกฎหมาย และอ้างข้อเท็จจริงเป็นตัวอย่างสนับสนุนว่า ผลจากความนิยมเช่นนี้จึงไม่มีบัณฑิตทางกฎหมายเข้าถึงปรัชญาส่วนลึกในฐานะผู้สร้างกฎหมาย แต่กลับมีนักกฎหมายที่นิยมเล่ห์เหลี่ยมในการใช้สำนวนเอาเปรียบ ทำให้การออกกฎหมายแต่ละฉบับนานนับสิบปี ผู้เขียนได้กล่าวถึงเหตุสำคัญว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะข้อผิดพลาดในการวางรากฐานการเรียนวิชากฎหมายมาแต่ต้น

ในวงการอาชีพอื่น เช่น สังคมราชการดัดนิยมการพูดที่ให้คนฟังคล้อยตามหรือให้ผู้บังคับบัญชา เกิดความนิยมโดยไม่ต้องปฏิบัติงาน และความมุ่งหมายของสมาคม นักฝึกพูดแห่งประเทศไทย ก็มุ่งฝึความนิยมการใช้วาทศิลป์มากกว่า การพูดที่มีสาระหรือแสดงความคิดเห็น ผู้เขียนได้ให้ข้อสังเกตว่า ไม่ว่าจะเป็นการพูดในค่านวิชาชีพ โดยเฉพาะนักกฎหมาย วงราชการ การพูดทั่วไปในสังคม วงวรรณกรรม และสถาบันฝึกพูด ต่างก็มีจุดมุ่งหมายให้ค่านิยมเรื่องการพูดเพื่อสนองอารมณ์ผู้ฟัง พูดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าการพูดดี คือพูดสร้างสรรค์ประโยชน์ในทางสังคมที่เป็นการทำได้จริง

3. ความลงท้าย เป็นวิธีการเขียนที่ใช้สุภาษิตเปิดและปิดเรื่อง โดยวิธีกล่าวสรุปว่า ความนิยมวาทศิลป์ เป็นส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิตแบบไทย สมดังสุภาษิต

“ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” และเสนอความคิดคัดค้านโดยใช้คำพูดของนักปราชญ์ขงจื้อ แทนความคิดเห็นที่ผู้เขียนต้องการกล่าวทั้งหมด “ข้าพเจ้าชอบคนพูดดี แต่เกลียดคนพูดเก่ง คนพูดเก่งนี้เป็นภัยแก่สังคม” ผู้เขียนจบด้วยข้อคิดเสนอแนะว่า “การพูดดี ก็คือการพูดที่สร้างประโยชน์ให้แก่สังคม แต่การพูดเก่งโดยปราศจากหลักการหรือแนวทางก็อภัยของสังคม” เป็นการทิ้งท้ายให้ผู้อ่านคิดต่อไปว่า เห็นควรจะให้ค่านิยมกับการพูดชนิดใด และผลการเลือกตัดสินใจก็เป็นการวัดรสนิยมและคุณภาพทางความคิดของผู้อ่านด้วย

3. จุดสำคัญในการตีความ บทความเรื่องนี้สามารถตีความได้หลายแนว ดังนี้

1. ตีความจากคำและส่วนวนโวหาร

1. “สังคมไทยในปัจจุบันและในอดีต มักจะนิยมนักพูด ถึงกับมีสุภาษิตว่า “ปากเป็นเอก เลขเป็นโท” และมีนิทานปร่ำปร่าที่ชื่นชมยกย่องความมีสติปัญญาของคนไทย คือ เรื่อง ศรีธนญชัย แสดงเล่ห์กลต่าง ๆ ในการพูด

ตีความจากโวหาร ปากเป็นเอก หมายถึง วาทศิลป์หรือคำพูดเป็นเลิศ

เลขเป็นโท หมายถึง ความสามารถเป็นรอง

ตีความจากเนื้อความ หมายถึง สังคมไทยนิยมความสามารถทางวาทศิลป์มากกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ แม้แต่ปัจจุบันก็ยังสืบทอดค่านิยมเช่นนี้ มักจะมีคำพูดล้อกันว่า “คารมเป็นต่อ รูปหล่อเป็นรอง”

หมายถึง ความสามารถในการใช้คำพูดมีความสำคัญกว่าความสามารถด้านอื่น ๆ

ตีความจากความคิด หมายถึง ค่านิยมในสังคมไทยมักมองเห็นสิ่งไรสาระเป็นความสำคัญ

2. "กำลังจะมีนักพูดและขอบพูดทั่วไปในรัฐสภาซึ่งนิยมความเป็น
"ดาว" ขอบพูดมากมาย คำคารม"

ตีความจากคำขวัญลักษณะ ดาว หมายถึง ความมีชื่อเสียง เค้น เป็นโวหารประชด
เปรียบเปรย

ตีความจากเนื้อความ หมายถึง การพูดในรัฐสภาซึ่งต้องการข้อเท็จจริงและเหตุผล
เพื่อกำหนดนโยบายจากการประชุมปรึกษาหารือ กลับ
มีการพูดเพื่อหาประโยชน์ส่วนตัว

ตีความจากความคิด หมายถึง การพูดในทางการเมืองเป็นการหาประโยชน์จากการ
เอาเปรียบ หรือโกดความเป็นจริง

3. "เจ้าถอยหมอความ หมายถึง เล่ห์เหลี่ยมการพูดให้เกิดการ
โต้เปรียบเสียเปรียบ

พูดให้ลึกลับ หมายถึง เทคนิคในการพลิกแพลงคำพูด
(กะล่อน) ไร้สาระ

2. ตีความจากเนื้อความ

1. โฉมหน้าของกฎหมาย ในชั้นปริญญาตรี ซึ่งคนส่วนใหญ่เรียนรู้อยู่
และออกไปทำงาน ทำให้งานต่าง ๆ ในวงทั่วไปยึดแต่ระเบียบแบบแผนนิยมคำพูดสำบัด
สำนวน... ส่วนการสอน "เนื้อหาหรือปรัชญาของกฎหมาย" ซึ่งเป็นหลักหรือหัวใจในการ
สร้างกฎหมายเพื่อความก้าวหน้าของสังคมอย่างแท้จริง เรากลับเอาไปสอนชั้นปริญญาโท
คนเรียนไม่กี่คน ผลลัพธ์คือ เรามีนักกฎหมายชั้นดีคู่คิดเพื่อสร้างสรรค์จำนวนน้อยที่จะเข้า
ถึงปรัชญาส่วนลึก..."

หมายถึง ความบกพร่องของกำหนดแผนการสอนซึ่งไม่คำนึงถึงผลที่จะนำทฤษฎีไปใช้

หมายถึง พื้นฐานการใช้การศึกษาที่มีอิทธิพลต่ออาชีพและต่อสังคมส่วนรวม

หมายถึง สาเหตุหนึ่งที่ทำให้คนพูดเพื่อสร้างสรรค์มีความสำคัญน้อยกว่าคนพูดเก่ง

2. "เจ้าคนนี้มีความสามารถพูดได้ถึงหลัก" หรือพูดให้เจ้านาย
คล้อยตามหลงเชื่อ

หมายถึง ประสิทธิภาพในการทำงานของคนในวงราชการไทยนั้นขึ้นอยู่กับค่านิยมในการพูด
หมายถึง ความสามารถในการพูด

3. "การเอาดีทางอื่นนั้นยาก ต้องมีสติปัญญา ความรู้ อุตสาหะ
ซึ่งในสังคมไทยไม่ยกย่อง"

หมายถึง เลียดศีลสังคมด้วยการยกความเป็นจริงมากด่า

4. " ...บทประพันธ์ของวัดบวรพิศขาย และผลิตออกมาส่ายน้ำ
ไหลโดยปราศจากความคิดคำนึง และการรับผิดชอบ"

หมายถึง การเขียนเพื่อหวังผลทางการค้า ไม่คำนึงถึงการรับผิดชอบ

5. "ข้าพเจ้าชอบคนพูดดี แต่เกลียดคนพูดเก่ง คนพูดเก่งนี้เป็นภัย
แก่สังคม"

คนพูดดี หมายถึง พูดเพื่อสร้างสรรค์ พูดมีหลักการ
คนพูดเก่งหมายถึง ไร้สาระ หรือเพื่อเอาตัวรอด
การพูดเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์ให้สังคมมีคุณค่ากว่าวาทศิลป์ใด ๆ

3. ตีความจากเนื้อเรื่อง หมายถึง ค่านิยมในตัวบุคคลของสังคมไทย
ขึ้นอยู่กับความสามารถในการพูด

4. ตีความจากความคิด หมายถึง การสร้างค่านิยมในการพูด ผิดมาแต่
โบราณเป็นภัยร้ายแรงของสังคม -

- ระดับชาติ ในฐานะนักเรียนที่ต้องรับผิดชอบต่ออนาคตของชาติต่อไป
- ควรเรียนรู้เรื่องการพูดการฟัง เพื่อวิเคราะห์ก่อนหลงเชื่อหรือให้ค่านิยม

4. คุณภาพของบทความ

4.1 กลวิธีการเขียน ประกอบด้วย

4.1.1 ลักษณะการเขียน ผู้เขียนให้รายละเอียดที่เป็นจริง เช่น รายละเอียดในการพูดหาเสียงว่าเป็นลักษณะการพูดเพื่อสนองผู้ฟัง และเป็นการพูดเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าจะรับผิดชอบคำพูด สำหรับการพูดของบัณฑิตทางกฎหมายก็นิยมใช้ให้เหลี่ยมของกรรม เพื่อแสดงความสามารถในการเอาเปรียบ ในวงราชการก็นิยมใช้คำพูดหาความดีความชอบแทน การปฏิบัติงานแม้แต่ในวงวรรณกรรม สมาคม ฝึกพูด ก็นิยมความก้าวหน้าด้านวาทีศิลป์ เมื่อให้รายละเอียดความเป็นจริงแล้ว จึงสรุปแนวโน้มให้ลึกลงด้วยการยกสุภาษิตของจื้อมาสนับสนุน คุณค่าทางด้านวิธีเขียนส่วนนี้ครูอาจนำไปเป็นตัวอย่างในการเขียนบทความแสดงความคิดเห็น และการใช้ข้อคิดเห็นสนับสนุนรายละเอียดของเรื่อง ผลสรุปมีแก่นสารหนักแน่นมีเหตุผล หรือเป็นตัวอย่างการสอนให้รู้จักเลือกยกข้อความมาประกอบให้มัน้ำหนักน่าติดตามอ่าน เช่น ยกจากข้อคิดเห็นสนับสนุน การตั้งชื่อเรื่องเป็นแบบตรงไปตรงมา เรียบง่าย และช่วยให้ผู้อ่านทราบล่วงหน้าได้ว่า วิธีเขียนเช่นนี้จะต้องให้เลือกปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่ง เห็นด้วยหรือคัดค้าน และผู้อ่านรู้ว่า ชื่อเรื่องเช่นนี้ต้องอ่านอย่างไรใช้ความคิด แบ่งใจเป็นกลางและต้องตัดสินใจโดยสังเกตจากรายละเอียดซึ่งจะช่วยชี้แนะการเลือกตัดสินใจได้ถูกต้อง

ลักษณะการเขียนที่แปลกยกสุภาษิตไทยเป็นบทนำและปิดเรื่องด้วยสุภาษิตของจื้อ

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง บทความเรื่องนั้นนอกจากเป็นข้อเท็จจริงที่นำมาจากความเป็นจริงของสังคมและเขียนตามค่านิยมที่เป็นจริงของไทยแล้ว ผู้เขียนยังเขียนด้วยความรู้ และยกคำกล่าวของปราชญ์ระดับโลก คือ ขงจื้อ มาเป็นข้อสรุป แทนการใช้ความคิดของผู้เขียนตรงๆ การยกสุภาษิตและศัพท์เกี่ยวกับการพูดของไทย ซึ่งเป็นส่วนวนเก่ามีมานานนั้น การนำมาเป็นตัวอย่างเสริมรายละเอียดจึงเท่ากับเพิ่มความน่าเชื่อถือ ดีกว่าความน่าเชื่อถือจากตัวอย่างอื่น ๆ

4.2 คุณค่าทางด้านความรู้ ให้ความรู้ในเรื่องการวางรากฐาน ปรัชญา ส่วนลึกของกฎหมายให้แก่วิศวกร การเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาและในวงการศึกษาทุกระดับนั้น ถือการพูดเป็นหลักสูตรสำคัญอย่างยิ่ง แต่จากข้อเท็จจริงตามที่อยู่เขียนขึ้นนั้นนั้นทำให้ผู้อ่านเห็นได้ว่า แม้ในสถาบันการศึกษาก็ไม่อาจผลิตคนที่พูดเพื่อส่วนรวมอย่างแท้จริงได้ หรือพูดได้แต่ไม่รู้อรรถาธิบาย ถึงแม้ว่าการสอนในปัจจุบันจะจัดการพูดไว้เป็นหลักสูตรบังคับ เช่น วาทวิทยา ศิลปการพูด รวมทั้งสมาคมฝึกพูดในรูปแบบต่าง ๆ แต่การพูดก็ยังเป็นแบบคำคารม และนิยมแบบเจ้าถ้อยหมอลความมากกว่าจะดำเนินถึงหลักเกณฑ์และข้อเท็จจริงของคำพูด นอกจากนี้ยังให้ความรู้โดยตรงที่ครูจะนำไปเป็นตัวอย่างในการสอนกลวิธีการเขียนบทความแสดงความคิดเห็น ให้เห็นตัวอย่างลักษณะการพูดเพื่อสนองอารมณ์ผู้ฟังมากกว่าพูดเพื่อแก้ไขปรับปรุงในสิ่งที่ต้องการพูดความจริง

3. คุณค่าในการเสนอความคิด ให้ข้อคิดในเรื่องการพูดที่มีความสำคัญต่อชีวิตเพียงไร เป็นตัวอย่างของการเขียนอย่างตรงไปตรงมา ชัดเจนอย่างจริงจัง การเสนอแนะเป็นข้อคิดที่ผู้อ่านนำไปไตร่ตรอง และเลือกตัดสินใจเห็นชอบกับฝ่ายใดด้วยตัวเองได้ อิทธิพลในการพูดสามารถเปลี่ยนค่านิยมในตัวบุคคลและเปลี่ยนแปลงสังคมได้ เช่น การพูดหาเสียงเลือกตั้ง และไม่ว่าจะมีรสนิยมในการพูดหรือรสนิยมในการฟัง คำพูดประเภทใดก็ตาม ผู้เขียนแนะนำให้คิดถือว่า ควรให้ความสำคัญแก่การพูดที่มากกว่าการพูดเก่ง ซึ่งปราศจากหลักการ เพราะความนิยม เช่นนั้นคือภัยแก่ตัวเองและภัยของสังคม

4.3 ความเหมาะสมกับวัย เรื่องการพูดเป็นเรื่องที่เหมาะสมกับคนทุกวัย โดยเฉพาะกับนักเรียน ซึ่งเข้ากับหลักสูตรในการฝึกทักษะการพูด และการใช้ความคิด วิเคราะห์อย่างเป็นอย่างยิ่ง แต่ถ้าอ่านโดยปราศจากผู้แนะนำ ก็จะอ่านเพื่อความบันเทิงมากกว่าจะได้รับประโยชน์ในการคิดและนำไปปฏิบัติ เพราะเป็นบทความที่เสริมความรอบรู้ เห็นการณ์ไกล และส่งเสริมการฝึกความรู้สึกให้เคยชินกับการวิเคราะห์แก้ไขปัญหา เพื่อเข้าใจถึงบทบาทและความรับผิดชอบที่ดีในสังคมอนาคต

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า การให้เด็กเข้าใจของแท้ของเนื้อหาอันตีความ ชี้ให้เด็กเข้าใจว่า ถ้าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้น เช่นนี้จะต้องมีลำดับขั้นในการแก้ไขปัญหาให้ตรงจุด นักเรียนจึงจะสามารถใช้บทความเป็นตัวอย่างในการหาคำตอบเลือกให้เหมาะกับตัวเองได้ อย่างไรก็ตาม บทความเรื่องนี้เหมาะสำหรับให้เด็กอ่านตีความอย่างมาก เพราะเป็นเรื่องที่ตีความได้ไม่ยาก และมีขนาดสั้นพอเหมาะกับความสนใจอ่านของเด็กกว่าเรื่องอื่น ๆ

แนวการสอนวิจารณ์

1. จงใช้ความรู้จากการฝึกวิจารณ์บทความในบทก่อน ๆ มาประกอบความคิดเห็นว่า บทความเรื่องนี้จะวิจารณ์ในแง่ใดจึงจะเหมาะสมที่สุด และวิจารณ์อย่างไร คนอื่น ๆ จึงจะเห็นด้วยกับเหตุผล
2. ผู้เขียนบทความเรื่อง พุคคิพุคแกง ใดชี้ให้เห็นแนวคิดในเรื่องใด และข้อชี้แจงเหล่านั้นนักเรียนเห็นด้วยหรือไม่
3. บทความเรื่องนี้มีคุณค่าในเรื่องใด เหมาะสมกับเวลาที่นักเรียนเสียเวลาอ่านหรือไม่ ความรู้และสาระประโยชน์ที่ได้จากเรื่องนี้ นักเรียนเห็นว่าหาจากที่ใดได้บ้าง ถ้าไม่ได้จากเรื่องนี้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ความเจริญกับชนบท

ที่มา เป็นบทความในชุด หนังสือรวมบทความเรื่อง "เมืองฟ้าสว่าง"

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความแสดงความคิดเห็นที่มุ่งชี้ให้เห็นว่า รากฐานความเจริญทางสังคมควรเนื่องมาจากการขยายความเจริญในชนบทให้ทัดเทียมเมืองหลวง การแก้ไขปัญหชนบทไม่ใช่เรื่องที่จะทดลองด้วยหลักทฤษฎีโดยไม่ศึกษาความเป็นจริง

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ ใช้ความนำประเภทชี้ตนด้วยการฟื้นความหลังของเหตุการณ์ในอดีต โดยกล่าวว่า "ในรอบ 10 ปี ที่ผ่านมาได้มีนโยบายกระจายอำนาจไปยังภูมิภาคและชนบท..." เพื่อปูพื้นความเข้าใจให้แก่ผู้อ่านว่า โครงการพัฒนาชนบทนั้นได้รวมคำเนิการกันหลายฝ่าย ทั้งโครงการภายในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้รวมถึงการพัฒนาตนเองของชาวชนบทด้วย แต่ชนบทก็ยังไม่เจริญเท่าที่ควร ในตอนท้ายของความนำทำให้ผู้อ่านสนใจอยากอ่านต่อว่า เป็นเพราะเหตุใด ค่ายประโยคที่ว่า "...รายได้ชาวบ้านกระเบื้องขึ้นบ้างเล็กน้อยแต่ยังห่างไกลภาวะที่ควรเป็นควรอยู่"

2.2 เนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ตอน

ก. ตอนแรก เริ่มจาก "เราเห็นชนบทแปลกขึ้นบ้าง มีถนนลูกรัง ลุ่ม ๆ คอน ๆ กคเคี้ยวเข้าหมู่บ้าน..." เนื้อหาตอนนี้เป็นคำตอบปัญหาในความนำถึงเหตุที่ว่า การที่โครงการพัฒนาชนบทเป็นเสมือนเครื่องมือทดลองก็เพราะไม่ช่วยสร้าง ความเจริญให้ชนบทได้เท่าที่ควร ส่วนสาเหตุที่โครงการไม่ประสบผลสำเร็จนั้นผู้เขียน มีไต่ถลาว่าไว้ตรง ๆ ผู้อ่านจะต้องตีความจากเนื้อความและตัวอย่างจึงจะช่วยให้เข้าใจ

ว่าเป็นเพราะทุกฝ่ายขาดการประสานงานและเกิดจากวิธีการพัฒนาไม่ตรงจุดที่สังคม
ชนบทต้องการ เช่น ให้ความรู้ในเรื่องที่ชาวชนบทรู้อยู่แล้ว การใช้ศัพท์วิชาการในการ
ถ่ายทอดความรู้

๒. ตอนสอง เริ่มด้วยประโยค "ทำไมทั้งเงินฝรั่งเงินไทยนับหมื่น
ล้านยังไม่ทำให้สภาพชนบทกระเตื้องขึ้นมาเท่าที่ควร..." เป็นตอนที่ทำให้ผู้อ่านเห็นต้น
เหตุที่ทำให้โครงการร่วมระหว่างไทยกับต่างประเทศล้มเหลวและเหตุที่นโยบายกระจาย
อำนาจไปสู่ชนบทไม่ประสบความสำเร็จ การให้รายละเอียดในเนื้อหาตอนนี้อย่างน้อยจะต้องมี
ความหรือจับข้อความสำคัญแต่ละย่อหน้า จึงจะเห็นข้อสรุปที่มาของต้นเหตุได้ว่า เกิด
จากปัญหาในสังคมชนบทเอง เช่น วิถีแก้ไขของชาวชนบท โดยมุ่งเข้ามาประกอบอาชีพ
ในกรุง อีกประการหนึ่ง คือ ความเจริญของเมือง (จังหวัด) ชัดเจนตามกรุงไม่ทัน อัน
เป็นผลมาจากนโยบายการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนภูมิภาคไม่ได้นำมาปฏิบัติ ประการ
สุดท้ายแสดงจากการพัฒนาส่วนใหญ่มุ่งสร้างความเจริญแต่เฉพาะกรุงเทพ ฯ

2.3 ความลงท้าย เป็นการสรุปคำตอบว่า สาเหตุที่การพัฒนาชนบท
ไม่ได้ผลเป็นเพราะศูนย์กลางความเจริญอยู่ที่กรุงเทพ ฯ เพียงแห่งเดียว เปรียบกับ
ความเจริญที่ชนบทจะไ้ได้รับเหมือนท่อน้ำไหลแม่บ่มี ผู้เขียนได้เสนอให้สร้างเมืองให้
มีความเจริญและสำคัญเป็นที่สองรองจากกรุงเทพ ฯ ในส่วนภูมิภาคเพื่อให้เป็นศูนย์กลาง
ความเจริญในชนบทแทนกรุงเทพ ฯ

3. จุดสำคัญในการตีความ บทความเรื่องนี้ต้องอ่านตีความจึงจะเข้าใจที่
มาของปัญหาและติดตามความคิดของผู้เขียนไปโดยตลอด ดังนั้นจึงเป็นเรื่องที่ครูต้อง
พิจารณา : เลือกจุดสำคัญในการสอนตีความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการตีความ

1. ตีความจากสำนวนเปรียบเทียบ

1. "การสูญเสียทางเศรษฐกิจก็ยิ่งมากเท่านั้น ทุ่มเงินไปก็เหมือนตักน้ำใส่ตะแกรง"

หมายถึง ความล้มเหลวในการพัฒนาชนบท เป็นการลงทุนที่สูญเปล่า

2. "เหมือนท่อน้ำยิ่งไกลมีแรงดันยิ่งอ่อน บีมเท่าใดก็ยิ่งได้น้ำ กระปรียบกระปรอย เสียทั้งแรงเสียทั้งการลงทุน"

หมายถึง การพัฒนาไม่เป็นผล เพราะชนบทไม่ไ้เกิดความเจริญเช่นเดียวกับกรุง

2. ตีความจากเนื้อความ

1. "นอกจากนี้ยังมีการสอนเกษตรกร ซึ่งเรียกว่า "สาธิต" ชาวบ้านไม่เข้าใจว่า "สาธิต" แปลว่าอะไร บางคนก็สงสัยว่าอะไร "ทิส ๆ" เมื่อสอนแล้วก็ไป ชาวบ้านก็ดำเนินการเกษตรแบบเก่าต่อไป และต่อไป"

หมายถึง พัฒนาการไม่เข้าใจและไม่รู้จักวิธีการถ่ายทอดความรู้แก่ชาวชนบท

หมายถึง ข้อเสียของวิธีสอนที่ไม่ติดตามผล

2. "คนในชนบทเกิดขึ้นทุกวัน เพิ่มขึ้นทุกเดือน มากมายขึ้นทุกปี ที่ดินเพาะปลูกมีจำกัด ทางออกของชาวชนบทก็คือไปต่างป่าหาที่ดินเพิ่มขึ้น หรือเข้าเมืองหางานอื่นทำ ทางออกที่เลือกไม่ได้ทั้งสองทางไม่ได้ทำให้เกิดความเจริญในชนบท

หมายถึง วิธีการแก้ปัญหาของชาวชนบทไม่สอดคล้องกับต้นเหตุของปัญหา

หมายถึง ทางแก้ปัญหาชนบทคือขยายชนบทให้มีความสำคัญเท่ากับเมือง

3. "กรุงยิ่งใหญ่โตขึ้น จังหวัดใหญ่ไม่ทัน ผู้ว่าการจังหวัดยิ่งไม่มีสิทธิมีเสียงต่อการกระจายอำนาจ ทำให้นโยบายกระจายอำนาจดีแต่ในหลักแต่เป็นหนังในทางปฏิบัติ"

หมายถึง เมื่อพัฒนาความเจริญให้จังหวัดมีความสำคัญเป็นที่สองรองจากกรุงเทพฯ

อำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการก็จะขยายอำนาจความรับผิดชอบมากขึ้น สิทธิ

และเสียงที่จะใช้ในการประสานงานกับการปกครองส่วนกลางก็จะมีมากขึ้น
มากกว่าตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดที่มีเพียงรับนโยบายจากส่วนกลางไป
ดำเนินการ

หมายถึง นโยบายในการปกครองคือแต่ในทางทฤษฎี แต่ไม่เคยมีโอกาสนำมาใช้ปฏิบัติ

หมายถึง ความเจริญในชนบทขึ้นอยู่กับความผันผวนทางการเมืองเป็นสำคัญ

4. "ชาวบ้านจะมุ่งเข้ากรุงมากกว่ามุ่งเข้าเมือง เมื่อเข้ากรุงแล้ว
จะไม่คอยออกจากกรุงนำทรัพย์สินเงินทองที่หาได้กลับชนบท"

หมายถึง ค่านิยมของสังคมไทยที่ปลูกฝังแนวคิดผิด ๆ มาแต่โบราณให้เห็นว่า กรุงเทพฯ
เป็นศูนย์กลางของความเจริญ

3. ตีความค่านิยมที่ผิด

1. "สอนลัทธิตัวใครตัวมันแบบความเจริญในกรุง ทำให้ธรรมชาติ
สวยงามของหมู่บ้านซึ่งสวยงามราบเรียบเปิดเผย กลายเป็นชั้นตอนเล็กชั้นตอนน้อย
เพราะรั้วซัดกันขวาง โดยลอกแบบอารยธรรมกรุงเทพฯ ๗ ทำให้รู้สึกอึดอัด"

หมายถึง ความเจริญตามวิธีการพัฒนาการกรุงเทพฯ ๗ นั้นไม่เหมาะกับชนบท เพราะ
จะทำลายเอกลักษณ์ของสังคมและความเจริญทางค่านิยมใจชาวชนบทให้ผิด
ไป

หมายถึง สิ่งที่สังคมหนึ่งเห็นว่าดีคุณประโยชน์กลับเป็นโทษในอีกสังคมหนึ่ง

2. "ฉะนั้นการเร่งรีบสร้างและส่งเสริมเมืองในภูมิภาคให้มีขนาด
ใหญ่มากในที่ที่เหมาะสมหลายแห่ง (ขนาดไม่เล็กกว่า 1/5 ของกรุงเทพฯ ๗ จึงเป็นความ
จำเป็นเร่งด่วนเพื่อให้เป็นเมืองที่เลี้ยงท้องถิ่นและชนบท"

หมายถึง เสนอความคิดด้วยวิธีสร้างเมืองสำคัญในภูมิภาคแทนกรุงเทพฯ ๗ เพื่อแก้ปัญหา
ให้ตรงจุด

4. ศึกษาเนื้อเรื่อง

หมายถึง การพัฒนาบทใหม่ตรงกับต้นเหตุของปัญหาและความต้องการของสังคม บท
ยอมจะทำให้โครงการสูญเปล่าได้ในครั้งต่อ ๆ ไป

นอกจากนี้จากการอ่านเนื้อเรื่อง ผู้อ่านอาจเข้าใจความคิดของคนเขียนได้
ดังนี้

1. ตั้งเมืองที่เลี้ยงในภูมิภาค
 2. ขยายการศึกษา
 3. กระจายอำนาจจากส่วนกลางสู่ชนบท
- #### 4. คุณค่าของบทความ

4.1 กลวิธีการแกง

4.1.1 ลักษณะการเขียน เป็นบทความแสดงความคิดเห็นที่แปลก
ไปจากเรื่องการสร้างชุมชนในแผ่นดิน และพูดหรือพูดแกง คือวิธีเสนอเนื้อหาเป็น
แบบเรียบง่าย โดยกล่าวถึงปัญหา ให้รายละเอียด และตัวอย่างประกอบ แต่ผู้อ่านจะ
ต้องอ่านตีความ จึงจะคิดตามความคิดและสังเกตวิธีเขียนในบทความนี้ได้ชัดเจน โดย
เฉพาะเนื้อหาตอนสองเมื่อกล่าวถึง สิ่งควรมีในหมู่บ้าน อันเป็นผลดีจากโครงการ
พัฒนานั้น เป็นตอนที่แสดงคุณค่าของงานเขียนอย่างมาก เป็นการแสดงให้เห็นว่า
ผู้เขียนมีคุณธรรมที่จะเสนอความคิดเห็นด้วยใจเป็นธรรม โดยมุ่งแสดงให้เห็นว่า สิ่ง
ที่ผู้เขียนไม่เห็นด้วยนั้นความจริงแล้วก็มีประโยชน์อยู่บ้างแม้จะเพียงส่วนน้อย เป็นวิธี
เขียนแบบยลที่จะให้ผู้อ่านเลือกตัดสินระหว่างเห็นด้วยและไม่เห็นด้วย ส่วนวิธีเขียนใน
เนื้อหาตอนสองนั้นเป็นวิธีการที่แปลกไปจากบทความทั้ง 2 เรื่อง คือ ผู้อ่านจะต้องตี
ความจึงจะเห็นความเกี่ยวโยงของปัญหาที่นำไปสู่ข้อสรุปของผู้เขียน เช่น ตอนที่นำปัญหา
2 ข้อมาวิเคราะห์ คือ "ทำไมทั้งเงินฝรั่งเงินไทยนับหมื่นล้านยังไม่ทำให้สภาพชนบทดีขึ้น
มาเท่าที่ควร และทำไมในการกระจายอำนาจการปกครองที่ตั้งใจกันนักหนาจึงยังไม่ได้ผล"

การให้รายละเอียดก่อนหน้านี้ สามารถตีความและสรุปได้ดังนี้

1. ปัญหาจากชาวชนบทเอง
2. คานิยมในสังคมไทยที่เห็นว่ากรุงเทพ ฯ เจริญกว่าชนบท
3. ปัญหาเรื่องระยะทางขนส่งและการคมนาคม
4. ชาวชนบทขาดโอกาสหารายได้พิเศษเพราะอยู่ไกลกรุง
5. เมืองกรุงขยายตัวรวดเร็วกว่าจังหวัด
6. นโยบายการกระจายอำนาจสู่ภูมิภาคไม่เป็นผล เพราะไม่ได้นำมาปฏิบัติ ทำให้อำนาจและความรับผิดชอบของผู้ราชการจังหวัดอยู่ในวงแคบ ทั้ง ๆ ที่รัฐเรื่องราวและปัญหาของท้องถิ่นนั้นดีกว่าส่วนกลาง
7. สินค้าไปถึงชนบทราคาสูงเพราะผ่านคนกลาง
8. ปัญหาการศึกษา

จากสาเหตุทั้ง 8 ประการที่ผู้เขียนใช้วิธีสรุปให้เข้าใจว่า เป็นเหตุให้การพัฒนาชนบทไม่ได้ผล เพราะทางสำคัญกันว่า "เมืองไทยนี้มีกรุงเทพฯ แต่เมืองเดียว" และโยงไปสู่การแก้ปัญหา จากสาเหตุดังกล่าวนั้นด้วยการเสนอให้เร่งสร้างและส่งเสริมเมืองในภูมิภาคให้มีความเจริญเป็นที่สองรองจากกรุงเทพ ฯ เพื่อกระจายความเจริญได้ทั่วถึง ขอเสนอถึง climax ที่บอกความมุ่งหมายของผู้เขียนในการเขียนบทความเรื่องนี้อย่างชัดเจน

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของความคิดเห็น ความรู้ที่ไต่จากบทความนี้เป็นความรู้ที่ไต่จากข้อเท็จจริง และการเสนอความคิดเห็นของผู้เขียนได้แสดงให้เห็นวิธีและความเป็นไปตามขั้นตอน ข้อสำคัญคือผู้เขียนเป็นปราชญ์ทางความรู้ นักวิจารณ์ นักการเมือง และนักเขียน จึงเป็นหลักฐานสำคัญในการยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงที่นำมาเป็นหลักฐานหรือตัวอย่างใดเป็นอย่างดี

4.2 คุณค่าทางค่านความรู้ เป็นบทบาทที่มุ่งแสดงถึงวิถีแก้ปัญหาสังคม ซึ่งให้ความรู้ค่าน

1. สภาพปัญหาของชนบท ซึ่งเกิดจาก
 1. การแก้ปัญหาไม่ตรงจุดควรแก้
 2. การกระจายอำนาจในการปกครอง
 3. การศึกษาในชนบท
2. วิธีการแก้ปัญหชนบทจากข้อเสนอเรื่องสร้างเป็อในภูมิภาคให้เจริญทัดเทียมกรุงเทพ ฯ

4.3 ความเหมาะสมกับวัย ลักษณะการเขียนเหมาะสมกับวัยผู้อ่าน ก็อแมงเป็น ย่อหน้าสั้น ๆ ไซ่ประโยคสั้น ๆ และเรื่องไม่ยาวหรือสั้นไป จึงเหมาะสมกับวัยผู้อ่านที่ต้องการความรวดเร็ว เด็กวัยนี้มีแนวโน้มที่จะเชื่อถือหลักการและอุดมการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ยากแก่การเข้าใจ การให้ไ้รู้สภาพปัญหาในชนบท เห็นขั้นตอนในการแก้จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้นักเรียนตื่นตัวทางความคิด

4.4 พื้นฐานความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ของประเทศเป็นนักเรียนต่างจังหวัด ดังนั้นเรื่องชนบทจึงเป็นเรื่องไกลตัวเพียงแต่ยังมองไม่เห็นสภาพปัญหาและวิถีแก้ไขใด ๆ นอกจากจะอ่านบทความนี้เท่านั้น ความรู้บทความนี้ยังใช้เป็นพื้นฐานความที่จะทำให้นักเรียนนำไปใช้วิเคราะห์ปัญหาจากชนบทจากวิธีการโฆษณาชวนเชื่อของคนบางกลุ่มใดก็อีกควย เพื่อป้องกันการถูกชักจูง เพราะความหลงผิดและไม่มีความรู้ในเรื่องกลไกของสังคมและวิถีแก้ปัญหชนบท นอกจากจะอ่านบทความชุดนี้ไว้เป็นพื้นฐานความรู้ครูควรแนะให้เห็นลำดับขั้นในการแก้ปัญหา เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถจับบทความเป็นแนวในการหาคำตอบ หรือแก้ปัญห่อื่น ๆ ใดต่อไป

แนวการวิจารณ์

1. ผู้เขียนบทความนี้ต้องการใช้บทความเป็นเครื่องมือทางการเมือง หรือ

เพื่อแก้ปัญหาให้คนชนบทได้รับความเสมอภาค

2. การพัฒนาชนบทตามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของ คร.มยุร ทำได้ตรงเป้าหมายที่แท้จริงของคนชนบทหรือไม่ หรือมีส่วนใดแก้ไขเพิ่มเติม

3. ถ้านักเรียนเป็นผู้ดำเนินนโยบายพัฒนาชนบทในเรื่องแก้ระบบขนส่ง ผลผลิตจะมีมาตรการหรือวิธีแก้ไขเรื่องพ่อค้าคนกลางอย่างไร

4. เพราะเหตุใดชาวชนบทยังคงใช้วิธีดำเนินชีวิตในรูปแบบเก่า ทั้งที่ได้รับการพัฒนาจากโครงการใหม่ ๆ แล้ว

5. บทความเรื่องนี้สะท้อนให้เห็นค่านิยมของสังคมไทยในเรื่องใดบ้าง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทความ
เรื่อง
การประหยัถ

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

คำบรรยาย

เรื่อง

การประหยัด

โดย

พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ

ปลัดบัญชาการ สำนักนายกรัฐมนตรี

ในการประชุม นายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล และผู้ตรวจการเทศบาล

12 ตุลาคม 2502

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ในการที่ได้รับเชิญให้มาบรรยายเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น ความยากลำบากข้อแรกก็คือว่าจะบรรยายเรื่องอะไรดี เมื่อมีเวลาน้อย ไม่สามารถจะเตรียมได้มากก็ต้องนึกหาเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง ๆ มีอ เวลานี้รัฐบาลกำลังร้องขอให้ประชาชนประหยัด ขาดเจ้า ก็คิดว่าน่าจะเรื่องประหยัดมาพูดกันในที่นี้บางก็คงจะเป็นเรื่องที่เหมาะสม อันที่จริงการประหยัดนั้นก็จะมีเรื่องที่จะพูดกันได้มาก เพราะเป็นหลักวิชาที่กว้างขวาง เป็นศิลปะที่เข้าแทรกในวิทยาการทุกอย่าง เราอาจจะกล่าวได้ว่าวิทยาการทุกแขนงที่มนุษย์จะต้องได้เรียนศึกษางานคนกว่าทุกสาขาที่นักวิชาการจะต้องทำ ธุรกิจทุกอย่างที่มนุษย์จะต้องประกอบต้องเอาหลักการประหยัดเข้าช่วย หรือทำเพื่อประโยชน์แก่การประหยัดทั้งนั้น ความก้าวหน้าทุกสถานทางวิทยาศาสตร์ก็เป็นไปในทางประหยัด แม้เรื่องปรมาณูก็เป็นเรื่องประหยัด

ภายหลังจากที่กองทัพอากาศอเมริกันโคเออถูกระเบิดปรมาณูทิ้งในเกาะญี่ปุ่น ลูกแรกที่
 ฮิโรชิมา ลูกที่ 2 ที่นางาซากิ คนเดียวชีวิตราว 3 แสนคน แล้วสงครามเอเชียบูรพาภิ
 เสรีจี่สิ้นสุด รัฐบาลอเมริกันโคเออแสดงว่าเป็นการประหัยคอย่างมาก เพราะถ้ามิได้อาศัย
 ลูกระเบิดปรมาณู 2 ลูกนี้ อเมริกาจะเอาชนะญี่ปุ่นด้วยวิธีสังหารขึ้นเกาะญี่ปุ่น จะต้อง
 ทำการบนแผ่นดินอย่างใหญ่หลวง คาดหมายว่าจะต้องเสียชีวิตทั้งคนอเมริกันและญี่ปุ่นไม่
 น้อยกว่า 3 ล้านคน กวาสงครามจะเสร็จสิ้นลง การใช้ลูกระเบิดปรมาณูทำให้เสียชีวิต
 คนเพียง 3 แสน แล้วสงครามก็เสร็จสิ้น จึงเป็นการประหัยคถึง 10 เท่า เรื่องหลัง
 งานปรมาณูนี้ คาดหมายกันว่าจะช่วยการประหัยคอีกมาก เช่น อาจใช้พลังงานปรมาณู
 กลั่นน้ำทะเลเป็นน้ำจืด โดยค่าใช้จ่ายเพียง 2 เซนต์ต่อพันกิโลลิตร สามารถจะเอาน้ำ
 ทะเลขึ้นไปทำชลประทานช่วยประเทศที่แห้งแล้งเป็นประเทศ ๆ ไป โดยเสียค่าใช้จ่าย
 น้อยกว่าวิธีอื่นใดทั้งสิ้น เราจะเห็นได้ว่าวิทยาการทุกสาขา แม้ในเรื่องปรมาณู ก็อยู่ใน
 หลักเรื่องการประหัยคทั้งสิ้น

ทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าการประหัยคเป็นศิลป์ ซึ่งทางเศรษฐศาสตร์อธิบายว่า
 การประหัยคเป็นศิลป์ซึ่งทำความพอใจให้แก่ความต้องการ ควบคุมการใช้จ่ายแต่น้อย วิชา
 เศรษฐศาสตร์ทั้งวิชาเป็นการศึกษาวิธีทำงานให้ได้ผลมาก โดยลงทุนลงแรงแต่น้อย ใน
 การจัดการกิจการอุตสาหกรรม ตลอดจนจัดองค์การปกครองประเทศที่เราต้องศึกษากัน
 มากมายนั้น ก็อยู่ในหลักข้อเดียว คือ ทำอย่างไรจึงจะได้ผลงานมากที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่าย
 และแรงคนแต่น้อยที่สุด รวมความว่าเป็นการศึกษาเรื่องประหัยคนั่นเอง ในวิชา
 สถาปัตยกรรม เรื่องใหญ่ที่ควรเรียน คือ การคำนวณน้ำหนักของสิ่งก่อสร้าง เพื่อให้แน
 หนาถาวรไม่ทรุดง่าย ไม่พังง่าย อันที่จริงก็ดูไม่เป็นเรื่องยากอะไร ถ้าเราจะให้แน่ใจว่า
 จะแนหนาถาวร ก็ตอกเข็มลงรากให้มากมายน สร้างเสาให้ใหญ่มีน้ำหนัก สร้างกำแพงให้
 หนาตั้งสอง ถายังไม่แน่ใจอีกก็สร้างให้ใหญ่ให้หนายิ่งกว่านั้น ไขควงไม้หรือเหล็กให้แข็งขึ้น
 มากที่สุดที่จะใช้ได้ ทำอย่างนี้ก็แนหนาถาวรได้เหมือนกัน แต่นั่นไม่ใช่วิชาสถาปัตยกรรม
 เพราะไม่มีหลักประหัยค หลักสูตรอันสำคัญในวิชาสถาปัตยกรรม คือ ต้องคิดคำนวณว่า

เพียงไรจึงจะขอสำหรับทานรับน้ำหมักและแนมหนาดาวรแล้วก็ตามแต่เพียงเท่านั้น ไม่ทำ
ใ้หมากเกินความจำเป็น เพราะถ้ามากไปก็เสียเปล่าไม่มีประโยชน์ เราจะเห็นไคว่ทุก
แขนงทุกสาขา มีเรื่องประหยัคเขาแทรกอยู่ทั้งนั้น

ในทางจิตวิทยา เกี่ยวกับเรื่องพลังงานในตัวคน กำลังใจ กำลังความคิด
เรื่องประหยัคก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง การทำงานที่ต้องใช้กำลังใจกำลังความคิดมาก ๆ
เราต้องรู้จักประหยัคพลังงานในตัวเรา ต้องรู้จักประหยัคการใช้กำลังใจกำลังความคิด
เราจะมีกำลังใจต่อสู้กับเหตุการณ์ทั้งหลายในชีวิต และจะมีกำลังความคิดแก้ปัญหายาก
ลำบากต่าง ๆ ใหญ่หลวงไปได้ เราจำเป็นต้องเรียนรู้วิธีประหยัคพลังงานในตัวเราไม่
เอากำลังใจกำลังความคิดไปสูญเสียเปล่าในทางที่ไม่มีประโยชน์ หลักใหญ่อันหนึ่งในทาง
จิตวิทยา คือ สมาธิ ซึ่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงยกย่องหนักหนา และครู
อาจารย์ทางจิตวิทยาถือเป็นเรื่องสำคัญที่สุดนั้น ก็มีใช้อื่นไกล คือ การประหยัคกระแสดิจิต
ใหม่ลงไปแต่เฉพาะเรื่องที่เรากำลังทำ ไม่ปล่อยให้กระจายเสียเปล่าไปทางอื่น ความคิด
ที่ฟุ้งซ่าน รวมกำลังใจไม่คิด ความอ่อนแอในทางจิต ความวิตกกังวลและนิรวรทั้งหลาย
เนื่องมาจากเหตุอันเกี่ยว คือ ไม่รู้จักประหยัคกำลังใจกำลังความคิด ปล่อยให้เสียเปล่า
ไปเป็นอันมาก

ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย นี่คืเรื่องประหยัคที่ข้าพเจ้าต้องการบรรยายในวันนี้
ข้าพเจ้าจะไม่พูดกับท่านในเรื่องโง่งมแวนการใช้จ่ายให้ฟุ่มเฟือย การสำมะเลเทเมา
การดื่มสุรา การดูภาพยนตร์บ่อยเกินไป หรือในเรื่องความประพฤติใด ๆ เรื่องเหล่านี้
ท่านยอมรับอยู่แล้ว สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาค้แล้วอย่างท่านทั้งหลาย ไม่จำเป็นต้องสอน
กันถึงเรื่องเหล่านี้ ข้าพเจ้าอยากจะอธิบายถึงหลักการเรื่องประหยัค ซึ่งเป็นวงวิชาที่กว้าง
ขวาง โดยหวังจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและการทำงานของทานต่อไป

ในขั้นต้น ข้าพเจ้าขอทำความเข้าใจในหลักการสำคัญข้อแรกกว่าการประหยัคนั้น
หมายถึงการอดออม แต่ไม่ใช่ขอมอด การประหยัคไม่ได้หมายถึงอดมืออดตีน เพราะการ

ออกมื่อกินมือนั้น อาจจะไม่เป็นการประหยัดก็ได้ ถ้าหากวราภกายของเราจะไม่ได้รับ
 การบำรุงเพียงพอ สุขภาพอนามัยอ่อนแอ ประกอบกิจการงานไม่ได้ตามที่ควรทำ หรือ
 เกิดโรคร้ายไข้เจ็บขึ้นมา ต้องเสียค่าหมอค่ายา เสียเวลารักษาพยาบาล ของละทิ้งกิจการ
 งานอาชีพ ก็ไม่เป็นการประหยัด การประหยัดหมายความว่าให้เราแสวงหาทางที่จะมี
 การกินอยู่ก็พอควร ให้เรามีกำลังอนามัยดี และเสียค่าใช้จ่ายแต่น้อย ด้วยเหตุนี้ ทาง
 การแพทยศาสตร์จึงสอนไม่ให้เรากินมาก แต่ให้กินสิ่งซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ร่างกาย
 สุขภาพที่เราได้กินได้ส่งกันอยู่ทั่วไป คือ ให้เรากินเพื่ออยู่ แต่อย่าอยู่เพื่อกิน การประ
 หยัดไม่ได้หมายความว่าให้เราใช้ของเลวของราคาถูก การใช้ของเลวของราคาถูกอาจ
 จะไม่เป็นการประหยัดก็ได้ ถ้าจะไม่ทนทานหรือจะเสียหายหมดสิ้นไปเร็ว และต้องซื้อใหม่
 การประหยัดหมายถึงการมีของใช้ที่ดีพอควร รู้จักใช้รู้จักรักษา ไม่ให้เสื่อมเสียไปเร็ว
 เรื่องรู้จักใช้รู้จักรักษา มีความสำคัญที่สุดในเรื่องประหยัด เพราะทุกอย่างที่เรารู้จักใช้
 รู้จักรักษา ให้มีอายุยืนยาวใช้ได้นาน ก็เป็นการประหยัดที่ดีที่สุด ด้วยเหตุนี้ สุขศึกษา
 หรือสุขวิทยา จึงเป็นเรื่องประหยัด เพราะเป็นการสอนให้รู้จักรักษาตัว ไม่เกิดโรคร้าย
 ไข้เจ็บให้เสียเงิน เสียเวลา ให้เรามีกำลังมีอายุยืนยาว การประหยัดไม่ได้หมายความว่า
 ให้เราปลูกเรือนค้ายไม้ไผ่ เพราะใช้เงินน้อย เพราะเรือนไม้ไผ่มันจะมีอายุไม่ถึง
 1 ใน 5 ของเรือนไม้จริง แต่หมายถึงว่าเราจะต้องหาวิธีปลูกสร้างเคหสถานให้ได้ของดี
 ราคาถูก รู้จักตกแต่งทำให้สะอาดและเป็นระเบียบเรียบร้อย ถ้าเราทำได้อย่างนั้น แม้
 เรือนน้อย ๆ ก็จะทำให้ความผาสุกแก่เรา ไม่น้อยไปกว่าคฤหาสน์ใหญ่หมื่นมา

รวมความว่าการประหยัดนั้น หมายถึงการอดออม แต่ไม่ใช่ยอมอด การประ
 หยัดไม่ได้หมายถึงการงดเว้นไม่ซื้อไม่หาสิ่งที่เราต้องการและจำเป็น แต่หมายถึงการหา
 วิธีให้ได้มาซึ่งสิ่งที่เราต้องการและจำเป็น โดยเสียค่าใช้จ่ายแต่น้อย ด้วยเหตุนี้ ทาง
 เศรษฐศาสตร์จึงอธิบายว่า การประหยัดเป็นศิลปะที่ทำความพอใจให้แก่ความต้องการ โดย
 ใช้จ่ายแต่น้อย

สุนทรภู่ กวีเอกของไทยเรารู้จักกฎของการประหยัดตามหลักเศรษฐศาสตร์ดี
ที่สุด ถ้ากลอนของท่าน ในสุภาษิตสอนหญิง มีว่า

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท	อย่าให้ขาดสิ่งของทองประสังค
ถ้ามีน้อยใจน้อยคอยบรรจง	อย่าจ่ายลงใต้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ	ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งควาหวาน

คำที่ว่า "อย่าให้ขาดสิ่งของทองประสังค" เป็นการถูกหลักเศรษฐศาสตร์
แท้คือ การประหยัด ไม่ใ้หมายความว่าให้งดเว้นการซื้อหาสิ่งของที่ทองการและจำเป็น
สุนทรภู่บอกให้ซื้อหาไว้ อย่าให้ขาดสิ่งซึ่งทองประสังค แต่เมื่อมีน้อยก็จ่ายแต่น้อย ให้ซื้อ
แต่ที่ควรซื้อ ไม่ใ้ไหนไม่ใ้ซื้อ แต่ถ้าไม่ควรซื้อก็อย่าไปพิไรซื้อ ให้เป็นมือเป็นคราวทั้ง
ควาหวาน สุนทรภู่ยอมให้ซื้อทั้งของควาและของหวาน ขอแต่เพียงให้เป็นมือเป็นคราว
มนุษย์เราโดยปกติต้องรับประทานอาหาร 3 มือ จะซื้อสำหรับ 3 มือก็ไม่เป็นไร แต่ถ้า
เขาต้องรับประทานอาหารเช้า ไปถึงที่ทำงานต้องจิ้มกาแฟ กลางวันรับประทานอาหาร
กลางวัน ตอนบ่ายรับประทานน้ำชาอย่างฝรั่ง พอค่ำลงรับประทานอาหารค่ำ กลางคืน
ออกจากคหณต้องไปรับประทานที่ราชวงศ์ เทียวในคตลับจนตี 5 แล้วไปรับประทานเลือด
หมูที่เพิ่งฆ่าใหม่ ๆ นับว่าเป็นยาชูกำลัง อย่างนี้ก็ผิดกฎการประหยัดของสุนทรภู่ เพราะไม่
เป็นมือเป็นคราว เป็นการพร่ำเพรื่อเกินควร

มักจะกล่าวกันว่า การประหยัดตรงข้ามกับความฟุ่มเฟือย คือ ถ้าฟุ่มเฟือยก็ไม่
ประหยัด ถ้าจะประหยัดก็ต้องงดเว้นเรื่องฟุ่มเฟือย ชาวเขาไม่อยากจะพูดอย่างนั้นเพราะ
เป็นการยากที่จะชี้แจงไปว่า อะไรฟุ่มเฟือย อะไรไม่ฟุ่มเฟือย เรื่องฟุ่มเฟือยและเรื่อง
จำเป็นยอมเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย เมื่อชาวเขายังเป็นเด็ก ปากกาหมึกซึม เป็นของ
ฟุ่มเฟือยเหลือเกิน คนใช้ปากกาหมึกซึมก็เป็นขนาดเศรษฐี เมื่อ 30 ปีมาแล้ว เครื่องรับ
วิทยุเป็นของฟุ่มเฟือย ในสมัยนี้แม้รัฐบาลก็ทำความพยายามจะให้ราษฎรมีเครื่องรับวิทยุ
ทุกคนครบถ้วน รถยนต์เป็นของฟุ่มเฟือยหรือไม่ เดียวนี้เราเห็นเป็นของจำเป็นสำหรับธุรกิจ

และประกอบอาชีพ ของอีกอย่างหนึ่งซึ่งเคยวนเป็นของฟุ่มเฟือย แต่เขาพยายามหาออกไป
อีกไม่ว่าจะกลายเป็นของจำเป็นขึ้นมา คือ เครื่องทำความเย็น หรือที่เรียกกันว่าเครื่อง
ปรับอากาศ เมื่อ 30 ปีมาแล้ว ลิปสติกเป็นของฟุ่มเฟือย มาถึงสมัยนี้ถ้าตามสั่งลิปสติกเข้า
มาจากต่างประเทศ บ้านเมืองของเราจะเสรีโทรคมนาคมลดหย่อนความสดชื่นลงไปเป็นอันมาก
ด้วยเหตุดังกล่าวนี้อธิบายการประหยัดตรงข้ามกับความฟุ่มเฟือย จึงไม่เป็นหลักที่จะใช้ได้
เสมอ

แต่หลักการที่ถูกของแท้ หลักการที่ใช้ได้ทุกกาลสมัย และทุกดินประเทศ คือ
หลักการที่ว่า การประหยัดตรงข้ามกับความเสียหายเปล่า ขอให้เราป้องกันความเสียหายเปล่า
แล้วจะเป็นการประหยัดไปในตัว วิธีที่ดีที่สุดจะฝึกนิสัยตัวเราเอง ครอบครัวของเรา หรือ
พลเมืองของเรา ให้ประหยัดนั้น คือ สอนให้ป้องกันและต่อสู้กับความเสียหายเปล่า ขอให้เรา
มองดูรอบ ๆ ตัวของเรา ในครอบครัวของเรา และในบ้านเมืองของเรา เราจะโคพบ
ความเสียหายเปล่านานาชนิดใจ ปู ยา ตา ยาย ชอบสอนหนักหนาว่า อยากินครึ่งทิ้งครึ่ง
อันที่จริงเคยนี้เราก็ไม่กินครึ่งทิ้งครึ่ง แต่เราก็ยังทิ้งเสียเปล่าอยู่ไม่น้อย ถ้าคนคนหนึ่ง
ทิ้งข้าวมือละ 10 เม็ด คน 24 ล้านจะทิ้งข้าวเสียปีละหลายตัน ชาวญี่ปุ่นซึ่งมีคนมาก มี
ข้าวไม่หอกินภายในประเทศ ต้องซื้อข้าวจากต่างประเทศ เขาสอนกันจนเขาอยู่ในสายเลือด
ว่าอาหารที่ดีที่สุด เป็นประโยชน์แก่ร่างกายที่สุด และให้กำลังวังชามากที่สุดนั้น คือ น้ำ
ล้างชาม ชาวญี่ปุ่นรับประทานอาหารแบบญี่ปุ่น ไม่ว่าจะเป็นคนยากจนหรือเศรษฐี พอกินข้าว
หมดชามแล้ว เขาเอาน้ำชาเทลงไปในชามข้าว กรอกน้ำล้างชามข้าว ไม่ทิ้งข้าวเม็ดแต่
เม็ดเดียว หรือทิ้งอาหารอันใดแมแต่เล็กน้อย ชาวฝรั่งเศสซึ่งโดยมากมีนิสัยประหยัด
เขาสอนกันว่าอาหารที่ดีที่สุด คือ เมื่อกินอะไรหมดแล้ว ก็เอาเศษขนมปังเช็ดจานรับ
ประทาน ผู้ที่เคยเป็นนักเรียนในประเทศฝรั่งเศส และถูกส่งไปอยู่ตามบ้านตามครอบครัว
จะต้องถูกสอนให้ทำอย่างนี้ ซึ่งเป็นการประหยัดที่ไม่ยอมให้เสียหายแม้แต่เศษขนมปังหรือ
น้ำอาหารที่ติดจาน เป็นการประหยัดขนมปัง ประหยัดอาหาร ประหยัดตลอดไปถึงน้ำล้าง
จาน เพราะช่วยให้ล้างจานง่าย

ในประเทศเยอรมนี การสอนวิชาปรุงอาหาร ถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะ
 ถ้าอากาศหนาวของเราสามารถปรุงอาหารรับประทานกันได้ดีในครอบครัวแล้ว ก็ได้อุด
 เทากับไปรับประทานในภัตตาคารหรือที่ร้านอาหาร แต่ค่าใช้จ่ายจะน้อยกว่ากันมาก เยอรมันเป็น
 ชาติที่รับประทานมาก ไม่มีทางที่ลดปริมาณอาหาร เพราะเคยรับประทานมากก็มาแล้ว
 เขาจึงต้องสอนการประหยัดทางอื่น เช่นพยายามทดลองคำนวณเวลาการปรุงอาหารชนิดใด
 ใช้เวลาเท่าใดจึงจะดีที่สุด เรื่องนาฬิกาสำหรับการปรุงอาหารอย่างนั้นอย่างนี้ มี
 ความสำคัญมาก เพราะจะไคประหยัดแก๊สหรือไฟฟ้าที่เป็นเชื้อเพลิงปรุงอาหาร คนชาว
 บ้านของญี่ปุ่นจะไม่ทุบไซอย่างที่เราทุบ ถ้าเป็นไซคิมก็ทุบให้แตกเพียงเล็กน้อยที่ตรงหัวมู
 คอย ๆ เทเอาไซออก แล้วส่งเปลือกไซซึ่งอยู่ในสภาพดีไปขายยังโรงงานทำตุ๊กตา ถ้าเป็น
 ไซคม ไม่สามารถจะทำไคเหมือนไซคิมก็พยายามรักษาเปลือกไซไว้ทำเครื่องรัก คือมีวิธี
 ดึงรักแล้วเอาเปลือกไซเรียงข้างหน้าเป็นลายสวย เป็นของมีราคาแม่แต่เปลือกไซก็ไม
 เสียเปล่า ประเทศสวิสซึ่งมีสิ่งดีเหลือหลาย และราษฎรมีความเป็นอยู่อย่างดีที่สุด ยังมี
 รถไปขอรับกระดาษหนังสือพิมพ์ตามบ้าน บ้านใดเก็บไว้นาน จะขายก็ได้ เอาไปเข้า
 หมอตำกระดาษใหม่เป็นการประหยัดวัตถุดิบสำหรับทำกระดาษ ในเมืองเรากระดาษ
 หนังสือพิมพ์ใครจะทำอะไร เก็บไว้มาก ๆ รถขานเขาลงท้ายก็เผา เป็นการเสียเปล่า
 โดยไม่มีทางแด้ ในเมืองเราคนต่างป่าทำไร่ ตัดฟันต้นไม้ลงมาแล้วก็เผา เพื่อจะเอาที่
 ทำไร่ ในอินเดียนซึ่งหาป่าไม้ไคยากเต็มที คนตัดฟันไม้ไคเพียงจะตัดต้นไม้ ยังซุกเอาราก
 ไปตากแห้ง เพื่อใช้ทำฟืนต่อไป ความที่เราเคยอุดมสมบูรณ์มา เราไม่ค่อยมีความจำเป็น
 ต้องนึกถึงเรื่องเสียเปล่า แต่ต่อไปอีกไม่ช้า เราจะต้องนึกถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง
 ป่าไม้ ซึ่งถ้าไม่ระวังให้ดีและหมดไปเมื่อไค ก็จะกลายเป็นความรอนแรงแฉง ฝนไม่ตก
 และทำความลำบากแก่ประเทศทั้งประเทศ

ทุก ๆ ครั้งที่ข้าพเจ้าเห็นน้ำตก น้ำไหลแรง ข้าพเจ้าก็นึกเสียใจที่เราปล่อยให้
 ไคเสียน้ำ เสียแรงน้ำกันมาไม่รูวากี่ร้อยกิโลตันหรือกิโลตันปี ข้าพเจ้าเคยขึ้นเรือบิน บินเหนือ
 ประเทศญี่ปุ่น เห็นเขากักกั้นน้ำไว้มากเขาสูงทั่ว ๆ ไป ในประเทศสวิสเขาทำที่กักกั้นน้ำ

หลายร้อยควมิกเมตรไวบนภูเขาสูง และใช้แรงน้ำทำไฟฟ้าได้ทั่วไป ชาวไร่ชาวนาสวีต
แม่จะอยู่โดดเดี่ยวบนภูเขาสูงลิบ ก็ยังมีน้ำประปาและไฟฟ้าใช้ เรื่องต่าง ๆ เหล่านี้
ล้วนมาจากความคิดคนควาไม่ยอมให้อะไรเสียเปล่า การที่ไม่ยอมปล่อยให้ทำอะไรเสียเปล่า
นี้เอง คือ การประหยัด และการประหยัดที่เกิดจากความคิดที่ไม่ยอมให้อะไรเสียไปเปล่า
นี้เอง ที่ทำความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการหลายสิ่งหลายอย่าง

เรื่องของการประหยัดมีมากมาย ชาวเขาจะกล่าวถึงเพียงเท่าที่จะมีเวลา
บรรยายในที่นี้เพียง 3 ประการ คือการประหยัดในการจัดงาน การประหยัดเวลา และ
การประหยัดพลังงาน ในตัวเราเอง

ในประการที่ 1 การประหยัดในการจัดงาน เป็นความจำเป็นสำหรับกิจการ
ทุกอย่าง ไม่ว่าในงานการค้า อุตสาหกรรม เกษตรกรรม งานราชการ หรืองานใด ๆ
การวางระเบียบงาน การจัดทำผังคน การแบ่งหน้าที่ ต้องเพ่งเล็งไปในทางประหยัด
คือ หมายความว่าต้องให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด โดยเสียค่าใช้จ่ายและแรงงานแต่น้อยที่สุด
ในทางอุตสาหกรรม ต้องคิดอย่างละเอียดลออยิ่งกว่าอย่างอื่น เราจะเห็นได้ว่าเรื่อง
ผลผลิตใด หรือที่เรียกว่าขายโปรดัคต์มีความสำคัญมาก เพราะเป็นการประหยัดวัตถุดิบ
ต้องพยายามคิดว่าใช้วัตถุดิบทำของอย่างนี้แล้ว เศษที่เหลือจะทำอะไรได้ต่อไป เศษที่
เหลือจากนั้นอีกจะทำอะไรได้ต่อไปอีก คิดทำเรื่อย ๆ ไป จนแน่ใจว่าไม่มีอะไรเสียเปล่า
ในอุตสาหกรรมทุกชนิด จะต้องคิดว่าทำอย่างไรจึงจะได้ผลผลิตที่ดีโดยเสียต้นทุนการผลิต
แต่น้อย หรือทำให้ดียิ่งขึ้นโดยไม่ต้องเพิ่มต้นทุนการผลิต รถยนต์ 2 ชนิดที่แข่งขันกันอยู่
ตลอดมาคือ ฟอร์ด กับเชฟโรเล็ต เขาไม่ใคร่แข่งขันกันด้วยการลดราคา ไม่ใช่อย่าง
ที่ช้อบโฆษณากันในเมืองเราว่าตัดราคาอย่างสะบัดหันแหลก เขารักษาระดับราคาไว้ แต่
พยายามคิดกันเรื่อยไป ว่าทำอย่างไรจึงจะให้รถของเขาที่มีคุณภาพดียิ่งขึ้น แต่ขายได้ราคา
เท่าเดิม การที่จะทำเช่นนี้ได้ก็ด้วยวิธีเดียว คือ หาทางทำของให้ดีขึ้นโดยไม่เพิ่มต้นทุน
การผลิต ฝ่ายเทคนิคจึงต้องคิดทุกกระเบียดนิ้วว่าจะไร เป็นของเสีย อะไรไม่จำเป็นและ
จะตัดออกเสียได้ เพิ่มสิ่งที่ดีกว่าเขาไปแทนโดยไม่ต้องเพิ่มทุน ฝ่ายออกแบบก็ต้องคิดคน

ว่าทำอะไรจึงจะไ้รูปแบบที่สวยงามยิ่งขึ้น โดยใช้พัสดุและต้นทุนการผลิตเท่าเดิม ในทางจัดการก็ต้องคิดว่าจะวางแผนงานอย่างไร จึงจะไ้งานดีขึ้นมากขึ้น โดยไม่ต้องเพิ่มเงินเพิ่มแรงคน ต้องคิดกันละเอียดเช่นนี้เรื่อยไป จะเห็นไ้ว่าหลักเรื่องประหยัดไม่ใช่ค้ค้ทอนสิ่งที้ควรมี แต่เป็นการทำให้มีทุก ๆ อย่างที้ควรมี หรือทำให้ดีขึ้น ให้ไ้ปริมาณและคุณภาพสูงขึ้น โดยใช้ทุนการผลิตเท่าเดิม

ในทางเกษตรกรรม วิชาการเกษตรก็อยู่ในหลักเดียวกัน คือทำอะไรจึงจะสามารถผลิตผลให้ไ้มากและดีขึ้น โดยใช้เงินใช้แรงงานแต่น้อย ในข้อนี้ก็เข้าหลักเรื่องป้องกันความเสียหาย ในยุโรปไ้พยายามคิดค้นวิธีเกี่ยวกับพืชผลที้ไม่สามารถจะใช้เครื่องจักรเก็บเกี่ยวได้ เช่น องุ่น เขาเชิญผู้ชำนาญการเก็บเกี่ยวองุ่นจากชนบทต่าง ๆ มาแสดงวิธีการ มีผู้คอยศึกษาสังเกตถึงกับถ่ายภาพยนต์ไว้ เห็นอย่างไร ยืนอย่างไร เอ้อมแขนอย่างไร เอี้ยวตัวทางไหน เก็บจากซ้ายไปขวาหรือจากขวาไปซ้าย เก็บแล้วสอดใส่ที้รองรับด้วยวิธีใด เขาดูความเคลื่อนไหวทุกอย่างเพื่อหาความรู้ว่าทำอะไรจึงจะเก็บไ้มากที่สุด ใช้เวลาและแรงงานน้อยที้สุด ผู้เก็บเกี่ยวจะทนงานไ้นานที้สุด และผลองุ่นจะชอกช้ำหรือตกหล่นน้อยที้สุด รวมความว่าหาทางป้องกันความเสียหายทั้งในเรื่องเวลาในเรื่องแรงงาน และความเสียหายของพืชผล วิธีการของใครที้ที้สุด ก็เลียนแบบอย่างกันไปทำ ไม่ถือที้มีฐานะว่าเป็นประเพณีของบ้านนั้นเมืองนี้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างต้องคิดไปไ้ในทางประหยัดและป้องกันความเสียหาย

ในเรื่องงานราชการ เรามองเห็นกันทั่วไปในเวลานี้ว่าคนล้นงาน ขาดเจ้าก็เสียใจที้จะต้องกล่าวว้าข่าเจ้าเองก็แลเห็นเช่นเดียวกัน ข่าเจ้าแน่ใจว่าในปริมาณของงานที้มีอยู่เราสามารถจะลดจำนวนคนลงไปได้ตั้ง 1 ใน 4 แต่ข่าเจ้าจะไม่เสนอลด เพราะการปลดคนงานออกนั้นไม่เป็นทางที้ดี ทางที้เราควรจะทำกันต่อไป คือเพิ่มงานโดยไม่เพิ่มคน ซึ่งข่าเจ้าก็ไ้ทดลองทำมาบ้าง มีงานอะไรขึ้นใหม่ จัดตั้งอะไรขึ้นใหม่ ข่าเจ้าก็ขอร้องผู้ที้รับผิดชอบบังคับบัญชางานใหม่ว่าอย่าบรรจุคนใหม่ ขอให้แบ่งเอาคนเก่าซึ่งยังมีงานน้อยอยู่ในที้ต่าง ๆ ไปใช้ ข่าเจ้าลองทำมาบ้าง ก็ปรากฏว่าทำไ้ แบ่งคนเอาไปไ้

โดยไม่เสียงาน ข้าพเจ้าพยายามป้องกันความเสียหายเปล่าในเรื่องเงินเดือน ค่าจ้าง และ
 แรงงาน และหวังว่าจะทำได้สำเร็จอย่างน้อยก็ในสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งอยู่ในความรับ
 ฝักของข้าพเจ้า ซึ่งมีงานใหม่เพิ่มขึ้นทุกที แต่ข้าพเจ้าพยายามที่จะไม่เพิ่มคน พยายาม
 ร้องขอให้หัวหน้าส่วนราชการจัดสรรให้คนที่อยู่แล้วทำงานให้ทั่วถึงกัน สร้างคุณภาพขึ้น
 มาแทนปริมาณ เท่าที่จัดสรรมาได้บ้างแล้วก็รู้สึกว่าคุณคนพอใจ ตัวข้าราชการเองก็พอใจ
 เพราะไม่ใช่ข้าราชการเขาอยากจะเขามากินเงินเดือนเปล่า ๆ เขาต้องการทำงาน
 เหมือนกันเพื่อวิชาความรู้ของเขา เพื่ออนาคตของเขา ความสำคัญอยู่ที่วิธีจัดงานให้เดิน
 ไปทางประหยัด และป้องกันความเสียหายเปล่าเท่านั้น

ที่กล่าวมาแล้ว เป็นเรื่องประหยัดในการจัดงาน ต่อไปนี้ข้าพเจ้าจะกล่าวถึง
 ประการที่ 2 คือ เรื่องประหยัดเวลา

สิ่งสำคัญยิ่งอีกอย่างหนึ่งในชีวิตของมนุษย์เรา คือ เวลา เป็นสิ่งที่มีค่า ซึ่ง
 เมื่อเสียไปแล้วไม่สามารถจะเอากลับคืนมาได้ เราเสียเงินเสียของเสียอะไรไปยังอาจ
 จะมีทางคืนได้ แต่การเสียเวลาไม่มีทางจะไ้กลับมามาก เพราะเวลานั้นไม่หยุดเวลาเดิน
 เรื่อยไป วันเดือนปีผ่านไปอย่างรวดเร็ว ingsงานไว่ประเดี๋ยวกเดียวก็เข้าไปแล้ว ตั้งสติปากห
 สองสติปากห เผลอไปหน่อยเดี๋ยวจาจจะเสีงานหรือเกิดความเสียหายร้ายแรงก็ได้ ฉะนั้น
 การประหยัดเวลา คือการป้องกันมิให้เวลาเสียเปล่า จึงมีความสำคัญมากที่สุด เรื่อง
 เวลาเสียเปล่านี บางทีเราไม่ค่อยสนใจ แต่พอคิดกลับไประลึกความดวงกาลผานวัย
 แล้วไม่ไ้ทำอะไรให้สมค่าของเวลา ในบางครั้งเราก้ต้องเสียใจอย่างมากที่ปล่อยให้
 เวลาเสียเปล่า

ทางที่ที่สุดที่จะป้องกันเรื่องเวลาเสียเปล่า คือ ะกำหนดแผนการโครงการ
 ควบเหตูนี้ รัฐบาลปัจจุบันจึงพยายามวางแผนและโครงการทุกอย่าง เช่น แผนการศึกษา
 แผนการเศรษฐกิจ ซึ่งแยกออกไปเป็นแผนการคมนาคม แผนการ เกษตร แผนการอุตสาหกรรม
 และอื่น ๆ จนมีเสีงว่าสมัยปฏิวัตินี้เราทำแผนการกันมากเกินไป การทำแผนการมีประโยชน์

หลายอย่าง และประโยชน์สำคัญ คือ เป็นการประหยัดเวลา เป็นการป้องกันเรื่องเวลาเสียเปล่า ชาตินิไทยเราต้องเสียเวลาไปมากมาย เพราะไม่มีแผนการ หรือปล่อยให้แผนการลมหเลวไป ถ้าแผนการสร้างถนนของพอซุนรามคำแหง ซึ่งเรียกว่าถนนพระร่วง ได้ทำกันต่อมาโดยไม่ทอดทิ้ง ป่านนี้เมืองไทยก็จะมีถนนก็ไม่แพ้ประเทศใดในโลก สมเด็จพระนารายณ์มหาราชเป็นพระมหากษัตริย์องค์แรกของไทย ที่ทรงมีแผนการเศรษฐกิจ แผนการสร้างท่าเรือทางมริดและตะนาวศรี แผนการสร้างเรือเดินทะเลอย่างไพศาล โปรดเกล้าฯ ให้โกษาปานวาจางชาวเทคนิคจากฝรั่งเศสตั้ง 300 คน มาเพื่อสร้างท่าเรือต่อเรือเดินทะเลให้ทันสมัยสำหรับเวลานั้น และทำการสอนการอบรมคนไทยให้มีความรู้ดีในเรื่องเดินเรือทางทะเล ถ้าแผนการอันนี้ไม่ต้องถูกเลิกล้มไปเพราะเปลี่ยนแผ่นดินแยกราชสมบัติ โฉมหน้าของเมืองไทยเราจะผิดแปลกไปจากเวลานี้เป็นอันมาก ต่อจากสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชจนสมัยนี้ เป็นเวลาเกือบ 300 ปี เรายังไม่มีท่าเรืออย่างที่ดีที่ฝั่งทะเลหรือฝั่งมหาสมุทรถึงขนาดที่เป็นแผนการของสมเด็จพระนารายณ์ ในสมัยพระเจ้าปราสาททอง ต้นพระวงศ์ของสมเด็จพระนารายณ์ เรามีเรือสินค้าเดินอยู่เป็นการประจำในระหว่างประเทศไทยกับประเทศญี่ปุ่น เวลาล่วงมาอีก 300 ปีเศษ ในปัจจุบันนี้เรือของบริษัทไทยเดินเรือทะเลยังไปไม่ถึงญี่ปุ่น เวลา 300 ปี ได้เสียไปเปล่าในเรื่องเศรษฐกิจและการเดินเรือ ทั้งนี้ก็เนื่องด้วยเราไม่มีแผนการ หรือทำลายแผน ทำลายโครงการกันเสีย จะเห็นได้ว่าเรื่องไม่มีแผนไม่มีโครงการนั้น ทำให้เสียเวลาไปเท่าไร ถ้าเป็นเรื่องของคน ก็เสียไปตั้งปี ๆ หรือตั้งสิบ ๆ ปี ถ้าเป็นเรื่องของชาติก็ต้องเสียไปตั้งหลายร้อยปี เป็นเวลาเสียเปล่าอย่างน่าอนาถใจ เป็นความจำเป็นที่เราจะต้องตั้งต้นกันใหม่ โดยมีแผนการ ถ้ายิ่งขึ้นไม่มีแผนการ ชาติก็จะต้องเสียเวลานับตั้งร้อย ๆ ปีไปอีก

ในตัวของเราเอง ในชีวิตการงานของเรา ก็จำเป็นต้องมีแผนการ เราจำเป็นต้องกะแผนทุกปี ทุกเดือน ทุกสัปดาห์และทุกวัน สำหรับงานประจำวัน ทุกคืนก่อนจะหลับ เราต้องกะแผนการว่าพรุ่งนี้จะทำอะไร กะไว้ให้เต็มวัน แล้วพยายามทำให้ได้ตามแผนการ หรือจะผิดไปบ้าง ก็ให้ผิดแต่น้อยที่สุด ทำได้แบบนี้ เราจะมีความสำเร็จอย่างแน่แท้ ทั้งในชีวิต

อนาคตและการงานของเรา คนที่สามารถทำงานได้มากอย่างแปลกประหลาด ผลิตงานออกมาได้อย่างน่าพิศวง ก็คือคนที่รู้จักกำหนดแผนงานตามเวลา เพียงแต่เรามีงาน 5 ชิ้นวางอยู่ตรงหน้า เราพิจารณางานทั้ง 5 ชิ้นนั้น และการกำหนดวางแผนงานชิ้นใดจะทำให้เสร็จในชั่วโมงใด เพียงเท่านั้นเราก็จะทำงานได้เร็วกว่า และเห็นเหนื่อยน้อยกว่าที่มีใครกำหนด นี่เป็นเทคนิคของการทำงาน ซึ่งข้าพเจ้าได้รับสอนมาจากครูอาจารย์ว่า Planning ahead หมายความว่ากะแผนล่วงหน้า ในสมัยที่ข้าพเจ้าทำงานประพันธ์อย่างแท้จริง ผลิตบทประพันธ์ได้มาก ทำรายได้พอเลี้ยงตัวและครอบครัวในระบอบชีวิตที่ดีพอควร ข้าพเจ้าก็ใช้วิธีการอันเดียวกันคือ Planning ahead ข้าพเจ้าตื่นเวลาเช้า 04.00 น. กะแผนเรื่องที่จะเขียนในวันนั้น นับตั้งแต่ตื่นนอนถึงย่ำรุ่ง ข้าพเจ้ากะแผนเรื่องที่จะเขียนตลอดวัน ตั้งแต่ย่ำรุ่งไปถึงถึงมือพิมพ์ หรือบอกให้คนพิมพ์ โดยที่กะแผนงานไว้เสร็จแล้ว งานก็เดินไปได้ตลอดวัน เข้านอนไม่เกิน 22.00 น. หลับสนิทไม่น้อยกว่า 6 ชั่วโมง ซึ่งเป็นการเพียงพอสำหรับสุขภาพอนามัย พอ 04.00 น. ก็ตื่นขึ้นกะแผนใหม่ แล้วก็ทำงานต่อไปอย่างที่เคยทำ

แม้ในเวลาี่ ซึ่งมาอยู่ในราชการ ข้าพเจ้าก็ยังพยายามปฏิบัติเรื่องตื่น 04.00 น. แล้วก็วางแผนการประจำวัน คือ Planning ahead อย่างที่เคยทำมา แต่ชีวิตราชการกับชีวิตการประพันธ์ไม่เหมือนกัน ในชีวิตการประพันธ์เราสามารถจะทำงานอย่างสงบได้ตลอดวัน จะไม่ให้ใครรบกวนเลยก็ได้ แต่ในชีวิตราชการไม่สามารถจะทำตามแผนการได้เสมอไป เพราะในชีวิตราชการมีความจำเป็นที่ต้องพบคน ไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้ ถ้าคนที่มาพบเป็นผู้ที่มีงานเหมือนกันก็ไม่เป็นไร เพราะเวลาขอมมีค่ามากสำหรับตัวเขาเหมือนกัน คนพวกนี้มาพูดกันเป็นงานเป็นการพอหมกขุระก็ลาไป แต่ในบ้านเมืองของเรายังมีคนที่ไม่ม้งาน หรือสามารถจะมีชีวิตอยู่โดยไม่ต้องทำงานเป็นจำนวนมาก ท่านพวกนี้เวลาไม่มีค่าไม่มีความสำคัญสำหรับท่าน และท่านมีความจำเป็นอันหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "ฆ่าเวลา" เพราะไม่รูวว่าจะเอาเวลาไปทำอะไร ถ้าท่านฆ่าเวลาของท่านคนเดียวก็ไม่เป็นไร แต่ที่ร้ายคือท่านมาฆ่าเวลาของเราพร้อมกับเวลาของท่านเป็นการฆาการงาน

ทำประโยชน์ของราชการ ขาดพลังงานในตัวคนที่ต้องรับประเทศชาติ เรื่องเหล่านี้ทำให้เสียแผนงานไปมาก ๆ และก็ต้องพยายามจัดแผนใหม่ เพื่อชดใช้เวลาที่ต้องเสียไปเปล่า หรือมีฉะนั้นก็ต้องหาทางหลีกเลี่ยงไปในหน้าที่การงานปัจจุบันของข้าพเจ้า วันที่ข้าพเจ้าจะทำงานไต่ถามที่สุด คือ วันเสาร์ วันอาทิตย์ เพราะวันธรรมดามักต้องติดการประชุม ซึ่งข้าพเจ้าต้องรับภาระอยู่หลายอย่างหลายกรรมการ และต้องเข้าประชุมเกือบไม่เว้นวัน **ฉะนั้น วันที่ข้าพเจ้าจะทำงานไต่ถามจริง คือ วันเสาร์วันอาทิตย์ แต่ก็มักต้องหนีไม่อยู่กับบ้าน** หอบเอางานเครื่องพิมพ์ของตัวเองไปแอบทำที่บางแสน ศรีราชา หรือนครนายก ถ้าขึ้นอยู่บ้านก็ต้องถูก "ขาดเวลา" เป็นวัน ๆ ไปเหมือนกัน ข้าพเจ้าจำเป็นต้องหาทางป้องกันเวลาเสียเปล่า และต้องประหยัดเวลาให้มากที่สุดที่จะประหยัดได้

คราวนี้ข้าพเจ้ามาถึงประการที่ 3 คือ การประหยัดพลังงานในตัวของเราเอง ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับจิตใจ และจำเป็นจะต้องอธิบายหนักในทางจิตวิทยา

ทางจิตวิทยาสอนว่า ในตัวของคนเรานี้มีตัวอีกตัวหนึ่งซ่อนอยู่ภายใน ทางพระพุทธศาสนาและจิตวิทยาทั่วไปก็มีหลักตรงกัน ทางพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวังคจิตในทางจิตวิทยาของฝรั่งเรียกว่า Sub-conscious หรือ Subconsciousness ภาษาทั่วไปเรียกว่า Subconsciousness แต่ภาษาจิตวิทยาเรียก Sub-conscious ข้าพเจ้าจึงจะเรียก Sub-conscious ตามภาษาจิตวิทยา

ทางจิตวิทยาอธิบายว่า Sub-conscious เป็นตัวอีกตัวหนึ่งซ่อนอยู่ในตัวเรา ซึ่งโดยปกติเราไม่รู้สึกลงและไม่คอยจะเข้าใจกัน แต่ Sub-conscious คือตัวอีกตัวหนึ่งนี้ทำประโยชน์อย่างยิ่งแก่ตัวเราเอง Sub-conscious เป็นที่ปรึกษาและเป็นเลขานุการที่ดีที่สุดของมนุษย์ มนุษย์เราไม่จำเป็นต้องมีที่ปรึกษาเป็นมนุษย์คนอื่นเลย เพียงแต่ปรึกษาหารือ Sub-conscious ในตัวของเราเองก็พอแล้ว เป็นการประหลาดที่หลักการอันนี้ไม่ได้มีอยู่เฉพาะในหลักจิตวิทยาทั่วไป ลัทธิชินโตของญี่ปุ่นก็สอนอย่างนี้เหมือนกัน อะไรที่เราคิดไม่ออก อะไรที่เราสงสัยไม่แน่ใจ อะไรที่เรายังคงค้างแกลงไม่กล้าตัดสินใจ อะไรที่

เรารู้สึกขัดสนจนปัญญาไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร เราอนหลับดีกว่า ในระหว่างเวลาที่เรานอนหลับ Sub-conscious จะทำงานให้เรา เขาจะเก็บเอาไปคิด เอาไปวิจัย หากความคิดใหม่ หากทางแก้ไข พอเราตื่นขึ้น จะได้อความคิดใหม่ มองเห็นความผิดถูก อะไรที่คิดไม่ออกในตอนก่อนนอน จะคิดออกเมื่อตื่นนอนขึ้น สภาพการณ์อันนี้มีเกิดขึ้นแก่เราทุกคน ซึ่งเราเข้าใจกันว่า เวลาตื่นขึ้นใหม่ ๆ ความคิดปลอดโปร่ง มีสมองแจ่มใส เราจึงคิดอะไรได้ แต่ทางจิตวิทยาเถียงว่า อันที่จริงเราไม่ต้องการคิด ไม่ต้องการเก็บเอาความคิดที่คิดใหม่ เราได้อความคิดขึ้นมาทันทีทันใดในเมื่อเราตื่นขึ้น แสดงว่ามีใครช่วยคิดไว้ให้เราก่อนแล้ว ทางจิตวิทยาจึงอธิบายว่า Sub-conscious ได้ทำงานให้เราในเวลาที่เรานอนหลับ

ท่านจะเชื่อหลักจิตวิทยาข้อนี้หรือไม่ก็ตามที่ แต่ข้าพเจ้าเชื่อ และเคยเห็นคุณนามาก ข้าพเจ้าเคยได้รับผลของงานที่ Sub-conscious ทำใหม่มากมายหลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่ทำงานประพันธ์ เมื่อความคิดไปติดตัน ไม่รู้จะคิดเรื่องต่อไปอย่างไรก็นอนหลับ เพื่อปล่อยให้ Sub-conscious ทำงาน เป็นการปรึกษาหารือ Sub-conscious ซึ่งเป็นที่ปรึกษาซึ่งมีอยู่ในตัวแล้ว พอตื่นขึ้นก็ได้ความคิดทันที ข้าพเจ้ายอมเชื่อว่า Sub-conscious ได้ช่วยคิดช่วยทำงานให้ เพราะในทันทีที่ตื่นขึ้นก็ได้ความคิดใหม่ โดยไม่ต้องคิดไม่ต้องตรึกตรองใหม่ เป็นความคิดที่ผุดขึ้นมาเฉย ๆ จากทางปัญญาและความคิดแล้ว Sub-conscious ยังช่วยให้สติและความรอบคอบแก่เราเป็นอย่างมาก เราตัดสินใจจะเขียนจดหมายฉบับหนึ่ง ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญและเขียนไว้เสร็จแล้ว ถ้าจะให้ดีจริงและรอบคอบจริง ลองหึงไว้สัก 1 คืน หรือหลับไปสักหนึ่งคืน ปล่อยให้ Sub-conscious เขาลองพิจารณาดู เมื่อเราตื่นขึ้นเราอาจจะได้สติจากเขามาก เราอาจจะต้องแก้จดหมายฉบับนั้น หรืออาจจะฉีกทิ้งเสียเลยก็ได้

ทั้งนี้เป็นเรื่องที่ Sub-conscious ทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาที่ดีของเรา

เรื่องที่ว่า Sub-conscious ทำหน้าที่เป็นเลขานุการที่ดีที่สุดของเรานั้น เห็นได้ชัดมาก เนื่องจากที่ Sub-conscious ทำหน้าที่เสนองานอย่างรอบคอบที่สุด ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเราอาจจะเป็นเหมือนกันทุกคน คือ ในทันทีที่เราตื่นขึ้น เราก็คงนึกถึงเรื่องนั้น

เรื่องนี้ ล้วนเป็นเรื่องที่ต้องวิตกทั้งนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่องที่เราควรจะได้ทำแล้ว ยังไม่ไค้ทำ เรื่องที่บกพร่อง เรื่องที่ชักช้า เรื่องที่หลงลืมไป เรื่องที่เข้าใจผิด คิดว่าจะไม่ต้องสนใจ อันที่จริงมีความสำคัญมาก เหล่านี้ Sub-conscious นำเสนอเราเป็น เรื่อง ๆ และบอกให้เรารู้สึกความผิดพลาดบกพร่องที่เราปล่อยเรื่อง เหล่านั้นไว้ ไม่รีบทำตามที่เราควรทำ ข้าพเจ้าเองเป็นอย่างนี้เสมอ และเชื่อว่าทุกท่านคงจะเป็นอย่างเดียวกัน เพราะท่านก็มี Sub-conscious เป็นเลขานุการอย่างเดียวกับที่ข้าพเจ้ามี

ท่านอาจจะถามว่า เรื่อง Sub-conscious ที่ข้าพเจ้าอธิบายมายืดยาวนี้ เกี่ยวข้องอะไรกับเรื่องประหยัด ข้าพเจ้าขอตอบว่า เรื่องประหยัดเริ่มมีความจำเป็นในตอนนี้เอง คือ ในทันทีที่ Sub-conscious สนองงานที่เราบกพร่อง ชักช้า หลงลืม ไม่สนใจในเรื่องสำคัญ หรือทำไปด้วยความเข้าใจผิด เราก็เกิดความวิตก ในการนอนต่อไป นี้ ถ้าไม่หลับจะต้องวิตกเรื่อยไป ความวิตกทำให้เสียพลังงาน หรือกำลังในตัวเราอย่าง ร้ายแรง ทางแพทยศาสตร์จะบอกเราได้ว่าความวิตกอาจจะก่อโรคร้ายในร่างกายได้ อย่างไรบ้าง จิตใจของเราจะพุ่งชนด้วยความดำนึกผิดและห่วงใย เราจำเป็นต้อง เริ่มประหยัดพลังงานในตัวเราตั้งแต่นี้ไป แทนที่จะนอนวิตกให้เสียกำลังใจเสียพลังงาน ในตัว ลูกขึ้นคิดว่า เริ่มทำงานตั้งแต่เวลานั้น งานที่เลขานุการผู้จงรักภักดีของเราเสนอ และให้ความคิดให้คำปรึกษา เราจะทำงานได้ดีที่สุด เลขานุการผู้ภักดีของเราจะคอย ช่วยเรา เขาไม่ชอบคนพลุพล่าน เขาไม่ชอบความอึกกระทึกครึกโครม ในขณะที่มีคน พลุพล่าน ในขณะที่มีความอึกกระทึกครึกโครม เขาจะหลบหน้าซ่อนตัว ไม่คอยช่วยเรา เขาชอบความสงบสงัด เขาชอบให้เราอยู่กับเขาโดยเฉพาะ ไม่ชอบให้ใครอื่นมาเกี่ยวข้อง และในสภาพของกาลเวลาสงบสงัดนั้น เขาจะช่วยงานเราอย่างดีที่สุด

หลักจิตวิทยาที่ว่า Sub-conscious เป็นตัวอีกตัวหนึ่งอยู่ในตัวของเรา เป็น ที่ปรึกษา และเป็นเลขานุการที่ดีที่สุดของเรานั้น ท่านจะเชื่อหรือไม่เชื่อก็ตามที แต่สำหรับ คนที่เชื่ออย่างข้าพเจ้าก็ได้รับประโยชน์จากความเชื่อนี้ ประการแรก คือ ทำให้รู้สึกว่า เราไม่ใช่ตัวคนเดียว เรามีผู้ช่วยคิดช่วยทำ เป็นทางที่ให้เกิดความแน่ใจในตัวเอง ซึ่งเป็น

ลักษณะที่เรียกว่า Self-confidence เป็นลักษณะสำคัญอันหนึ่งของผู้ที่ทำงานใหญ่
 ประการที่ 2 ช่วยให้เราไม่วิตกตกใจอะไรอย่างวูวาม อย่างน้อยของใครตรอง
 ถึง 2 ชั้น เพราะเคยชินกับการปรึกษาหารือ Sub-conscious ประการที่ 3 ทำให้เรา
 ไม่เชื่ออะไรง่าย ๆ ไต่ยินไต่ยงอะไรมาก็ลองถาม Sub-conscious ดูก่อนว่าเขาเห็น
 อย่างไร แปลว่าเราเองก็ต้องเก็บเอามาตรองอีกชั้นหนึ่ง ไม่หลงง่ายเชื่อง่าย

แต่เมื่อถึงเวลากลางวัน ถึงเวลาที่เราจะต้องทำงานพร้อมกับคนอื่น เราก็ไม่
 สามารถจะหวังความสงบสงัดอย่างแท้จริงได้ เราต้องหาทางประหยัดไปอีกทางหนึ่ง คือ
 ประหยัดกระแสจิตของเราเอง เราจึงงานอันใดขึ้นมาทำ ก็บังคับกระแสจิตของเราให้
 มุ่งตรงอยู่แต่ในเรื่องนั้น ไม่ให้แพร่ไปในเรื่องอื่นที่มีใจเรื่องกำลังทำ ทำอย่างนี้เราจะ
 ทำงานไฉนเร็ว และไฉนดี จะสามารถผลิตงานได้มาก ทั้งในปริมาณและคุณภาพ ต่อจาก
 นั้นก็เข้าเรื่องประหยัดเวลา ดังที่ข้าพเจ้าได้บรรยายมาข้างต้น

กำลังความคิดเราก็ตองประหยัด และเป็นการประหยัดอันสำคัญที่สุดในคำสอน
 ของพระพุทธเจ้า หลักคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นคือว่า กำลังความคิดเป็นของมีค่า
 เราจะต้องประหยัดไว้ใช้ในทางที่ดี อย่าเอากำลังความคิดไปเสียเปล่าในทางที่เป็นอกุศล
 พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนหนักหนาว่าให้สำรวมใจ ใช้ความคิดไปในทางที่ดี (มนสาเจปสัน
 เนนะ) อย่าใช้ความคิดไปในทางร้าย โทษะเป็นเรื่องหนึ่งที่ทำลายทั้งกำลังใจ กำลัง
 ความคิด เป็นสิ่งที่จะต้องพยายามระงับเสียในทันทีที่มันเกิดขึ้น ความเคียดแค้นพยาบาท
 ไม่ให้โทษอันใดแก่ผู้ที่ถูกเคียดแค้นถูกพยาบาท แต่ให้โทษแก่ผู้ที่ถูกเคียดแค้นพยาบาทนั่นเอง
 คือ ให้โทษแก่เจ้าของเอง เจ้าของเป็นผู้ที่ได้รับผลร้าย คือ ความทุกข์ทรมานใจจากความ
 เคียดแค้นพยาบาทนั้น ถ้าเราดับโทษะและความเคียดแค้นพยาบาทเสียได้ ก็จะเป็นการประ
 หยัดกำลังใจ กำลังความคิด และประหยัดพลังงานในตัวเราอย่างดีที่สุด

เรื่องความเคลื่อนไหวของร่างกาย คำสอนของพระพุทธเจ้ากับคำสอนทางจิตวิทยา
 ให้หลักตรงกัน พระพุทธเจ้าทรงสอนให้สำรวมกาย ไม่หลุกหลิก ไม่โยกโคลง ไม่แสดงกิริยา

อาการอันใดที่ไม่จำเป็น ทางจิตวิทยาสอนให้ความเคลื่อนไหวทุกอย่างเป็นความหนักแน่น ไม่ให้หลุดหลิกเสียพลังงานไปเปล่าเช่นเดียวกัน ข้าพเจ้ามีความเคยชินในการกระดิกเท้าอย่างมาก เถິงแก่หายเมื่อครูจิตวิทยาชี้บอกว่า การกระดิกเท้าทำให้เสียพลังงานในตัว และความเคลื่อนไหวทุกอย่างที่ไม่จำเป็นทำให้เสียพลังงาน คนที่มีกำลังใจอ่อนแอ มักจะออกหาทางมากในเวลาพูด แต่คนที่มีกำลังใจเข้มแข็งมักจะมีท่าทางน้อย ครูแนะนำให้ข้าพเจ้าสังเกตดูชาติแต่ละชาติในยุโรป ชาติชาวเหนือ เช่น อังกฤษ เยอรมัน แสกนดิเนเวีย ซึ่งเป็นชาติเข้มแข็งออกทนมาก เวลาพูดเกือบไม่มีท่าทาง ทุกอย่างเป็นความหนักแน่นและเงียบสงบ ยิ่งลงมาทางใต้ของยุโรปความอ่อนแอก็ยิ่งแสดงออกมา คุยการแสดงกิริยาท่าทางประกอบคำพูด เริ่มคุยการยกไหล่ไหวตัว พุกมาก ปากกล้า ยิ่งใส่ลงไปซึ่งมีความอ่อนแอกันทุกที่กิริยาท่าทางก็ยังมีมากขึ้น

วิธีประหยัดพลังงานอีกอย่างหนึ่ง คือ การนอนหลับ การที่ถึงเวลานอนแล้วนอนไม่หลับนั้น เป็นการเสียพลังงานไปเปล่าอย่างร้ายแรง เราจึงต้องศึกษาเรื่องประหยัดพลังงานขั้นสุดท้าย คือ ต้องนอนให้หลับในเวลาที่ต้องการจะหลับ วิธีการก็ไม่ยาก ใช้วิธีการพระพุทธศาสนา คือ สละละทิ้งความคิดที่ไม่มีประโยชน์ ทำใจให้ว่างเปล่า ไม่นึกถึงอะไร แลวก็จะหลับไคอย่างรวดเร็ว การนอนหลับเป็นการสะสมพลังงานไว้ใช้ในเวลาที่ตื่นขึ้นค่อไป

รวมความว่า การประหยัดเป็นคุณธรรมที่เราต้องใช ตั้งแต่ตื่นเขาจนเขานอน ต้องใช้ในทุกระื่องทุกกรณีที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของเรา และในการงานของเราทุกอย่าง คุยเนคนั้นข้าพเจ้าจึงโลกดวาวว่า เรื่องประหยัดเป็นหลักวิชาที่กว้างขวาง ถ้าจะพูดกันให้ละเอียดก็จะต้องพูดกันอีกหลายชั่วโมง หลักของการประหยัดเป็นเรื่องที่เข้าใจง่าย คือ ระวังมิให้อะไรเสียเปล่าเท่านั้น ก็จะเป็นการประหยัดไปในตัว ขอให้เราได้พิจารณาทุกสิ่งทุกอย่างในตัวเรา ในครอบครัวของเรา ในบ้านเมืองของเรา เราจะได้พบความเสียเปล่าอยู่มากหลาย การประหยัดมิได้หมายถึงการตระหนี่ถี่เหนียว แต่หมายถึงการไม่ยอมเสียเปล่า ไม่ให้เงินเสียเปล่า ไม่ให้อาหารและเครื่องใช้เสียเปล่า ไม่ให้ที่สุดและ

ทรัพยากรเสียเปล่า ไม่ให้เวลาของเรา พลังงานในตัวเรา กำลังใจและกำลังความคิดของเราเสียไปเปล่า เหล่านี้เป็นเรื่องของการประหยัด ถ้าหากท่านทำได้แบบนี้ ข้าพเจาก็กล้ารับรองว่าท่านจะต้องประสบความสำเร็จในการทำงานทุกอย่าง ท่านจะไม่ต้องพบความอับอายข้อนั้น ท่านจะสามารถสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองแจ่มใส อนาคตของท่านเองและของชาติ ท่านจะมีสมรรถภาพขงงานจรโลงประเทศที่เรารักของเราเป็นอย่างดี ขอให้สิ่งเหล่านี้จงเป็นพรที่ข้าพเจ้าน้อมนำมาให้ท่านในโอกาสนี้ด้วย

การประหยัด

ที่มา บทความเรื่องการประหยัดของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการนี้ คัดเลือกมาจากหนังสือ วิจิตรวาทการอนุสรณ์ เล่ม 1 เป็นบทความบรรยายในการประชุมนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาลและผู้ตรวจราชการเทศบาล เมื่อวันที่ 12 ตุลาคม 2502 ณ ศาลาสันติธรรม ในระหว่างที่ผู้เขียนดำรงตำแหน่งปลัดบัญชาการ สำนักนายกรัฐมนตรี (สมัยรัฐบาล จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์)

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความปลุกใจเชิงโน้มน้าวจิตใจใหญ่ฟังปรารถนาที่จะปฏิบัติตามความมุ่งหมายของผู้เขียนโดยไม่รู้ตัวว่าถูกชักจูง บทความเรื่องนี้ผู้เขียนมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่านไขหลักการประหยัดเพื่อป้องกันความสูญเปล่า เป็นการตอบสนองนโยบายรัฐบาลยุคนั้น

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ ผู้เขียนใช้วิธีชี้ความนำประเภทออกจุดมุ่งหมายของการเขียนบทความและขอบเขตของเรื่องที่น่ามาพูด ดังนี้ "ในการที่ใคร่รับเชิญให้มาบรรยายเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้นความยากลำบากขอแรกก็คือว่าจะบรรยายเรื่องอะไรดี เมื่อมีเวลาน้อย

ไม่สามารถจะตระเตรียมได้มากก็ต้องนึกหาเรื่องง่าย ๆ ใกล้เคียง ๆ มีอยู่ เวลาที่รัฐบาลก็กำลังร้องขอให้ประชาชนประหยัด ชาวเจ้าคิดความนำเรื่องประหยัดมาพูดกันในที่นี้บ้าง ก็คงจะเป็นเรื่องที่เหมาะสม อันที่จริงการประหยัดนั้นก็ยังมีเรื่องที่จะพูดกันได้มาก เพราะเป็นหลักสูตรที่กว้างขวาง เป็นศิลป์ที่เขาแทรกในวิทยาการทุกอย่าง" วิธีเขียนความนำเช่นนี้ เป็นการออกตัวกับผู้อ่านอย่างฉลาด เพื่อให้เกิดความสนใจว่า การพูดครั้งนี้อาจมีข้อบกพร่อง ซึ่งผู้ฟังอาจไม่ได้รับประโยชน์เต็มที่ตามที่ตั้งใจไว้ อีกนัยหนึ่งแสดงให้เห็นความสำคัญของการประหยัดซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาล เป็นความนำที่เหมาะสมกับเหตุการณ์ กระหมับใจผู้ฟังให้นึกถึงคำขวัญของรัฐบาลที่ว่า "การประหยัดเป็นการสร้างอนาคต ไม่มีใครสร้างอนาคตได้ด้วยการไม่รู้จักประหยัด"

รายละเอียดของความนำในย่อหน้าต่อมาเป็นการขยายความเข้าใจผู้อ่านในเรื่องที่กล่าวไว้ว่า การประหยัดเป็นศิลป์ที่เขาแทรกในวิทยาการทุกอย่าง ผู้เขียนกล่าวถึงความหมายและความสำคัญของการประหยัดในแง่วิชาต่าง ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ สถาปัตยกรรม และจิตวิทยา

ย่อหน้าที่ 4 เป็นการจบมหน้าด้วยการสรุปให้เข้าใจชัด ถึงความมุ่งหมายและขอบเขตในการพูดเรื่องการประหยัด "ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย นี่คือการประหยัดที่ข้าพเจ้าต้องการบรรยายในวันนี้.....ข้าพเจ้าอยากจะอธิบายถึงหลักการเรื่องประหยัดซึ่งเป็นวงวิชาที่กว้างขวาง โดยหวังจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตและการงานของท่านต่อไป"

ความนำในเรื่องนี้ ผู้อ่านจะต้องสังเกตจากลักษณะการเขียนในย่อหน้าที่ 4 จึงจะเห็นชัดว่า ความนำจบลงในย่อหน้านั้น

2.2 เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน ตรงตามองค์ประกอบของบทความดังนี้

คือ

ก. ตอนแรก เริ่มแต่ "ในชั้นต้นข้าพเจ้าขอทำความเข้าใจในหลักการสำคัญข้อแรก ว่าการประหยัดนั้นหมายถึงการอดออม แต่ไม่ยอมอด....." เนื้อหาตอนแรก

นี่เป็นการอธิบายความคิดเห็นให้กระจ่างชัดและรับกับรายละเอียดที่กล่าวไว้ในความนำ
 ผู้เขียนกล่าวถึงหลักการประหยัดในแง่ความหมายทั่วไปออกเป็น 2 ประการ ประการแรก
 เป็นหลักการประหยัดในความหมายที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย 4 หมายถึงการอดออม คือหาวิธี
 ให้ได้สิ่งที่ต้องการและจำเป็นมาโดยเสียค่าใช้จ่ายแต่น้อย ผู้เขียนยกคำกลอนสุนทรภู่ใน
 เรื่องสุภาวดีสอนหญิงคนหนึ่งที่กล่าวว่า

มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท	อย่าให้ขาดสิ่งของต้องประสงค์
ถ้ามีน้อยใช้น้อยคอยบรรจง	อย่าจ่ายลงไ้มากจะยากนาน
ไม่ควรซื้ออย่าไปพิไรซื้อ	ให้เป็นมือเป็นคราวทั้งควาหวาน

เป็นการประกอบการบรรยายให้เห็นวิธีการประหยัด แบบอดออมที่ถูกหลัก เศรษฐศาสตร์
 ประการที่สองเป็นหลักการประหยัดแบบสากลนิยม หมายถึงการประหยัดที่ป้องกันความ
 เสียเปล่า วิธีเบื้องต้นคือฝึกนิสัยแต่ละคน จึงจะทำให้คนทั่วประเทศรู้จักประหยัด ผู้เขียน
 เน้นให้เห็นชัดว่าหลักการนี้บรรพบุรุษของไทยใช้อบรมสั่งสอนกันมาแต่อดีต เช่นห้ามไม่ให้
 กินครึ่งทิ้งครึ่ง นอกจากนี้ตัวอย่างจากประเทศอื่น ๆ ที่ผู้เขียนยกมาอย่างนั้นช่วยให้ผู้อ่าน
 เห็นความแตกต่างในการป้องกันความเสียเปล่าได้ชัดขึ้น

ข. ตอนสอง เริ่มจากย่อหน้าที่กล่าวว่า "เรื่องของการประหยัด
 มีมากมาย ข้าพเจ้าจะกล่าวถึงเพียงเท่าที่จะมีเวลาบรรยายในที่นี้เพียง 3 ประการ คือ
 " กล่าวถึงรายละเอียดที่ของการพูดโดยเฉพาะ คือ หลักการประหยัดตามความ
 มุ่งหมายของผู้เขียนซึ่งประกอบด้วย การประหยัดในการจัดงาน การประหยัดเวลา และ
 การประหยัดพลังงานในตัวเอง ผู้เขียนมีวิธีดึงความสนใจให้ผู้อ่านติดตามเรื่องโดยการ
 กล่าวถึงความสำคัญไปแต่ละหลักการ ในเรื่องการประหยัดในการจัดงาน กล่าวถึงความ
 สำคัญว่าเป็นความจำเป็นสำหรับกิจการทุกอย่าง เป็นการประหยัดที่หมายถึงการทำงานที่
 ให้ได้ผลงานที่ดีที่สุด เสียค่าใช้จ่ายและแรงงานแต่น้อย ถ้ามีสิ่งที่เหลือจากการจัดจะต้องทำ
 ให้เป็นผลพลอยได้ที่ทำประโยชน์ให้มากต่อไป การประหยัดเวลาเป็น Climax
 ของการดำเนินเรื่อง เพราะหลักการประหยัดทุกเรื่องนั้นมีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การ

ประหยัดเวลาโดยถือว่าการสูญเสียเวลาไม่สามารถใช้วิธีใดเรียกคืนมาได้ การประหยัดเวลาที่คุ้มค่าที่สุด คือ การกำหนดแผนงานหรือโครงการ การประหยัดพลังงานในตัวเอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตใจโดยตรง ผู้เขียนยกหลักวิชาทางจิตวิทยาเกี่ยวกับ sub-conscious มาเป็นหลักในการอธิบาย

2.3 ความลงท้าย เป็นการสรุปที่เน้นถึงความสำคัญในการประหยัดว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องใช้ในทุกเรื่อง หลักของการประหยัดคือ การป้องกันการเสียเปล่า โดยเฉพาะเรื่องเวลาเสียเปล่า ผู้เขียนได้แสดงความคิดเห็นว่า วิธีประหยัดเป็นเรื่องปฏิบัติได้ง่าย ไม่ต้องใช้ขั้นตอน เพียงแต่ระวังการเสียเปล่าในทุกเรื่องก็เข้าหลักการประหยัด

ความสำคัญของความลงท้ายนี้ อยู่ที่การใช้วาทศิลป์จูงใจให้ผู้ฟังทำตามสิ่งที่ผู้เขียนต้องการคือ นำหลักการประหยัดไปปฏิบัติ โดยใช้วิธีกล่าวจูงใจให้เห็นว่าทำสำเร็จได้ง่ายและ "ถ้าหากท่านทำได้แบบนี้ข้าพเจ้าก็กล้ารับรองว่าท่านจะต้องประสบความสำเร็จในการทำงานทุกอย่าง ท่านจะไม่ต้องพบกับความอภัพอับจน ท่านจะสามารถสร้างอนาคตที่รุ่งเรืองแจ่มใส อนาคตของท่านเองและของชาติ ท่านจะมีสมรรถภาพขงงาน จรรโลงประเทศที่รักของเราเป็นอย่างดี ขอให้สิ่งเหล่านี้จงเป็นพรที่ข้าพเจ้าน้อมนำมาไห้ท่านในโอกาสนี้ด้วย" บอกถึงความมุ่งหมายที่ผู้เขียนแฝงไว้เพื่อสนองนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ทุกคนในชาติรู้จักประหยัด ผู้ฟังในที่นั้นเป็นชนชั้นหัวหน้าการปกครอง ถ้าเขาใจและเห็นความสำคัญในการประหยัด ย่อมจะทำให้หน่วยงานที่บุคคลเหล่านั้นรับผิดชอบปฏิบัติตามโดยปริยาย

3. จุดสำคัญในการตีความ

บทความเรื่องนี้ใช้วิธีเขียนแบบตรงไปตรงมา ไม่ใช่ศัพท์ยากเกินความจำเป็น การใช้คำหรือศัพท์เฉพาะทางวิชาการบางคำนั้น มีคำอธิบายและใช้ตัวอย่างประกอบทำให้เข้าใจง่ายขึ้น การตีความส่วนใหญ่จึงเหมาะกับการตีความทางด้านความ

มุ่งหมาย หรือความคิดผู้เขียนดังต่อไปนี้

1. "เวลานี้รัฐบาลกำลังร้องขอให้ประชาชนประหยัด ข้าพเจ้าคิดว่า ถ้านำเรื่องการประหยัดมาพูดกันในที่บางก็จะเป็นเรื่องที่เหมาะสม"

ตีความด้านความมุ่งหมาย ให้ทุกคนเข้าใจถึงหลักการประหยัด เพราะผลจากการร่วมมือกันปฏิบัติ จะทำให้นโยบายของรัฐบาลบรรลุผลสำเร็จ

ตีความจากความคิด การประหยัดเป็นหน้าที่ของทุกคนในชาติ และเป็นความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ชั้นสูงทุกฝ่ายที่จะต้องร่วมมือกันก่อน

2. "เราต้องรู้จักประหยัดพลังงานในตัวเอง ต้องรู้จักประหยัดการใช้กำลังใจและกำลังความคิด"

ตีความจากสำนวน หมายถึง การประหยัดการใช้กำลังใจและกำลังความคิดคือการฝึกให้มีสมาธิ ตั้งใจแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่ทำ ไม่ปล่อยให้วิตกกังวล ฟุ้งซ่าน หรือทอดลอยง่าย ๆ

ตีความจากความคิด ความตั้งใจมุ่งมั่นอยู่แต่เฉพาะเรื่องที่ต้องทำจะทำให้เกิดความพยายาม ความรับผิดชอบในทุก ๆ เรื่อง และประสบผลสำเร็จในอนาคต เช่นการมีสมาธิในการเรียน จะทำให้เกิดความเข้าใจในวิชานั้น ๆ มีความเจริญก้าวหน้าในอนาคตการเรียน และการทำงานต่อไป

3. "ข้าพเจ้าจะไม่พูดกับท่านในเรื่องใ้คงเว้นการใช้จ่ายให้ฟุ่มเฟือย การสำมะเลเทเมา การดื่มสุรา การดูภาพยนตร์บ่อยเกินไป หรือในเรื่องความประพฤติใด ๆ เรื่องเหล่านี้ท่านย่อมรู้ดีอยู่แล้ว สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาก็แล้วอย่างท่านทั้งหลายไม่จำเป็นต้องสอนกันถึงเรื่องเหล่านี้"

ตีความตามความมุ่งหมาย

หมายถึง ต้องการจูงใจให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญของตนเองว่าเป็นผู้มีเกียรติยศความดี ความสามารถ และความรู้ คงจะไม่มีวันทำสิ่งที่ขัดกับนโยบายของรัฐบาลได้

ตีความตามความคิด

หมายถึง ผู้ที่ได้รับการศึกษาสูง ย่อมจะเข้าใจความประพฤติและหน้าที่รับผิดชอบต่องานของตนเป็นอย่างดี

หมายถึง ข้าราชการเมื่อไม่เข้าใจหน้าที่ของตน และประพฤติดุร้ายหรือนโยบายของรัฐบาลแล้ว จะไปหวังผลจากความเจริญของคนในชาติกระไรได้ หรือเป็นนักเรียนถ้าไม่วางตนอยู่ในระเบียบของโรงเรียน ก็เกิดผลเสียต่อตนเองและเกิดความวุ่นวายวุ่นวายต่อสังคมการปกครอง

4. "ถ้าคนคนหนึ่งทิ้งขว้างมรดก 10 เม็ด คน 24 ล้านคนจะทิ้งข้าวเสียปีละหลายตัน"

ตีความตามความมุ่งหมาย

หมายถึง ให้ทุกคนเห็นความสำคัญในการฝึกนิสัยตนเองให้รู้จักป้องกันความเสียหาย การประหยัดจากสิ่งเล็กน้อยเป็นการปลูกฝังความคิดให้ต้องประหยัดในทุก ๆ เรื่อง

ตีความตามความคิด

หมายถึง รากฐานของการประหยัดเกิดจากการปลูกฝังนิสัยส่วนบุคคล จึงจะพัฒนาไปยังสังคมและถึงประเทศชาติ

หมายถึง ความสูญเปล่าของชาติเกิดจากความไม่เข้าใจและไม่ร่วมมือกันของคนในชาติ เช่น ข้าราชการมาทำงานช้า หรือโกง

เวลาราชการวันละ 10 นาที การพัฒนาประเทศก็ถอยหลัง
ไปอีกหลายร้อยปี ครูเข้าห้องเรียนเช้า หรือนักเรียนหลับใน
ห้องเรียนวันละ 10 นาที ก็เกิดความสุขเปล่าทางการศึกษา
จนไม่อาจประมาณค่าได้

5. "ในอินเดียซึ่งหาป่าไม้โคยากเต็มที คนตัดฟันไม้ไซ้เพียงจะตัดต้นไม้
ยังชุกเอารากไปตากแห้ง เพื่อใช้ทำพื้นต่อไป"

ตีความจากเนื้อความ

หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ทำให้ไม่มีใครนึกถึงความขาดแคลน เช่น เรื่อง
การทำลายป่า เป็นการสูญเสียที่ทำความลำบากให้แก่ประเทศ
เช่น แห้งแล้ง หรืออุทกภัย

ตีความจากความคิด

หมายถึง ความไม่รับผิดชอบต่อชาติเป็นอันตรายต่อเสถียรภาพและความ
มั่นคงของชาติ ความไม่รับผิดชอบตนเองเป็นผลเสียหายต่อ
อนาคต

6. "ท่านพวกนี้เวลาไม่มีค่าไม่มีความสำคัญสำหรับท่าน และท่านก็มีความ
จำเป็นอันหนึ่ง ซึ่งเรียกกันว่า "ฆ่าเวลา" เพราะไม่รู้ว่าจะเอาเวลาไปทำอะไร"

ตีความจากคำ "ฆ่าเวลา"

หมายถึง การไม่เห็นคุณค่าเวลา การปล่อยเวลาให้ล่วงเลยโดยไม่ทำ
สิ่งเป็นประโยชน์

ตีความด้านความมุ่งหมาย

หมายถึง ให้เห็นคุณค่าและความสำคัญของเวลา ซึ่งเป็นหัวใจของหลัก
การประหยัดทุกประเภท

ตีความด้านความคิด

หมายถึง การไม่รู้จักคุณค่าของเวลาเป็นจุดดวงความเจริญของตัวเองของสังคม และของชาติ ถ้าครุษาเวลาในการสอน นักเรียนจะไม่ได้รับความรู้ใดเต็มที่ และเกิดทัศนคติไม่เห็นค่าของเวลาเช่นกัน "การฆ่าเวลา" ในการศึกษาจะเกิดผลเสียต่ออนาคต การศึกษาของเยาวชน เกิดผลเสียต่อสังคม และประเทศชาติในอนาคต

7. "พระพุทธเจ้าจึงทรงสอนให้นักหนาว่าให้สำรวจจิตใจความคิดไม่ในทางดี (มนสาเจปสันเนนะ)

ตีความศัพท์ที่ใช่เป็นสัญลักษณ์ "มนสาเจปสันเนนะ"

หมายถึง การตั้งความคิดไว้วางใจ เลื่อมใสศรัทธาในการกระทำที่สังคมยอมรับ

ตีความจากข้อความ

หมายถึง หลักพุทธศาสนานับถือคุณค่าของคนว่าอยู่ที่การตั้งใจมั่นอยู่กับความดี

ตีความจากความคิด

หมายถึง ความคิดเป็นสิ่งกำหนดการกระทำ เป็นนักเรียนต้องรูวาคิดอย่างไรจึงเป็นประโยชน์ต่อความก้าวหน้าในอนาคตการเรียนคิดอย่างไรจึงจะโคชวยกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม

8. การตีความศัพท์เฉพาะทางวิชาการ ตัวอย่างเช่น Sub-conscious เป็นศัพท์สำคัญของเนื้อหาตอนสอง เป็นศัพท์เฉพาะทางจิตวิทยาที่ผู้เขียนอธิบายไว้วาง ๆ ผู้วิจัยจึงขอสรุปความหมายของศัพท์ดังนี้ ตามคำอธิบายของผู้เขียนดังนี้

ในตัวของเรา" "ทางจิตวิทยา อธิบายว่า Sub-conscious เป็นตัวอีกตัวหนึ่งอยู่

หมายถึง เป็นภาคหนึ่งของจิตใจ ซึ่งถือกันว่า จิตใจคนนั้นแบ่งเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายคิดหรือฝ่ายชั่ว ฝ่ายเห็นควยและฝ่ายคัดค้านความคิด เช่นในการตัดสินใจหรือตัดสินใจปัญหาว่าควรจะทำออกจากงานเดิม เพื่อไปทำงานอื่นดีหรือไม่ ชวงนี้จะเกิดการโต้แย้งในใจ แต่ละฝ่ายจะหาเหตุผลและข้อดีข้อเสียมาให้เลือกตัดสินใจ ฝ่ายไหนชนะก็ยอมตัดสินใจไปตามนั้น และผลที่ตัดสินใจคือการกระทำ เหตุนี้ผู้เขียนจึงกล่าววว่า "เป็นที่ปรึกษาและเลขานุการที่ดีที่สุดของเรา"

"ประการแรก คือทำให้รู้สึกวเราไม่ใช่ตัวคนเดียว"

หมายถึง กำลังใจ ความเชื่อมั่นในความคิดและการตัดสินใจ

"ช่วยให้เราไม่วิญญิตกลงใจอะไรอย่างวูวาม อย่างน้อยต้อง

ไตรตรองถึง 2 ชั้น"

หมายถึง การใช้ความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ

"เขาชอบความสงบสงัด เขาชอบให้เรายู่กับเขาโดยเฉพาะไม่ชอบให้ใครอื่นมาเกี่ยวข้อง และในสภาพของกาลเวลาสงบสงัดนั้น เขาจะช่วยงานเราอย่างดีที่สุด"

หมายถึง การบังคับกระแสดิจมุงตรงแต่เรื่องที่ต้องคิดและตัดสินใจ

ดังนั้นการตีความจากศัพท์ "Sub-conscious" ซึ่งใช้เป็นคำบัญญัติขบในเนื้อเรื่อง ไคคังนี้

หมายถึง การบังคับกระแสดิจิตไค้นั้นขึ้นอยู่กับกำลังใจและความเชื่อมั่นในความคิด

วิจารณ์ญาณของแต่ละคน เช่นคนมีกำลังใจอ่อนแอเมื่อพบอุปสรรคมัก

ทอดถอย

ตีความจากความคิด

หมายถึง การบังคับกระแสดิจเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานให้เกิดผลสำเร็จ

หมายถึง การไม่รู้จักควบคุมตัวเอง ไม่อาจเอาชนะอุปสรรคใดได้สำเร็จ

4. คุณค่าของบทความ

4.1 กลวิธีการเขียน คุณค่าของบทความ เรื่องการประหยัคน้อยที่การใช้ วาทศิลป์ในการจูงใจ การใช้จิตวิทยาทางภาษา และลักษณะการเขียนอื่น ๆ ดังจะกล่าวต่อไป

4.1.1 ลักษณะการเขียน

ก. ใช้ท่านองการเขียนแบบ Literary Style คือเขียนแบบเรียบ ๆ แสดงความคิดคงามใช้วาทศิลป์ได้ประณีตบรรจง บทความเรื่องนี้เน้นวาทศิลป์จูงใจใหญ่หึ่งคล้อยตาม โดยยกย่องความสามารถและความสำคัญของผู้ฟังเช่น

"ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย นี่คือการประหยัคน้อยที่ข้าพเจ้าต้องการบรรยายในวันนี้ ข้าพเจ้าจะไม่พูดกับท่านในเรื่องใดเว้นการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การสำมะเจเตเมมา การดื่มสุรา การคุณภาพนทรบอยเกินไป หรือในเรื่องความประพฤติกิใด ๆ เรื่องเหล่านี้ท่านยอมรับอยู่แล้ว สำหรับผู้ที่ได้รับการศึกษาก็แล้วอย่างท่านทั้งหลาย"

ข้อความนี้นอกจากสอนให้สังเกตการใช้วาทศิลป์แล้วควรนำไปสอนให้นักเรียนฝึกตีความทางค่านความคิดของผู้เขียน ตามแนวที่ยกมาเป็นตัวอย่างในหัวข้อจุดสำคัญในการตีความขอ 3.3 ได้อีกด้วย

การใช้วาทศิลป์จูงใจให้เห็นคล้อยตามเช่นนี้จะเห็นชัดเจนในตอนชักชวนใหญ่หึ่ง ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ในที่นั้นทำตามความมุ่งหมายของผู้เขียนดังใดกล่าวไว้แล้วในความลงท้าย

ข. การใช้จิตวิทยาทางภาษา เห็นตัวอย่างได้จากตอนที่กล่าวถึงการแก้ปัญหาคนลงงานควยวิธีเพิ่มงานโดยไม่เพิ่มคน แแบ่งคนเก่าซึ่งมีงานรับผิดชอบน้อยไปทำหน้าที่แทน วิธีนี้ทำให้ข้าราชการพอใจ เพราะ "ไม่ใช่ข้าราชการเขาอยาก

จะเข้ามากินเงินเดือนเปล่า ๆ เขาต้องการทำงานเหมือนกัน เพื่อวิชาความรู้ของเขา เพื่ออนาคตของเขา"

เป็นการใช้จิตวิทยาทางภาษาเพื่อให้ผู้ฟังเห็นว่า ผู้เขียน เข้าใจในความรู้สึกของข้าราชการด้วยกันดี การยกย่องวิธีนี้ทำให้ผู้ฟัง เกิดความภาคภูมิใจ มองเห็นเกียรติและความสามารถปฏิบัติงานของตนว่าเป็นที่ยอมรับ

ค. การสร้างย่อหน้าโดยวางประโยคสำคัญไว้ 2 แห่ง

คือใช้ประโยคสำคัญกล่าวนำและนำประโยคสำคัญนั้นมาสรุปท้าย เพื่อเน้นความสำคัญอีกครั้งหนึ่ง สังเกตได้ว่าเป็นลักษณะการเขียนที่ผู้เขียนนิยมใช้เมื่อจะกล่าวถึงเรื่องสำคัญแต่ละเรื่อง เช่น

ประโยคสำคัญในย่อหน้าแรกของบทนำกล่าวว่า "การประหยัคนั้นก็มีเรื่องที่จะพูดถึงได้มาก เพราะเป็นหลักวิชาที่กว้างขวาง เป็นศิลป์ที่เข้าแทรกในวิทยาการทุกอย่าง"

ในย่อหน้าที่ 2 ยังสรุปท้ายย่อหน้าว่า "เราจะเห็นได้ว่าทุกแขนงทุกสาขามีเรื่องประหยัดเข้าแทรกอยู่ทั้งนั้น"

และในความลงท้าย (ย่อหน้าสุดท้ายของบทความ) ยังกล่าวไว้อีกว่า "เรื่องประหยัดเป็นหลักวิชาที่กว้างขวาง ถ้าจะพูดถึงให้ละเอียดต้องพูดอีกหลายชั่วโมง"

ง. การยกตัวอย่างและเรื่องเทียบเคียง

ผู้เขียนนิยมยกเกร็ดความรู้ หรือเกร็ดชีวิตคนสำคัญในประวัติศาสตร์มาแสดงไว้เป็นเรื่องเปรียบเทียบเพื่อขยายความเข้าใจ มีวิธียกมาประกอบรายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

1. ให้เกร็ดความรู้ที่แปลกใหม่ เช่นวิธีประหยัดของญี่ปุ่น

ของเยอรมัน ของฝรั่งเศส และสวิส

2. เพื่อสนับสนุนคำกล่าว โดยเปรียบเทียบความตรงกันข้ามให้เห็นชัด เช่น เปรียบเทียบหลักการประหยัดของสุนทรภู่ในสุภาษิตสอนหญิง เพื่อเปรียบเทียบกับความฟุ่มเฟือยของข้าราชการสมัยรัฐบาลจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ยกตัวอย่างการแข่งขันการผลิตรถยนต์ใหม่คุณภาพโดยขายราคาเท่าเดิม ระหว่างบริษัทรถยนต์ฟอร์ด กับรถยนต์เชฟโรเล็ต เปรียบเทียบกับการแข่งขันกันทางคานโฆษณา และลดราคาตัดหน้ากันของสินค้าในเมืองไทย

3. ประกอบเรื่องที่เขาใจยาก เช่นการยกตัวอย่างประกอบคำอธิบาย เรื่อง sub-conscious

4. เกร็ดความรู้ในวิชาการ เช่นเกร็ดความรู้วิชาประวัติศาสตร์สากล เรื่องสหรัฐอเมริกา ทิ้งระเบิดปรมาณูที่ประเทศญี่ปุ่น เกร็ดความรู้วิชาประวัติศาสตร์ไทยและอื่น ๆ ซึ่งจะนำไปกล่าวไว้ในคุณค่าความงาม

จ. ลักษณะการเขียนที่พิเศษต่างจากบทความอื่น เช่นตอนที่กล่าวถึง Sub-conscious ใคอธิบายเลยไปถึงเรื่องอื่น ๆ ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับหลักการประหยัด ผู้เขียนใช้ความแยบยลโดยใช้วิธีคลุมสิ่งๆที่เลยไปนอกเรื่องนั้นให้วกกลับเข้าจุดหลักการประหยัดไปเลย การใช้เทคนิคในการใช้ภาษาว่า "ท่านอาจจะถามว่า เรื่อง sub-conscious ที่ข้าพเจ้าอธิบายมายืคยาวนานนี้เกี่ยวข้องกับเรื่องประหยัด เรื่องประหยัดมีความจำเป็นต่อนี้เอง คือ ในทันทีที่ Sub-conscious เสนองานที่เราบกพร่อง ชักช้า หลงลืม....."

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง การให้ข้อเท็จจริงนั้นสมเหตุสมผล เพราะผู้เขียนให้รายละเอียดตามหลักวิชา การยกตัวอย่างและเกร็ดความรู้ประกอบนั้นมีคุณค่าทั้งกล่าวไว้แล้วในลักษณะการเขียน นอกจากนี้ยังเปรียบเทียบให้เห็นชัดว่าต่างประเทศเห็นความสำคัญและดำเนินโครงการในเรื่องนั้น ๆ ไปแล้วอย่างไร เช่น กล่าวถึงการทำความเชื่อกันน้ำที่ประเทศญี่ปุ่นและประเทศสวิสเพื่อให้เห็นประโยชน์ในการทำพลังงาน

ไฟฟ้า ขอเท็จจริงที่อ้างนอกจากมีหลักฐานยืนยันแล้วบางครั้งผู้เขียนยังกล่าวนำขอบทรวงของตนเองมาเปิดเผยเพื่อให้เห็นชัดเจนว่า การปฏิบัติตามขอเสนอแนะนั้น ๆ ให้ผลดีจริง เช่นตอนที่กล่าวถึงการประหยัดพลังงานในร่างกายตามวิธีการของวิชาจิตวิทยา "ข้าพเจ้ามีความเคยชินในการกระดิกเท้าอย่างมาก เพิ่งแกหายเมื่อครูจิตวิทยาชี้บอกว่า การกระดิกเท้าทำให้เสื่อมพลังงานในตัว"

นอกจากนี้ความรู้และประสบการณ์ของผู้เขียนยังเป็นหลักประกันที่น่าเชื่อถืออย่างมาก ผู้เขียนมีชื่อว่าเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางคานวิชาการ เช่น ประวัติศาสตร์ โบราณคดี จิตวิทยา ภาษาศาสตร์ ผลงานที่มีชื่อมีทั้งตำราวิชาการ งานเขียนร้อยแก้วและบทละคร

4.2 คุณค่าทางคานความรู้

บทความเรื่องนี้ให้ความรู้หลายสาขา ทั้งที่เป็นความรู้ทางวิชาการ และเกร็ดความรู้ เช่น

1. ความรู้คานเศรษฐศาสตร์ ให้ความรู้ในเรื่องการประหยัดตามความหมายของวิชาเศรษฐศาสตร์ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเกี่ยวข้องกับการเกษตร การลงทุนคานอุตสาหกรรม
2. ความรู้ทางคานจิตวิทยา ให้ความรู้ทางคานการประหยัดกำลังใจ และกำลังความคิด ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ทางวิชาการ คือ Sub-conscious ทางคานที่ช่วยประโยชน์ในการทำงานและแก้ปัญหา
3. ความรู้ทางคานวรรณกรรม เรื่องสุภาษิตสอนหญิงของสุนทรภู่ ในแง่ที่ตรงหลักการประหยัดตามวิชาเศรษฐศาสตร์ ในตอนนี้ครูสามารถนำไปเป็นตัวอยางการตีความจากคำอธิบายของผู้เขียนเกี่ยวกับ "อย่าให้ชาคสิ่งของทองประแสงค์" ได้อีกด้วย

4. ความรู้ทางคานพุทธศาสนา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ *Sub-conscious* และการประหยัคพลังงานในตัวเอง เป็นการให้ความรู้เรื่องการมีสมาธิ การสำรวมใจหรือใช้ความคิดแต่ในทางที่ดี การสำรวมกายเป็นการประหยัคพลังงานในตัวเอง ความรู้ทางคานพุทธศาสนาจึงเป็นความรู้ที่ตรงกับวิชาจิตวิทยา

5. หลักการทำงานเพื่อประหยัคเวลา ให้ความรู้เรื่องการวางแผนงานหรือที่เรียกว่า *planning ahead*

6. ประวัติศาสตร์ไทย สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ซึ่งเป็นพระองค์แรกที่วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแผนการสร้างท่าเรือทางมริดตะนาวศรี และแผนการเดินเรือทะเลที่ทันสมัย อบรมคนไทยให้มีความรู้เรื่องเดินทะเล แคลมเหลวไปเพราะการเปลี่ยนแผนดิน

7. เกร็ดความรู้ในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่

เกษตรกรรม การสงวนทรัพยากรให้มีใช้ในอนาคต ซึ่งเรื่องนี้กลายเป็นนโยบายสำคัญของประเทศ เช่น การส่งเสริมป่าสงวน โครงการปลูกป่า ประวัติศาสตร์ยุโรป เช่นการยุติสงครามโลกครั้งที่สองด้วยระเบิดปรมาณู

ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เช่นการใช้พลังงานปรมาณูกัณฑ์ทะเลเป็นน้ำจืด

การแก้ปัญหาคนล้นงาน ผู้เขียนนำวิธีการเพิ่มงานโดยไม่เพิ่มคน ไปทดลองแล้วได้ผล

4.3 ความเหมาะสมกับวัย การให้นักเรียนเข้าใจความหมายของการประหยัค จะทำให้เห็นค่าของเงินและความจำเป็นของการประหยัคในด้านอื่น ๆ การประหยัคเรื่องการวางแผนงาน การประหยัคเวลา และการประหยัคความคิดและกำลังใจเป็นประโยชน์กับนักเรียนมาก นักเรียนวัยนี้มักไม่ค่อยคำนึงถึงเวลาที่เสียเปล่า และเป็นวัยที่

ขอบคิดทั้งในแบบสร้างสรรคและฟุ้งซ่าน หลักการประหยัดทั้ง 3 ประการดังกล่าว จึงช่วยให้นักเรียนคิดได้ถูกทิศทาง ขอเสนอแนะเกี่ยวกับหลักปฏิบัตินั้นไม่ยาก และถ้าครูคอยช่วยอธิบายหรือส่งเสริมให้เห็นความสำคัญ จะทำให้เด็กพัฒนาความคิดไปสู่สังคม โรงเรียนครอบครัว และสังคมภายนอกต่อไป

4.4 ความเหมาะสมกับพื้นฐานความรู้ บทความเรื่องนี้ไม่ใช่ศัพท์วิชาการเกินความจำเป็น บางคำที่เป็นศัพท์ทางจิตวิทยา ก็มีคำอธิบายเปรียบเทียบและตัวอย่างประกอบตัวอย่างต่าง ๆ ที่ยกมานั้น ยังเป็นเกร็ดความรู้ เสริมการเรียนรู้ในเรื่องอื่นด้วย เช่น เกร็ดความรู้เรื่องประวัติศาสตร์ ผู้เขียนยังปูพื้นฐานความรู้ให้แกผู้อ่านไปตามลำดับ เช่น กล่าวถึงความหมายของการประหยัด วิธีการประหยัดไปตามลำดับ ครูช่วยให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยการให้สรุปเนื้อเรื่อง เป็นหัวข้อจะทำให้เห็นการเขียนตามลำดับหัวข้อของผู้เขียนชัดเจน

แนวการ สอนวิจารณ์

1. เห็นด้วยหรือไม่ว่า บทความเรื่องนี้ให้คุณค่ากับนักเรียนในเรื่องต่อไปนี้มากกว่าบทความอื่น ๆ ที่ศึกษามาแล้ว
 - ก. มีคุณค่าในค่านรูปแบบ
 - ข. เนื้อหา มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของคนไทย
 - ค. ใช้นวัตศิลป์โน้มน้าวใจผู้ฟังให้คล้อยตาม
 - ง. ให้ความรู้ในแง่วิชาการสาขาต่าง ๆ
2. นักเรียนจะแสดงความคิดเห็นและใช้วิธีใช้เหตุผลอย่างไร ในการคัดค้านดังกล่าวที่ว่า บทความเรื่องการประหยัดเป็นบทความทางการเมืองที่ผู้เขียนหวังผล ใช้นเป็นเครื่องมือโน้มน้าวใจผู้ฟังให้คล้อยตามและร่วมมือปฏิบัติตามเพื่อสนองนโยบายการประหยัดของรัฐบาลคณะจอมพล สฤษดิ์

3. จากการศึกษาบทความนี้ นักเรียนมีวิธีโน้มน้าวใจเพื่อนร่วมชั้นให้เห็นคล้อยตามในเรื่อง การประหยัด ความสูญเปล่าของเวลาเกี่ยวกับกิจกรรมนอกหลักสูตรอย่างไรบ้าง

ข้อสังเกต

1. บทความเรื่องนี้ยาวมากเมื่อเทียบกับบทความอื่น ๆ ที่นำมาวิเคราะห์แล้ว จะมีคุณค่าทางด้านรูปแบบ ไขค่าง่าย เนื้อหาที่มีประโยชน์ต่อผู้อ่านนำไปคิดและปฏิบัติ มีศิลปการเขียนที่จูงใจให้คล้อยตาม เหมาะแก่การนำไปเป็นตัวอย่างในการสอนอ่านตีความ และหัดเขียนบทความสั้น ๆ อย่างไรก็ดี จะไม่เกิดผลประโยชน์ตามที่กล่าวมานี้ ถ้านักเรียนอ่านด้วยตัวเอง โดยขาดคำแนะนำการอ่านตามแนวตั้งกล่าว นักเรียนจะเกิดความเบื่อหน่าย และไม่สนใจที่จะอ่านต่อไปจนหมด

ถ้าครูต่างจังหวัดที่ไม่ได้สอนหรือไม่มีความรู้ในการสอนอ่านตีความแล้ว ก็ไม่อาจสอนบทความให้เห็นคุณค่าของความรู้และวาทศิลป์ได้ ไม่อาจสอนบทความนี้ให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของหลักสูตร ฉบับ 2518 ได้

2. การกำหนดให้เลือกสอนเฉพาะ 2 เรื่อง จากเรื่องที่ 13 - 16 นั้น มักจะไม่มีใครเลือกบทความ เพราะส่วนมากเห็นเป็นเรื่องยาวและมีเวลาสอนจำกัด ข้อสำคัญคือ ครูไม่เคยได้รับการฝึกอ่านให้เห็นคุณค่าของบทความ บางคนอาจไม่รู้ว่าเป็นบทความ ถ้าความนำของเรื่องนั้นไม่ใคร่ระบุไว้

บทความ
เรื่อง
ภาษากฎหมายไทย

ศูนย์วิทยพัชการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ชานินทร์ ทรัพย์วิเชียร

การฝึกฝนเรื่องโวหารกฎหมาย

ความเข้าใจผิดที่สำคัญประการหนึ่งของบรรดานักกฎหมายก็คือ, เรามักจะคิดกับเสียว่า เมื่อเป็นนักกฎหมายแล้ว, การพูดการเขียนในเชิงกฎหมายย่อมคืออยู่เอง, เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพอยู่แล้ว หากจำต้องฝึกฝนอบรมเรื่องโวหารกฎหมายเป็นพิเศษแต่ประการใดไม่. สักขีพยานในเรื่องความเข้าใจผิดนี้ มีปรากฏอยู่ในคุณภาพแห่งวรรณกรรมกฎหมายไทยส่วนมากในปัจจุบัน.

อันโวหารกฎหมายนั้น จะดีเพียงไรย่อมขึ้นอยู่กับวิทยาการในคานกฎหมายประการหนึ่ง, และศิลป์แห่งภาษากฎหมายอีกประการหนึ่ง. พรสวรรค์ในคานเขียนเก่งและพูดคล่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ, และเป็นเรื่องเฉพาะตัวนักกฎหมายแต่ละคน. เราไม่อาจเพาะ, เราไม่อาจฝึกฝนพรสวรรค์นี้ได้. เราจะทำได้ก็แต่เพียงทางเดียว คือ นำพรสวรรค์นี้มาใช้ให้ถูกทาง. อนึ่ง พรสวรรค์นี้ก็ทำให้อัจฉริยะสำคัญในเรื่องโวหารกฎหมายที่ดีแต่เพียงประการเดียวไม่. บุคคลโลกก็ตาม แม้จะมีพรสวรรค์ในคานการเขียนเก่งและพูดคล่อง, มีความคิดเห็นในเชิงกฎหมาย (the legal mind) สูง, ถ้าหากขาดการฝึกฝนในเรื่องของโวหารกฎหมายโดยเฉพาะแล้ว, ย่อมจะมีโวหารกฎหมายที่ดีได้ยาก. เช่นเดียวกับการศึกษาหลักภาษาไทยโดยปราศจากการฝึกหัดเขียนหรือพูด, เปรียบได้เสมือนการหัดว่ายน้ำบนบกนั่นเอง.

ในคานการฝึกฝนโวหารกฎหมายโดยตรงนี้, วิธีการฝึกฝนเขียนและพูดในภาษามาตรฐานยอมนำมาใช้ได้โดยอนุโลม, ท่านผู้ทรงคุณวุฒิในวิชาภาษาไทยท่านหนึ่งให้ข้อแนะนำที่มีเหตุผลและฟังถือปฏิบัติได้ในเรื่องการใช้ภาษาวา :

ผู้รู้จักภาษาดี ต้องเรียนรู้อีก 3 ประการ ต้องเรียนรู้อีกภาษาให้เข้าใจดี
 ประการ 1 ต้องเรียนรู่วรรณคดีของภาษาให้เข้าใจดี ประการ 2 ต้องเรียนรู่วิชาใช้
 ภาษาดี ประการ 3 เมื่อศึกษาใคร่ครวญตามหลักทั้งสามนี้แล้วก็ใคร่ชื่อว่า เป็นผู้รู้ภาษาดี
 ภาา¹

ตามหลักดังกล่าวนี้ ผู้ที่จะมีโวหารกวีหมายคือ จำเป็นต้องเป็นผู้พหูสูตร, อ่านและ
 ฟังมาก, เป็นคนช่างสังเกต, จดจำโวหารที่สละสลวยไว้ใช้ในโอกาสอันควร, เว้นแต่โวหาร
 นั้น เป็นโวหารเฉพาะตัวของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง. นักอักษรศาสตร์บางท่านแนะนำว่า, ใน
 การฝึกฝนเรื่องโวหารนี้, สมควรที่จะอ่านวรรณกรรมชิ้นเอกต่าง ๆ เพื่อศึกษาเรื่องโวหาร
 โดยเฉพาะเป็นครั้งคราว, โดยไม่ต้องคำนึงถึงเนื้อหาสาระของเรื่องที่อ่าน, แต่ควรสังเกต
 และวิจารณ์เฉพาะในเรื่องโวหารที่ว่ากันนั้น, คืออย่างไร? มีคุณลักษณะที่ที่เด่นประการใดบ้าง?
 ถ้าหากโวหารนั้นไม่ดี, ไม่ใช่อะไร? ท่านสามารถจะปรับปรุงแก้ไขวรรณกรรมชิ้นนั้นให้ดี
 ขึ้นได้หรือไม่?

เป็นที่น่าสังเกตว่า, ในบางครั้งเราอ่านวรรณกรรมบางชิ้นแล้ว, รู้สึกว่าเขียนดี
 และเป็นที่ประทับใจ, แต่พอย้อนกลับมาอ่านใหม่อย่างพิถีพิถัน, กลับกลายเป็นเรื่อง
 "งามมาก" และมีชื่อ "งามพิศ", แต่ส่วนใหญ่ มักจะไต่แก่วิดีที่เคาไม่คอยไต่แลเห็นคุณ
 ค่าอันดีเด่นของวรรณกรรมนั้น ๆ ในการอ่านครั้งแรก, คล้ายกันกับการฟังเพลงครั้งแรก
 นั้นเอง, ตรงกันข้าม, เมื่อฟังเพลงนั้นหลายครั้ง หรืออ่านวรรณกรรมนั้นหลายหน, อาจแล
 เห็นคุณค่าที่เด่นขึ้นเป็นลำดับ, หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า "เข้าถึง" ความไพเราะของเพลง
 ที่ฟัง, หรือ "เข้าถึง" อรรถรสของเรื่องที่อ่าน, ซึ่งเรื่องนี้สำคัญอยู่ที่ต้องมีสมาธิและใช้
 วิจารณ์อย่างพิถีพิถัน.

¹ นายเกษม บุญศรี, "การใช้ภาษา" เอกสารประกอบการศึกษาวิชาภาษาไทย
 ประจำภาคแรก, คณะศิลปศาสตร์ ปีที่ 1, โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, จัดพิมพ์,
 พ.ศ. 2509, หน้า 63.

อันการคิดค้นโวหารใหม่ ๆ ขึ้นใช้เองเฉพาะตัวนั้น, พึงกระทำอย่างยิ่งแก่
เปรียบเสมือนคานสองคม. ถ้าสำนวนโวหารนั้นบังเอิญมีผู้นิยมว่าสละสลวย, ก็เป็นสิ่งที่มีความ
ในค่านช่วยเสริมให้วรรณกรรมนั้นชวนอ่านชวนฟังขึ้นอีก, ทั้งยังช่วยสร้างสรรค์ภาษาให้มี
ชีวิต ให้มีความกว้างขวางก้าวหน้าขึ้นอีกโสดหนึ่งด้วย, และภาษาจะเจริญได้ก็โดยที่ผู้คน
คิดและสร้างสรรค์ ค้นแปรภาษาให้มีสำนวนโวหารใหม่, แปลก, เหมาะสมกับเรื่องที่ใช้อยู่
เสมอ, ทั้งการใช้ถ้อยคำก็ถูกต้องตามหลักภาษาไทยด้วย. ตามปกติ ผู้อ่านผู้ฟังมักจะแหง
หน้าตอกการอ่านการ ฟังสำนวนโวหารเก่าและซ้ำซาก. แต่อีกด้านหนึ่ง, สำนวนโวหารที่คิด
ค้นขึ้นใหม่นั้น, แม่ว่าใหม่และแปลก แต่ก็อาจยุ่งยากหรืออาจไม่เหมาะสม, หรืออย่างน้อย
ที่สุด, ในความรู้สึกของบุคคลทั่วไปอาจเห็นว่าขัดเขินก็ได้. โปรดพิจารณาตัวอย่างต่อไปนี้ :

‘ คำเบิกความของนางประยูรที่เป็นปฏิปักษ์ต่อคดีฝ่ายจำเลย ซึ่งจะฟังเป็นประ
มาณมิได้เสียแล้ว ’

‘ คดีแพ่งคุณจากล่าวนั้น ’

สำนวนที่ว่า "จึงจะฟังเป็นประมาณมิได้เสียแล้ว" ก็คือ, "คุณจากล่าว" ก็คือ,
บางท่านคงจะเห็นพ้องด้วยกับผู้เขียนว่า เราไม่ค่อยเคยได้ยินใครใช้กัน, และคุณจะเป็น
สำนวนเฉพาะตัวอันฟังดูขัดเขินอยู่. อย่างไรก็ตาม อาจเห็นว่าสำนวนดังกล่าวไม่
ขัดเขิน และอาจมีผู้นิยมใช้ตามในภาษาภาคไหนก็เป็นได้.

สำหรับตัวอย่างภาษากฎหมายที่คือนั้น, ในระบบกฎหมายของเราก็มียุเป็น
จำนวนมิใช่น้อย ตัวอย่างที่นำมาแสดงในบทความนี้เป็นเพียงส่วนน้อยเท่านั้น. สำหรับภาษา
ในตัวบทกฎหมายที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นโวหารที่ดีมีคุณลักษณะครบถ้วนทุกประการ, ดังที่
โคกดาวแดงข้างต้นก็มีอยู่ในพระราชบัญญัติบางฉบับเหมือนกัน, อาทิ เช่น, พระราชบัญญัติ
การเดินอากาศ, พ.ศ. 2497. นัยว่าพระราชบัญญัติฉบับนี้ ทางคณะกรรมการพิจารณาร่าง
กฎหมายของสภาผู้แทนราษฎร มิได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงตนร่างของหน่วยงานเจ้าของเรื่อง
เลยแม้แต่หน่อย. สำหรับตัวอย่างภาษาคำพิพากษาที่ดี, ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาเป็นจำนวนมาก

ที่อาจเลือกศึกษาโวหารได้. อย่างไรก็ตาม, เรื่องของโวหาร เป็นเรื่องของศิลปะเฉพาะตัว ดังกล่าวแล้วข้างต้นด้วย, ดังนั้น แม่ว่าโดยส่วนรวมอาจกล่าวได้ว่า คำพิพากษาศาสฎีกามีมาตรฐานโวหารกฎหมายสูง, คำพิพากษาของท่านผู้พิพากษาบางท่านมีโวหารที่เด่นเป็นพิเศษด้วย. ส่วนวรรณกรรมกฎหมายประเภทอื่น ๆ, ก็มีโวหารกฎหมายไทยที่ดีและมีปริมาณพอเลือกศึกษาได้. อันวรรณกรรมชิ้นใดจะถือว่าดีมีโวหารที่เด่นอย่างไรก็เป็นเรื่องซึ่งพอวินิจฉัยได้. ถ้าหากใช้วิจารณ์อย่างพิถีพิถันที่ดังกล่าวแล้วข้างต้น, เพื่อประโยชน์ในด้านการศึกษเกี่ยวกับเรื่องของโวหาร โดยเฉพาะ, แมว่าโวหารที่ไม่ดี ก็เป็นบทเรียนที่ควรจะได้ศึกษาคูกัน.

ในเรื่องแนวความคิดเห็นในการพูดหรือการเขียนนั้น ท่านศาสตราจารย์สัญญาธรรมศักดิ์ ได้ให้คำแนะนำอันมีค่าอีกแห่งหนึ่งว่า :

"ศิลปแห่งการแสดงออกนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าฝึกหัดให้มีขึ้นได้ ไม่เหลือวิสัยขอให้ฝึกคนให้พูดโดยข้อความชัดเจนเรียบร้อย ให้เขียนโดยภาษาหนังสือที่ดี นำความหมายมาตีแผ่ให้เด่น และขอให้ระลึกด้วยว่า การที่จะเป็นได้เช่นนี้ เราต้องมีความคิดแจ่มใสด้วย จึงจะพูดได้ดี นี่เป็นความสำคัญนัก"¹

สำหรับเรื่องแนวความคิดเห็นในการเขียนโดยเฉพาะนั้น นักอักษรศาสตร์ท่านหนึ่งให้คำแนะนำว่า :

"ก่อนที่จะลงมือเขียน ผู้เขียนต้องคิดแล้วคิดอีก จนกว่าความคิดนั้นจะแจ่มแจ้ง อยู่ในสมอง แล้วจึงเขียนลงไป เขียนด้วยถ้อยคำสั้น ๆ ไขประโยครัดกุม แต่ละย่อหน้าไม่ต้องเขียนยาวนัก ไม่ควรที่จะเขียนทุกสิ่งทุกอย่างลงไปในขณะที่เดียวกัน

¹นายสัญญา ธรรมศักดิ์, "เรื่องสอบบไล", นิตยสาร, ปีที่ 19, เล่ม 4, ตุลาคม, พฤศจิกายน, ธันวาคม 2491, หน้า 764.

สิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ ขณะที่เขียนนั้น ควรจะสมมติตนเองเป็นผู้อ่านไปด้วยว่าจะเข้าใจมากน้อยเพียงไร หรือลองนำไปอ่านให้คนอื่นฟังก่อน มีเรื่องเดาวานักเขียนบทละครที่มีชื่อเสียงชาวฝรั่งเศสคนหนึ่ง ก่อนที่จะพิมพ์ละครของเขาออกไปนั้น เขามักจะนำไปอ่านให้คนครัวฟังก่อนเสมอ ถ้าผู้ฟังไม่เข้าใจเขาก็จะแก้ไขให้เรียบร้อย ฯลฯ

ตามหลักเกณฑ์เรื่องแนวคิดเห็นดังกล่าว, เราจะสังเกตจากโวหารที่ดีในวรรณกรรมกฎหมายชั้นเอกทั้งหลายได้ประการหนึ่ง, คือแม้ว่าวรรณกรรมกฎหมายเหล่านั้นจะเป็นของบุคคลคนเดียวกันก็ตาม, คุณภาพของโวหารก็ทำเป็นวรรณกรรมชั้นเอกหักเหต่างกันเสมอไปไม่. ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากจิตใจและอารมณ์ของเจ้าของโวหารในขณะที่เขียนนั้น. เปรียบเสมือนเจ้าของโวหารนั้นเป็นศิลปินประเภทหนึ่ง: บางขณะอาจจะมี "แรงคลุใจ" ก็กว่าอีกขณะหนึ่งก็เป็นได้. หากจิตใจไม่มองแนวแจ่มใสหรือผืนใจเขียนในขณะที่ไม่มีอารมณ์ชวนเขียนแล้ว, ยากนักหนาที่ผลงานแห่งวรรณกรรมกฎหมายนั้น ๆ จะดีเกินเท่าที่ควร. แต่ก็จะมีมนุษย์บุคคลคนใดเล่าที่จะมีดวงจิตอันบริสุทธิ์ของใสและมีแรงคลุใจอยู่ใก้ทุกขณะจิต, นอกจากองค์พระบรมศาสดา พระสัมมาสัมพุทธเจ้าเท่านั้น.

อย่างไรก็ดี, เรื่องอารมณ์นี้ นักกฎหมายฝ่ายนิติบัญญัติอเมริกันนายหนึ่งมีความเห็นว่า นักกฎหมายไม่ได้ใช้อารมณ์ให้เป็นประโยชน์ในการเขียนเรื่องกฎหมายเหมือนกวี, นักประพันธ์ หรือนักเขียนประเภทอื่น ๆ. เมื่อมีจุดค้อยเช่นนี้, นักกฎหมายจึงต้องหาจุดเด่นในเรื่องอื่นมาทดแทน, กล่าวคือ ต้องพยายามเอาใจใส่ในคานแบบฉบับ, และลีลาแห่งการเขียนให้มากขึ้น. ผู้เขียนเห็นว่า ความเห็นของนักกฎหมายอเมริกันผู้นี้มีส่วนจริงอยู่บ้างก็แต่เพียงในคานภาษาของตัวบทกฎหมาย ซึ่งจัดใคว่าเป็นโวหารประเภทเฉาะตัว (impersonal style) ดังกล่าวแล้วข้างต้นเท่านั้น, ส่วนภาษากฎหมายประเภทอื่น ๆ, ไม่น่าจะเป็นเช่นคำกล่าวเท่านั้นเลย, เพราะภาษากฎหมาย ในประเภทเหล่านี้ต้องอาศัยหลักวิชาและศิลปะประกอบกัน. เมื่อเป็นเรื่องของศิลปะแล้ว, อารมณ์ของศิลปินย่อมมีบทบาทสำคัญยิ่งกั้โลกกล่าวแล้วข้างต้น. แต่การแสดงออกซึ่งศิลปะในภาษากฎหมายย่อมแตกต่างกับศิลปะของภาษาประเภทอื่น ๆ เป็นธรรมดา.

สืบเนื่องมาจากเรื่องของจิตใจและอารมณ์ของผู้เขียนดังกล่าวนี้, เคล็ดลับในการเขียนที่ดีย่อมอยู่ที่มีแนวคิดเห็นที่ชัด, วางแผนเค้าโครงการเขียนที่ดี, และเขียนในระหว่างที่จิตใจผ่องแผ้วแจ่มใส, ทั้งมีอารมณ์ชวนเขียน. แต่อุปสรรคสำคัญอยู่ที่ว่า นักกฎหมายมักจะต้องทำงานแข่งกับเวลาเสมอ. เป็นต้นว่า อุทธรณ์, ฎีกา, ก็ต้องยื่นภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด การเรียงคำพิพากษาคืออาญาของศาลชั้นต้นก็ดูจกันั้น. นอกจากนี้, ในวิชาชีพกฎหมายก็ม้งานที่จะต้องเรียบเรียงในฉบับพ้ลนั้หน้าโคเป็นจำนวนมาก. เรามักจะไม่มีเวลารอให้เกิดอารมณ์ชวนคิด, ชวนเขียนเลยแม่แต่น้อย. ปริมาณแห่งวรรณกรรมกฎหมายที่มีความดีเคยเป็นพิเศษจึงมีไม่มากเท่าที่เรารหวังกัน.

ท่านศาสตราจารย์บอนเนอมี่ โดเบร (Bonomy Dobree) แห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด โค้ให้ขอเตือนใจที่น่าคิดเกี่ยวกับการฝึกโวหารที่ดีข้อหนึ่งว่า, อันการเขียนนั้นควรเขียนตามทีคิดและอย่าปล่อยให้ "ปากกาพาไป" ขอแนะนำที่สำคัญอีกข้อหนึ่งของท่านศาสตราจารย์ผู้นี้คือ, การฝึกหัดเผ่าคูจิตใจตนเองว่ามีหวังคิดนี้กอย่างไร? และหวังคิดนี้กนั้นคำเป็นไปอย่างไร? หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าปรึกษาหารือกับตนเอง, พังตนเองคิดในใจ, และต้องฝึกหัดพูดหรือเขียนให้ตรงตามทีใจคิดและประสงค์จะกล่าว. การเผ่าคูจิตใจในลักษณะดังกล่าวนี้จะบังคับให้เรานักคิดด้วย. เพราะเรื่องทีจะกล่าวจะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยการกลั่นกรองการไขถอยคำด้วยจิตใจเสียก่อนเป็นเบื้องต้น. สิ่งเหล่านี้มิใช่เรื่องทีทำได้ง่ายคาย, แต่ก็เป็นเรื่องจำเป็นสำหรับการฝึกและเพาะโวหารที่ดี.

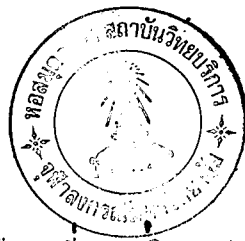
ผู้ฝึกฝนภาษากฎหมายต้องฝึกหัดไขห้วงความคิดนี้กในเรื่องทีจะเขียนโดยคิดก่อน ทั้งเรื่องว่า, ในเรื่องนั้นประสงค์จะกล่าวอะไรบ้าง, แล้วจึงแยกแยะออกมาเป็นประเด็น ๆ , จัดลำดับประเด็นตามเหตุผลทีควรจะเป็น, และเหมาะสมกับเรื่องทีจะกล่าว. จากนั้น สมควรคิดต่อไปว่าประเด็นโค ควรกล่าวสั้นหรือยาวอย่างไร, ประเด็นโคเป็นประเด็นสำคัญ, ประเด็นโคเป็นเพียงส่วนประกอบ, ทั้งนี้ยอมแล้วแต่เนื้อเรื่องและความมุ่งหมายของผู้เขียน. ถ้าจำเป็นต้องอ้างถึงเรื่องอื่น ซึ่งมีไขเรื่องในประเด็นโคโดยตรง, หากแต่เป็นเพียงเรื่องทีเกี่ยวข้องกับประเด็นนั้นเท่านั้น, ก็สมควรกล่าวไว้ด้วย. เมื่อพิจารณากำหนดประเด็น

เบื้องต้นแล้ว, สมควรพิจารณาอีกชั้นหนึ่งว่า, แต่ละประเด็นนั้นมีส่วนสัมพันธ์กันและเกี่ยวเนื่องกับเรื่องที่กำลังกล่าวหรือไม่. ในเบื้องต้นควรพิจารณาทั้งเรื่องว่า, คำกล่าวในแต่ละประเด็น มีขนาดสั้นยาว และน้ำหนักถ้อยคำ ใดส่วนสำคัญหรือไม่, มีความพอดีกับเรื่องทั้งเรื่องหรือไม่.

สำหรับการร่างตัวบทกฎหมายนั้น, เซอร์ เฟรเดอริค พอลล็อก (Sir Frederic Pollock) กล่าวว่า, ร่างต้องมีความชัดเจนหลายประการด้วยกัน; ประการแรก, ต้องมีความสามารถแสดงออกซึ่งความคิดเห็นชัดแจ้ง, ซึ่งมีใจเรื่องทั้งง่ายอย่างที่คุณทั่วไปคิดกัน; ประการที่สอง, ต้องรู้ศัพท์กฎหมายดี, และตระหนักควยว่า ผู้ใช้กฎหมายตีความภาษากฎหมายนั้นอย่างไร; ประการที่สาม, ต้องสามารถคาดการณ์ได้ล่วงหน้าว่า, ร่างกฎหมายนั้น ๆ จะยังมีบังคับแก่บุคคลใด ในกรณีใดบ้าง, และจะไต่ผลเพียงใด. ท่านเองไม่ประสงค์ที่จะสรุปประมาทว่า, นักนิติบัญญัติของอังกฤษส่วนมากเป็นผู้ที่ไร้วุฒิเหล่านี้โดยสิ้นเชิง.

อนึ่ง ดังที่กล่าวมาแล้วในตอนต้นว่า, การร่างกฎหมายนั้นจะร่างให้ผู้ที่สุจริตเข้าใจได้ถูกต้องเท่านั้นหาเพียงพอไม่, หากแต่ต้องพยายามร่างโดยมียอมให้ผู้อื่นไม่สุจริตมีโอกาสจงใจเข้าใจผิดด้วย. ดังนั้นจึงต้องพิจารณาในแง่ของผู้ไม่สุจริตด้วยว่า, มีช่องทางที่จะทุจริตบิดเบือนตีความหมายกฎหมายนั้นเป็นอื่นใดหรือไม่. ในทำนองเดียวกัน, การร่างสัญญาที่ดี, การร่างพินัยกรรมที่ดี ต้องพยายามทดสอบในมุมนกลับว่ามีช่องโหว่ทางใดหรือไม่ด้วย.

เซอร์ เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) ปรัชญาเมธีชาวอังกฤษสมัยปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 กล่าวในเรื่องการใช้ภาษาอังกฤษที่ดี ในหนังสือเรื่อง "หลักวิชาสังคมวิทยา" (Principles of Sociology) ว่า: หลักการใช้ภาษาอังกฤษที่ดีมี ห้าประการ, แต่ละประการมีความสำคัญลดหลั่นกันดังนี้ คือ (1) ใช้คำอังกฤษแท้ แทนที่จะใช้คำอังกฤษที่มียืมมาจากภาษาอื่น (2) ใช้คำเฉพาะและคำที่จัดอยู่ใน

ประเภทรูปธรรม แทนที่จะใช้คำทั่วไป หรือคำที่จัดอยู่ในประเภทนามธรรม, (3) เรียงลำดับคำในแต่ละประโยคให้ถูกต้อง, (4) ให้ความหมายของคำในประโยคตรงกันกับความนึกคิดของผู้กล่าว, และ (5) ใช้ถ้อยคำในรูปต่าง ๆ กัน เป็นต้นว่า ใช้คำทั้งเพยเพื่อประหยัดเวลาของผู้อ่าน, หลักการเหล่านี้ น่าจะนำมาปรับใช้กับการใช้ภาษากฎหมายไทยได้.

จริงอยู่ ที่กฎหมายบางลักษณะเป็นเรื่องที่น่าสนใจ, แต่ส่วนใหญ่มักจะเห็นกันไปว่า เรื่องของกฎหมายเป็นเรื่องน่าเบื่อหน่าย. ปัญหาาคิดมีว่าจะเรียกร้องให้บุคคลทั่วไปหรือแม้แต่ นักกฎหมายเองสนใจในวรรณกรรมกฎหมายได้อย่างไรบ้าง? สำหรับเรื่องตัวบทกฎหมาย โดยตรงนั้นยอมอยู่ที่ว่า, กฎหมายนั้นว่าด้วยเรื่องใด. ถ้าเป็นเรื่องครอบครัว มรดก, หรือกฎหมายอาญา, ย่อมมีผู้สนใจอยู่แล้วไม่มากก็น้อย; ถ้าหากเป็นกฎหมายลักษณะอื่นบางลักษณะ, อาจมีผู้สนใจน้อย, แม้ในวงการนักกฎหมายเอง, นอกจากในหมู่ผู้ที่ต้องใช้กฎหมายนั้นโดยเฉพาะ. เรื่องนี้แก้ไขยาก. นักศึกษากฎหมายบางคนพูดที่เล่นที่จริงว่า, ถ้าหากใครนอนไม่หลับ, สมควรแนะนำให้อ่านหนังสือกฎหมาย, เพราะจะหลับง่ายและเร็วกว่ารับประทานยานอนหลับหลายเท่าตัว. ส่วนวรรณกรรมกฎหมายประเภทอื่น ๆ เช่น บทความหรือตำรากฎหมายนั้น, อาจเรียกร้องความสนใจจากผู้อ่านได้บางประการ, กล่าวคือ, โดยการปรับปรุงโวหารให้ดีขึ้น, ชวนอ่าน, ให้โวหารนั้นมีคุณลักษณะครบถ้วนดังกล่าวดังข้างต้นประการหนึ่ง, และอีกประการหนึ่ง, ควรใช้ความคิดเห็นในเชิงกฎหมายที่ใหม่, แปลก, น่าคิด, ลึกซึ้งและกว้างขวาง, ชี้ช่อง, และเสนอแนะเงื่อนไขต่าง ๆ ของปัญหาทั้งหลายในกฎหมายลักษณะนั้น ๆ, แต่ทางเสียก็มีอยู่, กล่าวคือ การพิจารณาปัญหาใดก็ตาม ถ้าละเอียดเกินไปในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง อาจทำให้ผู้อ่าน 'เห็นพฤษแต่ไม่เห็นไพร' หรือ 'เห็นไพรแต่ไม่เห็นพฤษ' หรือกลับกลายเป็นการทำเรื่องง่ายให้เป็นยาก. นอกจากนี้, ตัวอย่างที่นำมาแสดงประกอบนั้น, ถ้าหากเป็นตัวอย่างเรื่องจริงที่น่าสนใจ ย่อมทำให้เรื่องที่เขียนมีภาพพจน์ น่าสนใจ ชวนอ่านขึ้น และเข้าใจเรื่องง่ายเขา, ทั้งมีน้ำหนักที่ผู้อ่านคล้อยตามเหตุผล และความคิดเห็นของผู้กล่าวยิ่งขึ้นด้วย.

สำหรับการฝึกพูดนั้น, ทั้งโลกลาวแล้วข้างต้น, วาทศิลป์ต้องอาศัยปัจจัยสำคัญหลายประการนอกเหนือไปจากไวยากรณ์การพูด, การฝึกพูดจึงต้องขยายขอบเขตให้กว้างขวางกว่าการฝึกเขียน, การฝึกพูดควรครอบคลุมทั้งการสร้างบุคคลิกภาพในเชิงพูด, ปรับปรุงน้ำเสียงที่พูดให้สดชื่น แจ่มใส, พูดชักทุกถ้อยคำ, มีความเชื่อมั่นในตนเอง, ฝึกฝนการวางเค้าโครงการพูด ซึ่งต้องประกอบด้วยคำนำ, ตัวเรื่อง, และสรุป, คิดก่อนพูดว่า จะพูดเรื่องอะไร? พูดกับใคร? และสมควรพูดอย่างไร? การพูดที่ดีนั้น ต้องเหมือนกับการพูดในการสนทนาตามปกติ, พูดจากใจจริง, พูดซา, ซัก, และฉะฉาน.

ในเรื่องวาทศิลป์แห่งการว่าความนั้น, ลอร์ด เบอร์กิต แนะนำว่า การแถลงการณ์ควรวางไว้ในศาลนั้นมีวิธีการและศิลปะโดยเฉพาะ, ผู้พูดต้องฝึกฝนในเรื่องศิลปะของการจูงใจ, พยายามเอาชนะใจผู้ฟังให้จงใจ, ผู้พูดจะจูงใจได้ก็ต่อเมื่อตนรู้อรรถแท้จริง ขอบุญหมายในคดีของตนอย่างละเอียด สามารถเขาขอเท็จจริงในคดีนั้นอย่างแจ่มแจ้ง. ผู้พูดต้องมีหลักจิตวิทยาดี, มีปฏิภาณไว, ใจพั้งดี, มีสัญชาติญาณในเชิงคดีว่า ตนสมควรพูดอย่างไร; และต้องฝึกฝนในด้านการเลือกเฟ้นใช้ถ้อยคำให้ถูกต้องและถูกที่; และเคล็ดลับในเรื่องของวาทศิลป์ในเชิงคดีก็คือ, ควรพูดให้เข้าใจง่าย, และพูดจากส่วนลึกของดวงใจผู้พูด.

ประการสุดท้าย, เคล็ดลับสำหรับการเขียนและการพูดอีกข้อหนึ่งคือ, เมื่อฝึกเขียนและฝึกพูดแล้ว, ต้องมีผู้ช่วยติชมด้วย, จึงจะไต่ประโยชน์ในด้านการฝึกฝนเรื่องไวยากรณ์อย่างเต็มที่, ทั้งนี้ "ยาขอบ" นักประพันธ์สำคัญคนหนึ่งของไทย เคยกล่าวเน้นไว้ว่า :

"เพื่อนที่ดีจะช่วยให้เราเขียนหนังสือได้ชัดเจน โดยการช่วยติชมข้อเขียนของเรา".

ในด้านการพูดก็เช่นเดียวกัน และผู้ติชมที่มีความสำคัญไม่ยิ่งและหย่อนกว่า "เพื่อนที่ดี" ก็คือ ตัวผู้เขียนหรือผู้พูดเอง. แต่มีข้อยกเว้นคืออยู่ว่า, ตนเองจะติชมตนเองได้ก็ต่อเมื่อเขียนหรือพูดแล้วเก็บไว้สักชั่วระยะเวลาหนึ่ง, อาจจะเป็น 2 - 3 วัน หรือเป็นเวลาแรมสัปดาห์, แล้วย้อนกลับมาพิจารณาจุดเด่นจุดค้อยในข้อเขียน, หรือเรื่องที่พูดซึ่งบันทึก

เสียงหรือบันทึกไว้ด้วยวิธีอื่นนั้นอีกครั้งหนึ่ง, ผู้เขียนหรือผู้พูดจะแลเห็นส่วนดีและขอบบพร่อง
ได้อย่างชัดเจน. วาระนั้นน่าจะเป็นโอกาสที่จะแก้ไขปรับปรุงขอเขียนหรือคำกล่าวของ
ตนเองได้ดีที่สุด .

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สรุปความ

อาจกล่าวได้ว่า ภาษากฎหมายไทยของเรามีวิวัฒนาการมาด้วยความน่าสนใจอย่างยิ่ง ภาษากฎหมายไทยเดิมในสมัยสุโขทัยนั้นนับได้ว่า เป็นภาษาที่เป็นวรรณคดี, ซึ่งมีความไพเราะสละสลวยมาก. ข้อความที่ปรากฏในศิลาจารึกสุโขทัยนั้นนับได้ว่า, เป็นเพชรน้ำหนึ่งในวรรณกรรมกฎหมายไทยอีก โสคหนึ่งด้วย. ในสมัยกรุงศรีอยุธยาและสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ก่อนหน้านั้น, แมภาษากฎหมายไทยจะไม่มีคุณลักษณะคือ เคนเทาสสมัยกรุงสุโขทัย, ก็ยังนับได้ว่า เป็นวรรณคดีไทยทางร้อยแก้วที่สำคัญที่สุดสาขาหนึ่ง. เมื่อเราเปลี่ยนระบบกฎหมายไทยเดิมมาสู่ระบบปัจจุบัน, ภาษากฎหมายไทยก็ได้รับการปฏิรูปตามไปด้วย, โดยถือเอาภาษาอังกฤษประเภทฟังก์ชันเน็ด อิงลิช (Functional English) เป็นหลักในค่านวากยสัมพันธ์, แต่ในค่านศัพท์กฎหมายนั้น, ภาษากฎหมายไทยยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ได้เป็นส่วนใหญ่ครบแทบทุกวัน. ภาษาอังกฤษประเภทฟังก์ชันเน็ด อิงลิช ก็ยังมีอิทธิพลอยู่ในภาษาตัวบทกฎหมายไทย, และภาษาตัวบทกฎหมายไทยก็มีอิทธิพลอยู่ในภาษากฎหมายไทยประเภทอื่น ๆ อีกช่วงหนึ่ง. อิทธิพลภาษาอังกฤษอันไม่พึงปรารถนา, โดยเฉพาะอย่างยิ่ง, ในเรื่องกรรมวาจาและการใช้ศัพท์ทับศัพท์ภาษาอังกฤษ, ยังมีแทรกแซงอยู่บ้างประปราย. ภาษากฎหมายไทยในระบบกฎหมายปัจจุบันมิใช่เป็นภาษาประเภทวรรณคดี, หากแต่เป็นภาษาทางวิชาการ ซึ่งต้องอาศัยทั้งหลักวิชาการและศิลปะประกอบกัน; เป็นภาษาที่ต้องการความแน่นอน, ความแจ่มแจ้งของถ้อยคำแต่ละคำ, ต้องการความสั้น กระชับรัด มากกว่าความไพเราะระรื่นหู เช่น วรรณคดี. ภาษากฎหมายไทยปัจจุบันเป็นภาษาที่มีความยืดหยุ่น, มีความละเอียด ประณีต และลึกซึ้ง; มีวิวัฒนาการมาอย่างน่าชื่นชม; เราเป็นหนี้บุญคุณท่านผู้สถาปนาระบบกฎหมายไทยใหม่และภาษากฎหมายไทยใหม่เป็นอย่างมาก.

ภาษา การนำความรู้ไปใช้ก็ย่อมต้องอาศัยภาษาอีก...ในปัจจุบันนี้ปรากฏว่า ใ้มีการใช้
ถ้อยคำออกจะฟุ่มเฟือยและไม่ตรงกับคความหมายอันแท้จริงอยู่เนือง ๆ ทั้งการออกเสียง
ก็**ไม่ถูกต้องตามอักขรวิธี** ถ้าปล่อยให้เป็นไปดังนี้ **ภาษาของเราก็มีแก่จะทรุดโทรม**
ชาติไทยเรามีภาษาของเราใช้เอง เป็นสิ่งอันประเสริฐอยู่แล้ว เป็นมรดกอันมีค่าตกทอด
มาถึงเรา ทุกคนจึงมีหน้าที่จะต้องรักษาไว้ ฉะนั้นจึงขอ...ใครช่วยกันรักษาและส่งเสริม
ภาษา ซึ่งเป็นอุปการะและหลักประกัน เพื่อความเจริญวัฒนาของประเทศชาติ...อาละ"

ปัจฉิมลิขิต

ขอตีพิมพ์ลาดขาคตกและมกพร่องของผู้เขียนที่ปรากฏในหนังสือนี้, ผู้เขียนขออุทิศ
ให้เป็นวิทยาทานแก่ท่านผู้อ่าน, ในฐานะเป็นตัวอย่างที่ไม่ควรเอาอย่าง,

ศูนย์วิทยพัทยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาษากฎหมายไทย

การฝึกฝนเรื่องภาษากฎหมายและบทสรุป

ที่มา หนังสือเรื่อง "ภาษากฎหมายไทย" นั้นแต่เดิมเป็นบทความเรื่อง ภาษากฎหมายไทย ซึ่งผู้เขียนนำไปบรรยายในการประชุมวิชาการ ของกรมอัยการครั้งที่ 32 ณ ห้องบรรยายกรมอัยการ เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน 2510 ต่อมาลงพิมพ์ในนิตยสาร "บทบัณฑิตย์" เล่มที่ 25 ตอน 3 สิงหาคม 2511 และวารสาร "ทนายความ" ฉบับที่ 1 ปีที่ 11 เมษายน 2511 ภายหลังผู้เขียนนำมาขยายความเพื่อจัดพิมพ์เป็นหนังสือชื่อ "ภาษากฎหมายไทย" และได้รับรางวัลจากองค์การ ส.ป.อ. ในฐานะเป็นสารัตถคดี ยอดเยี่ยมเรื่องแรกประจำปี 2511 มหาวิทยาลัยรามคำแหง เห็นคุณค่าของหนังสือเรื่องนี้ จึงกำหนดให้เป็นหนังสืออ่านประกอบวิชาหลักการ ใช้ภาษาสำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ส่วน ที่นำมาเป็นแบบเรียนนี้เป็นบทที่ 6 เรื่อง การฝึกฝนเรื่องภาษากฎหมาย และบทที่ 7 บทสรุป จากเนื้อหาทั้งหมด 7 บท

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภท เป็นบทความทางวิชาการเกี่ยวกับการใช้ภาษากฎหมายไทย โดยผู้เขียนพยายามชี้แนะให้นักกฎหมายได้ตระหนักถึงคุณค่าของการฝึกฝนโวหารกฎหมาย บทความเรื่องนี้ให้คุณค่าที่เป็นประโยชน์ไม่เฉพาะแต่ วงการกฎหมายและนักกฎหมายเท่านั้น ยังให้คุณค่าแก่บุคคลทั่วไป และผู้ที่ใฝ่ใจทางด้านการใช้ภาษา เช่น ครู นักเรียน และ นักศึกษา

2. องค์ประกอบการวิเคราะห์

2.1 ความนำ ชื่นต้นด้วยการบอกจุดมุ่งหมายของการ เขียนบทความโดยวิธี ชี้แนะให้เห็นว่านักกฎหมายไม่เห็นความจำเป็นของการฝึกโวหารกฎหมาย เพราะความ เข้าใจผิดมีความชำนาญพอแล้ว ผู้เขียนใช้วิธีชักจูงความสนใจผู้อ่านด้วยประโยคที่ว่า

"ความเข้าใจผิดที่สำคัญประการหนึ่งของบรรดานักกฎหมายก็คือ เรามักจะคิดกันเสียว่า เมื่อเป็นนักกฎหมายแล้ว การพูดการเขียนในเชิงกฎหมายย่อมคืออยู่เอง เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพอยู่แล้ว ส่วนหลายของความเห็นที่เท่าเทียมเป็นการบอกแนวการเขียนเนื้อหาว่า ผู้เขียนจะอ้างอิงหลักฐานประกอบ ดังข้อความที่ว่า "สัก্ষีพยานในเรื่องความเข้าใจผิดนี้มีปรากฏอยู่ในคุณภาพแห่งวรรณกรรมกฎหมายไทยส่วนมาก"

2.2 เนื้อหา แบ่งความสำคัญเป็น 2 ตอน คือ

ก. ตอนแรก เริ่มจากย่อหน้าที่ 2 เป็นตอนที่ขยายความคิดให้รับกับความนำโดยกล่าวถึงองค์ประกอบ 3 ประการของโวหารกฎหมายที่ดี องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดคือความสามารถเฉพาะบุคคลทางด้านกรเขียนและการพูดซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ยังไม่สำคัญเท่าการฝึกฝนโวหารกฎหมาย ในด้านกรฝึกฝนโวหารกฎหมาย ผู้เขียนนำหลักการไวยาธนาของนายเกษม บุญศรี และหลักการฝึกฝนโวหารของนายเรมอนด์ เซฟแมน (Raymond Shapman) มาเป็นแนวตั้งข้อสังเกต โดยอธิบายให้เห็นคล้อยตามลำดับขั้น ผู้เขียนเสริมความคิดด้วยการอ้างอิงหลักฐานและยกตัวอย่าง เนื้อหาตอนท้ายเสนอแหล่งค้นคว้าศึกษาตัวอย่างภาษากฎหมายที่ดี

ข. ตอนสอง เป็นตอนอธิบายให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการพูดและเขียนภาษากฎหมายที่ดี เนื้อหาตอนนีเริ่มจากประโยค "ในเรื่องแนวความคิดเห็นในการพูดหรือการเขียนนั้น ท่านศาสตราจารย์ สัญญา ชรรณศักดิ์ ได้ให้คำแนะนำอันมีค่าอีกแห่งหนึ่งว่า"

เนื้อหาตอนนีใช้วิธีเขียนเช่นเดียวกับตอนแรก คือ สรุปเป็นข้อสังเกตจากแนวความคิดคุณวุฒิและอธิบายถึงเคล็ดลับในการเขียนภาษากฎหมายที่ดีประกอบด้วยแนวคิดเห็น วางเค้าโครงการเขียน มีอารมณ์เขียน มีเวลา การร่างกฎหมายจะต้องพยายามร่างไม่ให้เกิดของโหวตผู้ทุจริตหาประโยชน์ได้ ตอนท้ายเนื้อหาเป็นการสรุปและเสนอเคล็ดลับในการฝึกพูด การไหวพริบเชิงคดี และหลักการเขียน

2.3 ความลงท้าย เป็นตอนที่ผู้เขียนให้ขอเสนอแนะเคล็ดลับในการพูด

และเขียนโดยขยายความจากคำกล่าวของยาขอบ "เพื่อนที่ดีจะช่วยให้เราเขียนหนังสือได้ชัดเจน โดยการช่วยติชมขอเขียนของเรา" ผู้เขียนเห็นว่า "เพื่อนที่ดี" คือตัวผู้พูดหรือผู้เขียนเอง และเคล็ดลับในการติชมตัวเองก็คือเก็บงานเขียนหรือเทปบันทึกเสียงไว้ระยะหนึ่งแล้วจึงนำมาตรวจหาข้อบกพร่อง

3. จุดสำคัญในการตีความ บทความเรื่องนี้มีจุดสำคัญที่จะทำความเข้าใจความหมายซ่อนเร้นใดดังนี้

1. การตีความโวหารเปรียบเทียบสำนวน

1. "บุคคลใดก็ตามแม้จะมีพรสวรรค์ในด้านกาเขียนเก่งและพูดคล่อง มีความคิดเห็นในเชิงกฎหมาย (the legend mind) สูง ถ้าหากขาดการฝึกฝนในเรื่องของโวหารกฎหมายโดยเฉพาะแล้ว ย่อมจะมีโวหารกฎหมายที่ดีได้ยาก เช่นเดียวกับการศึกษาหลักสูตรภาษาไทยโดยปราศจากการฝึกหัดเขียนหรือพูด เปรียบได้เสมือนการหัดว่ายน้ำบนบกนั่นเอง"

การว่ายน้ำบนบก หมายถึง การเรียนรู้และชำนาญเฉพาะทฤษฎีแต่ขาดการฝึกฝนปฏิบัติ เช่นเดียวกับผู้มีอาชีพทางกฎหมายที่ขาดการฝึกฝนเรื่องโวหารกฎหมายจึงมีความชำนาญเฉพาะทฤษฎี แต่ทางปฏิบัติไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร

ตีความจากความคิด

หมายถึง ความรู้ที่เกิดจากความชำนาญช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเลือกและฝึกฝนคนน้อยที่สุด

2. "การพิจารณาปัญหาใดก็ตาม ถ้าละเอียดเกินไปในประเด็นใดประเด็นหนึ่ง อาจทำให้ดูอาน "เห็นพฤษแต่ไม่เห็นไพร" หรือ "เห็นไพรแต่ไม่เห็นพฤษ" หรือกลับกลายเป็นทำเรื่องง่ายเป็นเรื่องยาก"

"เห็นพฤษแต่ไม่เห็นไพร"

หมายถึง เห็นแต่ส่วนนั้นส่วนเดียวโดยไม่เห็นส่วนประกอบอื่น ๆ ที่มี
ความสำคัญต่าง ๆ กันไป

"เห็นไพรแต่ไม่เห็นพฤษ"

หมายถึง นำท่วมทุ่งผักบุ้งโหรงเทรง มุ่งให้รายละเอียดในส่วนอื่น ๆ
จนลืมกล่าวถึงความสำคัญในส่วนที่ตองการกล่าว

หมายถึง การมุ่งพิจารณาเรื่องและถายทอดไม่ตรงประเด็น

คือความจากความคิด

การพิจารณาปัญหาให้ตองแท้ คือความทุกแง่มุมจะช่วยให้แก้
ปัญหาใดตรงจุดที่ตองแก้

3. "อันการคิคคนโวหารกฏหมายใหม่ ๆ ขึ้นไซ้เองเฉพาะตัวนั้น
นากระทำอย่างยั้ง แต่ก็เปรียบเหมือนคายนองคม"

"คายนองคม"

หมายถึง มีทั้งคุณและโทษขึ้นอยู่กับการเลือกวิธีไซ้และความเข้าใจ
ของผู้ไซ้

หมายถึง การตั้งโวหารขึ้นไซ้ เฉพาะตัวนั้น ถ้าเป็นที่ยอมรับทำให้
โวหารมีค่า ขอเขียนนั้นน่าอ่าน หากส่วนวนที่ตั้งใหม่นั้นดู
ขัดเขิน นอกจากจะไม่เป็นที่ยอมรับแล้ว ยังอาจเป็นอันตราย
ที่ผู้ทุจริตจะไปพลิกแพลงหาผลประโยชน์ทางกฎหมายจาก
ศัพท์นั้น ๆ ได้ หรือศัพท์นั้น ๆ อาจก้ออันตรายทางกฎหมาย
แกผู้เขียนได้

คือความจากความคิด

หมายถึง การเชื่อและยอมรับสิ่งใคง่าย ๆ โดยขาดการพิจารณา
พิสูจน์ความจริงเป็นอันตรายตออนาคตคนักเรียนอย่างมาก

2. ตีความจากคำ

เป็นที่น่าสังเกตว่าในบางครั้งเราอ่านวรรณกรรมบทอื่นแล้ว รู้สึกว่าเขียนดี และเป็นที่น่าสนใจ แต่พอย้อนกลับมาอ่านใหม่อย่างพิถีพิถันเพราะได้ กลับกลายเป็นเรื่อง "งวมผาด" และมีชื่อ "งวมพิศ"

งวมผาด	หมายถึง	งวมฉาบฉวย
งวมพิศ	หมายถึง	จะเห็นความงามหรือความมีค่าใดก็ตามเมื่อพิจารณา
	หมายถึง	งานที่มีค่าควรแก่การอ่าน มักจะท่องอ่านโดยใช้ความคิด วิจารณ์ญาณ จึงจะเห็นสาระประโยชน์และเกิดความซาบ ซึ้ง

3. ตีความเนื้อความ

1." การร่างกฎหมายนั้นจะร่างให้ผู้สุจริตเข้าใจได้ถูกต้องเท่านั้นหา
เพียงพอไม่ หากแต่ต้อง พยายามร่างโดยมียอมให้ผู้สุจริตมีโอกาสสนใจเข้าใจดีด้วย"

จงใจเข้าใจผิด หมายถึง พยายามตีความจากโวหารหรือถ้อยคำในภาษากฎหมาย
ให้บิดเบือนไป ในทางที่เป็นประโยชน์ฝ่ายตน เช่น
ขมขื่นหญิง จำเลยอาจแกว่า หญิงยินยอมเอง คังนั้น
จึงไม่มีความผิด

หมายถึง การร่างกฎหมายโดยพยายามให้เกิดของโหวอันเป็นการ
เสียหายแก่โทษ แต่เป็นประโยชน์ต่อจำเลยให้น้อยที่สุด

2." ความเข้าใจผิดที่สำคัญประการหนึ่งของบรรดานักกฎหมายคือ เรามัก
จะคิดกันเสียว่า เมื่อเป็นนักกฎหมายแล้ว การพูดการเขียนในเชิงกฎหมายยอมคืออยู่เอง
เพราะเป็นส่วนหนึ่งของวิชาชีพอยู่แล้ว"

หมายถึง นักกฎหมายนั้นมักจะสำคัญตัวผิดว่าการประกอบอาชีพกฎหมาย
คือคือการ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมาย
หมายถึง คนมีความรู้นั้นมักมองไม่เห็นขอบพระองค์ของตัวเอง

3. " คือความคานความมุ่งหมายของผู้เขียน

1. ผู้เขียนต้องการให้เห็นความสำคัญในการฝึกฝนโวหารกฎหมายซึ่ง
เป็นรากฐานในการประกอบวิชาชีพกฎหมาย
2. ต้องการแนะนำวิธีการพูดและวิธีการเขียนไปทดลองปฏิบัติ

4. คุณค่าของบทความ

4.1 กลวิธีการเขียน คุณค่าของบทความเรื่องนี้อยู่ที่กลวิธีการเขียน ซึ่ง
ใช้เป็นแบบอย่างในการเขียนบทความวิชาการได้อย่างดี เพราะการอ้างอิงหลักฐานทุก
แห่งทำเป็นระบบและมีระเบียบ ทำเชิงอรรถเช่นเดียวกับงานวิจัย นอกจากนี้ยังมีคุณค่า
ทางด้าน

4.1.1 ลักษณะการเขียน ผู้เขียนแบ่งการดำเนินเรื่องออกเป็น

1. ที่มาของปัญหา เกิดจากความเข้าใจผิดของผู้มีอาชีพ
ทางกฎหมาย ที่มองข้ามความสำคัญในการฝึกฝนโวหารกฎหมาย
2. ความสำคัญของการฝึกโวหารกฎหมาย เปรียบเทียบกับการ
ศึกษาหลักภาษาโดยปราศจากการฝึกหัดเขียนหรือพูด
3. วิธีการฝึกเขียนและพูดในการประกอบอาชีพกฎหมาย
4. สรุปและเสนอเคล็ดลับในการฝึกเขียนและพูดภาษากฎหมาย

วิธีการเขียน ผู้เขียนกล่าวนำถึงเรื่องนั้นโดยตรง เช่น

"อันโวหารกฎหมายนั้นจะดีเพียงไร ย่อมขึ้นอยู่กับ....."

"สำหรับตัวอย่างภาษากฎหมายที่ดีนั้น ในระบบกฎหมายของเราก็มียุเป็นจำนวน
มีใช่น้อย" ต่อจากนั้นจึงให้รายละเอียดหรือความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิทางคานนั้น ๆ

(ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ) มาเป็นหลักฐาน แล้วสรุปเป็นข้อสังเกตของผู้เขียนในส่วนนั้น ๆ ในการสรุปนี้บางครั้งแทรกความคิดเห็นของผู้เขียนไว้ด้วย เช่น ตอนที่กล่าวถึงแนวการพูดหรือการเขียน (หน้า 367 - 368)

"ในเรื่องแนวความคิดเห็นในการพูดหรือการเขียนนั้น ท่านศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ ได้ให้คำแนะนำอันมีค่าอีกแห่งหนึ่งว่า

"ศิลปแห่งการแสดงออกนั้น ผู้เขียนเชื่อว่าให้ฝึกมีขึ้นได้.....
.....จึงจะพูดได้ดี นี่เป็นความสำคัญนัก"

สำหรับเรื่องแนวความคิดเห็นในการเรียนโดยเฉพาะนั้น นักอักษรศาสตร์ท่านหนึ่งได้ให้คำแนะนำว่า

"ก่อนที่จะลงมือเขียนผู้เขียนต้องคิดแล้วคิดอีก จนกว่าความคิดนั้นจะแจ่มแจ้ง.....ถ้าผู้ฟังไม่เข้าใจเขาก็จะแก้ไขให้เรียบร้อย ฯลฯ"

ตามหลักเกณฑ์แนวความคิดเห็นดังกล่าว เราจะสังเกตจากโวหารที่ดีในวรรณกรรมกฎหมายชั้นเอกทั้งหลายได้ประการหนึ่ง....."

นอกจากวิธีเขียนจะเกี่ยวเนื่องกันไปเป็นลำดับแล้ว ที่นับว่าแปลกจากบทความเรื่องอื่น ๆ คือการใช้เชิงอรรถและเครื่องหมายวรรคตอนแบบสากลนิยม นอกจากนี้มีตัวอย่างประกอบความเข้าใจเสมอ

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง แบ่งได้เป็น 3 ประการ คือ

1. ความน่าเชื่อถือจากตัวบุคคลที่นำมาอ้าง ในการเสนอแนวความคิดหรือหลักการใด ๆ นั้น ผู้เขียนมักอ้างอิงถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่มีชื่อในเรื่องนั้น ๆ มาประกอบการเขียนตลอดเรื่อง เช่น แนวความคิดเรื่องการพูดการเขียนของ ศาสตราจารย์ สัญญา ธรรมศักดิ์ วิธีฝึกโวหารกฎหมายของ ศาสตราจารย์ บอนเนอมี โดเบอร์ และหลักการไวยากรณ์ของ เฮร์เบิร์ต สเปนเซอร์ เป็นวิธีการเขียนที่อ้างอิงตัวบุคคล

เป็นข้อสนับสนุนความน่าเชื่อถือของเนื้อหา

2. ความน่าเชื่อถือในวิธีการอ้างอิง ใช้การอ้างอิงแบบงานวิจัย คือทำ เชิงบรรณและตอนท้ายเล่มมีสารบัญคนเรื่องและคนคำไวควย

3. ความน่าเชื่อถือคนตัวผู้เขียน นอกจากจะมีวิธีเขียนอ้างอิงหลักฐานในหน้าเชื่อถือแล้ว ผู้เขียนมีตำแหน่งเป็นศาสตราจารย์สอนวิชากฎหมาย นักกฎหมาย ผู้พิพากษาศาลฎีกา และอธิบดีกรมมนตรี นอกจากนี้ หนังสือเรื่องภาษากฎหมายไทยนี้ยังได้รับรางวัลสารัตถคดียอดเยี่ยมเล่มแรกจากองค์การ ส.ป.อ. เมื่อ พ.ศ. 2511 อีกควย

4.2 คุณภาพทางความรู้ บทความเรื่องนี้ใช้ความรู้เป็นแก่นในการดำเนินเรื่องแต่ใช้วิธีการเขียนที่ไม่ทำให้ผู้อ่านเคร่งเครียดเหมือนอ่านตำรา ผู้อ่านได้รับความรู้ในเรื่อง

1. ความรู้เรื่องโวหารกฎหมาย วิธีการฝึกคิดค้นโวหาร เค็ดคดั้มในการร่างตัวบทกฎหมาย การใช้วาทศิลป์ในการวาคความ การตีความโวหารกฎหมาย
2. ศิลปะการใช้ภาษาไทยในการพูดและการเขียน
3. วิธีเขียนบทความวิชาการในแนววิจัย วิธีเขียนอ้างอิงขอเท็จจริง
4. ความมีชื่อหรือเชี่ยวชาญในสาขาวิชาของบุคคลที่นำมาอ้างอิง

4.3 ความเหมาะสมกับวัย ความสนใจอ่านของนักเรียนวัยนี้มักจะเริ่มสนใจชีวิตแบบผู้ใหญ่ เช่น สนใจเกี่ยวกับเรื่องของโลก สังคม และปัญหาส่วนตัวต่าง ๆ ถ้าเป็นเชิงวิชาการจะนิยมเรื่องที่มีเนื้อหาสาระถูกต้องและติดตามเรื่องใดไม่ยาก บทความเรื่องการฝึกฝนโวหารกฎหมายไทยนี้เขียนขึ้นจากขอเท็จจริงทางวิชาการ การเสนอเนื้อหาสาระมีหลักฐานอ้างอิงความน่าเชื่อถือ แม้เรื่องจะค่อนข้างยาว แต่วิธีเขียนโดยแบ่งเป็นย่อหน้าสั้น ๆ จะช่วยดึงความสนใจที่จะช่วยให้นักเรียนวัยนี้อ่านต่อไปจนจบได้ นอกจากนี้การใช้เครื่องหมายวรรคตอนยังช่วยให้อ่านสบาย เนื้อหาของบทความไม่มีศัพท์ยากทางวิชาการ

และในอนาคต เมื่อได้รับการปรับปรุงแล้วจะช่วยให้การทำความเข้าใจกฎหมาย การนำไปใช้สะดวกรัดกุม และแก้ไขของโหวตาง ๆ ได้ผล ตอนท้ายเป็นโวหารท้าทายเชิงวิงวอนให้วงการกฎหมายยอมรับการฟื้นฟูภาษากฎหมายไทยอย่างจริงจัง

3. ความลงท้าย ผู้เขียนอัญเชิญพระบรมราโชวาทพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสพระราชทานปริญญาบัตร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มาเป็นความลงท้ายและเน้นบทสรุปความสำคัญของภาษา ขอความสวดท้ายก่อนจบเรื่อง ผู้เขียนเขียนออกตัวว่า "ขอฉีกพลาตขาดตกบกพร่องของผู้เขียนที่ปรากฏในหนังสือนี้ ผู้เขียนขออุทิศให้เป็นวิทยาทานแด่ท่านผู้อ่าน ในฐานะเป็นตัวอย่างไม่ควรเอาอย่าง"

ขอฉีกพลาตและขาดตกบกพร่องนี้ หมายถึง การทดลองใช้เครื่องหมายวรรคตอนแบบอังกฤษ ซึ่งผู้เขียนทดลองนำมาแก้ไขข้อบกพร่องในเรื่องการแบ่งวรรค

จุดสำคัญในการตีความบทสรุปนี้มี 2 แห่ง คือ ตอนที่ เป็นโวหารท้าทายเชิงเรียกร้องให้วงการกฎหมายฟื้นฟูภาษากฎหมายไทยอย่างจริงจัง ส่วนขอความสวดท้ายก่อนจบเรื่องเป็นโวหารเชิงออกตัวถึงการนำเครื่องหมายวรรคตอนมาใช้ ซึ่งขัดกับหลักของนักวิชาการภาษาไทย ซึ่งเห็นว่า เป็นงานเขียนที่ฉีกแบบและรุ่งรัง การที่ผู้เขียนกล่าวว่า "ผู้เขียนขออุทิศให้เป็นวิทยาทานแด่ท่านผู้อ่าน ในฐานะเป็นตัวอย่างไม่ควรเอาอย่าง" ครุ่น่าไปสอนตีความทางความคิดไคว่า เป็นการท้าทายความคิดนักวิชาการภาษาไทยอย่างแยบยล ขอฉีกพลาตในการใช้ภาษาไทยส่วนใหญ่ นั้น เป็นข้อบกพร่องเรื่องการแบ่งวรรค โดยเฉพาะพวกโฆษณา หรือครู ผู้เขียนจึงพยายามหาวิธีช่วยแก้ไขให้ผู้อ่าน และผู้เขียนเข้าใจได้ตรงกัน ความคิดในบรรทัดสุดท้ายจึงเป็นการท้าทายให้นักวิชาการภาษาไทยเปลี่ยนแปลงความคิดในรูปแบบเก่า

บทความ
เรื่อง

การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ
และ
การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ทำนอง สิงคาลวณิช

การส่งเสริมการเกษตรของไทย

การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ

การเกษตรเป็นของคู่กับมนุษยชาติมาแต่กาลดึกดำบรรพ์ เนื่องจากเป็นมรดกแห่งปัจจัยสี่ ฉะนั้น การทำนุบำรุงและส่งเสริมการเกษตรย่อมต้องมีสืบเนื่องมาแต่โบราณกาล หากแต่เป็นการยากที่จะค้นหาหลักฐานว่า ได้มีวิธีการแบบไหน อย่างไร เพราะประเทศไทยเริ่มมีที่ตั้งและสร้างเนื้อสร้างตัวเป็นหลักแหล่งในสมัยกรุงสุโขทัย เป็นราชธานี (ราว พ.ศ. 1800) ซึ่งมีศิลาจารึกเป็นหลักฐานว่า พ่อขุนรามคำแหง ทรงมีรัฐประศาสน์นโยบายในทางส่งเสริมและบำรุงการเกษตร แม้จะไต่ถวิลว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" และให้ประชาชนมีอิสระเสรีในการประกอบอาชีพตามถนัด พร้อมทั้งให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ปลูกสร้างทำที่ดินให้เป็นประโยชน์ และให้เป็นมรดกตกทอดไปถึงลูกหลานต่อไป ทรงจัดการชลประทานช่วยเหลือการเพาะปลูกของราษฎร ทรงมีพระราชนิยมในการส่งเสริมและนำประชาชนในการปลูกป่า ปลูกสวน จากพระราชกรณียกิจถ้าจะนำมาเปรียบกับลักษณะของงานส่งเสริมการเกษตรปัจจุบันจะเห็นได้ว่า ถึงแม้ว่าทรัพยากรธรรมชาติ เช่นที่ดิน น้ำยังมีมาก แต่พระองค์ก็ได้ป้องกันการทำไร่เลื่อนลอยของประชาชน โดยมอบที่ดินให้เป็นกรรมสิทธิ์ และช่วยเหลือการเพาะปลูกของเกษตรกรในด้านชลประทาน ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันมิให้เกษตรกรคิดย้ายที่ทำกินบ่อย ๆ และการที่ทรงนำเกษตรกรปลูกป่า ปลูกสวน ด้วยพระองค์เองทรงทำหน้าที่เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกรที่ครบถ้วน โดยนอกจากจะแนะนำชี้แจงแล้วยังทรงสาธิตการปลูกต้นไม้ให้ประชาชนได้เห็นโดยวิธีให้ประชาชนเรียนด้วยการทำเอง

ต่อมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง พ.ศ. 1893 - 1912) ได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง 4 กรม (หรือ 4 กระทรวง) ที่เรียกกันว่า จตุสดมภ์ คือ กรมเมือง กรมวัง กรมคลัง และกรมนา หน้าที่ที่สำคัญในระยะแรกนั้น ส่วนมากจะเกี่ยวกับการป้องกันและระงับข้อพิพาทของราษฎร เนื่องจาก

การแย่งกันทำ แย่งน้ำทำนา สัตว์พาหนะเข้าทำลายพืชผลในนาไร และแก้ไข้ควย การจัดสรรที่ทำนาไรให้เป็นหลักแหล่ง ซึ่งนับว่าเป็นการบำรุงการเกษตรอย่างหนึ่ง เพราะทำให้มีประสิทธิภาพในการผลิตดีขึ้น เนื่องจากไม่ต้องเสียเวลาทำมาหากินไป วิวาทและฟ้องร้อง ทั้งจะก่อให้เกิดความสามัคคีต่อไป ขณะเดียวกันก็จะเป็นการจัด ปัญหาข้อพิพาทของ เกษตรกร เกี่ยวกับการประกอบอาชีพให้หมดไป ต่อมาได้มีการปรับปรุงหน้าที่ของ กรมนาให้กว้างขวางออกไปอีก เช่น จัดให้ประชาชนไปทำการเพาะปลูก ในพื้นที่ว่างเปล่า จัดการชลประทานจัดให้มีเจ้าหน้าที่ของ กรมนาออกไปประจำตาม ภูมิภาค เพื่อดำเนินการตามหน้าที่ให้ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ นอกจากนั้น ยังมีหน้าที่ พิเศษที่สำคัญเพิ่มเติมเฉพาะ เจ้าหน้าที่ส่วนภูมิภาค ซึ่งเรียกชื่อตำแหน่งในครั้งนั้นว่า "ข้าหลวงกรมนา" ดังข้อความที่เกี่ยวข้องของตอนหนึ่งจากหนังสือประวัติกระทรวง เกษตร ฉบับวันที่ 1 เมษายน 2510 ว่า "... ให้สืบเหตุผลแห่งการเพาะปลูกที่ควรเป็น สินค้า จะคงเป็นปกติ ทรงอยู่หรือดีขึ้น ทรมลงประการใด ในหัวเมืองนั้นควย เพื่อ กรมนาจะได้ทราบไว้สำหรับเป็นทางที่จะได้คำริต่อไป"

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่า ลักษณะงานส่งเสริมการเกษตรภายใต้การควบคุม ของกรมนา (ในอดีตรกรมนามีฐานะเป็นกระทรวง เอกสารบางเล่มเรียกกระทรวง นา เพราะตำแหน่งหัวหน้ากรมมีฐานะเป็นเสนาบดี) ในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ ต่อเนื่องกันมาจนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 5 นี้ ได้มีการป้องกันการทำนาไรแบบเลื่อนลอย อย่างจริงจัง เพราะการแย่งพื้นที่ทำกินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งมีอยู่อย่างจำกัดจนถึง เกิดข้อพิพาทกันนั้น จะทำให้แตกความสามัคคีและหย่อนสมรรถภาพในการทำงาน กรณี ที่เกษตรกรมีที่ดินที่ไม่ดี ทางราชการก็ให้ความช่วยเหลือในด้าน การชลประทาน พร้อมกับ ส่งเจ้าหน้าที่ออกไปศึกษาสำรวจสภาพการเกษตรว่า ดีขึ้นหรือเลวลงอย่างไร เพื่อกรม นาจะได้นำมาประกอบการพิจารณาแก้ไขในโอกาสต่อไป ดูไม่แตกต่างกับหน้าที่ของ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการ เกษตรในปัจจุบันเท่าไรนัก

เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2435 พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวพระ
 บิรมหาราช ได้ทรงตั้งกระทรวงเกษตรพาณิชย์การ (และได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
 กันมาตามกาลสมัยเป็นกระทรวงเกษตรราชการ กระทรวงเกษตรจนถึงปัจจุบันเป็นกระทรวง
 เกษตรและสหกรณ์) อย่างไรก็ดี หน้าที่หลักของกระทรวงนี้ก็คือ จัดการเรื่องการเพาะ
 ปลูกและเลี้ยงสัตว์ และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงเกษตรราชการออก
 ประกาศ ลงวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2451 แต่งตั้งข้าหลวงเกษตรประจำมณฑลต่าง ๆ
 5 มณฑล เปรียบได้เป็นภาค 5 ภาค

หน้าที่หลักของข้าหลวงเกษตร คือ จัดการบำรุงการเพาะปลูกประจำมณฑล
 ซึ่งอาจเทียบกับราชการในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ปัจจุบันนี้ คือ ตำแหน่งเกษตร
 จังหวัด (แต่ขอบเขตและพื้นที่รับผิดชอบน้อยกว่า) และมีหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริม
 การเกษตรประจำจังหวัด คงนั้น จะเห็นได้ว่า รัฐบาลได้เริ่มจัดให้มีเจ้าหน้าที่ออกไป
 ปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรมานานถึง 66 ปีแล้ว ต่อมา ประมาณกลางปี 2453 ได้
 มีการจัดประชุมระหว่างผู้แทนกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงเกษตรราชการ เพื่อ
 ปรึกษาหาข้อตกลงแบ่งหน้าที่ที่จะมอบหมายกันระหว่างข้าหลวงเทศาภิบาลมณฑล และ
 ข้าหลวงเกษตรซึ่งอาจเปรียบได้เหมือนผู้วาราชการจังหวัด (แต่ขอบเขตพื้นที่ความรับ
 รับผิดชอบน้อยกว่า) และเกษตรจังหวัดในปัจจุบัน มติที่ประชุมเกี่ยวกับหน้าที่ของข้าหลวง
 เกษตรอาจพอสรุปได้ดังนี้

1. ให้ข้าหลวงเกษตรทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยข้าหลวงเทศาภิบาลในมณฑลนั้น ๆ
 เกี่ยวกับวิธีจัดการบำรุงการเพาะปลูก และได้อนุมัติในหลักการให้มีตำแหน่งปลัดเกษตรเทียบ
 เท่าตำแหน่งปลัดอำเภอ ประจำปฏิบัติตามอำเภอทุกอำเภอ ถ้าอำเภอใดยังหาคนบรรจุ
 ไม่ได้ ให้สมุหบัญชีอำเภอทำการแทนไปก่อน

2. ทำการสอดส่องตรวจตราดูว่า จะมีการเพาะปลูกพืชใดเป็นสินค้าได้บ้าง
 และให้วินิจฉัยดูว่า ควรจะบำรุงการเพาะปลูกพืชชนิดใด จึงจะได้ผลดี และให้นำความ

ชำนาญของ เกษตรกรมาประกอบการพิจารณาด้วย พร้อมกับให้ความเห็นด้วยว่า รัฐบาลควรเกี่ยวข้องกับอุทกชนได้เพียงใด

3. ทำรายงาน น้ำท่า น้ำฝน รายงานการทำนาและพืชอื่น ๆ รายงานสินค้าที่มีชื่อขายกันมาก หรือสินค้าใหม่ในท้องถิ่น รายงานสัตว์พาหนะต่าง ๆ สัตว์ที่เป็นสินค้าและรายงานทางเดินสินค้า

4. จัดให้มีการบำรุงสัตว์ โดยให้วินิจฉัยว่าในมณฑลใดควรจะมีบำรุงสัตว์ที่มีประโยชน์ชนิดใดที่เหมาะสมกับทำเลของพื้นที่มณฑลนั้น ๆ

5. จัดให้มีการประมวลสถิติการเพาะปลูก สินค้า น้ำฝน น้ำท่า ความเจริญก้าวหน้าของการเพาะปลูก สัตว์พาหนะและสินค้าต่าง ๆ ตลอดจนราคาพืชผลและอื่น ๆ ที่เป็นสินค้าซื้อขายกันในท้องถิ่น แล้วส่งให้กระทรวงเกษตรราชการทุก ๆ เดือน เพื่อกระทรวงเกษตรราชการจะได้รวบรวมทำเป็นรายงานประจำปีสำหรับให้มหาดชนทราบทั่วกัน

สำหรับวิธีการส่งเสริมนั้น แม้ชาวดวง เกษตรแต่ละคนจะไม่เคยศึกษาเล่าเรียนวิชาการทางเกษตรกันมากนัก และบางคนอาจไม่เคยเรียนมาก่อนเลย (โรงเรียนกระทรวงเกษตรราชการตั้งเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2451) แต่ก็ได้สร้างเทคนิควิธีในการส่งเสริมการเกษตรได้เหมาะสมและได้ผลดี สมควรที่ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในยุคปัจจุบันควรจะได้เอาเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป ซึ่งพอประมวลสรุปจากหนังสือและเอกสารได้ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดในการตั้งสถานีทดลอง เพื่อหาความรู้ไปใช้ในการส่งเสริมเริ่มจากความรู้ ประสบการณ์ว่า "การเพาะปลูก เช่น การทำไร่ ทำสวนนั้น ผิดกันกับการทำนาเพราะต้องอาศัยที่ดินเป็นประมาณ และพื้นที่ดินไม่เหมือนกัน จะทำการเพาะปลูกพืชแบบเดียวกันทั่วทุกภูมิภาคไม่ได้" "... และการที่จะเพาะปลูกพืชผลใด ๆ ให้ได้ประโยชน์ดีเต็มที่ไม่ให้พลาดพลั้งจากประโยชน์ ตลอดจนรู้วิธีจะป้องกันภัยอันตราย

อันจะพึงเกิดขึ้นนั้น ก็จำเป็นต้องตั้งสถานีหรือสวนทดลองขึ้นในท้องที่ต่าง ๆ เพื่อทดลองเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ ที่ควรจะปลูกในท้องที่นั้น ให้เป็นแบบอย่างสำหรับผู้ที่ทำการเพาะปลูกนั้นทำตามได้"

"สถานีทดลอง เช่นนี้ในชั้นต้นคิดจะตั้งทดลองปลูกต้นยางพารา และมะพร้าวขึ้นที่ในมณฑลนครศรีธรรมราช หรือภูเก็ต แต่สักสถานีหนึ่งก่อน"

"สำหรับการทำนาคิดจะตั้งขึ้นในบริเวณทุ่งหลวง คลองรังสิตแห่งหนึ่งก่อน"

"สำหรับการทดลองปลูกฝ้าย จะตั้งขึ้นในมณฑลนครสวรรค์แห่งหนึ่งก่อน"

2. การแบ่งเขตเกษตร มีแนวความคิดจากปารประชุมระหว่างข้าหลวงเทศาภิบาลและข้าหลวงเกษตร เมื่อวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2453 มีข้อความในรายงานการประชุมตอนหนึ่งว่า "... การเพาะปลูกพืชผลต่าง ๆ ที่กระทรวงเกษตร-ธิการคิดจะบำรุงให้เป็นสินค้าหลักของประเทศต่อไปนั้น คือ ข้าว ฝ้าย ยางพาราและมะพร้าว การที่จะเพาะปลูกพืชผลใด ๆ ให้งอกงามก็ได้ผลบริบูรณ์เต็มพื้นที่นั้น ต้องประกอบด้วยดินฟ้าอากาศที่เหมาะสมกับพืชผลเหล่านั้น จึงจะได้ผลดี เหตุฉะนั้น ควรต้องแบ่งท้องที่ในพระราชอาณาเขตที่สมควรจะปลูกพืชผลชนิดใดนั้นเสีย"

"ท้องที่ที่จะเหมาะกับการปลูกต้นยางพาราและมะพร้าว ควรให้อยู่ในมณฑลต่าง ๆ อันอยู่ในแหลมมลายู ตลอดขึ้นมาถึงปราณบุรี"

"ท้องที่ที่จะเหมาะกับการปลูกข้าวนั้น ควรให้อยู่ตั้งแต่ปราณบุรีขึ้นไปเสมอ นครสวรรค์ และท้องที่ที่สมควรปลูกฝ้ายนั้น ควรให้อยู่ตั้งแต่นครสวรรค์ขึ้นไปจนตลอดพระราชอาณาเขตฝ่ายเหนือ"

"การที่จะแบ่งพระราชอาณาเขตออกเป็นสามตอนสำหรับเพาะปลูกพืชผลที่ควรจะบำรุงให้เป็นสินค้าหลักของประเทศ ดังได้กล่าวมาแล้วนั้นไม่ใช่จะคิดจำกัดให้

ปลูกแต้ข้าว ฝ้าย ยางพารา และมะพร้าวเพียง 4 อย่างเท่านั้น เมื่อพืชผลใด ๆ ซึ่ง
จะเพาะปลูกให้เป็นประโยชน์สำหรับใช้ในประเทศและจะจำหน่ายออกไปต่างประเทศ
ได้ก็เพาะปลูกได้หลายอย่าง"

ความมุ่งหมายของการแบ่งเขตเกษตรก็เพื่อให้บรรดาข้าหลวง เกษตรได้ใช้
เป็นแนวในการบำรุงการเพาะปลูกให้เหมาะสมกับภูมิประเทศ ซึ่งจะเป็นผลดีแก่เกษตรกร
และเศรษฐกิจของประเทศ

3. การเผยแพร่การเกษตร ซึ่งเป็นวิธีการที่นำความรู้ทางเกษตรไปสู่มวลชน
ซึ่งมีอยู่หลายแบบ เช่น การจัดการแสดงสาธารณะ หรือที่เรียกอย่างสมัยใหม่ว่า
"นิทรรศการ" การจัดให้มีการประกวดพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และผลิตภัณฑ์ทาง เกษตร
การแสดงวิธีปฏิบัติทาง เกษตรด้วยการทำจริง หรือปัจจุบันเรียกกันว่า "สาธิต" ฯลฯ

ตามรายงานประจำปีของกระทรวงเกษตรธิการ เดือนกันยายน ร.ศ. 118
ถึงเดือนมีนาคม ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2442 - 2454) เรียบเรียงโดยพระโศภณผลพูน
ทวีมีหลักฐานว่า งานแสดงกสิกรรมและพาณิชยกรรม ได้จัดขึ้นครั้งแรกที่สวนสระปทุม
กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 18 - 24 เมษายน ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) และครั้งที่ 2
วันที่ 11 - 20 เมษายน ร.ศ. 130 (พ.ศ. 2454) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งใครจะอัญเชิญพระราชดำรัสตอนหนึ่งในการที่ทรงเสด็จไป
เปิดงานและรับเป็นผู้อุปถัมภ์แห่งการแสดงกสิกรรมและพาณิชยกรรมว่า "... การใด ๆ
ก็ดี ถ้าชักชวนด้วยปากหรือด้วยหนังสืออย่างเดียวกันก็ไม่ใครพอ ผู้จัดตั้งแต่งแสดงให้เห็น
ด้วยตาไม่ได้ เพราะผู้ไม่ใคร่รู้สึกเมื่อเหมือนฟังคำอธิบายหรืออ่านหนังสือ การดูเป็นเครื่อง
ทำให้เพลิดเพลิน เพราะฉะนั้น จึงศึกษาไปรู้ไป โดยไม่รู้ตัวว่าเรียน ความรู้ที่ได้ไป
โดยอาการเช่นนี้ก็มักจะซึมซาบอยู่ในหัวใจ และจกจำไปไว้นาน..." ในงานแสดงก็
ได้จัดให้มีการสาธิต การเลี้ยงไหม สาวไหม วิธีการไถนาด้วยเครื่องจักรให้ผู้ชมได้
ดูการปฏิบัติงานของเครื่องมือสมัยใหม่ ทำให้การแสดงเป็นที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก

ส่วนการประกวดพันธุ์พืช พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กระทรวงเกษตรธิการจัดให้มีการประกวดพันธุ์ข้าวขึ้นที่เมืองชัยบุรี (อำเภอชัยบุรี จังหวัดปทุมธานี) ตามประกาศของกระทรวงเกษตรธิการ ในวันที่ 1 มีนาคม ร.ศ. 126 (พ.ศ. 2450) มีข้อความตอนหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดให้มีการประกวดพันธุ์ข้าวในครั้งแรกว่า "... เพื่อให้ราษฎรชาวนารู้ลึกและเห็นประโยชน์ในการที่จะปลูกข้าว ... เพื่อให้ได้ข้าวอย่างดี มีคุณลักษณะและเมล็ดคล้ายคลึงหรือเสมอเหมือนกันหมด ... เพื่อให้ราษฎรชานาไทยที่ยังขาดความรู้ในการเลือกคัดเมล็ดข้าวที่ดีมาใช้เป็นข้าวปลูก ... เพื่อเป็นการอุดหนุนและบำรุงพันธุ์ข้าวที่ดีไว้ใช้ทำพันธุ์และนำไปขยายให้แพร่หลายต่อไป..." และได้มีการจัดประกวดติดต่อกันไปอีกหลายปี แต่ได้ย้ายเข้ามาจัดในกรุงเทพฯ พร้อมกับไปขยายการประกวดพันธุ์ข้าวให้กว้างขวางไปถึงภูมิภาค โดยให้มีการประกวดภายในภูมิภาคก่อนแล้วส่งพันธุ์ข้าวที่ได้รับรางวัลเข้ามาประกวดในกรุงเทพฯ ขณะเดียวกันก็ได้เพิ่มการประกวดพืชอื่น ๆ พืชไร่ พืชผัก ไม้ผล สัตว์ต่าง ๆ และผลิตภัณฑ์เกษตรอื่น ๆ เช่น ของป่า เครื่องเทศ สิ่งของเครื่องใช้ในการเกษตร นับว่าเป็นการเผยแพร่การเกษตรกรรมที่ได้รับการต้อนรับจากมหาชนเป็นอย่างดี

วิธีเผยแพร่ความรู้ทางเกษตรด้วยการปฏิบัติหรือทำให้ราษฎรชานาได้เห็นกรรมวิธีโดยตลอด ดังที่เรียกกันในสมัยนี้ว่า สาธิต นั้น ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ได้มีการดำเนินการกันมาแล้วแต่ในอดีตกาล ดังปรากฏในรายงานการแสดงสถิติกรมและพาณิชย์-การ ครั้งที่ 1 ณ กรุงเทพฯ ฯ เมื่อวันที่ 18 เมษายน ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) ว่า หลังจากการประกวดพันธุ์ข้าวแล้วก็ให้กระทรวงเกษตรธิการได้ซื้อข้าวพันธุ์ดีที่นำมาพร้อมแสดงให้หมด แล้วนำไปแจกจ่ายแก่ราษฎรชานาสำหรับใช้เป็นพันธุ์ข้าวปลูก โดยการให้เปล่า แล้วให้เจ้าหน้าที่นำไปดูนาหลวงในบริเวณทุ่งพญาไท ให้เห็นเป็นตัวอย่างตั้งแต่การไถ ทำเทือก บักดำที่ทำด้วยความประณีตทุกอย่าง เพื่อให้เปรียบเทียบกับของนารัฐเองว่า ทำไม่จึงไม่ได้รางวัลหรือทำไมได้ผลดี นอกจากนั้นระหว่าง

งานแสดงกลสิกรรมและพาณิชยกรรม ก็ยังมีการสาธิตการเลี้ยงไหม การไถนา (ด้วยรถแทร็กเตอร์) และมีการแสดงการใช้เครื่องมือที่ทำจากต่างประเทศ เปรียบเทียบถึงประสิทธิภาพของเครื่องมือแต่ละชนิด) และอื่น ๆ ประกอบในงานน่าสนใจอีกหลายกิจกรรม ประกอบกับมีหลักฐานในรายงานแสดงกลสิกรรมและพาณิชยกรรม ครั้งที่ 2 ฉบับภาษาอังกฤษเรียกการปฏิบัติการต่าง ๆ เหล่านั้นว่า demonstration ซึ่งตรงกับคำแปลที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันว่า สาธิต และจากลักษณะวิธีที่สาธิตก็จัดได้ว่ามีทั้งสาธิตวิธี (Method Demonstration) และสาธิต (เปรียบเทียบ) ผล (Result Demonstration)

4. การส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวเข้าเป็นกลุ่มหรือสถาบัน รัฐบาลในสมัยโบราณได้มองเห็นการนี้ไกลถึงความจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่มเกษตรกรมาเป็นเวลานาน แต่โดยเหตุที่ชาคผู้ติดตามปฏิบัติตามแนวความคิดนี้อย่างใกล้ชิด จึงมีหลักฐานจากรายงานการประชุมระหว่างชาวหลวงเทศาภิบาล และข้าหลวงเกษตร เมื่อวันที่ 24 กันยายน ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453) ซึ่งบันทึกไว้ตอนหนึ่งว่า "ชาวนาและผู้ที่ทำกรเพาะปลูกอื่น ๆ ในประเทศเราโดยมาก ย่อมมีความซัดสนจนยาก คับแค้นไม่มั่งมีบริบูรณ์ เหมือนชาวนาในบางประเทศที่ให้จัดการทำนุบำรุงแล้วนั้น เพราะชาวนาในประเทศเรายังต่างคนต่างทำกัน ตามกำลังของตนที่มีอยู่อย่างเดียว หากได้รวบรวมขึ้นเป็นหมู่เป็นคณะ เพื่อออกหนุนเงื้อจาซึ่งกันและกัน ให้ชาวนาที่อยู่ในหมู่และคณะเดียวกันนั้น ได้ทำการเพาะปลูกได้เสมอทั่วไประยะ และคณะ (โซไซตี้ - Society หรือ กิลด์ - Guild) ที่ตั้งขึ้นเช่นนี้ รัฐบาลเป็นผู้ออกข้อบังคับ และตามที่ขออภัยพระราชกำหนดกฎหมายให้เป็นประโยชน์ แก่ชาวนาในทางเพาะปลูกนั้นเป็นที่ตั้ง"

"ที่จะจัดการเพาะปลูกให้มีความเจริญขึ้นได้นั้น แม้แต่จะรวบรวมและชักนำชาวนาให้เป็นหมู่และคณะขึ้นตั้งที่ได้กล่าวมาแล้ว เพื่อทำการให้เป็นหลักฐานมั่นคงยิ่งขึ้น แต่อย่างเดียวนั้น ก็ยังไม่สามารถที่จะให้การเพาะปลูกเจริญขึ้นได้ เพราะเมื่อจะทำการ

ให้ใหญ่ยิ่งขึ้นเพื่อได้รับผลมากขึ้น ก็จำเป็นต้องมีทุนที่จะใช้นั้นได้พอควรแก่การ เพราะ
 เหตุฉะนั้น เมื่อมีโซไซตีการเกษตร Agricultural Society ตั้งขึ้นแล้วก็จำเป็นต้อง
 มีแบงก์การเกษตร Agricultural Bank สำหรับให้ชาวนากู้ยืมเงินไปทำทุน จึงจะ
 เป็นการสำเร็จตลอดไปได้ แบงก์การเกษตรเช่นนี้รัฐบาลยอมอุดหนุนแนะนำให้ตั้งขึ้น และ
 ออกข้อบังคับในการตั้งแบงก์ และการกู้ยืมตามสมควร ฝ่ายแบงก์ที่ใหญ่เงินนั้นให้กู้ยืมไป
 โดยมีหลักฐาน ให้เรียกดอกเบี้ยแต่พอสมควร และให้ทางฝ่ายแบงก์และชาวนาที่กู้ยืมไป
 ทำทุนนั้นหากำไรใดด้วยกันทั้งสองฝ่าย ทั้งการกำหนดให้ชาวนาหรือผู้ทำการเพาะปลูก
 ต้องส่งดอกเบี้ยและทุนคืน ต้องมีกำหนดให้นานพอที่ชาวนาสามารถจะเก็บผลจากการ
 เพาะปลูกที่กู้ไปทำนั้นมาส่งได้"

หลังจากที่ได้มีมติให้ดำเนินการชี้ชวนให้เกษตรกรรวมตัวขึ้นเป็นกลุ่ม และ
 เสนอแนะให้รัฐบาลได้ตั้งธนาคารสินเชื่อเพื่อการเกษตรแล้ว ไม่อาจค้นหาหลักฐานว่า
 ได้ดำเนินการไปแค่ไหนเพราะเอกสารรายงานต่าง ๆ ไม่ทราบว่า จะได้มีใครได้บันทึก
 หรือรวบรวมไว้ที่ไหนอีกหรือไม่ ที่พอทบทวนได้ก็คือ มีการดำเนินงานรูปสหกรณ์ในปี
 2459 และต่อมาได้จัดตั้งธนาคารเพื่อการสหกรณ์ ซึ่งอาจจะถือว่าเป็นระบบงานที่ข้าม
 ขึ้นจากอนุบาลผ่านไป ชยม งานชั้นปฐม คือกลุ่มเกษตรกรตามแนวความคิดของรัฐบาล
 เก่าต้องถูกมองข้ามไป หลังสงครามโลกครั้งที่สองสงบลงมีนักวิชาการการสำเร็จการ
 ศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้น ก็ได้ความคิด (นึกว่าของใหม่) มาริเริ่มและเร่งรีบ
 ดำเนินการจนเกษตรกรปรับตัวเกือบจะไม่ทัน

ลักษณะวิธีการส่งเสริมและเผยแพร่การเกษตรในสมัยเก่า ประมาณ 60 กว่า
 ปีมาแล้ว แม้บุคคลในรัฐบาลและข้าราชการในระดับรองจะไม่มีใครศึกษาเล่าเรียนการ
 เกษตรมาเลย หรือมีผู้ได้รับการศึกษาวิชาการเกษตรมาบ้าง (โรงเรียนวิชาการ
 เพาะปลูกหรือเปิดสอนวิชาเพาะปลูกเมื่อปี พ.ศ. 2451) แต่วิชาการที่เรียนก็คงค่อนข้าง
 ข้างจำกัด เพราะขาดครูผู้สอน แม้กระนั้นงานในคานทำนุบำรุงการเพาะปลูก หรืองาน

ส่งเสริมการเกษตรก็ได้นำไปช่วยดี ไม่เคยมีปัญหาการขาดแคลนอาหารภายในประเทศ ไม่มีปัญหาในเรื่องสินค้าเกษตรกรรม มีไม่พอจำหน่ายให้ต่างประเทศ ซ้ำยังได้นำชาวไทยไปทำชื่อเสียงได้รับรางวัลที่ 1 และรางวัลรอง ๆ ในอันดับ 10 รางวัลแรก อย่างที่เรียกกันว่า Top Ten ในคราวประกวดพืชทั่วโลกที่ประเทศแคนาดาเมื่อปี 2476 อีกด้วย ทั้งนี้ ทั้งนั้น ก็เนื่องจากความรู้ความสามารถของบุคคลในรัฐบาลในอดีต และวิธีการส่งเสริมต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการอยู่ในอดีตนั้น แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังคงนำมาใช้ได้และถือกันว่า เป็นวิธีส่งเสริมเกษตรสากล คงจะขอสรุปพอให้เห็นได้ดังต่อไปนี้

1. จัดส่งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งข้าหลวงเกษตรออกไปประจำปฏิบัติงานในภูมิภาค (มณฑล) ให้ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยข้าหลวงเทศาภิบาล ในเรื่องการเพาะปลูก และมีหน้าที่ออกตรวจตราสอดส่องแนะนำให้เกษตรกรได้รู้จักการทำนุบำรุงการเพาะปลูกให้ดีขึ้น เช่นเดียวกับวิธีปัจจุบันที่เรียกกันว่า ส่งเสริมเผยแพร่เป็นรายบุคคล
2. ส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวเป็นกลุ่มหรือสถาบัน เพื่อความเป็นปึกแผ่นมั่นคงในการประกอบอาชีพ มีโอกาสกู้ยืมเงินจากธนาคารสินเชื่อ เพื่อปรับปรุงและขยายกิจการ มีอำนาจในการต่อรองซื้อขายผลิตผล มีความสะดวกและประหยัดในการปฏิบัติงานส่งเสริมแนะนำของเจ้าหน้าที่ วิธีการส่งเสริมลักษณะนี้ในปัจจุบันเรียกว่า วิธีส่งเสริมแบบคณะบุคคลหรือกลุ่มเกษตรกร แล้วสนับสนุนให้กลุ่มเกษตรกรตั้งสภาจังหวัดเป็นนิติบุคคล
3. การจัดการแสดงหรือนิทรรศการและการประกวด เป็นลักษณะวิธีส่งเสริมเผยแพร่การเกษตรแก่มหาชนหรือมวลชน ซึ่งปัจจุบันนี้ก็ยังมีการเผยแพร่แบบนี้อยู่มาก อาทิ การจัดงานแสดงการเกษตรในจังหวัดต่าง ๆ การประกวดพืชและสัตว์ แต่เพื่อการประหยัดและเพิ่มความสนใจแก่มวลชน จึงได้นำงานนิทรรศการและการประกวดมารวมจัดเป็นงานเดียว

วิธีส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ทางเกษตรสู่เกษตรกรทั้ง 3 แบบนี้ เป็นเพียงหลักกว้าง ๆ ส่วนศิลปะหรือเทคนิควิธีของแต่ละแบบที่ใช้กันในอดีตก็นำมาใช้ได้ดีในยุคปัจจุบัน

เพียงแต่จะนำไปประยุกต์ให้เป็นไปตามภาวะการเปลี่ยนแปลงของ เศรษฐกิจ สังคม
ของกาลสมัย

การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยปัจจุบัน

การดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทยเท่าที่สืบสาวราวเรื่อง
ได้ก็เริ่มตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 ซึ่งจัดกร
ปกครองโดยแบ่งเป็น 4 เหล่า เรียกว่าจตุสดมภ์ คือ เวียง วัง คลัง นา หัวหน้ากรม
หรือกระทรวงนามีตำแหน่งเป็นขุนนา (เทียบเท่าเสนาบดีหรือรัฐมนตรี) ทำหน้าที่เป็น
พนักงานดูแลไร่นาและรักษาเสบียงอาหารสำหรับพระนคร (พระนครศรีอยุธยา) ส่วน
รายละเอียดไม่ทราบว่า ได้มีการดำเนินงานอย่างไร แต่สันนิษฐานว่าคงไม่มีงานส่งเสริม
การเกษตรที่พิสดาร นอกจากการผลิตอาหารไว้เพื่อบริโภคอย่างเดียว มีหลักฐาน
ระบุว่า "ประชาชนในสมัยอยุธยาีความเป็นอยู่และอาชีพอย่างบริบูรณ์พูนสุข" และ
ต่อนั้นก็ไม่อาจค้นคว้าหาหลักฐานมาประกอบการเขียนได้ จนถึงสมัยแผ่นดินพระบาท
สมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ซึ่งเริ่มมีการค้าขายกับต่างประเทศ
และได้มีการเร่งรัดการผลิตด้วย การจัดส่งเจ้าหน้าที่ออกไปประจำปฏิบัติงานในภูมิภาค
(มีข้าหลวง เกษตรประจำมณฑลและปลัดเกษตรประจำอำเภอไม่มีกล่าวถึงระดับจังหวัด)
จัดให้มีการเผยแพร่ความรู้ด้วยการจัดแสดงสาธารณะ การประกวดพืชซึ่งในครั้งกระนั้น
การทำนาเป็นอาชีพที่สำคัญที่สุด งานส่งเสริมการเกษตรส่วนใหญ่จะเน้นหนักไปในการ
เพิ่มผลผลิตข้าว แต่เนื่องจากการปลูกพืชในขณะนั้นยังต้องอาศัยทรัพยากรธรรมชาติ
เพียงด้านเดียว เพื่อป้องกันการเสียหายอันอาจจะเกิดขึ้นจากน้ำท่วม ฝนแล้ง จึงได้มี
การแนะนำส่งเสริมให้มีการปลูกพืชอายุสั้น เช่น ถั่ว งา ผักตบชวา ฯลฯ หลังการทำนาและ
ปลูกต้นผลไม้และไม่ขึ้นต้นในที่ดอน หัวไร่ปลายนาไว้ด้วย นับว่าเป็นคำแนะนำที่ถูกหลัก
วิชาการจัดไร่นา (Farm management) เป็นอย่างยิ่ง ขณะเดียวกัน ก็ได้เร่งผลิต
เจ้าหน้าที่ทางเกษตรให้พอเพียง ซึ่งนอกจากจะได้มีการจัดตั้งโรงเรียนสอนวิชาการ

เกษรแล้วยังได้จัดส่งนักเรียน ข้าราชการ ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ เพื่อให้กลับมา
ทำหน้าที่เป็นครู อาจารย์ต่อไป เมื่อเกิดสงครามโลกในราวปี พ.ศ. 2460 การ
เกษรของไทยได้รับการกระทบกระเทือนด้วย เนื่องจากการค้าขายกับต่างประเทศ
ต้องชะงักลง เพราะไม่มีเรือขนส่ง (โดยเฉพาะสินค้าข้าวซึ่งทำรายได้ให้แก่ประเทศ
ไทยมากที่สุดขณะนั้น) แต่การสร้างคนทำงานด้านเกษรก็เป็นอย่างกว้างขวางขึ้น
โดยความร่วมมือกันทั้งกระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงเกษตราธิการ

คงจะเนื่องจากสาเหตุที่ไม่มีการส่งข้าวออกจำหน่ายไปต่างประเทศระหว่าง
สงคราม พอดีจึงไม่ค่อยพิถีพิถันในเรื่องคุณภาพข้าว เพราะข้าวที่ผลิตได้ส่วนใหญ่ใช้
บริโภคภายในประเทศ เลยทำให้เกษตรกรขาดความเอาใจใส่ในเรื่องการคัดเลือกพันธุ์ข้าว
ปลูกเช่นก่อนสงคราม ครั้นพอสงครามสงบก็เริ่มส่งข้าวออกจำหน่ายต่างประเทศอีก
ในราวปี 2463 - 2464 ตลาดโลกได้กำหนดว่า ข้าวไทยมีคุณภาพเสื่อมลงมาก ทำ
ให้ราคาข้าวลดลงเกือบครึ่ง ชาวนาพากันเดือดร้อน รายได้ของประเทศพลอยตกต่ำลง
ด้วย ระเบียบนี้สถานีทดลองข้าวซึ่งมีอยู่แห่งเดียว ตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2459 ที่อำเภอชัยบุรี
จังหวัดปทุมธานี ต้องทำงานหนักเป็นพิเศษ แม้จะขาดนักวิชาการอยู่บ้าง สถานีทดลอง
ข้าวก็นำพันธุ์ข้าวเพื่อศึกษา คัดเลือกเอาพันธุ์ที่ดีที่สุดขณะนั้นออกขายให้ถึงมือ
ชาวนาโดยเร็วก่อน ควบคู่กันให้ชาวนานำข้าวของตนมาแลกเปลี่ยนพันธุ์ดีไปปลูก ผลงานของ
สถานีทดลองครั้งนี้ทำให้ชื่อเสียงของข้าวไทยในต่างประเทศเริ่มดีขึ้นบ้าง ถึงกระนั้น
สถานีทดลองก็มีใคนึงนอนใจคงทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป และยังคงส่งพันธุ์ข้าวไป
ประกวดในงานประกวดพันธุ์พืชทั่วโลก ที่เมืองเรจินา ประเทศแคนาดาเมื่อปี 2476
ปรากฏว่าข้าวบินแก้วได้รับรางวัลที่หนึ่ง และรางวัลรอง ๆ ลงไปอีกถึง 10 รางวัล
ทำให้ชาวไทยในตลาดโลกชือ่ชื่อเสียงกลับคืนมาได้ แต่ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวก็น่าเสียดาย
เพาะปลูกก็ได้ ยังไม่แพร่สู่เกษตรกรทั่วไปเท่าที่ควร แม้จะมีผู้สำเร็จการศึกษาวិชา
การทางเกษรมาบ้าง ทั้งจากในประเทศและต่างประเทศ แต่ส่วนมากจะถูกส่งให้ไปเป็น
ครูอาจารย์ เพื่อเร่งผลิตคนให้ออกมาทำงาน แต่กรมเกษรในฐานะผู้รับผิดชอบในเรื่อง

การส่งเสริมชาวพันธุ์ดีในขณะนั้นไม่อาจรอได้ จึงในปี 2480 กรมเกษตรได้ทำการคัดเลือกผู้ที่จบการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ 8 (ม.ศ. 5 ปัจจุบัน) จำนวน 50 คน เข้ารับการอบรมที่สถานีทดลองข้าวชัยบุรี โดยจัดเป็นหลักสูตร 15 เดือน มีทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ อาทิ วิชาพฤกษศาสตร์ พืชสำคัญ ดิน ชลประทาน และวิชาการอื่น ๆ ที่จะต้องนำไปใช้ในการส่งเสริมแนะนำวิธีการปรับปรุงการทำนา สำหรับภาคปฏิบัตินั้น นอกจากให้ฝึกปฏิบัติงานในสถานีทดลองแล้ว ยังได้ส่งไปฝึกปฏิบัติยังไร่นาของเกษตรกรโดยตรง หลังจากสอบแล้วก็ให้บรรจุเป็นพนักงานบำรุงข้าวตามจังหวัด อำเภอต่าง ๆ และวิธีเดียวกันนี้ก็ได้ออกให้มีการอบรมอีกเป็นรุ่นที่ 2 ในปี 2481 จำนวน 12 คน (ความจริงรับมากกว่านั้นแต่ลาออกไปเสียบ้าง) แล้วก็ได้ออกไปประจำปฏิบัติงานตามอำเภอต่าง ๆ และทำหน้าที่เป็นพนักงานบำรุงพันธุ์ข้าว เช่น เติม ต่อมาสินค้าประเภทพืชไร่ เช่น ฝ้าย ปอ (กระเจา) เริ่มมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจขึ้นมา แต่เจ้าหน้าที่ที่ผลิตได้มีจำนวนจำกัด ความรู้ที่มีก็หนักไปในทางการปลูกข้าวมากกว่าอย่างอื่น จึงได้รับโอนครูโรงเรียนเกษตรกรรมมาจากกระทรวงศึกษาธิการบ้าง ผู้สำเร็จการศึกษาอาชีวเกษตรกรรมบ้าง และแบ่งแยกกันดำเนินงานเป็นพืชแต่ละชนิดไป งานส่งเสริมการทำนาจะมีพนักงานข้าวดำเนินการอยู่ในจังหวัดภาคกลาง งานส่งเสริมฝ้ายจะมีพนักงานฝ้ายดำเนินงานอยู่ในจังหวัดที่มีการปลูกฝ้ายได้ดี เช่น จังหวัดพิษณุโลก (เคยมีการทำแปลงทดลองปลูกฝ้ายที่อำเภอพรหมพิราม เมื่อปี พ.ศ. 2458 และจัดตั้งโรงหีบฝ้ายรับซื้อฝ้ายจากเกษตรกรมาหีบแล้วนำเมล็ดพันธุ์ออกแจกจ่ายให้เกษตรกรไปทำพันธุ์ปลูกต่อไป) ฝ้ายเคยเป็นสินค้าส่งออกไปจำหน่ายต่างประเทศ แต่แล้วต้องชะงักลงในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1 ต่อมาได้มีอุปสรรคในการขยายและส่งเสริมการปลูกฝ้าย งบประมาณรับซื้อฝ้ายได้รับจำกัด เนื่องจากสถานการณ์การเงินของประเทศ แต่ก็ได้มาเริ่มส่งเสริมฝ้ายกันอีกครั้งหนึ่งในปี พ.ศ. 2480 จึงจำเป็นต้องมีเจ้าหน้าที่ออกไปทำงานช่วยเหลือแนะนำ

งานส่งเสริมปอ (กระเจา) ก็เช่นกัน เมื่อแรกก็มีการผลิตเพื่อใช้กันเอง ภายในประเทศ ลักษณะของการเพิ่มผลผลิตก็เป็นไปตามธรรมชาติ ซึ่งมีปลูกกันมากในท้องที่อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และอำเภอศรีสำโรง จังหวัดสุโขทัย แต่ผลิตไม่ได้ทันความต้องการ จึงต้องจัดให้มีเจ้าหน้าที่ชุดหนึ่งเรียกพนักงานปอมีหน้าที่ส่งเสริมแนะนำให้มีการปลูกกันกว้างขวางขึ้น ในราวปี พ.ศ. 2482 สำหรับปอแก้วที่ปลูกกันมากอยู่ในขณะนี้ เป็นพืชที่นำมาปลูกกันหลังสงครามโลกครั้งที่ 2

เนื่องจากความสำคัญของพืชมีมากขึ้น และปริมาณมากขึ้นประการหนึ่ง และอัตราค่าจ้างปฏิบัติงานมีจำกัดอีกประการหนึ่ง ทางราชการกรมเกษตรจึงได้จัดระบบงานส่งเสริมการเกษตรใหม่ โดยระงับการแย่งงานส่งเสริมเป็นพืชแต่ละชนิด เช่น ข้าว ฝ้าย และปอ เพราะสภาพแวดล้อมทางเกษตรยังไม่อาจแยกได้เป็นพื้นที่ หรือเขตปลูกพืชโดยเฉพาะได้ นอกจากนั้นแล้วยังมีนโยบายที่ให้เกษตรกรปลูกพืชมากกว่าหนึ่งชนิด และไม่ปลูกพืชเพียงครั้งเดียว เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิตและเพิ่มรายได้ ฉะนั้น เพื่อที่จะสนองให้เป็นไปตามนโยบายและวัตถุประสงค์ ทางราชการจึงจำเป็นต้องรับเสริมอัตราค่าจ้างโดยเร็ว ซึ่งได้ดำเนินการสองทางด้วยกัน คือ รับโอนจากกระทรวงศึกษาธิการเพิ่มเติมและรับสมัครผู้สำเร็จการศึกษาวิชาเกษตรกรรม ถึงกระนั้นก็ยังไม่ทันความต้องการ (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เริ่มตั้งเมื่อ พ.ศ. 2486 กว่าจะได้ผู้สำเร็จการศึกษาราวปี 2490) ฉะนั้น ในปี 2489 ทางราชการจึงได้คัดเลือกผู้จบการศึกษาชั้นมัธยมบริบูรณ์ (มัธยมปีที่ 6 หรือ ม.ศ. 3 ปัจจุบัน) มารับการอบรมเพิ่มอีก 50 คน คล้ายรุ่นก่อน ๆ แต่ได้ปรับปรุงหลักสูตรเป็น 2 ปี แล้วส่งออกปฏิบัติงานตามนโยบายใหม่ คือดำเนินการส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกพืชทุกชนิดที่เหมาะสม กับสภาพแวดล้อมทางเกษตร โดยให้เน้นหนักพืชที่มีความสำคัญต่อท้องถิ่น และที่ส่งออกจำหน่ายต่างประเทศได้

โดยเหตุที่ในระยะแรก ๆ จุดอ่อนของการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ที่ขาดผู้มีความรู้ทางเกษตร ต่อมาสถาบันการศึกษาทุกระดับก็ช่วยกันผลิตเพื่อให้พอกับ

ความต้องการและทันกับสถานการณ์ ปัจจุบันนี้ปัญหาหลักกลายเป็นว่ามีผู้สำเร็จการศึกษา
 วิชาการทางเกษตรเหลือเฟือ แต่ทั้งรัฐบาลและเอกชนไม่มีงบประมาณจะจ้าง สำหรับ
 โครงสร้างของการบริหารก็ได้มีการปรับปรุงกันเรื่อยมาตามความเหมาะสมกับสถานการณ์
 ทางเศรษฐกิจสังคม ตามปกติแล้วรูปบริหารของส่วนราชการจะคงที่ไม่ได้ ต้องมีการ
 พัฒนาไปตามรูปลักษณะของการจัดบริการของรัฐ ซึ่งมีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่
 เสมอ หน่วยบริหารงานส่งเสริมการเกษตรปัจจุบัน แม้ว่าจะยังไม่สมบูรณ์รูป แต่ก็เห็นว่า
 เหมาะสมกับภาวะการณ์ การบริหารงานส่งเสริมการเกษตรหรือการบริหารงานใด ๆ
 ก็ตาม โครงสร้างหรือการแบ่งส่วนงานเพื่อบริหารอาจมีความสำคัญน้อยกว่าคนทำงาน
 ยิ่งงานส่งเสริมการเกษตรมีหลักการดำเนินงานแบบให้การศึกษา เกษตรกรผู้รับการ
 ศึกษาจะมีความรู้และประสิทธิภาพในการผลิตดีขึ้นแค่ไหนเพียงไรนั้น ก็ขึ้นอยู่กับผู้บริการ
 คือผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร

เป้าหมายของงานส่งเสริมการเกษตรที่ราชการระบุไว้ในหลักการและเหตุผล
 ในการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้มีหน้าที่รับผิดชอบงานส่งเสริมการเกษตร
 ของประเทศ พอสรุปได้ว่า ให้มีหน้าที่บริการวิชาการเกี่ยวกับการเกษตรของประเทศ
 พอสรุปได้ว่า ให้มีหน้าที่บริการวิชาการเกี่ยวกับการเกษตรสาขาต่าง ๆ ให้เกษตรกร
 นำไปใช้ประกอบการเลี้ยงชีพ และเป็นอาชีพ ตลอดจนความรู้ทางโภชนาการการจัด
 เคหะและการปฏิรูปผลผลิตและวิธีการอื่นใดที่จะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตให้สูง
 และดีขึ้น เมื่อทางฝ่ายบริหารกำหนดความมุ่งหมายมาเช่นนั้น ทางฝ่ายวิชาการซึ่งมี
 หลักการแบบการศึกษาที่จำต้องนำมาประยุกต์ให้สอดคล้องกัน เพื่อให้ผู้ดำเนินการส่งเสริม
 เกษตรจะได้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเดียวกัน

เมื่องานส่งเสริมการเกษตรมีหลักการแบบบริการการศึกษา วิธีดำเนินการจึงต้อง
 ยึดหลักการของการศึกษา ซึ่งจะประยุกต์ได้ดังนี้

1. พุทธิศึกษา หมายถึงการให้ความรู้ทางวิชาการเกษตร อาทิ วิชาพฤกษศาสตร์ พืชกรรม ปฐพีวิทยา ฯลฯ
2. หัตถศึกษา หมายถึงการให้ความรู้ทางศิลปปฏิบัติ (Practical Arts) อาทิ วิธีการใช้เครื่องมือเกษตรชนิดต่าง ๆ การเพาะและขยายพันธุ์พืชแบบต่าง ๆ ฯลฯ
3. พลศึกษา หมายถึงการให้ความรู้ทางการบำรุงสุขภาพ อาทิ วิชาการทางโภชนาการ เคหเศรษฐศาสตร์ เพื่อให้อนามัยดี มีแรงทำงาน
4. จริยศึกษา หมายถึงการให้ความรู้ทางการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นพลเมืองดี มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ อาทิ การแนะนำให้รู้จักการประกอบสัมมาอาชีวะ การรู้จักช่วยตนเอง การทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ (กลุ่มเกษตรกร สหกรณ์ การเกษตร)

อย่างไรก็ดี แม้ว่าการศึกษาทั้งสี่ประเภทจะมีความสำคัญต่องานส่งเสริมการเกษตรไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน แต่งานส่งเสริมการเกษตรจะได้ผลสมบูรณ์ที่สุด ถ้าสามารถจะจัดบริการแก่เกษตรกรให้ได้ทุกประเภทสอดคล้องกันและประสานกัน สำหรับในทางปฏิบัติปัจจุบันนี้ยังนับได้ว่าจัดไม่ได้เต็มรูปการศึกษาทั้ง 4 ประเภทเท่าที่ควรจะเป็น หากจะจัดเป็นอันดับอาจได้ดังนี้

1. พุทธิศึกษา ได้แก่การเผยแพร่ความรู้ทางเกษตร แม้จะได้มีการเน้นหนักในการศึกษาประเภทนี้อย่างยิ่ง แต่ก็ยังไม่ได้ผลเท่าที่ควร เนื่องจากสาเหตุที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงของระบบเกษตรกรรมค่อนข้างรวดเร็ว จากเพื่อเลี้ยงชีพเป็นเพื่อการค้าและอุตสาหกรรม ทำให้เกษตรกรมีความจำเป็นที่ต้องมีความรู้กว้างขวางและรวดเร็วทันการด้วย แต่เจ้าหน้าที่ไม่อาจให้บริการได้ทันความต้องการและได้ทุก ๆ อย่าง ทั้งอิทธิพลของทัศนคติดั้งเดิมของเกษตรกรยังเหนียวแน่น ซึ่งเจ้าหน้าที่ต้องใช้เวลาและเทคโนโลยีสูงในการคลี่คลาย ประกอบกับตัวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรเองก็หาความรู้ใส่ตัวเพื่อปรับตนให้ทันกับภาวะการเปลี่ยนแปลงได้ไม่ทันเช่นกัน

2. หัตถศึกษา ถ้าจะจัดฐานะของบุคคลในสังคมแล้ว เกษตรกรจะอยู่ในฐานะนครหัตถกร คืออยู่ประกอบการใช้แรงงานทางกาย เพราะลักษณะของอาชีพต้องอาศัยศิลปะปฏิบัติไม่ยิ่งหย่อนกว่าทฤษฎี แต่ความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานประจำวันของเกษตรกรในปัจจุบันนี้ ส่วนมากจะได้จากตนเองและผู้อื่นมากกว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตร ดังนั้น วิธีการเหล่านั้นจะมีความถูกต้องเหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพแค่ไหนเพียงไร จึงไม่อาจประเมินได้ การให้บริการการศึกษาประเภทนี้ถือว่าเป็นจุดอ่อนของงานส่งเสริมการเกษตร เว้นเจ้าหน้าที่บางคนที่ทราบข้อบกพร่อง และหาทางปรับปรุงตัวเองให้เหมาะสมกับหน้าที่และความรับผิดชอบก็เป็นที่ยกย่องสรรเสริญของผู้รับบริการ แต่ก็เป็นเรื่องของแต่ละบุคคล อย่างไรก็ตาม ไรก็ดี ไม่ควรให้สถานการณดังกล่าวเป็นอยู่เช่นนี้ตลอดไป

3. พลศึกษา การเกษตรกรรมเป็นอาชีพที่ต้องใช้แรงงานดังที่ทราบกันอยู่ การบำรุงสุขภาพอนามัยจึงเป็นเรื่องสำคัญ หากผู้ประกอบการมีร่างกายไม่สมบูรณ์ย่อมหมายถึงไม่มีการผลิต แต่บริการความรู้ทางด้านอาหารและโภชนาการแก่เกษตรกรยังไม่มี จะมีบางหน่วยงานทำบ้างก็เป็นรูปการทดลองและยังเลื่อนลางอยู่มาก ส่วนจะเป็นหน้าที่ของหน่วยงานไหนนั้น เข้าใจว่ายังไม่มีการกล่าวถึง อาจจะเกี่ยวกับการบริหาร แต่งานส่งเสริมการเกษตรมีหน้าที่ทำให้มีการผลิต การเอาใจใส่ดูแลเกี่ยวกับสวัสดิภาพของผู้ผลิต จึงน่าจะให้ความสนใจอยู่บ้าง เพราะปัจจุบันนี้สุขภาพของเกษตรกรไม่เพียงแต่จะเสื่อมโทรมลง เนื่องจากการตรากตรำและใช้แรงงานเท่านั้น สภาพแวดล้อมเป็นพิษอันเนื่องจากการใช้เคมีภัณฑ์ เช่น ปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช ยังมีส่วนช่วยให้ประสิทธิภาพในการใช้แรงงานของเกษตรกรต้องลดน้อยถอยลงด้วย

4. จริยศึกษา เนื่องจากเกษตรกรเป็นบุคคลที่จัดได้ว่าอยู่ในวัยสูงอายุ ซึ่งถือว่าเป็นผู้มีสติสัมปชัญญะ ทำมาหาเลี้ยงชีพด้วยตนเอง มีความรับผิดชอบชีวิตของตนเองและครอบครัว การให้บริการการศึกษาประเภทนี้จึงมิได้ปฏิบัติโดยวิธีตรงหรือต่อหน้า เพราะเป็นมารยาททางสังคมอย่างหนึ่งที่จะให้เกิดเกียรติยกย่องซึ่งกันและกัน แต่เจ้าหน้าที่

ที่ออกไปเยี่ยมเยียนแนะนำความรู้ที่ได้สอดแทรกหรือเสริมให้ทั้งในลักษณะตัวต่อตัว หรือ ประชุมชี้แจงเป็นกลุ่ม ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้การศึกษาอีกสามประเภทมีพลังที่จะเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตของเกษตรกรได้มากขึ้น ทำให้มีรายได้สูง มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น ผลพลอยได้ก็คือ เกษตรกรจะเป็นผู้มีสัมมาอาชีพ เป็นพลเมืองดี ไม่มีปัญหาทางสังคมและมีประโยชน์ต่อบ้านเมือง

หลักการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรของประเทศไทยและประเทศอื่น ๆ ที่ถูกกำหนดให้อยู่ในประเภทประเทศกำลังพัฒนา (Developing Countries) นั้น ถึงแม้ว่าจะยึดหลักการบริการการศึกษาเป็นแกน หรือแนวการบริหารงาน แต่เป็นเพียงเครื่องยึดเหนี่ยวเพื่อป้องกันมิให้ผู้ปฏิบัติออกนอกเส้นทางจนเกินไปเท่านั้น เนื่องจากบรรดาบริการทั้งหลายจะมีแต่การศึกษาเท่านั้น ที่เป็นเครื่องมือช่วยให้เกษตรกรรู้จักช่วยตัวเองได้ วัสดุอุปกรณ์อาจช่วยไบบ้างแต่เพียงแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และจะมีข้อเสียมากกว่าข้อดี เพราะเมื่อเกษตรกรเกิดความเคยชินแล้วจะเลยเหมาเอาว่าเป็นบริการประเภทผูกพัน ความคิดริเริ่มที่จะช่วยตัวเองก็จะหมดไป โดยที่ลักษณะของการเกษตรไทยส่วนใหญ่จัดอยู่ในประเภทเพื่อเลี้ยงชีพ มากกว่าเพื่อการค้าหรืออุตสาหกรรม เนื่องจากขนาดนาไร่เล็กกำลังผลิตต่ำรายได้น้อย บริการจำกัดโอกาสพัฒนาทำได้ภายในขอบเขต ทำให้การบริการการศึกษาหรือความรู้ทางเกษตรอย่างเดียวกันไม่ได้ผลที่สมบูรณ์รูปหมายความว่า เกษตรกรไม่สามารถจะปฏิบัติตามคำแนะนำได้ทั้งหมด อาทิ เกษตรกรมีความรู้ในด้านการป้องกันกำจัดศัตรูพืช แต่ไม่มีเงินซื้อเครื่องมือและยาปราบศัตรูพืช หากรัฐบาลจะซื้อมาแจกก็จะเป็นการสร้างบริการผูกพัน และไม่มีวันสิ้นสุด หรือมีพืชพันธุ์ใหม่ที่มีคุณสมบัติดี ตลาดต้องการราคาสูง เกษตรกรก็อยากได้ทำพันธุ์ปลูก แต่ไม่อาจหาได้ในท้องถิ่นเช่นนี้ ผู้แนะนำส่งเสริมก็ต้องชวนชวนหามาให้ เกษตรกรบางรายอาจเต็มใจซื้อ ขณะเดียวกันบางรายอยากปลูกแต่ใจคิดว่า ยังไม่มีเงินซื้อ ถ้ารัฐบาลจะรับหน้าที่บริการจัดหาวัสดุอีกหน้าที่หนึ่งด้วย นานไปก็จะกลายเป็นสถาบันธุรกิจ หลักการอย่างหนึ่งของงานส่งเสริมการผลิตมีอยู่ว่า ต้องให้มีปริมาณผลิตผลมากพอและ

กับการขนส่งเพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ซื้อ ฉะนั้น เพื่อให้จะให้การดำเนินงาน
 ส่งเสริมการเกษตรโดยผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ นอกจากจะจัดบริการความรู้ให้แก่
 เกษตรกรโดยตรงเพื่อนำไปพิจารณาประกอบการปฏิบัติอย่างที่เราเรียกว่า Tech-
 nical Know-how และยังต้องใช้เทคนิควิธีการในการจัดการ ให้ได้วัสดุอุปกรณ์และปัจจัย
 การผลิตอื่น ๆ มาเพื่อใช้ประกอบการผลิตให้ได้ผลสมความมุ่งหมายอีกด้วย ซึ่งวิธีจัด
 การแบบนี้เรียกกันตามสมัยว่า Management Know-how มีความหมายว่า ผู้นำ
 ส่งเสริมความรู้แก่เกษตรกรนั้นมิใช่เป็นผู้จัดหาปัจจัยเหล่านั้นมาให้โดยตรง แต่จะ
 เป็นผู้จัดให้สถาบันบริการที่เกี่ยวข้อง (ราชการหรือเอกชน) เป็นผู้รับจัดบริการแทน
 ซึ่งดำเนินการได้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การเผยแพร่ความรู้ ความมุ่งหมายให้สถาบัน
 ที่เกี่ยวข้องได้ทราบและเข้าใจทั่วกัน เพื่อขอการสนับสนุนจัดทำแผนปฏิบัติงานร่วมกับ
 จัดวิธีดำเนินงานให้ประสานสอดคล้องกัน ฯลฯ สำหรับงานส่งเสริมการเกษตรด้าน
 Management Know-how นี้ เนื่องจากความรู้ ประสบการณ์เกี่ยวกับสาขาวิทยาการ
 ทางด้านนี้ยังไม่แพร่หลายกว้างขวาง จึงยังทำให้ระบบขั้นตอนของการทำงานส่งเสริม
 การเกษตรขาดการประสานงานและซุกซลัก เป็นผลให้เกษตรกรได้รับบริการไม่
 ไปตามจังหวะของความจำเป็น ทำให้การทำงานไม่ได้ผลสมความตั้งใจ จึงไม่มอบ
 ความไว้วางใจแก่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมเกษตรเท่าที่ควร โดยที่งานส่งเสริมการเกษตร
 ขาดระบบการบริการและแนวปฏิบัติที่แน่นอนนี้เอง ทำให้ยากแก่การเปลี่ยนทัศนคติ
 ของเกษตรกรว่า เป็นการช่วยให้ช่วยตัวเอง มิใช่เป็นการช่วยเหลืออย่างไม่มีขอบเขต
 ใดๆก็ดี เนื่องจากงานส่งเสริมการเกษตรเป็นระบบงานใหม่ หากจะได้เร่งเปลี่ยน
 ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องให้ถูกต้องโดยเร็ว โอกาสที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแปรทัศนคติ
 ของเกษตรกรให้เข้าใจและปรับตัวให้เหมาะสมกับแนวการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ก็จะ
 ทำได้โดยเร็วเช่นกัน โดยที่เป้าหมายการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรอยู่ที่ตัวเกษตรกร
 ฉะนั้น วิธีการส่งเสริมที่จะนำมาใช้ได้ก็คือ ระบบการเข้าถึงตัวเกษตรกร ซึ่งจำแนก
 ได้ดังนี้

1. การส่งเสริมแบบเป็นรายบุคคล
 - 1.1 จัดเจ้าหน้าที่ออกส่งเสริมเผยแพร่ความรู้เฉพาะ เรื่องแก่เกษตรกรที่นำไร
 - 1.2 จัดเจ้าหน้าที่ชี้แจงแนะนำแก่เกษตรกร ณ ที่ทำการ
 - 1.3 ติดต่อกับ - ตอบปัญหาทางจดหมายระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกร
 - 1.4 นำชมกิจกรรม เช่น พืชใหม่ ไรสาธิต ฯลฯ
 - 1.5 ติดต่อกับขบวนการสื่อสารอย่างอื่น ๆ อาทิ โทรทัศน์ โทรเลข ฯลฯ
2. การส่งเสริมแบบเป็นกลุ่มบุคคล
 - 2.1 จัดให้มีการประชุม อบรม สัมมนา ที่เป็นพิธีการ
 - 2.2 นำชมกิจกรรม เช่น นาไรสาธิต สถานีทดลอง ทัศนศึกษา ฯลฯ
 - 2.3 การจัดชั้นเรียนหรือฝึกวิชาปฏิบัติแบบทำเป็นหลักสูตร
 - 2.4 จัดเจ้าหน้าที่ไปชี้แจงแนะนำและแก้ปัญหาร่วมแก่เกษตรกรทั่วไป
 - 2.5 ฝึกอบรมเกษตรกรบางกลุ่มเพื่อดำเนินงานเฉพาะกิจ
3. การส่งเสริมแบบมวลชน
 - 3.1 จำหน่าย จ่าย และแจกเอกสารคำแนะนำและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ
 - 3.2 จัดรายการทางวิทยุ โทรทัศน์
 - 3.3 จัดให้มีการประกวดและนิทรรศการ
 - 3.4 จัดฉายภาพยนตร์และภาพยนตร์ฉายเครื่องและวิธีอื่น ๆ
 - 3.5 จัดเป็นการแสดง

วิธีการส่งเสริมเผยแพร่ความรู้ทั้ง 3 แบบ มีกรรมวิธีดำเนินการเป็น 3 ลักษณะ คือ การพูด การเขียน และการดู ส่วนการที่จะใช้พร้อมกันก็วิธี และแต่ละ

วิธี จะใช้กับลักษณะไหนและที่ลักษณะนั้น ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยของผู้ใช้ เพราะเกษตรกรแต่ละคนมีปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรการผลิตไม่เท่ากัน ทรัพยากรดังกล่าวได้แก่ การศึกษา ความรู้ ประสบการณ์ ทักษะ ปัจจัยการผลิต ฉะนั้น การจะส่งเสริมเรื่องอะไรแก่เกษตรกรคนไหน เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องเลือกใช้คำรับหรือสูตรเพื่อความเหมาะสม จะบอกบทกันไม่ได้ นอกจากนั้นแล้วประเทศไทยมีเกษตรกรจำนวนมากแต่มีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมน้อย ย่อมจะทำให้สัดส่วนระหว่างเจ้าหน้าที่กับเกษตรกรต่างกันมาก (ประมาณ 1 ต่อ 3000) ซึ่งหมายความว่าเจ้าหน้าที่จะต้องรับผิดชอบต่อเกษตรกรจำนวนมาก ทำให้เหลือบ่ากว่าแรง เป็นผลให้การพัฒนาเกษตรไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร งานส่งเสริมการเกษตรเป็นงานแบบเจ้าหน้าที่เข้าถึงตัวเกษตรกรในฐานะคู่ปรึกษาทางเกษตร เนื่องจากสภาพแวดล้อมทางเกษตรของเกษตรกรแต่ละรายไม่เหมือนกัน เจ้าหน้าที่จำเป็นต้องจัดสร้างสูตรขึ้นมาเพื่อดำเนินการให้พอดี หากไม่เห็นสภาพแวดล้อมที่ถูกต้อง เพราะไม่มีโอกาสไปตรวจดูไร่นาทุกรายได้ก็อาจใช้สูตรผิดได้ จึงอยู่วิธีการส่งเสริมมีอยู่หลายวิธี แม้ว่าโอกาสจะเข้าถึงตัวเกษตรกรไม่ได้ทุกครั้ง เร็ว การให้คำปรึกษาอาจไม่ครบถ้วน แต่ด้วยการผ่านวิธีการและขบวนการสื่อสารแบบอื่น ๆ ช่วยเกษตรกรก็คงได้ความคิดความรู้อ่างไม่มากนักน้อย ซึ่งคิดว่าไม่ได้อะไรเลย ฉะนั้นเรื่องนี้จึงเกี่ยวข้องไปถึงตัวเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ อย่างไรก็ตามส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่มีขอบเขตปฏิบัติงานกว้างขวางเกี่ยวข้องกับสถาบันทั้งราชการ เอกชนหลายแห่ง หากว่าบุคคลในสถาบันที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร และลักษณะของงานที่จะทำถูกต้องแล้ว ถึงแม้ว่าเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรจะมีจำนวนจำกัด แต่ถ้าได้รวมกับทุกฝ่าย ผลการพัฒนาก็จะไม่ค่อยจนเกินไป ขณะเดียวกันสถาบันที่มีหน้าที่โดยตรงก็ควรเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบทั่วกัน เพื่อสะดวกในการประสานงานและร่วมมือต่อไป และต้องการระลึกเสมอว่า ก่อนที่พระเจ้าจะช่วยเรา เราต้องช่วยตัวเองก่อน

การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณและสมัยปัจจุบัน

ที่มา บทความเรื่อง การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณและสมัยปัจจุบันคัดมาจากหนังสือ "เกษตรไทย" บทที่ 6 หน้า 161 - 176 ของนายท่านองสิงคาลวณิช ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หนังสือ "เกษตรไทย" ได้รับรางวัลประเภทสารคดียอดเยี่ยมประจำปี 2517 จากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ

องค์ประกอบการวิเคราะห์

1. ประเภทบทความ เป็นบทความวิชาการ มุ่งถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเกษตรของไทยโดยเฉพาะ ซึ่งให้เห็นวิวัฒนาการของการเกษตรไทยสมัยโบราณ เริ่มแต่สมัยพ่อขุนรามคำแหง ที่มุ่งส่งเสริมบำรุงการเกษตรเพื่อให้เป็นมรดกตกทอดไปถึงลูกหลาน สมัยอยุธยา และสมัยรัตนโกสินทร์ ได้ส่งเสริมและวางรากฐานการเกษตรในลักษณะต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเกษตรได้นำชื่อเสียงมาสู่ประเทศในการชนะเลิศการประกวดข้าวที่คานาคา เมื่อ พ.ศ. 2476 บทความนี้มีข้อเปรียบเทียบให้เห็นว่า การวางรากฐานและการส่งเสริมการเกษตรของไทยแต่โบราณนั้น แท้ที่จริงคือ ความรู้ทางวิชาการเกษตรสมัยใหม่ที่นักวิชาการยังไม่สามารถนำความรู้นี้มาแก้ปัญหาการเกษตรได้

2. องค์ประกอบของบทความ

2.1 ความนำ เป็นความนำประเภทพื้นความหลัง โดยกล่าวถึงการเกษตรเป็นของมนุษยชาติมาแต่ดึกดำบรรพ์ ในเมื่อความมีความเป็นเหตุเป็นผลต่อเนื่องเป็นลำดับอย่างเห็นชัด เช่น "การเกษตรเป็นของคู่กับมนุษยชาติมาแต่กาลดึกดำบรรพ์ เนื่องจากเป็นบ่อเกิดแห่งปัจจัยสี่ ฉะนั้น การทำนุบำรุงและส่งเสริมการ

เกษตรย่อมต้องมีสืบเนื่องมาแต่โบราณกาล” การลำดับเหตุผลในทำนองนี้มีตลอดการ
ดำเนินเรื่อง

2.2 เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอน อย่างเห็นได้ชัดกว่าบทความเรื่อง
อื่น ๆ ที่วิเคราะห์ เพราะตั้งเป็นชื่อเรื่องไว้โดยตรง

ก. ตอนแรก เรื่องการส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ
เป็นการให้รายละเอียดด้านวิวัฒนาการ และการส่งเสริมการเกษตรในสมัยโบราณ
เริ่มจากสมัยพ่อขุนรามคำแหง เป็นการขยายความให้รับกับคำนำที่กล่าวว่า “การบำรุง
ส่งเสริมการเกษตรย่อมต้องมีสืบเนื่องมาแต่โบราณกาล” ข้อความที่ต่อเนื่องจากความ
นำนี้ นอกจากให้รายละเอียดแล้วยังอ้างศิลาจารึกเป็นหลักฐานประกอบข้อเท็จจริงไว้
ด้วย การส่งเสริมในสมัยพ่อขุนรามคำแหงสร้างความเจริญทางเกษตรไว้หลายทาง
ทรงให้กรรมสิทธิ์แก่ผู้ปลูกสร้างที่ดินให้เป็นประโยชน์ จัดการชลประทาน ทรงเป็น
เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่สมบูรณ์แบบ กล่าวคือ ทรงสาธิตการปลูกป่า ปลูกสวน
ให้ประชาชนนิยมตาม การศึกษาด้านการเกษตรสมัยนั้นจึงเป็นแบบเรียนรู้ด้วยการทำ
เองจากตัวอย่างสาธิตในสมัยอยุธยา สมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
ทรงบำรุงการเกษตรโดยการวางรากฐานสำคัญไว้หลายทาง เช่น ทรงตราพระราช
บัญญัติจัดตั้งจตุสดมภ์ กำหนดหน้าที่กรมนา และข้าหลวงกรมนา ผู้เขียนให้รายละเอียด
ถึงลักษณะการส่งเสริมการเกษตรซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมนา และข้าหลวงกรมนา ต่อจาก
นั้นได้สรุปให้เห็นหน้าที่หลักของกรมนาที่ต่อเนื่องกันมาจนถึงต้นสมัยรัชกาลที่ 5 ทรง
เปลี่ยนแปลงกรมนา เป็นกระทรวงเกษตรพานิชการ รัชสมัยต่อมาเป็นกระทรวงเกษตรรา
ชการ และเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบัน ส่วนข้าหลวงเกษตรมณฑล ก็คือ
เกษตรจังหวัด วิธีการส่งเสริมการเกษตรในสมัยรัชกาลที่ 5 คือจุด Climax ของ
เรื่อง เป็นหัวใจของวิธีส่งเสริมการเกษตรที่ได้ผลดี และเหมาะสมกับการเกษตรของ
ไทยในปัจจุบัน ซึ่งผู้เขียนกล่าวว่า “สมควรที่ผู้ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบัน

จะได้เอาเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป" วิธีการส่งเสริมนี้แบ่งเป็น 4 วิธีคือ แนวคิดในการตั้งสถานีทดลอง การแบ่งเขตเกษตร การเผยแพร่ความรู้ทางเกษตรด้วย "นิทรรศการ" และการสาธิตวิธีและสาธิตเปรียบเทียบ การส่งเสริมให้เกษตรกรรวมตัวเป็นสหกรณ์ (ปลายรัชกาลที่ 5 และต้นรัชกาลที่ 6) จากการส่งเสริมการเกษตรวิธีนี้ นอกจากช่วยขจัดปัญหาทางการเกษตรได้ผลแล้ว ยังทำให้ชาวไทยได้รับรางวัลที่ 1 และรางวัลรอง ๆ ในอันดับ Top Ten ของโลก เมื่อ พ.ศ. 2476

ข. ทอนสอง เรื่องการส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยปัจจุบัน เป็นตอนที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยปัจจุบัน โดยกล่าวบทวนความรู้ยู่อานถึงการดำเนินงานการเกษตรแบบจตุสดมภ์เป็นต้นมา เพื่อให้การดำเนินเรื่องต่อเนื่องมาถึงการส่งเสริมการเกษตรในปัจจุบัน ผู้เขียนกล่าวถึงจุดอ่อนของการดำเนินงานส่งเสริมการเกษตรปัจจุบัน อยู่ที่ชาคผู้มีความรู้ทางการเกษตร ผลการแก้ปัญหาทำให้ผลิตคณล้งาน เมื่อเป้าหมายในการจัดตั้งกรมส่งเสริมการเกษตรมีหลักการแบบบริการการศึกษา วิธีดำเนินงานจึงประยุกต์ให้เข้ากับหลักการศึกษาคือ พุทธศึกษา หัตถศึกษา พลศึกษา และจริยศึกษา ผู้เขียนให้ความเห็นว่า หลักการปฏิบัติของกรมส่งเสริมการเกษตรของไทยเป็นเพียงเครื่องมือยึดเหนี่ยว มิให้ผู้ปฏิบัติออกนอกอุทงจนเกินไปเท่านั้น ไม่อาจแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ มีข้อเสยตรงที่ทำให้เกษตรกรมีทัศนคติว่าการส่งเสริมเป็นบริการผูกพัน และไม่คิดช่วยตัวเอง ผู้เขียนได้เสนอวิธีแก้ปัญหาคือ ควรใช้ระบบเข้าถึงตัวเกษตรกร มี 3 วิธีคือ ส่งเสริมเป็นรายบุคคล ส่งเสริมเป็นกลุ่มบุคคล และส่งเสริมแบบมวลชน วิธีใดจะเหมาะสมนั้นขึ้นอยู่กับวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ

2.3 **ความลงท้าย** ย่อหน้าสุดท้ายของบทความ ผู้เขียนได้สรุปความสำคัญของบริการส่งเสริมการเกษตรว่า จะใช้วิธีใดให้ไค้ผลนั้น ขึ้นอยู่กับการวินิจฉัยและการเข้าใจเลือกสูตรของเจ้าหน้าที่ จุดอ่อนที่ทำให้การพัฒนการเกษตรในปัจจุบัน

ไม้ก้านหน้าเท่าที่ควร เป็นเพราะเจ้าหน้าที่มีจำนวนไม่พอกับเกษตรกร (ประมาณ 1 : 3000) เป็นการขัดกับนโยบายส่งเสริมการเกษตรที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่เข้าถึงตัวเกษตรกร เพื่อให้คำปรึกษาตรงกับปัญหา ผู้เขียนเน้นให้เห็นว่า ปัญหานี้แก้ไขไม่ยาก เพียงแค่ "บุคคลในสถาบันที่เกี่ยวข้องได้ทราบถึงปรัชญาของการส่งเสริมการเกษตร และลักษณะของงานที่จะทำถูกต้องแล้ว ... และประสานงานร่วมมือกันต่อไป" และจบบทความด้วยปรัชญาในการทำงานว่า "ต้องระลึกเสมอว่า ก่อนที่พระเจ้าจะช่วยเหลือเรา เราต้องช่วยตัวเองก่อน"

3. จุดสำคัญในการตีความ

บทความเรื่องนี้มุ่งให้ความรู้ทางด้านวิชาการเกษตรโดยตรง การใช้ภาษาเป็นแบบตรงไปตรงมา เน้นเนื้อหาทางด้านวิชาการ ไม่มีศัพท์สำนวน การสอนตีความเรื่องนี้จึงทำได้เฉพาะเพียงบางส่วน และมีแนวที่จะตีความได้ดังนี้

1. "พอขุนรามคำแหงทรงมีรัฐประศาสนโยบายในทางส่งเสริมและบำรุงการเกษตร แม้จะได้กล่าวว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" และให้ประชาชนมีอิสระเสรีในการประกอบอาชีพตามถนัด"

ตีความโวหาร ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

หมายถึง ความอุดมสมบูรณ์ทางการเกษตรสมัยสุโขทัย

ตีความจากข้อความ หมายถึง อาชีพหลักของไทย คือการเกษตรกรรม

ตีความคำความมุ่งหมาย หมายถึง ถ้าการเกษตรเจริญ ประชาชนในประเทศย่อมมีรายได้จากการประกอบอาชีพสูง

ตีความคำความคิด หมายถึง โครงสร้างของสังคมไทย ส่วนหนึ่งมาจากความเชื่อมั่นในผู้นำ

หรือ หมายถึง ความมั่นคงของประเทศชาติ ขึ้นอยู่กับความเข้าใจในหลักการ และการดำเนินนโยบายของผู้นำ

2. "สำหรับวิธีการส่งเสริมนั้น" แม้ชาหลวง เกษตรแต่ละคนจะไม่เคย ศึกษาเล่าเรียนวิชาการทางการเกษตรกันมากนัก และบางคนอาจไม่เคยเรียนมาก่อนเลย (โรงเรียนเกษตรราษีการ ตั้งเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2451) แต่ก็ได้สร้าง เทคนิควิธีในการส่งเสริมการเกษตรได้เหมาะสมและได้ผลดี สมควรที่ผู้นำที่ส่งเสริมการเกษตรในยุคปัจจุบัน ควรจะได้เอาเป็นเยี่ยงอย่างต่อไป

ที่ความค้ำความมุ่งหมาย หมายถึง คุณค่าทางความคิดไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับการศึกษา แต่อยู่ที่ความคิดนั้นเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์ความเจริญในสังคม

ที่ความค้ำความคิด หมายถึง การเคารพในความคิดซึ่งกันและกันและเป็นค่านิยมของสังคมไทย

3. "การใด ๆ ก็ดี ถ้าชักชวนด้วยปากหรือด้วยหนังสืออย่างเดียวกัน ไม่ใคร่พอผู้จัดแต่งตั้งแสดงให้เห็นด้วยตาไม่ได้ เพราะคุณไม่ใคร่รู้สึกเบื่อเหมือนฟังคำอธิบายหรืออ่านหนังสือ การคุณเป็นเครื่องทำให้เพลิดเพลิน เพราะฉะนั้น จึงศึกษาไปเรื่อย ๆ โดยไม่รู้ตัวว่าเรียน ความรู้ที่ได้ไปโดยอาการเช่นนี้ก็มักจะซึมซาบอยู่ในหัวใจ และจดจำไปไว้นาน"

ที่ความค้ำเนื้อความ หมายถึง การเรียนรู้จากของจริง เป็นการเรียนรู้แบบ
ทักษะ ทั้ง 5

ที่ความค้ำความมุ่งหมาย หมายถึง เป็นนโยบายที่ถนัดที่ทรงใช้ส่งเสริมการเกษตร ให้ประชาชนเห็นความสำคัญในการเกษตรที่ทรงสนับสนุน และเผยแพร่ความ

ความรู้ความเข้าใจ การสาธิต นิทรรศการ เพื่อให้เรียนรู้รูปและเห็นผลงานจากตัว
 ค่ายด้วยตัวเอง เกษตรกรเอง เหมือนภาสิตว่า "สิบลูไม่เท่าเงิน สิบลูเห็น
 ไม่เท่ามีขลาคำ"

ที่ความด้านความคิด หมายถึง ความฉลาดแบบยลที่จะให้คนในสังคมเห็นความ
 สำคัญของการเกษตร ซึ่งเป็นหัวใจหลักในการดำรงชีพของสังคมไทย

4. "ต้องระลึกเสมอว่า ก่อนที่พระเจ้าจะช่วยเหลือ เราต้องช่วยตัวเอง
 ก่อน"

ที่ความจากข้อความ หมายถึง การส่งเสริมการเกษตรเป็นเรื่องที่จะทราบผลได้
 การลงมือปฏิบัติ และจะสำเร็จได้ทุกอย่างร่วมมือกันทำ ถ้าเกษตรกรไม่
 ยอมช่วยตัวเอง รอให้เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือ หรือเจ้าหน้าที่เมื่อประสบปัญหา
 ไม่เป็นไปตามที่เคยศึกษาอบรม ก็ไม่รู้จักแก้ไข รอให้เจ้าหน้าที่ของกรมส่งเสริม
 การเกษตร หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมาช่วยเหลือ งานจะ
 ดำเนินไปไม่ได้ เกิดการสูญเปล่าทั้งเวลาและความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

ที่ความด้านความมุ่งหมาย หมายถึง ให้อุจจกรับผิดชอบหน้าที่และช่วยตัวเอง การทำ
 สิ่งใดนั้น ถ้าหวังที่จะพึ่งคนอื่น โดยที่ตนเองไม่เริ่มต้น งานนั้นย่อมมีอุปสรรค
 และไม่เป็นผลสำเร็จ ตรงกับสุภาษิตว่า "ยืมจมูกคนอื่นมาหายใจ"

ที่ความด้านความคิด หมายถึง หน้าที่ของทุกคนในสังคม คือการรู้จักช่วยตัวเอง
 และประสานความร่วมมือกันดำเนินงาน

4. คุณค่าของบทความ

คุณค่าของบทความ เรื่องนี้อยู่ที่เนื้อหาทางวิชาการและวิธีการเขียน ซึ่ง
 ลำดับความไว้อย่างเป็นระเบียบ มีการอ้างอิงหลักฐานประกอบความสำคัญของเนื้อหา

ชัดเจน ผู้อ่านสามารถค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมจากหลักฐานนั้นได้ นอกจากนี้ยังมี
คุณค่าทางค่าน

4.1 กลวิธีการเขียน แบ่งเป็น

4.1.1 ลักษณะการเขียน เป็นบทความที่เขียนแบบบรรยาย โดย
กล่าวนำชื่อหรือเรื่องที่จะพูด แล้วอธิบายขยายรายละเอียด มีการอ้างอิงหลักฐาน สนับสนุน
เนื้อความตอนนั้น ๆ ใ้หน้าเชื่อถือยิ่งขึ้น เช่น "เรียกชื่อตำแหน่งในครั้งนั้นว่า
"ข้าหลวงกรมนา" ดังข้อความที่เกี่ยวข้องของตอนหนึ่งจากหนังสือประวัติกระทรวงเกษตร
ฉบับวันที่ 1 เมษายน 2510 ว่า ..." การเขียนแบ่งความสำคัญของเรื่องเป็นตอน ๆ
ด้วยการขึ้นย่อหน้า และสรุปแต่ละตอนให้เห็นชัดและเข้าใจง่าย ตอนใดยากแก่การ
เข้าใจจะสรุปเป็นหัวข้อให้เห็นชัด เช่น "วิธีการส่งเสริมต่าง ๆ ที่ใช้ดำเนินการ
อยู่ในอดีตนั้น แม้ในปัจจุบันนี้ก็ยังสามารถใช้ได้ และถือกันว่าเป็นวิธีส่งเสริมเกษตรสากล
คงจะขอสรุปผลให้เห็นชัดดังต่อไปนี้

1. จัดส่งเจ้าหน้าที่ตำแหน่งข้าหลวงออกไปประจำ ..." เรื่องนี้
มีหลายย่อหน้า แต่ละย่อหน้ามีความสมบูรณ์ของเนื้อหา ข้อความต่าง ๆ สอดคล้องอยู่
ในหัวข้อของการเกษตร นอกจากนี้ผู้เขียนยังเลือกกล่าวเฉพาะลักษณะสำคัญ บางครั้ง
ใช้การเปรียบเทียบให้เห็นแง่มุมต่าง ๆ

บทความเรื่องนี้ใช้ทำนองการเขียน แบบสั้นและตรงจุด (Brief
and Terse) บอกลำดับ ใจความสำคัญของประโยคไว้เด่นชัด บางครั้งแทรกโวหาร
ประชดประชัน เช่น ตอนที่กล่าวถึง การดำเนินงานรูปสหกรณ์ พ.ศ. 2459 ต่อมา
ข้ามขั้นมาจัดตั้งธนาคารเพื่อการสหกรณ์ โดยมองข้ามความคิดคนรุ่นเก่าซึ่งเป็นงาน
ขั้นแรกนั้น ผู้เขียนแฝงโวหารประชดว่า "หลังสงครามโลกครั้งที่สองสงบลง มีนัก
วิชาการสำเร็จการศึกษาจากต่างประเทศมากขึ้น ก็ได้ความคิด (นึกว่าของใหม่) มา

ริเริ่มและเร่งรีบดำเนินการจนเกษตรกรปรับตัวเกือบไม่ทัน" รายละเอียดบางตอน ยังใช้วิธีเขียนชวนอ่านไม่เคร่งเครียด หรือมุ่งให้แค่นือหาวิชาเหมือนการเขียนตำราทั่วไป

การใช้ศัพท์เฉพาะทางวิชาการนั้น ใช้ในความหมายที่จำเป็นและที่คำแปล เทียบไว้ให้เห็น เช่น "จัดใความีทั้งสาธิตวิธี (Method Demonstration) และสาธิตเปรียบเทียบผล (Result Demonstration) หรือ "นอกจากจับบริการความรู้ให้แกเกษตรกรโดยตรง เพื่อนำไปพิจารณาประกอบการปฏิบัติอย่างทีเรียกว่า Technical know how" ศัพท์บางคำก็มีความหมายเป็นที่เข้าใจกันในปัจจุบัน เช่น สาธิต นิทรรศการ เป็นต้น

4.1.2 ความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริง

เป็นบทความเรื่องเดียวในหนังสือแบบเรียนที่อ้างศึลาจารึกหลักที่ 1 เป็นหลักฐานสำคัญในการยืนยันข้อเท็จจริง และใช้เป็นจุดเริ่มต้นในการดำเนินเรื่อง แหล่งอ้างอิงที่ผู้เขียนนำมาแทรกต่อท้ายชื่อหรือข้อความนั้น ช่วยให้อ่านคนคว่าเพิ่มเติมได้ ประการสำคัญคือ ผู้เขียนมีผลงานทั้งทางด้านให้การศึกษากการปฏิบัติราชการ การเขียนหนังสือและบทความเกี่ยวกับการเกษตร ได้ทำคุณประโยชน์ให้กับประเทศไทยไว้มาก จึงได้รับปริญญาคุณวุฒิปดกติกติมงคลจึจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อ พ.ศ. 2517 และปีเดียวกันนี้ หนังสือเรื่อง "เกษตรไทย" ได้รับรางวัลสารคดียอดเยี่ยมประจำปี 2517 เช่นกัน จึงเป็นดึงยืนยันความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงได้ดีที่สุด

4.2 คุณค่าทางค่านความรู้

ความรู้ที่ได้จากบทความเรื่องนี้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่เป็นแก่นในการดำเนินเรื่อง คือเนื้อหาเกี่ยวกับการเกษตร แบ่งเป็น 2 ตอน ได้แก่การส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ และการส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยปัจจุบัน ความรู้ที่ได้จากการส่งเสริมการเกษตรของไทยสมัยโบราณ เป็นความรู้ทางค่านประวัติกวามเป็นมาของการส่งเสริมการเกษตร วิธีการดำเนินงาน ผลงานที่เป็นความก้าวหน้าทางการเกษตร และแนวคิดที่นำสมัยในการส่งเสริมการเกษตร เช่น การตั้งสถานีทดลอง การแบ่งเขตเกษตร การเผยแพร่การเกษตร และการสหกรณ์เกษตร ในค่านความรู้ที่ได้จากการส่งเสริมการเกษตรไทยสมัยปัจจุบัน เป็นความรู้ทางค่านการเปลี่ยนแปลงเป้าหมายในการส่งเสริมและจัดระบบการเกษตรขึ้นใหม่ การตั้งโรงเรียนเกษตร และเร่งผลิตเจ้าหน้าที่ทางเกษตรให้พอกับความต้องการของทางราชการ ความรู้เกี่ยวกับงานส่งเสริมการเกษตรแบบบริการการศึกษา ความรู้เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาค การส่งเสริมการเกษตรตามข้อเสนอแนะผู้เขียนซึ่งแบ่งเป็น การส่งเสริมแบบรายบุคคล แบบกลุ่มบุคคล และแบบมวลชน

ความรู้ซึ่งเป็นแก่นในการดำเนินเรื่องนี้จะทำให้อ่านเกิดความคิดเปรียบเทียบเป้าหมายการส่งเสริมการเกษตรสมัยโบราณ และสมัยปัจจุบันได้ว่า เพราะสังคมเกษตรโบราณเป็นสังคมเกษตรกรรม มีเป้าหมายในการดำเนินงานเน้นอนการส่งเสริมจึงบรรลุผล ส่วนการเกษตรในัจจุบันเปลี่ยนเป็นทางค่านอุตสาหกรรม มีเป้าหมายการส่งเสริมไม่แน่นอน การผลิตกำลังคนขึ้นอยู่กัเป้าหมายในการส่งเสริม

2. ความรู้ที่เป็นส่วนประกอบในการดำเนินเรื่อง เช่น การจัดนิทรรศการ และการสาธิตผลงานของการเกษตร (สมัยรัชกาลที่ 5 - รัชกาลที่ 6) ชาวไทยขณะการประกวด ระบบการจัดการศึกษาของไทยออกเป็น พุทธิศึกษา จริยศึกษา หัตถศึกษา และพลศึกษา

4.4 ความเหมาะสมกับวัยของผู้เขียน

บทความเรื่องนี้สนองตอบความต้องการทางด้านจิตวิทยาวัยรุ่น ทางด้านการต้องหาความจริง แสวงหาความคิดใหม่ ๆ หนังสือประเภท ที่ให้ความรู้ และมีการอ้างอิงอย่างชัดเจน จะช่วยให้นักเรียนคนคว้าเพิ่มเติม ซ้ำสำคัญคือทำให้นักเรียนรู้สึกว่าคุณมีหลักวิชาในความรู้ นั้น ๆ เมื่อมีการโต้แย้งและอภิปรายปัญหาที่นำมาอ้างอิงประกอบการเรียนได้ บทความเรื่องนี้จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจและมีความรู้ในเรื่องสังคมเกษตรกรรมดีขึ้น โดยเฉพาะยุวชนที่เป็นเกษตรกรในต่างจังหวัดจะได้ประโยชน์โดยตรง

4.5 ความเหมาะสมกับพื้นความรู้

ใช้ประกอบการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง "มนุษย์กับสิ่งแวดล้อม" หรือสาขาวิชาเกษตรกรรมในโรงเรียนมัธยมแบบประสม นอกจากนี้บทความเรื่องนี้สามารถนำไปประกอบการเรียน บทความเรื่อง ความเจริญกับชนบท ของ ดร.มยุรา ภาณุ ได้

แนวการสนทนาวิจารณ์

1. การส่งเสริมการเกษตรด้วยระบบการใช้บริการการศึกษาคืออะไร นักเรียนเห็นด้วยกับระบบนี้หรือไม่
2. ผู้เขียนได้เสนอแนะวิธีการส่งเสริมการเกษตรแบบใด เหมาะกับสภาวะของประเทศในปัจจุบันนี้หรือไม่
3. เพราะเหตุใด ชาวไทยในปัจจุบันจึงไม่มีชื่อในตลาดโลกเหมือนกับที่เคยชนะการประกวดเมื่อ พ.ศ. 2476
4. สถานที่ทดลองทางการเกษตรนั้น แสดงความคิดเห็นริเริ่มของใครบ้าง ทางใด การตั้งสถานที่ทดลอง เช่นนี้จะนำมาใช้กับการทดลองในโรงเรียนได้หรือไม่
5. ถ้านักเรียนเป็นฝ่ายปกครองบ้านเมือง ปัจจุบันจะมีแนวส่งเสริมการเกษตรในเรื่องใดก่อน

บทเรียนทดลองสอน. วรรณกรรมบทความ

เรื่อง

"ชีวิตในมหาวิทยาลัย"

- บทเรียนหน่วยที่ 1 ให้ความรู้เรื่องบทความ (กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม)
บทเรียนหน่วยที่ 2 การสอนอ่านตีความบทความ (กลุ่มทดลอง)
บทเรียนหน่วยที่ 3 การสอนอ่านเอาเรื่อง (กลุ่มควบคุม)

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทเรียนหน่วยที่ 1

เรื่อง

ความรู้และความเข้าใจบทความ

กลุ่มทดลอง ชั้น ม.ศ. 4-5 โปรแกรม 1/2/3

ความมุ่งหมายความมุ่งหมายทั่วไป

1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจคำจำกัดความ องค์ประกอบ และประเภทของบทความ
2. เพื่อนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (ตอบคำถาม และหาตัวอย่างบทความได้ตรงตามประเภทที่กำหนดให้)

ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1. อธิบายความหมาย หรือให้คำจำกัดความ ของบทความได้ถูกต้อง
2. ยกตัวอย่างคำนำชนิดต่าง ๆ และบอกองค์ประกอบของบทความได้
3. อธิบายศัพท์ ส่วนวนบางตอนที่อยู่ในบทความได้
4. สรุปแนวคิดสำคัญ ของเรื่องจากบทความที่กำหนดให้ได้
5. หาตัวอย่างบทความได้ตรงตามประเภทที่สนใจ
6. ทำแบบทดสอบท้ายชั่วโมงได้ถูกต้องอย่างน้อย 80 %

เนื้อหาวิชา

บทความ คือ งานเขียนสั้น ๆ มีองค์ประกอบเช่นเดียวกับเรียงความ ไม่จำกัดรูปแบบการเขียน เขียนให้สัมพันธ์กับเหตุการณ์ในสังคม โดย ผู้เขียนอาจแสดงความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็นอย่างเสรี ได้แก่ บทความในหนังสือพิมพ์

ในนิตยสาร บทบรรณาธิการ คอลัมน์ต่าง ๆ หรือแม้แต่ข้อเขียนสั้น ๆ ในสารานุกรม บางครั้งมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการปกครองประเทศ

องค์ประกอบของบทความ

แบ่งโครงเรื่องออกเป็น 3 ตอน เช่นเดียวกับความเรียงคือ ความนำ เนื้อเรื่อง ความลงท้าย

1. ความนำ มีความสำคัญมากเพราะเป็นการเปิดเรื่องให้ผู้อ่านสนใจใคร่รู้ และอยากอ่านต่อไป จึงมีวิธีขึ้นความนำดังนี้

1.1 ขึ้นต้นด้วยข่าว เลือกรายการที่ดึงดูดความสนใจให้ผู้อ่านติดตามและให้ผู้อ่านสามารถดำเนินเรื่องต่อไปได้ เช่น

“หนุ่มคนหนึ่ง หนังสือพิมพ์เคลลินิวส์ว่าชื่อ บัวเวียน เซษฐชาติ อยู่ถึงจังหวัดขอนแก่น เอาธนบัตรใบละหนึ่งบาท มีเลขหมาย 9 หน้า 9 หลัง ซึ่งเก็บไว้นานยัดใส่กระเป๋ารับร้อนขึ้นรถทัวร์ เพื่อจะมาขอแลกนาฬิกาที่ร้านนาฬิกาเชิงสะพานพุทธ” (จากบทเรียนชีวิตโดย นายคำรา ณ เมืองใต้ ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 13 มีนาคม 2520)

1.2 ขึ้นต้นด้วยคำถาม เพื่อเร้าและกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านหาคำตอบและติดตามเรื่อง เช่น “น้ำท่วมกรุงเทพฯ เป็นความผิดของใคร/”

1.3 ขึ้นต้นด้วยขอกุญแจหมายของบทความ เป็นการเขียนแบบตรงไปตรงมาเข้าถึงจุดทันที เช่น

“ผู้ที่มิขอกุญแจหมายในชีวิตจะไม่หนีปัญหา และยังเป็นปัญหาเล็กๆที่เกิดขึ้นในครอบครัวด้วยแล้ว เขาจะไม่หนีออกจากบ้านเมื่อโกรธแม่ ไม่ประชดชีวิตหนีไปทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เมื่อพ่อแม่ดูค่าง่ายๆ เขาก็จะรู้จักแก้ปัญหาให้ลุล่วงไป ด้วยความอดทน”

(จากบทนำโดย เป็ลื่อง ณ นคร ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 51 22 ธันวาคม 2522 หน้า 2)

1.4 ขึ้นต้นด้วยการสรุปในความสำเร็จ แล้วขยายความคิดในภาคเนื้อเรื่องเช่น

“มาเลเรียเกิดจากเชื้อซึ่งเป็นสัตว์เซลล์เดียว (Protozoa)

ในสกุล Plasmodium เชื้อมาเลเรียเจริญเติบโตและแพร่พันธุ์ได้ของอาศัยยุง และคนเป็นส่วนประกอบของวงจรชีวิต เมื่อยุงได้รับเชื้อโดยกัดผู้ป่วยควยไขมาเลเรีย เชื้อมาเลเรียก็จะเข้าไปเจริญและแพร่พันธุ์ในตัวยุง เมื่อยุงนี้กัดคนเชื้อก็จะเข้าไปเจริญในกระแสโลหิต ทำให้เป็นมาเลเรียได้

จาก "มาเลเรียในประเทศไทย" โดย นายแพทย์สุวรรณ วงศาโรจน์ ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 24 22 พฤษภาคม 2520 หน้า 6)

1.5 ขึ้นต้นควยสุขภาพจิต บทกวี คำอุปมาอุปไมยที่รู้จักกันดีแล้ว เช่น "ฟ้า ๆ ไคพราเลมงาม ความผลัดลามาักพุดิกแพลง ไปกันไมไคแลวกัยเวลาเพียงไม่กี่วัน ที่นักเรียน ม.ศ. 5 ทรงสูสนามสอบ เพื่อรับการคัดเลือกถูกเขาศึกษาต่อใน มหาวิทยาลัยต่าง ๆ บทความนี้เป็นบทความที่จะช่วยแนะแนวทางใหนอง ๆ ฐวธิีในการเตรียมตัว เพื่อสอบคัดเลือก"

(จาก "เตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย" โดย ประดิษฐ์ อภิรมย์ และ จันทรา จันแสง ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 8 22 กุมภาพันธ์ 2520 หน้า 18)

1.6 ขึ้นต้นควยเกร็ดขำขัน ใญ่อาณเกิดอาการมุดเพอใจ

1.7 ขึ้นต้นควยขอความแปลกและกระทบใญ่อาณ เช่น
"จันทร์เอยจันทร์เจ้า ขอชาวกินนุหนอยไคใหม่
เคียนวันแผนคินอุกเป็นไฟ ไม่มีคินใหลูกชาวกิน"

(จาก "จันทร์จาว" โดย โรจน์ จรรจง ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 19 22 เมษายน 2520 หน้า 8)

1.8 ขึ้นต้นควยบทพรรณนา ส่วนใหญ่เป็นบทความเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น

"ท่ามกลางเปลวแดดที่แผดเผาอย่างไม่ปราณีปราศรัย เราฝ่าเข้าไปในคองฝุ่นลูกรัง ที่ไม่มีที่ทาวาจะหมคไปไคในระยะทาง 35 กิโลเมตร ันุแคแยกออกมาจากทางหลวงจังหวัด ที่อำเภอเขาสมิง เราเห็นคอกขจรจบขึ้นเป็นคองอยู่สองข้างทาง มันมอมแมมกวาคอกหญ้าที่อื่นไคทั้งดินในจังหวัดตราด"

(จาก "เสียงโซคที่มอไร" โดย วาสนา กุลประสูตร อนุสาร อ.ส.ท. ปีที่ 16 ฉบับที่ 9 เมษายน 2519 หน้า 17)

1.9 ขึ้นต้นควยขอความที่เป็นเรื่องเล่า นิทาน นิยายที่เปรียบเทียบ หรืออุทธธณ์ เสริมบทความที่จะเขียน เช่น

"ขอเล่านิทานเก่า ๆ ให้ฟังเรื่องหนึ่ง ยังมีชายสองคนเป็นเพื่อนกัน เล่าเรียนคิลปวิชาจบพรอมกัน เพื่อนคนหนึ่งเห็นวาทพัยเป็นสิ่งสำคัญที่สุด จึงตั้งหน้าหาพัยอย่างเคียว อีกคนหนึ่งเห็นวาวใญ่อาณเป็นสิ่งสำคัญ และติเตียนเพื่อที่เห็นแกพัย เลยเกิดพณันกันวาทพัยกับใญ่อาณอะไรจะคิกวากัน"

(จากบทเรียนชีวิต โดย นายตำรวจ ฅ เม็งงใต ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 47 22 พฤศจิกายน 2520)

1.10 ขึ้นต้นควยการขึ้นความหลังของสภาพหรือเหตุการณ์ในอดีต เช่น

"ถนนสายใหญ่ที่ทอดออกจากเมืองไปสู่ท่าอากาศยานคอนเมืองนั้น
 เติมยังไม่เรียบร้อย คล้าย ๆ กับว่าถนนสายนี้จะรอเหตุการณ์สำคัญ ของบุคคลสำคัญ ซึ่งจะได้
 ชื่อของมันต่อไป ชื่อที่เรียกกันอยู่เดิมเป็นชื่อชั่วคราวว่า ถนนรูปเปอร์ไฮเวย์ แต่เมื่อถนน
 เคื่อนมีนากม มีป้ายสวยงามของ กทม. ไปปักที่ถนนสายนี้ ในป้ายบอกชื่อว่า ถนนวิภาวดี-
 รังสิต ชื่อนี้คงจะอยู่ไปนานเท่าานที่เราใช้ภาษาไทยกันอยู่"

(จากบทเรียนชีวิต โดย นายตำรวจ เมืองโต ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 19 22 เมษายน
 2520)

1.11 ขั้นตอน การสนทนากับผู้อ่านโดยตรง เป็นแบบเป็นกันเองกับ

ผู้อ่าน เช่น

"ไม่สบายใจอีกแล้วหรือมิตร เป็นอะไรหนอ กลุ่ม เสร้า หรือว่าแห้ว
 เป็นมากหรือเปล่าก็ไม่รู้อ่านหนังสือสิ หนังสือก็ ๆ มีให้เราเลือกมากมาย อาจจะช่วยไม่
 ได้หมดแต่ก็เป็นการผ่อนคลาย ช่วยบรรเทาจิตใจ หนังสือสนุกลลความถึงเรียกได้ก็นัก เคย
 อ่านเรื่องนั้นใหม่ กระหม่อมของลุงทอม เป็นเรื่องการต่อสู้ชีวิตของทาสผิวดำ อ่านแล้ว
 จะทึ่งรู้สึกทศุไปกับตัวละครที่ชื่อทอมแน่ ๆ ไม่ไหวยิ่งห่อเหี่ยวอย่างนี้ มาให้อ่านหนังสือ
 ประเภทเดียวกันอีก ถ้าอย่างนั้นอ่านเรื่องนี้ให้จบก็แล้วกัน คงจะช่วยให้มิตรดีขึ้นบ้าง
 อย่างน้อยบรรเทาความนี้ที่กังวลไว้อย่างนั้น"

(จาก "ฟ้าหลังฝน" โดย แกรงมโบ ชัยพฤกษ์ ปีที่ 24 ฉบับที่ 13 22 มีนาคม 2520 หน้า 42)

2. เนื้อเรื่อง แบ่งเป็น 2 ตอนคือ

ตอนที่ 1 ตอนขยายความให้รับกับความนำ โดยอธิบายความคิดความเห็น
 ให้กระจ่างชัด

ตอนที่ 2 เป็นตอนที่หาหลักฐานข้อเท็จจริง สถิติ ตัวอย่าง ข้อมูล มา
 สนับสนุนความคิดเห็นให้มีหลักฐานน่าเชื่อถือ

3. ความลงท้าย นิยมแนะนำวิธีแก้ปัญหาหรือย้ำความคิดให้เด่นชัด

ประเภทของบทความ แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการเขียนเป็น 8 ประเภทคือ

1. บทความแสดงความคิดเห็น มักเขียนจากปัญหาส่วนบุคคล และปัญหา

ส่วนรวม โดยยกปัญหานั้นขึ้นมา แล้ววิเคราะห์ที่มา สาเหตุ ความเป็นไปของปัญหา ผู้รับผลจากปัญหา บทความที่เขียนดี มักจะเสนอวิธีแก้ปัญหานั้นฉลาดแบบคายไว้ให้เป็น แนวปฏิบัติตามค้วย เป็นบทความที่เหมาะสมสำหรับการฝึกให้เกิดความคิดค้นไว รอบ คอบและใช้วิจารณ์อย่างสมเหตุผล

2. บทความวิจารณ์ แบ่งย่อยตามจุดประสงค์ของการวิจารณ์ ได้หลาย ประเภท เช่น วิจารณ์วรรณกรรม การเมือง ข่าวดังคม เป็นบทความช่วยเสริม สร้างวิจารณ์ เพราะบทความวิจารณ์ที่ดีจะให้ความรู้ที่สมบูรณ์ค้วยข้อมูล ตามเนื้อหา ข้อเท็จจริง และให้ความคิดที่รอบคอบในทุก ๆ ด้าน มากกว่าเจาะจงเพียงแง่เดียว การอ่านบทความประเภทนี้ผู้อ่านต้องพิจารณาผู้เขียน อีกตอหนึ่งค้วย และควรอ่านบทความ ประเภทเดียวกันหลาย ๆ ครั้ง หรือหลาย ๆ คนเขียน เพื่อช่วยฝึกวิจารณ์ผู้อ่าน

3. บทความสัมภาษณ์ เป็นบทความที่แสดงความคิดเห็นของบุคคลเกี่ยวกับ เรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ บุคคลที่ควรจะสัมภาษณ์นั้นควรจะเป็นผู้ที่เคย มีชื่อเสียง เชี่ยวชาญ หรือ เข้าใจเป็นอย่างดีในเรื่องที่ต้องการจะเขียน เช่น สัมภาษณ์รัฐมนตรี ต่างประเทศ เกี่ยวกับท่าทีของสัมพันธภาพระหว่างไทยกับจีนแดง เป็นต้น และเพื่อ ที่จะให้บทความประเภทนี้เป็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง ผู้เขียนอาจจะแทรกเรื่องราวอื่น ๆ ลงไปค้วย เป็นต้นว่าประวัติแต่เพียงย่อ ๆ เรื่องแวดล้อมตัวบุคคลนั้น

4. บทความชีวประวัติ คล้ายกับบทความสัมภาษณ์ แตกต่างกันที่บทความ สัมภาษณ์ต้องการแสดงข้อคิดเห็น ของบุคคลนั้นเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ส่วนบทความ ชิวประวัติ ต้องการแสดงเรื่องราวในแง่มุมอื่นเป็นหลักสำคัญ ชิวประวัติเป็นเพียงส่วน ประกอบเท่านั้น

5. บทความวิชาการ มุ่งการถ่ายทอดความรู้ เฉพาะเรื่อง หรืออธิบาย วิชาการ หรือวิธีประดิษฐ์ โดยผู้เขียนมักพิจารณา เรื่องจากความสนใจของคนทั่วไป แลวนำมาเสนอ ผู้อ่านเพื่อให้นำไปปฏิบัติตามให้เกิดประโยชน์จริงจิง เนื้อหาของ

บทความประเภทนี้เป็นความรู้เกี่ยวกับ ปัจจัยในการยังชีพ และความรู้วิชาการต่าง ๆ ที่จำเป็น ความรู้รอบตัว คุณค่าของบทความขึ้นอยู่กับความถูกต้องเป็นจริง ความแม่นยำ ลึกซึ้ง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ปัจจุบันนิยมเขียนแนวรวบรวมผลการค้นคว้า วิจัย และผลการสืบข่าว

6. บทความเบ็ดเตล็ด มักกล่าวถึงเรื่องทั่วไป ไม่เน้นหนักทางใดทางหนึ่ง เช่น วิชาการ หรือวิจารณ์ แต่ให้ข้อสังเกตกว้าง ๆ เชิงตักเตือน แนะนำให้ขอกิจ และเหตุผล เหมาะกับนิตยสารประเภทบันเทิง และหนังสือพิมพ์รายวัน บางครั้ง อาจลงพิมพ์ติดต่อกันเป็นตอน ๆ โดยมีชื่อ คอลัมน์ประจำไว้ เช่น "ธรรมสำหรับคน นอกวัด" ซึ่งประกอบด้วยบทความหลายตอน แต่ละตอนไม่ขึ้นหรือต่อเนื่องกัน แต่อยู่ในขอบเขต หรือเนื้อหาอย่างเดียวกัน

7. บทความปลุกใจ หรือโน้มน้าวใจ มีวิธีเขียน 2 แบบ คือแบบ ตรงไปตรงมา หรือเขียนเชิงเปรียบเทียบ ให้สัมผัสถึงเหตุการณ์หนึ่ง ข้อความทั้งเรื่องอาจแทนความคิดเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งที่คุณเขียนต้องการแสดงให้ทราบ

8. บทความรายงานผลการท่องเที่ยว เดินทาง ผู้เขียนนำเอาข้อมูลที่ได้จากการเดินทางมาเล่าถ่ายทอด เนื้อเรื่องนอกจากกล่าวถึงการเดินทางแล้ว ยังแทรกเกร็ดต่าง ๆ เกี่ยวกับการเดินทาง หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานที่นั้น

วิธีสอนและกิจกรรม แบ่งเป็นวิธีสอนของครูและกิจกรรมนักเรียนดังนี้

กลุ่มทดลอง - กลุ่มควบคุม

วิธีสอน	กิจกรรม
<p>6. ครูถามว่า ความน่าขงบทความเรื่อง "ชนบท" เป็นความน่าชนิดใด</p> <p>- เนื้อเรื่องตอนแรกนั้น อยู่ย่อหน้าใด มีข้อสังเกตอย่างไร จึงคิดว่าเป็นย่อนั้น</p> <p>- เนื้อเรื่องตอนสอง อยู่ย่อหน้าใด มีวิธีเขียนต่างจากตอนแรกอย่างไร</p>	<p>6. นักเรียนตอบคำถาม พร้อมแสดงความคิดเห็น</p>
<p>7. ครูซักถามเพื่อให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นว่าบทความทั้ง 8 ประเภทนั้นมีลักษณะต่างกันอย่างไร บทความเรื่อง "ชนบท" อยู่ในประเภทใด</p>	<p>7. นักเรียนตอบคำถามหรือแสดงความคิดเห็นโดยใช้ความรู้จากเอกสารประกอบคำตอบ และจับบันทึกข้อความสำคัญที่ครูอธิบายเพิ่มเติม</p>
<p>8. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปแนวคิดสำคัญของบทความเรื่อง "ชนบท" และบททวนองค์ประกอบของบทความ</p>	<p>8. นักเรียนสรุปแนวคิดสำคัญและทำหัวข้อสังเขป บทความเรื่อง "ชนบท"</p>
<p>9. ครูแจกแบบทดสอบ ก.</p>	<p>9. นักเรียนทำแบบทดสอบ ก. และส่งในชั่วโมง</p>
<p>10. ครูแจกบทความเรื่อง "ชีวิตในมหาวิทยาลัย" พร้อมทั้งชี้แจงการเรียนในครั้งต่อไป และกำหนดให้อ่านบทความนั้นมาล่วงหน้า</p>	<p>10. นักเรียนรับเอกสารและฟังคำชี้แจง</p>

การวัดผล

1. พิจารณาจากการตอบคำถาม และการแสดงความคิดเห็นของนักเรียน
2. วัดผลจากการทำแบบฝึกหัด
3. วัดผลจากการทำแบบทดสอบ ก.

อุปกรณ

กลุ่มทดลอง - ควบคุม

1. นักเรียนส่วนมากตอบคำถามครั้งแรก ได้ว่า เป็นบทความ แต่ให้คำจำกัดความไม่ถูกต้อง
2. นักเรียนส่วนมากยกตัวอย่างได้ บทความที่ยกมากที่สุด คือ "ข่าวโกธนา" ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช
3. นักเรียนส่วนมาก ทำแบบทดสอบ ก. ได้ประมาณ 80 - 90 %

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทเรียนหน่วยที่ 2

เรื่อง

การสอนอ่านที่ความ บทความ อัครชีวิตประวัติ

"ชีวิตในมหาวิทยาลัย"

กุ่มทดลอง ชั้น ม.ศ. 4 - 5 โปรแกรม 1/2/3

ความมุ่งหมายทั่วไป

1. รู้จักรูปแบบการเขียนบทความอัครชีวิตประวัติ
2. มีความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอ่านที่ความ
3. สามารถตีความบทความ ที่กำหนดให้อ่านได้
4. เพื่อให้นักเรียนนำความรู้เรื่อง การอ่านที่ความไปใช้ อ่านวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ ได้

ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1. อธิบายลักษณะบทความอัครชีวิตประวัติได้อย่างถูกต้อง
2. เปรียบเทียบการอ่านที่ความ กับ การอ่านเอาเรื่องได้อย่างมีเหตุผล
3. สามารถบอกความหมายของ คำที่ใช้เป็นสัญลักษณ์ได้
4. สามารถบอกจุดสำคัญในการตีความได้
5. สามารถตีความบทความที่อ่าน จากหัวข้อ ตามที่กำหนดให้ได้

เนื้อหาวิชา

ความหมายของคำสัญลักษณ์ คือ ถ้อยคำสามัญ ที่ใช้ในความหมายพิเศษ เพื่อแสดงภาพในใจ หรือแฝงความหมายซ่อนเร้น เช่น ดอกกุหลาบ หมายถึง ความสาว เทียน หมายถึง ความสว่าง เหล็ก หมายถึง ความแข็ง

มันคง าล่า จะมีความหมายพิเศษอย่างไรต้องดูบริบทประกอบ

ความหมายของการตีความ

การตีความ คือ การอ่านโดยใช้ความคิด วิเคราะห์ ตีตามผู้เขียน โดยตลอด เพื่อพิจารณาการสื่อสารที่ผู้เขียนให้กับผู้อ่าน และหาความหมายซ่อนเร้นที่ผู้เขียนแสดงออก ด้วยตัวหนังสือ

จุดสำคัญในการตีความ

ข้อเขียนต่าง ๆ นั้น มีจุดสำคัญ ที่ต้องทำความเข้าใจด้วยการตีความ โดยพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

1. ถ้อยคำ คำสัญลักษณ์
2. ส่วนวนโวหาร
3. ความคิด
4. เนื้อเรื่อง
5. เจตนาของผู้เขียน

วิธีตีความ

1. มองสิ่งที่อ่านหลาย ๆ แง่ แล้วแปรความหมายของทุกแง่เหล่านั้นออกมาให้มากที่สุด เพื่อหาความหมายซ่อนเร้น หรือสารที่ผู้เขียนแสดงออกด้วยตัวหนังสือ
2. กล่าวสรุปความหมายทุก ๆ แง่ ตามความคิดความเข้าใจของตนเอง
3. ตีความโดยใช้การเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน หรือขัดแย้งกัน

วิธีสอนและกิจกรรม

วิธีสอน	กิจกรรม
<p>1. ครูให้นักเรียนคนหนึ่งเล่านิทานอีสป เรื่อง "ไก่แจ้กับพลอย" จบแล้ว ครูถามว่า เรื่องนี้ต้องการให้ไก่แจ้และพลอยแทนสิ่งใดในสังคม</p>	<p>1. นักเรียนคนหนึ่งเล่านิทานอีสป เมื่อจบแล้ว นักเรียนคนอื่น ๆ แสดงความคิดเห็น โดยยกตัวอย่างประกอบการอธิบายได้</p>
<p>2. ครูสรุปคำตอบ แล้วอธิบายความหมายของการตีความ และยกตัวอย่าง ให้นักเรียนสังเกตว่า ต่างจากการอ่านเอาเรื่องอย่างไร</p>	<p>2. นักเรียนตั้งข้อสังเกต และสรุปความแตกต่างระหว่างการตีความกับการอ่านเอาเรื่อง</p>
<p>3. ครูแจกเอกสารประกอบการเรียน เรื่อง ตัวอย่างการตีความและแบบฝึก ครูให้นักเรียนยกตัวอย่างเพิ่มเติมจากที่มีอยู่ในเอกสาร</p>	<p>3. นักเรียนอ่านเอกสารและยกตัวอย่างเพิ่มเติม ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปจุดสำคัญในการตีความ</p>
<p>4. ครูถามว่า แบบฝึกท้ายตัวอย่าง เรื่อง "ฉลองพระองค์ใหม่ของพระราชา" สามารถตีความจากจุดใดได้บ้าง</p>	<p>4. นักเรียนอ่านแบบฝึก ตอบคำถาม และแสดงความคิดเห็น เป็นรายบุคคล</p>
<p>5. ครูถามทบทวนว่า "ชีวิตในมหาวิทยาลัย" เป็นบทความประเภทใด และมีลักษณะอย่างไร</p>	<p>5. นักเรียนตอบคำถาม</p>

วิธีสอน	กิจกรรม
<p>6. ครูแจกภาพ ซึ่งเป็นอุปกรณ์ในข้อ 2 ให้นักเรียนดู เพื่อประกอบความเข้าใจ ในเนื้อเรื่อง แล้วอธิบายเพิ่มเติม เกี่ยวกับการเรียนในมหาวิทยาลัย Oxford และศัพท์เฉพาะที่สำคัญ</p>	<p>6. นักเรียนดูภาพ และจับบันทึกสิ่งที่ครูอธิบายเพิ่มเติม</p>
<p>7. ครูแบ่งนักเรียนเป็น 5 กลุ่ม ตามแถวที่นั่ง แล้วจับสลากเลือกจุดสำคัญในการตีความ</p> <p>ครูให้นักเรียนทุกคนอ่านย่อหน้าที่ 1 เรื่องชีวิตในมหาวิทยาลัย จากหนังสือแบบเรียนภาษาไทย ท. 503 - ท. 504 โดยพิจารณาจุดสำคัญที่ต้องตีความตามที่กำหนดไว้ในสลากที่นักเรียนจับได้</p>	<p>7. นักเรียนจับสลาก และบอกให้ครูทราบ ว่า แถวคนใดหมายเลขใด</p> <p>นักเรียนแต่ละแถวอ่านเนื้อหาในย่อหน้าที่ 1 ตามลักษณะการตีความที่กำหนดไว้ในสลาก</p>
<p>8. ครูเขียนลำดับจุดที่สำคัญในการตีความไว้บนกระดานดำ ให้นักเรียนแถวที่ตีความจากคำ ยกเนื้อความนั้น ขึ้นเป็นตัวอย่าง พร้อมทั้งตีความ</p>	<p>8. นักเรียนคนหนึ่ง เขียนช่องความ บนกระดานดำ คนที่เหลือในแถวตีความ</p>
<p>9. ครูอธิบายประกอบการซักถามตามแต่ละตัวอย่างแล้วสรุปให้ข้อสังเกตกลวิธีเขียนในย่อหน้านั้น</p>	<p>9. นักเรียนแสดงความคิดเห็น และจับบันทึกข้อสังเกตที่ครูเพิ่มเติม</p>
<p>10. ครูแจกแบบทดสอบ ข.</p>	<p>10. นักเรียนทำแบบทดสอบ ข. ส่งในชั่วโมง</p>

การวัดผล

1. พิจารณา จากการตอบคำถาม
2. พิจารณา จากการยกตัวอย่าง
3. พิจารณา จากการทำแบบฝึกหัดปากเปล่า
4. พิจารณา จากคะแนนในแบบทดสอบ ข.

อุปกรณ์

1. ตัวอย่าง และแบบฝึกหัดที่ความ
2. รูปภาพ ประกอบความเข้าใจเนื้อหา เรื่อง "ชีวิตมหาวิทยาลัย" ได้แก่ ภาพผู้เขียนกับคุณทวด เข้าโรงเรียนในอังกฤษ ชุมชนนักเรียนไทย ในอังกฤษ การรับประทานอาหารในคอลเลจ วันรับปริญญา
3. แบบทดสอบ ข.

การประเมินผล

1. จากการทดสอบ แบบทดสอบ ข. ปรากฏว่านักเรียนสนใจแบบทดสอบอย่างมาก และทำถูกประมาณ 85 % ที่ไม่ได้ผล 100 % อาจเป็นเพราะเรื่องค่อนข้างยาว ต้องเรียนต่อกัน 2 คาบเวลา และเวลาทดลองสอบมีจำกัด เพราะต้องเหลือเวลาไว้ทดสอบ ประมาณ 40 นาที
 2. นักเรียนส่วนมากสนใจตอบคำถาม และตอบได้ถูกต้องประมาณ 80 %
 3. นักเรียนส่วนใหญ่ยกตัวอย่างได้ดี และถูกต้องประมาณ 75 - 80 %
- บางคนยกตัวอย่าง ที่ไม่เกี่ยวกับบทเรียน

บทเรียนหน่วยที่ 3

เรื่อง

การสอนอ่านเอาเรื่อง บทความอัตตชีวประวัติ

"ชีวิตในมหาวิทยาลัย"

กลุ่มควบคุม ชั้น ม.ศ. 4 - 5 โปรแกรม 1/2/3

ความมุ่งหมายทั่วไป

1. รู้จักการเขียนบทความอัตตชีวประวัติ
2. ทราบพระนามผู้ทรงนิพนธ์ และผลงาน
3. มีความเข้าใจในการดำเนินชีวิตในมหาวิทยาลัย
4. สรุปสาระสำคัญของเรื่องได้

ความมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม

1. นักเรียนสามารถอธิบายลักษณะการเขียนอัตตชีวประวัติได้อย่างถูกต้อง
2. บอกพระนามผู้ทรงนิพนธ์ และผลงานได้อย่างถูกต้อง
3. สรุปสาระสำคัญของแต่ละย่อหน้าได้อย่างถูกต้อง
4. อธิบายศัพท์เฉพาะ และชื่อบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้เขียนได้อย่างถูกต้อง
5. สามารถเล่าถึง การเรียนในมหาวิทยาลัย Oxford ได้อย่างถูกต้อง
6. ตอบคำถามที่ครูกำหนดให้ได้

เนื้อหาวิชา

ชีวิตในมหาวิทยาลัย เป็นบทความตอนหนึ่ง ในอัตตชีวประวัติของ

พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิยากร ขณะทรงศึกษาในมหาวิทยาลัย
 ในฐานะนักเรียนที่ได้รับทุนมิใช่ฐานะเจ้า
 เนื้อเรื่องทั้งหมด จัดเป็น 22 ย่อหน้า สามารถแบ่งเป็นตอนตามลำดับ
 เหตุการณ์ ได้ดังนี้

การใช้จ่ายเงินทุนในวงจำกัด
 การดำรงชีวิตในฐานะนักเรียนไทยในต่างประเทศ และการรู้จักปรับตัว
 ให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม

ความสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์กำกับตัวกับนักศึกษา
 การศึกษาวิชาการในมหาวิทยาลัย Oxford
 การประพฤติตน ให้เหมาะสม ขณะเป็นนักศึกษา
 การท่องเที่ยว เพื่อหาความรู้ ความบันเทิง
 การเตรียมตัวปฏิบัติงาน เพื่อรับราชการ

ศัพท์เฉพาะที่สำคัญ

คอลเลจ

อาจารย์กำกับตัว

มหาวิทยาลัย

จำพรรษา

สามัคคีสมาคม

ทุนหลวง

โรงเรียนรักบี้

วิธีสอนและกิจกรรม

วิธีสอน	กิจกรรม
<p>1. ครูทบทวนลักษณะการเขียนบทความชีวประวัติ โดยซักถามประกอบคำอธิบายเปรียบเทียบกับบทความที่ได้อ่านมาแล้วจากบทเรียนหน่วยที่ 1</p>	<p>1. นักเรียนตอบคำถามหรืออธิบายลักษณะการเขียนบทความชีวประวัติตามความรู้ความเข้าใจ ที่ได้เรียนจาก บทเรียนหน่วยที่ 1 ตอบได้ว่าเป็นชีวประวัติของใคร</p>
<p>2. ครูให้นักเรียนบางคนเล่าเรื่องย่อเป็นการทบทวนเนื้อเรื่อง บทความที่กำหนดให้อ่านล่วงหน้า</p>	<p>2. นักเรียนเล่าเรื่องย่อ</p>
<p>3. จบแล้วครูอธิบายเพิ่มเติมและเขียนหัวข้อสำคัญบนกระดานเพื่อให้เห็นว่าเนื้อเรื่องทั้งหมด ตามที่เล่าทบทวนนั้นสามารถจัดแบ่งตามลำดับเหตุการณ์สำคัญได้ดังนี้ (รายละเอียดการแบ่งอยู่ในส่วนที่เป็นเนื้อหาวิชา)</p>	<p>3. นักเรียนบันทึกหัวข้อสำคัญ</p>
<p>4. ครูให้เวลานักเรียนอ่านย่อหน้าที่ 1 เพื่อตอบคำถามโดยใช้หลัก ดังนี้ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร และทำไม</p>	<p>4. นักเรียนอ่านในใจ และตอบคำถามตามแนวที่ครูกำหนด</p>

วิธีสอน	กิจกรรม
<p>5. ครูแจกภาพให้นักเรียนดู เพื่อประกอบความเข้าใจ แล้วอธิบายเพิ่มเติมถึงการเรียนในมหาวิทยาลัย ออกซ์ฟอร์ด อธิบายศัพท์เฉพาะบางคำที่ต่างจากความเข้าใจเดิม</p>	<p>5. นักเรียนดูภาพ และจับบันทึกความรู้เกี่ยวกับ ศัพท์เฉพาะบางคำเพิ่มเติม</p>
<p>6. ครูแจกคำถามประกอบการเรียนบทความเรื่อง "ชีวิตในมหาวิทยาลัย"</p>	<p>6. นักเรียนอ่านเอกสารที่ครูแจก และเตรียมหาคำตอบ จากหนังสือแบบเรียน</p>
<p>7. ครูนำคำถามข้อ 2 "การเรียนในมหาวิทยาลัยแตกต่างจากการเรียนในชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอย่างไร" จากคำถามประกอบการเรียน เพื่อถามความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อเรื่องโดยเรียกตอบเป็นรายบุคคล ครูสรุปคำตอบของนักเรียนและอธิบายเพิ่มเติม</p>	<p>7. นักเรียนตอบคำถาม จับบันทึกเพิ่มเติมจากคำอธิบาย หรือข้อสรุป</p>
<p>8. ครูแจกแบบทดสอบ ค. กำหนดส่งในชั่วโมง</p>	<p>9. นักเรียนทำแบบทดสอบ</p>

การวัดผล

1. สังเกตจากการตอบคำถามในห้องเรียน
2. สังเกตจากคำอธิบายและยกตัวอย่างประกอบ
3. สังเกตจากการสรุปใจความสำคัญแต่ละย่อหน้าได้

4. พิจารณา จากผลการทำแบบทดสอบความเข้าใจ

อุปกรณ์

1. บทความเรื่อง "ชีวิตในมหาวิทยาลัย"
2. ภาพชุดเกี่ยวกับกลุ่มทดลอง
3. คำถามประกอบการเขียนบทความ เรื่อง "ชีวิตในมหาวิทยาลัย"
4. แบบทดสอบ ชุด ค

ประเมินผล

1. คาบแรก นักเรียนส่วนใหญ่สนใจ และตอบคำถามจากบทเรียนได้
ประมาณ 80 %
2. คาบหลัง นักเรียนเริ่มคลายความสนใจบทเรียน เนื่องจากเนื้อหายาว
และวิธีสอนแบบอ่านเอาเรื่องไม่ได้ช่วยให้นักเรียนฝึกใช้ความคิดในการอ่าน แต่นักเรียน
ส่วนใหญ่สนใจภาพ และคำถามประกอบการเรียนมากเพราะเข้าใจว่าเป็น แนวทดสอบ
3. การสรุปใจความสำคัญแต่ละย่อหน้ามักจะขาด ความสมบูรณ์ คือ
ถูกต้องประมาณ 75 % ครูต้องช่วยเพิ่มเติม
4. นักเรียนสนใจทำแบบทดสอบ ค และทำถูกประมาณ 80 %

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย